

๒๙๔.๓๐๗
น ๑๘๔๐๓
ร.๓

ตัวแปรด้านลักษณะทางจิต ลักษณะทางพุทธ และลักษณะทางสังคม ที่ใช้ในการจำแนก
การเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาของเยาวชนไทย

ปริญาพนธ์
ของ
นพรัตน์ ศรีแปดริ้ว

10 ต.ค. 2546

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์

พฤษภาคม 2546

๒ ๒๒๖๑๑๗ จ.๒

ตัวแปรด้านลักษณะทางจิต ลักษณะทางพุทธ และลักษณะทางสังคม ที่ใช้ในการจำแนก
การเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาของเยาวชนไทย

บทคัดย่อ
ของ
นพรัตน์ ศรีแปดริ้ว

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์

พฤษภาคม 2546

นายณพรัตน์ ศรีแปดริ้ว. (2546). *ตัวแปรต้นลักษณะทางจิต ลักษณะทางพุทธ และลักษณะทางสังคมที่ใช้ในการจำแนกการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาของเยาวชนไทย*. ปรินญาณิพนธ์ วท.ม. (พฤศจิกายน ๒๕๔๖) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม : อาจารย์ ดร. พรรณี บุญประกอบ, อาจารย์ ดร. วิลาสลักษณ์ ชวัลลสี.

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบย้อนประสบการณ์(ex-post facto approach) มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ สองประการ คือ หนึ่ง เพื่อศึกษาตัวแปรที่เป็นลักษณะทางจิต ลักษณะทางพุทธ และลักษณะทางสังคม ที่เป็นตัวจำแนกกลุ่มผู้เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาและกลุ่มผู้ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา สอง เพื่อศึกษาจุดมุ่งหมายและความคาดหวังของเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นกลุ่มเยาวชนไทยที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา และกลุ่มเยาวชนที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา ที่มีลักษณะภูมิหลัง ชีวสังคม ด้าน เพศ อายุ ระดับการศึกษา ใกล้เคียงกันจำนวน กลุ่มละ 100 คน ส่วนตัวแปรอิสระที่ศึกษาครั้งนี้มี 3 กลุ่ม กลุ่มแรกคือ ลักษณะทางจิต ประกอบด้วย เจตคติที่มีต่อการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา แรงจูงใจภายในในการปฏิบัติทางพุทธ การรับรู้ความสามารถของตนต่อการปฏิบัติตนในโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา กลุ่มที่สองคือ ลักษณะทางพุทธ ประกอบด้วย ความเชื่อทางพุทธ การปฏิบัติทางพุทธ กลุ่มที่สามคือ ลักษณะทางสังคม ประกอบด้วย การสนับสนุนทางสังคม การบีบคั้นทางสังคม การถ่ายทอดทางศาสนาจากครอบครัว ความรู้เกี่ยวกับโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การวิเคราะห์จำแนก(discriminant analysis)

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ตัวแปรลักษณะทางจิต ได้แก่ การรับรู้ความสามารถของตนต่อการปฏิบัติตนในโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา ตัวแปรลักษณะทางพุทธ ได้แก่ ความเชื่อทางพุทธ การปฏิบัติทางพุทธ และตัวแปรลักษณะทางสังคม ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา สามารถจำแนกกลุ่มเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทาง พุทธศาสนา ออกจากกลุ่มเยาวชนที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001
2. เยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา มีจุดมุ่งหมายและความคาดหวังที่สำคัญต่อการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา คือ ต้องการทำความจิตใจให้สงบ ต้องการฝึกสติ และสามารถมีส่วนสาเหตุในการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา ได้แก่ อยากลองที่จะเรียนรู้ และปฏิบัติตนในโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาจริงๆ และเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาส่วนใหญ่มีความเชื่อเกี่ยวกับการทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

PSYCHOLOGICAL, BUDDHIST AND SOCIAL VARIABLES AS DISCRIMINATORS
OF THAI YOUTH PARTICIPATION IN BUDDHIST TRAINING

AN ABSTRACT
BY
NOPPARAT SRIPADRIEW

Presented in Partial fulfillment of the requirements for the
Master of Sciences degree in Applied Behavioral Science Research
at Srinakharinwirot University

May 2003

Nopparat Sripadriew. (2003). Psychological, Buddhist and Social Variables as Discriminators of Thai Youth Participation in Buddhist Training. Master Thesis, The Master of Science degree in Applied Behavioral Science Research. Bangkok : Graduated School, Srinakharinwirot University. Advisor committee : Dr. Pannee Boonprakob, Dr. Wiladlak Chuawanlee.

This research was an ex-post facto approach design. The purpose of this research was twofold : 1) To study psychological, buddhist and social variables as discriminators between Thai youth participants and none participants in Buddhist training ; 2) To study aims and expectations of Thai youths participated in Buddhist training.

The samples were purposively drawn from participants in Buddhist training from Yuwabuddhistka Organization and those who were not participated in the training but had equivalent biosocial backgrounds : sex, age and education, totally 100 persons per group . Three groups of independent variables were assessed. The first group was psychological traits consisted of three variables : attitude towards Buddhist training project, intrinsic motivation in Buddhist training and Buddhist training self-efficacy. The second group was two Buddhist characteristics : Buddhist beliefs and Buddhist practices. The third group was four social variables : social support, social distress, Buddhist socialization from family and knowledge of Buddhist training project. The data were analyzed by using stepwise discriminant analysis.

Research findings were as follows :

1. Four variables : Buddhist beliefs, knowledge of Buddhist training project, Buddhist practices and Buddhist training self-efficacy could discriminate the Buddhist trained group from the none Buddhist trained group significantly at .001 level.
2. The aims and expectations of the trained group were to calm down ones' mind and to participate in mindfulness and attentiveness training. The reasons for participation in Buddhist training were to tryout and practices the Buddhist training program. Moreover, most Thai youth participants in the training program believed in "law of karma".

ตัวแปรด้านลักษณะทางจิต ลักษณะทางพุทธ และลักษณะทางสังคม ที่ใช้ในการจำแนก
การเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาของเยาวชนไทย

ปริญญาานิพนธ์
ของ
นพรัตน์ ศรีแปดริ้ว

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์

พฤษภาคม 2546

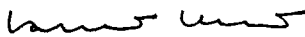
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง

ตัวแปรด้านลักษณะทางจิต ลักษณะทางพุทธ และลักษณะทางสังคม ที่ใช้ในการจำแนก
การเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาของเยาวชนไทย

ของ
นายนพรัตน์ ศรีแปดริ้ว

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

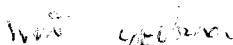


.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร. นภาพรณี หะวานนท์)

วันที่ 9 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2546

คณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์



.....ประธาน

(ดร. พรรณี บุญประกอบ)



.....กรรมการ

(ดร. วิลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี)



.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรพินทร์ ชูชม)



.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉันทนา ภาคบงกช)

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจำนวน 2 ทุน จาก

ทุนงบประมาณแผ่นดินประจำปี 2546

ทุนกรมการศาสนาประจำปี 2546

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จเป็นรูปเล่มขึ้นมาได้ด้วยความช่วยเหลือจากบุคคลหลายฝ่าย ทั้งในด้านวิชาการ และด้านการจัดทำ รวมทั้งทุกท่านผู้ให้ความเมตตา กรุณา และทุกท่านที่กรุณาเป็นกำลังใจอยู่เบื้องหลัง ที่นำมาซึ่งความสำเร็จในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอจารึกในพระคุณครั้งนี้ไว้ตลอดกาล

ในเบื้องต้น ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร. พรรณี บุญประกอบ ประธานที่ปรึกษา ปริญญานิพนธ์ อาจารย์ ดร.วิลาสลักษณ์ ชวัลลสี กรรมการที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ ที่ได้สละเวลา เป็นอย่างมากในการเอาใจใส่ ให้ความรู้ คำแนะนำ คำปรึกษา และความช่วยเหลืออย่างดียิ่งในทุกๆด้าน รวมทั้งให้การตรวจสอบ แนะนำ ทุกขั้นตอนของการทำวิจัยอย่างใกล้ชิด ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อรพินทร์ ชูชม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ฉันทนา ภาคบงกช กรรมการ แต่งตั้งเพิ่มเติม ซึ่งได้กรุณาให้ความรู้ ความเข้าใจ คำแนะนำในการแก้ไข ข้อบกพร่อง และได้ให้ ข้อเสนอแนะต่างๆ ที่มีคุณค่ายิ่งในการปรับปรุงงานวิจัยนี้ ให้มีคุณค่ามากขึ้น

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ งามตา วนินทานนท์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อ้อมเดือน สดมณี และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประทีป จินนี ที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์ เพิ่มเติมข้อมูล และความคิดเห็นต่างๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยเป็นอย่างยิ่ง และขอขอบพระคุณ คณาจารย์ จากสถาบันวิจัยพฤกษศาสตร์ ทุกท่านที่ได้ให้ความเมตตา ความกรุณา ให้ความรู้ ความช่วยเหลือ อย่างดียิ่งแก่ผู้วิจัยตลอดมา

ขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร. มนัส บุญประกอบ ที่ได้ให้ความกรุณาในการแก้ไข ตรวจสอบ บทคัดย่อภาษาอังกฤษให้มีความถูกต้องมากยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ ยูวพุทธิกสมาคม (บางแค) ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ และความช่วยเหลืออย่าง ดียิ่ง ในการเก็บข้อมูลสำหรับงานวิจัยนี้ ขอขอบคุณเยาวชนกลุ่มตัวอย่าง ทั้งกลุ่มที่เข้ารับและไม่เข้ารับ การฝึกอบรมทางพุทธศาสนาทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม และให้เวลาใน การสัมภาษณ์ จนกระทั่งงานวิจัยชิ้นนี้ สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่สถาบันวิจัยพฤกษศาสตร์ทุกท่าน ที่ให้ความช่วยเหลือ ขอขอบคุณ พี่นัชชัย สุภฤกษ์ชัยกุล ที่ได้ให้ความกระจ่างเกี่ยวกับการวิเคราะห์จำแนก (discriminant analysis) ของคุณพี่ๆ น้องๆ และเพื่อนๆ สาขาวิชาการวิจัยพฤกษศาสตร์ทุกท่าน ที่ให้ความเกื้อกูลต่อกัน เป็นอย่างดีในทุกๆเรื่องเสมอ

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณบิดาและมารดาของผู้วิจัยที่ตั้งใจอบรมเลี้ยงดูผู้วิจัยมา เป็นอย่างดี ให้การสนับสนุน ส่งเสริมในทุกๆด้าน ทำให้ผู้วิจัยตั้งใจศึกษาเล่าเรียน จนกระทั่งสำเร็จ ในการศึกษา และขอขอบคุณครอบครัว “ศรีแปดริ้ว” ทุกท่านที่คอยเป็นกำลังใจที่ดีแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ถ้ามีข้อผิดพลาดประการใด ผู้วิจัยขอน้อมรับผิดแต่เพียงผู้เดียว ส่วนคุณประโยชน์ ของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้หากมีส่วนดีบ้าง ผู้วิจัยขอตั้งจิตเจตนา อธิษฐาน มอบเป็น เครื่องบูชาคุณพระศรีรัตนตรัย บิดามารดา ครูบาอาจารย์ ทุกท่าน รวมทั้งให้ยังประโยชน์ต่ออารจรโลง สถาบันพระพุทธศาสนา และสืบสานพระพุทธศาสนาให้เจริญวัฒนาสืบไป

นพรัตน์ ศรีแปดริ้ว

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	4
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า.....	4
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	4
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	5
การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	5
ตัวแปรที่ศึกษา.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
การฝึกอบรมทางพุทธศาสนา.....	7
ความหมายและความสำคัญของพุทธศาสนา.....	8
ความหมายและวิธีการของการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา.....	11
หลักสูตรและกิจกรรมของการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน.....	15
ทฤษฎี แนวคิดที่เกี่ยวกับการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา.....	18
แนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจ.....	19
ทฤษฎีการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรม.....	21
ทฤษฎีการกระทำทางสังคม.....	23
ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา.....	26
กลุ่มตัวแปรลักษณะทางจิต.....	27
เจตคติที่มีต่อการฝึกอบรมทางพุทธศาสนากับการเข้ารับการฝึกอบรม ทางพุทธศาสนา.....	27
แรงจูงใจภายในในการปฏิบัติทางพุทธกับการเข้ารับการฝึกอบรม ทางพุทธศาสนา.....	29
การรับรู้ความสามารถของตนต่อการปฏิบัติตนในโครงการฝึกอบรม ทางพุทธศาสนากับการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา.....	32
กลุ่มตัวแปรลักษณะทางพุทธ.....	35
ลักษณะทางพุทธด้านความเชื่อทางพุทธกับการเข้ารับการฝึกอบรม ทางพุทธศาสนา.....	36
ลักษณะทางพุทธด้านการปฏิบัติทางพุทธกับการเข้ารับการฝึกอบรม ทางพุทธศาสนา.....	38

สารบัญ(ต่อ)

บทที่		หน้า
2 (ต่อ)	กลุ่มตัวแปรลักษณะทางสังคม.....	39
	การสนับสนุนทางสังคมกับการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา.....	39
	การบีบคั้นทางสังคมกับการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา.....	42
	การถ่ายทอดทางศาสนาจากครอบครัวกับการเข้ารับการฝึกอบรม ทางพุทธศาสนา.....	43
	ความรู้เกี่ยวกับโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนากับการเข้ารับ การฝึกอบรมทางพุทธศาสนา.....	47
	นิยามปฏิบัติการ.....	48
	กรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้า.....	50
	สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า.....	51
3	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	52
	การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	52
	เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า.....	53
	การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า.....	54
	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	59
	การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล.....	59
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	60
	สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	60
	การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง.....	61
	ตัวแปรจำแนกการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา.....	62
	สรุปการสัมภาษณ์เยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา.....	71
5	สรุปผล และอภิปรายผลการวิจัย.....	73
	สังเขปความมุ่งหมาย สมมุติฐาน และวิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	73
	สรุปผลการศึกษาค้นคว้า.....	76
	อภิปรายผล.....	78
	ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้.....	85
	ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป.....	86
	บรรณานุกรม.....	87
	ภาคผนวก	96

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 ความแตกต่างระหว่างสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน.....	13
2 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา และเยาวชนที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา.....	61
3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรจำแนกการเข้ารับการฝึกอบรม ทางพุทธศาสนา.....	63
4 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งเก้า จำแนกตามกลุ่มเข้ารับการฝึกอบรม ทางพุทธศาสนา (เหนือเส้นทะแยงมุม) และกลุ่มที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรม ทางพุทธศาสนา (ใต้เส้นทะแยงมุม).....	64
5 ค่าสถิติ F ค่า Wilks's Lambda เมื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มเยาวชนที่เข้ารับการ ฝึกอบรมทางพุทธศาสนาและกลุ่มเยาวชนที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรม ทางพุทธศาสนา.....	65
6 การเข้าสมการของตัวแปรด้านลักษณะทางจิต ลักษณะทางพุทธ และลักษณะทางสังคม	66
7 ตัวแปรจำแนกที่สำคัญ ค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐาน และสัมประสิทธิ์โครงสร้าง จากการวิเคราะห์ stepwise discriminant ใช้ตัวแปรอิสระทั้งหมดเก้าตัว.....	67
8 ค่าสถิติแสดงความมีนัยสำคัญทางสถิติของสมการจำแนกกลุ่ม.....	68
9 ลำดับความสำคัญของตัวแปรด้านลักษณะทางจิต ลักษณะทางพุทธ และลักษณะทางสังคม.....	69
10 ค่าเฉลี่ยร่วม (group centroids) ของกลุ่มตัวอย่างที่เข้ารับการฝึกอบรม ทางพุทธศาสนาและไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา.....	70
11 ผลการคาดประมาณการจำแนกกลุ่มเยาวชนที่เข้าและไม่เข้ารับการฝึกอบรม ทางพุทธศาสนา โดยสมการจำแนกประเภทที่ได้.....	70
12 แสดงค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Item total correlation coefficient) และความเชื่อมั่น ของแบบวัดเจตคติที่มีต่อการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา.....	114
13 แสดงค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Item total correlation coefficient) และความเชื่อมั่น ของแบบวัดแรงจูงใจภายในในการปฏิบัติทางพุทธ.....	115
14 แสดงค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Item total correlation coefficient) และความเชื่อมั่น ของแบบวัดการรับรู้ความสามารถของตนต่อการปฏิบัติในโครงการ ฝึกอบรมทางพุทธศาสนา.....	116
15 แสดงค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Item total correlation coefficient) และความเชื่อมั่น ของแบบวัดความเชื่อทางพุทธ.....	117
16 แสดงค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Item total correlation coefficient) และความเชื่อมั่น ของแบบวัดการปฏิบัติทางพุทธ.....	118

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง		หน้า
17	แสดงค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Item total correlation coefficient) และความเชื่อมั่น ของแบบวัดการสนับสนุนทางสังคม.....	119
18	แสดงค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Item total correlation coefficient) และความเชื่อมั่น ของแบบวัดการบีบคั้นทางสังคม.....	120
19	แสดงค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Item total correlation coefficient) และความเชื่อมั่น ของแบบวัดการถ่ายทอดทางศาสนาจากครอบครัว.....	121
20	แสดงค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Item total correlation coefficient) และความเชื่อมั่น ของแบบวัดความรู้เกี่ยวกับโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา.....	122

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้า.....	51

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

สภาพสังคมปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นอย่างมาก ทำให้การดำเนินชีวิตของคนในสังคมมีการแข่งขันกันสูง ค่านิยม และคุณธรรมของคนในสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไป โดยที่คนส่วนใหญ่มุ่งพัฒนาแต่ทางด้านวัตถุโดยไม่ได้ใส่ใจในการพัฒนาทางด้านจิตใจเท่าใดนัก จึงมีการละเลยศีลธรรม ผู้บริหารบ้านเมืองไม่ให้ความสำคัญของการศึกษาจริยธรรม สังคมจึงเต็มไปด้วยความยุ่งเหยิง สับสน จากเดิมที่เคยยกย่องคนที่มีคุณธรรมในจิตใจก็เปลี่ยนไป ยกย่องคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี คนในสังคมมีแต่ความเห็นแก่ตัว แข่งแย่งชิงดี เอริดเอาเปรียบกัน ต่างฝ่ายต่างมุ่งประโยชน์ ขาดความเห็นอกเห็นใจและความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน สังคมจึงมีสภาพย่ำแย่ ให้คนกระทำความผิดได้มาก นอกจากนี้ เยาวชนยังถูกกำหนดเป็นเป้าหมายใหญ่ของธุรกิจการค้า การโฆษณาและบันเทิง จึงถูกชักจูงให้มีพฤติกรรมไปในทางที่ไม่ถูกต้อง มีการใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาสังคมด้านขาดความรับผิดชอบ ไม่มีระเบียบวินัย มั่วสุมยาเสพติด ลักขโมย ยกพวกตีกัน ปัญหาโจรผู้ร้าย การแข่งขัน การเอริดเอาเปรียบ เป็นสภาพที่ขาดความเมตตากรุณาต่อกัน เกิดเป็นสภาพความขาดแคลนทางคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งปัญหาต่างๆ เหล่านี้ย่อมส่งผลกระทบต่อความเจริญของบ้านเมืองและการพัฒนาประเทศเป็นอย่างมาก

การพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้านั้น ปัจจัยที่สำคัญที่สุดก็คือ การพัฒนาคุณภาพของบุคคลให้มีความเข้มแข็งทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา ความรู้ ความสามารถ คุณธรรม และจริยธรรม เด็กและเยาวชนซึ่งเป็นหน่วยที่เล็กที่สุดของสังคม เป็นบุคคลที่ควรให้ความสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนามากที่สุด เพราะเมื่อเด็กและเยาวชนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา และจิตใจ จนเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรมจริยธรรมอย่างแท้จริงแล้ว สิ่งต่างๆ เหล่านี้ก็จะจะเป็นพื้นฐานในการสร้างพลังให้แก่ครอบครัว ชุมชน และสังคม รวมทั้งยังทำให้เด็กและเยาวชนเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่า เป็นกำลังที่สำคัญอันจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศโดยรวมอย่างสมดุลกับธรรมชาติ และสามารถอยู่ร่วมกับประชากรโลกได้อย่างสันติ (สุทิน เนียมพลับ, 2527 : 54) ปัจจุบันสังคมไทยของเรามักจะเน้นการพัฒนาทางด้านสติปัญญา ความสามารถกันเป็นอย่างมากแล้ว จึงควรมีการพัฒนาในด้านคุณธรรม จริยธรรม มีการสร้างเสริมให้มากยิ่งขึ้นเพื่อให้เด็กและเยาวชนสามารถรับมือกับสภาพสังคมที่แปรเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วในเชิงวัตถุนิยมได้เป็นอย่างดี

ในการที่จะพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เป็นผู้ที่มีประสิทธิภาพทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจนั้น สามารถกระทำได้หลายวิธี วิธีหนึ่งที่สำคัญ คือ การฝึกอบรมทางพุทธศาสนา เพราะศาสนาทุกศาสนา ล้วนสอนให้คนเป็นคนดี อันเป็นหนทางให้มนุษย์อยู่ร่วมกันได้โดยปลอดภัยและสงบสุข ศาสนาจึงมีความจำเป็นและมีคุณค่าอย่างสูงกับชีวิต แซดเลอร์ (มธุรส ชำนาญทัศน์, 2532 : 1 - 2 ; อ้างอิงจาก Sadler, 1948) กล่าวว่า ศาสนาส่งผลดีแก่เด็กและเยาวชนในหลาย ๆ ด้าน ได้แก่ 1) ใช้เชื่อมโยงประสบการณ์ทางจิตที่ปั่นป่วนของเด็กและเยาวชนให้สงบลงได้ 2) ใช้เป็นเกณฑ์วัดคุณค่าทางศีลธรรม และหน้าที่ของบุคคลต่อสังคม 3) ยกกระดับอุดมคติของเด็กและเยาวชนให้สูงขึ้น และผสมผสานเจตนาธรรมอันมีค่าทางจริยธรรมเข้ากับไม่เห็นแก่ตัว 4) ช่วยเพิ่มพูนการควบคุมตนเอง เพราะศาสนาจะสอนและอบรมให้ตัวเด็กและเยาวชนทำความดี แต่ถ้าทำความผิดก็ให้วินิจัยโทษ

และเกิดความสำนึกเสียใจด้วยตนเอง วิธีการสอนทางศาสนาทำให้ทุกคนรู้จักรับผิดชอบความประพฤติของตนเอง ผู้ที่เคารพศาสนาอย่างแท้จริงย่อมเต็มใจเว้นจากความชั่วทั้งต่อหน้าและลับหลังคนอื่น โดยไม่ต้องกลัวว่าจะมีใครรู้เห็นหรือไม่ การทำดีเอง เว้นตัวเอง เป็นลักษณะของคนที่ควบคุมตนเองได้

5) ช่วยในการแก้ปัญหาอันเกิดจากการขัดแย้งทางอารมณ์ต่าง ๆ เช่น ความขัดแย้งทางเพศ เป็นต้น ซึ่งเด็กและเยาวชนควรได้รับการอบรมสั่งสอนให้พิจารณาเรื่องเช่นนี้อย่างฉลาด 6) ศาสนานำไปสู่การเคารพบูชาและขยายชีวิตในด้านจิตวิญญาณ (spiritual life) ให้แผ่ขยายกว้างออกไป 7) ทำให้เด็กและเยาวชนที่นับถือศาสนาเป็นคนดี เด็กและเยาวชนถึงแม้จะมีความรู้ดี แต่บางทีเขาจะเป็นคนที่สังคมไม่พึงปรารถนาก็ได้ เช่น เป็นคนดुरาย ทุจริต หรือเกียจคร้าน หากเด็กและเยาวชนเป็นเช่นนี้ย่อมจะหาความสุขความเจริญไม่ได้ เข้าหลักว่า “ความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอด” ศาสนาจึงเป็นการประมวลหลักแห่งความดีของมนุษย์ ผู้ที่ศึกษาอบรมตามหลักศาสนาแล้ว ศาสนาย่อมจะปรุ่กาย วาจา และใจ ของเขาให้เป็นคนดี ดังนั้น ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพทั้งในด้านคุณธรรมและจริยธรรมนั้น แนวทางหลักแนวทางหนึ่งซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งที่เยาวชนควรยึดไว้เป็นหัวใจของการอบรมสั่งสอนบุคคลในวัยนี้ก็คือ “หลักธรรมหรือศาสนา” นั้นเอง

พระพุทธศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของสังคมไทย โดยพุทธศาสนาเป็นสถาบันหนึ่งที่คนไทยนับถือกันมานานหลายพันปี และมีความสัมพันธ์แนบแน่นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทั้งในทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จนกล่าวได้ว่าประเทศไทยเป็นประเทศของชนชาติที่นับถือพระพุทธศาสนา วิถีชีวิตของคนไทยส่วนใหญ่ผูกพันอิงอาศัยพุทธศาสนาตั้งแต่เกิดจนถึงตาย (พระธรรมปิฎก. 2537 : 1 – 18) มีการปลูกฝังหลักคุณธรรมและจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนโดยผ่านกิจกรรมการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา ซึ่งมีการจัดกันอย่างแพร่หลาย เช่น การเปิดสอนพุทธศาสนาในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพื่อให้เด็กนักเรียนระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และผู้ที่สนใจเข้ารับการศึกษาระบบธรรม โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้ทำการสอน มีการบวชเณรและภิกษุภาคฤดูร้อน โดยผู้เข้ารับการบวชจะเป็นนักเรียนและนิสิตนักศึกษาทั้งสิ้น มีการจัดให้มีการฟังเทศน์ ฟังธรรมจากภิกษุสงฆ์ที่ทรงภูมิธรรม และมีความรู้สูง รวมทั้งมีการจัดให้มีการฝึกปฏิบัติวิปัสณากรรมฐาน และการฝึกสมาธิให้จิตใจสงบ ระงับกิเลส ซึ่งกิจกรรมการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาเหล่านี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้บุคคลเป็นพลเมืองดี ปฏิบัติงานอย่างซื่อสัตย์ และขยันขันแข็ง ตลอดจนการเข้าใจจุดมุ่งหมายของการมีชีวิตตามแนวพุทธ และพัฒนาตนเองตามแต่ละบุคคล

สำหรับการศึกษาประโยชน์ของการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนานั้น มีการทำการวิจัยและศึกษาผลของการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาในการพัฒนาบุคลิกภาพด้านต่างๆของบุคคล เช่น งานวิจัยของ ฉกาจ ช่วยโต (2521) ที่ศึกษาพบว่า นักศึกษาในวิทยาลัยครูภาคใต้มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงขึ้น หลังจากได้รับฝึกอบรมทางพุทธศาสนาแล้ว 3 วัน สรรวย วรเดชะคงคา (2534) พบว่า นักเรียนที่เข้าโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนที่วัดม่วง เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร มีทัศนคติเชิงจริยธรรมสูงขึ้นกว่าผู้ที่ไม่เข้าร่วมโครงการ ส่วนอโนชา จังจิ่ง (2529) ศึกษาพบว่า นักศึกษาหญิงที่ได้ผ่านการบวชชีพราหมณ์มีเหตุผลเชิงจริยธรรมเพิ่มขึ้น และมากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้บวชอย่างชัดเจน อวยชัย โรจนนรินทร์กิจ (2526) พบว่า นักเรียนที่อาสาเข้าฝึกสมาธิแบบอานาปานสติ มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้ฝึก และเรณู ภูมิประดิษฐ์ (2534) พบว่า นักเรียนที่ฝึกสมาธิใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ และความซื่อสัตย์สูงกว่านักเรียนที่ไม่ฝึกสมาธิ และนักเรียนที่ฝึกสมาธิมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในด้านความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ และความซื่อสัตย์สูงกว่าก่อนฝึก จากผลการวิจัยต่างๆอาจจะสรุปได้ว่า การฝึกอบรมทางพุทธศาสนา เป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถใช้ในการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของบุคคลให้สูงขึ้นได้ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2524 : 63) การฝึกอบรมทางพุทธศาสนาไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบใด

จะช่วยในการขัดเกลาจิตใจ ทำให้สามารถควบคุมจิตใจให้เกิดความหนักแน่นมีความอดทน อดกลั้น ต่อสิ่งยั่วยุต่างๆ ตลอดจนสามารถลดความเห็นแก่ตัวลง และทำให้เป็นผู้ที่เห็นแก่ส่วนรวมมากขึ้น ซึ่งถือเป็นการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของบุคคลให้สูงขึ้น สมควรที่จะส่งเสริมสนับสนุน การฝึกอบรมทางพุทธศาสนานี้ ให้แพร่หลายมากยิ่งขึ้น เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการดำเนินชีวิต ในสังคมไทยอย่างสงบสุขกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมอย่างแท้จริง

อย่างไรก็ตาม การที่เยาวชนจะมีพฤติกรรมเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาหรือไม่นั้น ย่อมจะต้องเกิดจากสาเหตุปัจจัยต่างๆหลายประการ โดยการที่บุคคลจะตัดสินใจกระทำสิ่งใด หรือไม่กระทำนั้น มักจะพิจารณาถึงผลของการกระทำของพฤติกรรมนั้นก่อนด้วยเหตุผลของข้อมูลที่มีอยู่ในตัวอย่างเป็นระบบ (วชิร โอภิชากร. 2541 : 21 - 27 ; อ้างอิงจาก Fishbein and Ajzen ; 1975 : 218 - 301) จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจศึกษาว่า มีปัจจัยใดบ้างทั้งในส่วนของลักษณะทางจิต และลักษณะทางสังคมของบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาของเยาวชนไทย โดยในการศึกษาลักษณะทางด้านต่างๆ นั้น ผู้วิจัยส่วนมากจะศึกษาเฉพาะลักษณะทางด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้น ในความเป็นจริงแล้วการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาเป็นผลมาจากปัจจัยหลายด้าน ประกอบกัน ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาลักษณะต่างๆที่หลากหลาย ที่น่าจะเกี่ยวข้องกับการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาของเยาวชนไทย และจากการประมวลเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาในประเทศไทย จากอดีตจนถึงปัจจุบัน พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนานั้นสามารถจำแนกออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่ๆ คือ งานวิจัยกลุ่มที่หนึ่ง ศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อ และการปฏิบัติ ทศนคติ การรับรู้คุณค่าทางศาสนา โดยมุ่งเน้นการหาคำตอบว่ากลุ่มตัวอย่างมีลักษณะทางพุทธศาสนา ในปริมาณมากน้อยอย่างไร งานวิจัยกลุ่มที่สองศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทางพุทธศาสนากับลักษณะหรือพฤติกรรมอื่นๆ งานวิจัยในกลุ่มที่สาม ศึกษาความเป็นเหตุและผลของการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาต่อลักษณะจิตใจและพฤติกรรมต่างๆ และงานวิจัยในกลุ่มที่สี่ ศึกษาในเรื่องพฤติกรรมการทำงานกับลักษณะทางพุทธศาสนา จากที่กล่าวมาพอจะสรุปได้ว่ามีการศึกษาค้นคว้าวิจัยในเรื่องพุทธศาสนาซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญยิ่งของวัฒนธรรมไทยในหลายๆด้านเป็นจำนวนมาก แต่ในขณะที่มีผู้วิจัยทำการศึกษาค้นคว้าวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาในด้านต่างๆ กันอย่างมากมายนั้น กลับมองข้ามในส่วนของสาเหตุของการเข้าร่วมกิจกรรมประเภทนี้ของเยาวชนไปอย่างน่าเสียดาย ดังจะเห็นได้จากการศึกษาที่มีงานวิจัยที่กล่าวถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาไว้น้อยมาก และนอกจากนั้น ยังไม่พบการศึกษาตัวแปรที่จะส่งผลให้เกิดพฤติกรรม การเข้าร่วมกิจกรรมพิเศษประเภทนี้ (การฝึกวิปัสสนากรรมฐาน) ของเยาวชนไทยอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในส่วนของเยาวชนนั้นน่าจะเป็นกลุ่มตัวอย่างที่สำคัญที่ควรจะให้การสนับสนุน ส่งเสริม ให้เกิดการเข้าร่วมกิจกรรมประเภทนี้เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากเยาวชนอยู่ในช่วงที่กำลังเปลี่ยนแปลงและเติบโตขึ้น เป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติในอนาคต

ดังนั้น ในการศึกษาถึงตัวแปรด้านลักษณะทางจิต ลักษณะทางพุทธ และลักษณะทางสังคม ที่ใช้ในการจำแนกการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาของเยาวชนไทยในครั้งนี้ จะทำให้ได้ องค์ความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมและการกระตุ้นให้เยาวชนไทยเข้ารับ การฝึกอบรมทางพุทธศาสนามากขึ้นและจะเป็นประโยชน์ต่อสถาบันต่างๆที่เกี่ยวข้อง สำหรับใช้เป็น ข้อมูลเพื่อร่วมมือกันในการส่งเสริมให้เยาวชนไทยมีความรู้ และสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนา ซึ่งนอกจากจะส่งผลดีต่อตัวเยาวชนเองแล้วยังจะส่งผลดีไปยังครอบครัวและสังคมโดยรวมอีกด้วย

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาตัวแปรที่เป็นลักษณะทางจิต ลักษณะทางสังคม และลักษณะทางพุทธ ที่เป็นตัวจำแนกกลุ่มผู้เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาและกลุ่มผู้ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาจุดมุ่งหมาย ความคาดหวัง สาเหตุในการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่อง บุญกรรม ภพชาติ ของเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ผลการวิจัยนี้ทำให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับตัวแปรจำแนกการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาของเยาวชนไทย
2. ผลการวิจัยนี้ทำให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับสาเหตุ และจุดมุ่งหมายที่สำคัญต่อพฤติกรรม การเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาของเยาวชนไทย
3. เครื่องมือวัดเจตคติที่มีต่อการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา แรงจูงใจภายในในการปฏิบัติทางพุทธ การรับรู้ความสามารถของตนต่อการปฏิบัติตนในโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา การบีบคั้นทางสังคม และความรู้เกี่ยวกับโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการค้นคว้าวิจัยในด้านการเกี่ยวข้องกับเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาต่อไป
4. สามารถนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาไปใช้เป็นข้อมูลในการเลือกกระตุ้นตัวแปรที่สำคัญ เพื่อให้เด็กและเยาวชนเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาในโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาเพิ่มขึ้น

ข้อตกลงเบื้องต้น (Basic Assumption)

การศึกษา ตัวแปรด้านลักษณะทางจิต ลักษณะทางพุทธ และลักษณะทางสังคม ที่ใช้ในการจำแนกการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาของเยาวชนไทยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบย้อนประสบการณ์ (ex-post facto approach) เพื่อศึกษาตัวแปรที่สามารถจำแนกการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาและไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาของเยาวชนไทย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นกลุ่มตัวอย่างที่เลือกแบบเจาะจง โดยควบคุมตัวแปรด้านหลักสูตรการปฏิบัติให้เป็นหลักสูตรเดียวกันและกลุ่มตัวอย่างที่เข้ารับและไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาที่มีลักษณะทางภูมิหลังและชีวสังคม อันได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ที่ใกล้เคียงกัน จึงได้ทำการเจาะจงกลุ่มตัวอย่างที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาจากยุวพุทธิกสมาคม ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนานั้น ได้จากการแนะนำของกลุ่มตัวอย่างเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา โดยผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกและสุ่มผู้ที่มีลักษณะทางภูมิหลังและชีวสังคม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ใกล้เคียงกัน

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมีขอบเขตของการศึกษา ดังนี้

ประชากร

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้ประชากรที่เป็นเยาวชนไทยที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาประเภทการฝึกวิปัสสนากรรมฐานตามแนวทางสติปัฏฐาน ๔ และเยาวชนไทยที่ไม่ได้เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา ที่มีลักษณะภูมิหลังและชีวสังคม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ใกล้เคียงกัน

กลุ่มตัวอย่าง

การเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นการเลือกแบบ 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1

ผู้วิจัยเลือกสถานที่ฝึกอบรมทางพุทธศาสนาแบบเจาะจงเพียงที่เดียว ได้แก่ “ยุวพุทธิกสมาคม” เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากยุวพุทธิกสมาคมเป็นองค์กรเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ส่งเสริมให้มีการศึกษาพุทธธรรมปฏิบัติธรรมและปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวทางสติปัฏฐาน ๔ และมีศูนย์วิปัสสนากรรมฐานที่เปิดให้ประชาชนทั่วไปสามารถเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาและปฏิบัติธรรมได้ตลอดทั้งปี โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายใดๆ

ขั้นตอนที่ 2

ในขั้นตอนที่ 2 นี้ ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเยาวชนไทยที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา จำนวน 100 คน และกลุ่มเยาวชนไทยที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา จำนวน 100 คน โดยกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มนี้ได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยกลุ่มตัวอย่างที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนานั้น ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากผู้เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา และผู้ที่เคยเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาในหลักสูตรเดียวกันได้แก่หลักสูตรการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาที่ยุวพุทธิกสมาคมเป็นเวลา 7 วันในช่วงปี 2545 – 2546 (กุมภาพันธ์ 2546) ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนานั้นได้ขอความร่วมมือจากกลุ่มตัวอย่างที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาให้แนะนำเพื่อนที่มีลักษณะภูมิหลังและชีวสังคมทั้งทางด้าน เพศ อายุ และระดับการศึกษา ที่ใกล้เคียงกับตนเองมากที่สุด

ตัวแปรที่ศึกษา

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้ใช้ตัวแปรดังต่อไปนี้

1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ตัวแปรที่สามารถจำแนกพฤติกรรม การเข้ารับและพฤติกรรม การไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาของเยาวชนไทย โดยตัวแปรอิสระที่ใช้ ประกอบด้วย

1.1 กลุ่มตัวแปรลักษณะทางจิต ได้แก่

- 1.1.1 เจตคติที่มีต่อการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา
- 1.1.2 แรงจูงใจภายในในการปฏิบัติทางพุทธ
- 1.1.3 การรับรู้ความสามารถของตนต่อการปฏิบัติตนในโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา

1.2 กลุ่มตัวแปรลักษณะทางพุทธ ได้แก่

- 1.2.1 ลักษณะทางพุทธด้านความเชื่อทางพุทธ
- 1.2.2 ลักษณะทางพุทธด้านการปฏิบัติทางพุทธ

1.3 กลุ่มตัวแปรลักษณะทางสังคม ได้แก่

- 1.3.1 การสนับสนุนทางสังคม
- 1.3.2 การบีบคั้นทางสังคม
- 1.3.3 การถ่ายทอดทางศาสนาจากครอบครัว
- 1.3.4 ความรู้เกี่ยวกับโครงการการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา

2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การเข้ารับ ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา

นิยามศัพท์เฉพาะ

ยวพุทธิกสมาคม หมายถึง องค์กรที่เผยแพร่พระพุทธศาสนาที่ส่งเสริมให้มีการศึกษาพุทธธรรม ปฏิบัติธรรม และปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวทางสติปัฏฐาน ๔

การฝึกอบรมทางพุทธศาสนา หมายถึง การฝึกอบรมและพัฒนาจิตใจของบุคคลให้เกิดปัญญา และสันติสุขด้วยวิธีทางพุทธศาสนา โดยการจัดให้มีการศึกษาเล่าเรียนทั้งทางด้านหลักคำสอนที่สำคัญทางพุทธศาสนา และด้านการฝึกปฏิบัติธรรม โดยการฝึกวิปัสสนากรรมฐานตามแนวทางสติปัฏฐาน ๔

การฝึกวิปัสสนากรรมฐาน หมายถึง การฝึกอบรมบุคคลด้วยวิธีการเจริญภาวนาในสิ่งต่างๆ ที่ได้พบ ได้เห็น โดยคิดว่าสิ่งต่างๆ เหล่านั้นไม่เที่ยงเป็นอนัตตา และหาทางหนทางทำให้จิตใจสงบโดยใช้วิธีการต่างๆ เช่น การกำหนดลมหายใจ เป็นต้น เพื่อให้จิตใจสงบสุข เพื่อให้เกิดปัญญาขึ้น

สติปัฏฐาน ๔ หมายถึง การปฏิบัติให้สามารถกำหนดรู้ตามฐานต่างๆ ของร่างกายทั้ง 4 ได้แก่ กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน (พิจารณากายเป็นอารมณ์) เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน (พิจารณาเวทนาเป็นอารมณ์) จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน (พิจารณาจิตเป็นอารมณ์) และธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน (พิจารณาธรรมเป็นอารมณ์)

เยาวชนไทย หมายถึง บุคคลสัญชาติไทย ที่มีช่วงอายุระหว่าง 15 – 25 ปี

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้มีเนื้อหาสาระและการนำเสนอเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. การฝึกอบรมทางพุทธศาสนา
 - ความหมายและความสำคัญของพุทธศาสนา
 - ความหมายและวิธีการของการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา
2. ทฤษฎี แนวคิดที่เกี่ยวกับการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา
 - ทฤษฎีการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรม
 - ทฤษฎีการกระทำทางสังคม
3. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา

กลุ่มตัวแปรลักษณะทางจิต

- เจตคติที่มีต่อการฝึกอบรมทางพุทธศาสนากับการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา
- แรงจูงใจภายในในการปฏิบัติทางพุทธกับการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา
- การรับรู้ความสามารถของตนต่อการปฏิบัติตนในโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา

กับการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา

กลุ่มตัวแปรลักษณะทางพุทธ

- ลักษณะทางพุทธด้านความเชื่อทางพุทธกับการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา
- ลักษณะทางพุทธด้านการปฏิบัติทางพุทธกับการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา

กลุ่มตัวแปรลักษณะทางสังคม

- การสนับสนุนทางสังคมกับการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา
- การบีบคั้นทางสังคมกับการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา
- การถ่ายทอดทางศาสนาจากครอบครัวกับการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา
- ความรู้เกี่ยวกับโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนากับการเข้ารับการฝึกอบรม

ทางพุทธศาสนา

โดยในแต่ละหัวข้อ มีรายละเอียดดังนี้

การฝึกอบรมทางพุทธศาสนา

ในหัวข้อการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา ผู้วิจัยได้ทำการประมวลเอกสาร แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาเพื่อประโยชน์ในการกำหนดตัวแปร การวัด และการกำหนดสมมติฐาน โดยจะนำเสนอรายละเอียดในเรื่องของความหมาย ความสำคัญ หลักธรรม และคำสั่งสอนที่สำคัญในพุทธศาสนา เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นอันจะนำไปสู่ความเข้าใจในงานวิจัยชิ้นนี้ ได้ดียิ่งขึ้น ดังรายละเอียดปรากฏตามหัวข้อต่อไปนี้

ความหมายและความสำคัญของพุทธศาสนา

พุทธศาสนา หมายถึง คำสอนของผู้ตรัสรู้เอง คือ องค์สัมมาสัมพุทธเจ้า อันได้แก่ พระธรรมเทศนา หรือการเทศน์แสดงธรรม โดยพระธรรมนี้จะมีลักษณะที่เป็นคำสั่งสอนหรือการสั่งสอน แนะนำ ผูกอบรมที่แสดงความเป็นจริงตามกฎของธรรมชาติ โดยคำว่าพุทธศาสนา มาจากคำสองคำรวมกัน คือ พุทธะ แปลว่า ท่านผู้ตรัสรู้แล้ว เมื่อมารวมกับคำว่า ศาสนา จึงหมายถึง ศาสนาของท่านผู้ตรัสรู้แล้ว หรือศาสนาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า (พระปกเกตุ บุญภักดี. 2536 : 23) ท่านพุทธทาสภิกขุ (2520 : 59) ได้อธิบายความหมายของพุทธศาสนาเพิ่มเติมว่า เป็นการกระทำที่จะถ่ายถอนเสียซึ่งกิเลสอันเป็นเหตุให้เกิดโรคสูงสุด หรือโรคกิเลสซึ่งเสียดแทงทุกบุคคล ทำให้บุคคลมีความทุกข์ร้อนทั้งส่วนตนและส่วนรวม เมื่อผู้ใดเป็นผู้ถอนความยึดถือว่าตัวตนได้แล้วก็เท่ากับเป็นผู้ถอนสมมติฐานของโรคนั้นได้โดยสิ้นเชิง เราไม่เคยรู้จักโรคอันนี้ เราไม่เคยรู้สมมติฐานของโรคซึ่งมีมาแต่ก่อนจนกระทั่งพระพุทธเจ้าได้บังเกิดขึ้นในโลก

ส่วนพระขันติปาโล (พระปกเกตุ บุญภักดี. 2536 : 23 ; อ้างอิงจาก Phra Khantipalo. 1973 : 1 3) กล่าวเสริมว่า พุทธศาสนานั้นหมายถึง คำสอนเรื่องสัจจะในตัวเรา ซึ่งถ้านับถือและปฏิบัติตาม จะสามารถล่วงพ้นมหาสมุทรแห่งความทุกข์ยาก นอกจากนี้พุทธศาสนายังเป็นมวลแห่งระเบียบวิธีปฏิบัติมากมายหลายรูปแบบที่ยืดหยุ่นเหมาะสมกับโอกาส สถานที่ต่างๆ และยังเหมาะกับบุคคลที่มีจริตนิสัยต่างกัน และพระปกเกตุ (2536 : 24) ได้สรุปเพิ่มเติมว่า พุทธศาสนาเป็นหลักแห่งสัจธรรมที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติโดยพระพุทธเจ้าทรงค้นพบ แล้วนำมาสั่งสอนเพื่อให้บุคคลได้มีความรู้ความเข้าใจ และสามารถนำไปประพฤติปฏิบัติ เพื่อลดละกิเลสและการดับทุกข์โดยสิ้นเชิง พุทธศาสนานั้นประกอบด้วยองค์ 3 ประการที่สำคัญ เรียกว่า พระรัตนตรัย หรือ แก้ว 3 ประการ ได้แก่ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ โดยพระพุทธ คือ พระพุทธเจ้าผู้ทรงค้นพบและถือกำเนิดพุทธศาสนา พระธรรม คือ สิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้า และพระสงฆ์ คือ ผู้ทำหน้าที่สืบทอดคำสอนนั้น ในส่วนของพระธรรมสามารถแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ปรีชาติ หมายถึง ความรู้เป็นทฤษฎีว่าด้วยพระวินัย พระสุตตันต และพระอภิธรรม รวมเรียกว่า พระไตรปิฎก ปฏิบัติ หมายถึง การเดินไปสู่จุดหมาย เป็นภาคที่ว่าด้วยการปฏิบัติตามแนวทางที่จะก้าวไปสู่จุดหมายปลายทาง คือ ความสุขหรือความหลุดพ้น จากความชั่วทั้งปวง สามารถแบ่งออกเป็นชั้นๆ คือ ศีล สมาธิ ปัญญา รวมเรียกว่า ไตรสิกขา และปฏิเวธ หมายถึง ผลของการปฏิบัติ หรือเป็นภาคที่ว่าด้วยการบริโภคผลจากการปฏิบัติตามความหยาบหรือความละเอียดของการปฏิบัตินั้น แบ่งออกเป็น มรรค ผล และนิพพาน (พุทธทาสภิกขุ. 2511. 2 - 3)

จะเห็นได้ว่าพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ต่างก็มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันดังคำกล่าวขององค์สัมมาสัมพุทธเจ้า (พุทธพจน์) ที่ตรัสว่า “ตถาคตจะเกิดหรือไม่ก็ตาม แต่พระธรรมได้เกิดขึ้นอยู่ก่อนแล้วในโลก ตถาคตเพียงแต่ไปพบและนำมาแสดงเผยแผ่และสั่งสอนเท่านั้น” ดังนั้น จะเห็นได้ว่าหากไม่มีพระธรรม พระพุทธเจ้าก็ไม่ปรากฏ พระสงฆ์ก็จะมี และหากพระพุทธเจ้าไม่ปรากฏ พระธรรมก็จะไม่พบ พระสงฆ์ก็จะมีไม่เกิด และหากไม่มีพระสงฆ์ พระพุทธเจ้าก็จะไม่ปรากฏ พระธรรมก็จะไม่ได้รับการเผยแผ่ เช่นกัน (สำรวย วรเตชะคงคา. 2534 : 11-12 ; อ้อมเดือน สดมณี. 2539 : 12)

หลักธรรมที่สำคัญของพุทธศาสนา ได้แก่ อริยสัจสี่ ไตรลักษณ์ ปฏิจจสมุปบาท ไตรสิกขา และโอวาทปาติโมกข์ (พระปกเกตุ บุญภักดี. 2536 : 28-31) โดยมีรายละเอียด คือ

อริยสัจสี่ เป็นหลักธรรมสำคัญที่ครอบคลุมคำสอนทั้งหมดในพุทธศาสนา ทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ เป็นวิธีการแห่งปัญญา ซึ่งดำเนินการแก้ไขปัญหามาตรับแบบแห่งเหตุผล เป็นวิทยาศาสตร์ที่สามารถพิสูจน์ได้ด้วยตนเองอย่างแท้จริง จำแนกออกเป็น 4 ประการ ได้แก่ 1) ทุกข์ หมายถึง ความจริงคือความทุกข์ที่มีประจำในชีวิตมนุษย์หรือเป็นสภาพที่ทนได้ยาก 2) สมุทัย หมายถึง เหตุแห่งทุกข์ หรือสาเหตุของปัญหา 3) นิโรธ หมายถึง ความดับทุกข์ด้วยการสํารอกโดยไม่เหลือแห่งตัณหา ความสละ ความว่าง ความปล่อย ความไม่อาลัยในตัณหา และ 4) มรรค หมายถึง ทางปฏิบัติเพื่อให้ถึงซึ่งความดับสนิทแห่งทุกข์ บรรลุถึงพระนิพพาน มรรคมี 8 ประการ คือ ความเห็นชอบ ความดำริชอบ ความเจรจาชอบ ทำการงานชอบ เลี้ยงชีวิตชอบ เพียรชอบ ระลึกชอบ และตั้งใจชอบ

ไตรลักษณ์ เป็นสามัญลักษณ์ หรือเรียกอีกอย่างว่าลักษณะที่เป็นสามัญ หมายถึง สิ่งที่เป็นของสามัญมีอยู่ประจำโลก 3 ประการ คือ 1) อนิจจัง ได้แก่ ความเป็นของไม่เที่ยง ความไม่คงที่ ไม่ยั่งยืน แปรเปลี่ยนไปตามเวลาหรือเหตุการณ์ 2) ทุกขัง ได้แก่ ความเป็นทุกข์ เป็นภาวะที่ถูกบีบคั้น ด้วยการเกิดและสลายตัว เพราะปัจจัยที่ปรุงแต่งให้มีสภาพอย่างนั้นเปลี่ยนแปลงไป จะทำให้คงอยู่ในสภาพนั้นไม่ได้ ทำให้เกิดความไม่สบายกายไม่สบายใจ 3) อนัตตา ได้แก่ ความเป็นของไม่ใช่ตน ไม่ใช่ของแท้ เป็นเพียงการสมมติเพื่อการเข้าใจ หรือเพื่อให้รับรู้กันโดยทั่วไปเท่านั้น โดยลักษณะทั้ง 3 นี้ มีอำนาจควบคุมสสารทุกอย่างทั่วสากลจักรวาล ทั้งสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต เป็นลักษณะธรรมชาติที่มีอยู่ โดยไม่มีใครสร้างและไม่มีใครหลีกเลี่ยงได้

ปฏิจจสมุปบาท เป็นหลักธรรมที่แสดงในรูปของกฎธรรมชาติว่าด้วยการที่สิ่งทั้งหลายอาศัย การเป็นปัจจัยต่อกันเพื่อการเกิดมีขึ้น และเป็นหลักธรรมที่แสดงการเกิด - ดับของทุกข์ที่อาศัยปัจจัย ต่อเนื่องกัน โดยมีหลักว่า เมื่อสิ่งนี้มีอยู่ สิ่งนี้ย่อมมี เพราะความเกิดขึ้นแห่งสิ่งนี้ สิ่งนี้จึงเกิดขึ้น เมื่อสิ่งนี้ไม่มี สิ่งนี้ย่อมไม่มี เพราะความดับแห่งสิ่งนี้ สิ่งนี้ย่อมดับ โดยแต่ละอย่างนั้นมีปัจจัยเกี่ยวโยงกัน ไปเหมือนลูกโซ่ หลักธรรมนี้บางครั้ง จึงเรียกว่า ปฏิภิกิริยาลูกโซ่ หรือ วงล้อแห่งชีวิต (the wheel of life) ซึ่งหมุนเวียนติดต่อกันไปเป็นวงกลม ไม่มีต้น ไม่มีปลาย มีเกิด (สมุทัยสัจ) มีดับ (นิโรธสัจ) เป็นช่วง ๆ ติดต่อกันไปในทุกขณะจิต ทุกวินาที ในทุกวัน และในบุคคลทุกคนนั่นเอง ปฏิจจสมุปบาท จำแนกได้ 12 ประการ คือ อวิชชา สังขาร วิญญาณ นามรูป สฬายตนะ ผัสสะ เวทนา ตัณหา อุปทาน ภพชาติ ชรามรณะ ในการศึกษาเรื่อง ปฏิจจสมุปบาท จะทำให้เข้าใจในกฎของความเป็นจริง ในรูปวิวัฒนาการตามกระบวนการแห่งเหตุปัจจัยในธรรมชาติเอง ที่เป็นปัจจัยอาศัยกัน ในทางที่เจริญขึ้น และทชุดโทรมเสื่อมสลายลงตามเหตุปัจจัย ดังนั้น บุคคลผู้ไม่ต้องการทุกข์จึงต้องทำลาย วัฏจักรนี้ให้ขาดออกจากกัน เพื่อไม่ให้มีการสืบต่อแห่งภิกิริยาของชีวิต โดยอาศัยเครื่องมือพิเศษในตัวเราเอง คือ การเจริญสมณะ และวิปัสสนา

ไตรสิกขา แปลว่า การศึกษาหรือการเรียนรู้ กล่าวคือ เป็นการฝึกหัดอบรม กาย วาจา จิตใจ และปัญญา ให้ยิ่งขึ้นไปจนบรรลุจุดมุ่งหมายสูงสุด คือ พระนิพพาน จำแนกออกเป็น 3 ประการ ได้แก่ อธิศีล อธิจิตตสิกขา อธิปัญญาสิกขา ซึ่งในหลักธรรมต่างๆขององค์สัมมาสัมพุทธเจ้าเน้นการปฏิบัติ เป็นสำคัญ โดยการกระทำหรือฝึกหัดให้ตนก้าวล่วงไปสู่จุดมุ่งหมายสูงสุดนั้นจะใช้หลักธรรมในเรื่อง

ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเป็นการทำให้หลุดจากกิเลส เกิดความอดทนอดกลั้นต่อสิ่งยั่วร้ายต่างๆ ซึ่งไตรสิกขา มีรายละเอียด ดังนี้

1. อธิศีลสิกขา (ศีล) หมายถึง การควบคุมพฤติกรรมในการแสดงออกซึ่งเป็นการควบคุมพฤติกรรมภายนอกทั้งหมด ทั้งทางกาย วาจา และอาชีวะ นั่นคือ การดำรงตนด้วยดีในสังคมาภิหาระเบียบวินัย ปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบทางสังคมให้ถูกต้อง มีความสัมพันธ์ทางสังคมเกื้อกูลเป็นประโยชน์ช่วยกันรักษาและส่งเสริมสภาพแวดล้อมให้ดี โดยศีลมีหลายประเภท เพื่อให้เหมาะสมกับบุคคลแต่ละประเภท เช่น ศีล 5 เป็นศีลสำหรับคฤหัสถ์ บุคคลทั่วไป หรือ พุทธศาสนิกชนที่ควรยึดถือปฏิบัติ เป็นประจำ ศีล 8 หรืออุโบสถศีล เป็นศีลสำหรับคฤหัสถ์ที่ตั้งใจจะถือปฏิบัติให้สูงขึ้นไป ศีล 10 เป็นศีลสำหรับสามเณรที่จะต้องยึดถือปฏิบัติ ศีล 227 เป็นศีลสำหรับพระภิกษุสงฆ์ที่จะต้องยึดถือปฏิบัติ ศีล 311 เป็นศีลสำหรับนางภิกษุณีที่จะต้องยึดถือปฏิบัติ
2. อธิจิตตสิกขา (สมาธิ) หมายถึง การฝึกจิตทั้งในด้านคุณภาพ และสมรรถภาพ เพื่อให้จิตเข้มแข็งแน่วแน่ มั่นคงสามารถควบคุมตนเองได้ดี มีสมาธิ มีกำลังใจสูง เป็นจิตที่สงบผ่องใส เป็นสุข บริสุทธิ์ ปราศจากสิ่งรบกวนหรือทำให้เศร้าหมอง โดยประโยชน์ของสมาธิ ได้แก่ สมาธิที่เป็นไปเพื่อการมีชีวิตอย่างเป็นสุข เพื่อให้เกิดญาณทัสสนะ (มีปัญญาหยั่งรู้พิเศษ) เพื่อให้มีสติและสัมปชัญญะในการกระทำเสมอ เพื่อการดับอาสวะ (กิเลส ตัณหา ราคะ)
3. อธิปัญญาสิกขา (ปัญญา) หมายถึง การฝึกปัญญาให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ในสิ่งทั้งหลายตามสภาพความเป็นจริงจนถึงหลุดพ้น มีจิตใจเป็นอิสระ ผ่องใส เบิกบานโดยสมบูรณ์ โดยปัญญานี้สามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ สุตมยปัญญา (ความรู้ที่ได้จากการฟัง การศึกษาเล่าเรียน) จินตามยปัญญา (ความรู้ที่ได้จากการคิดหาเหตุผล ตรึกตรอง โดยการคิดเป็น คิดอย่างถูกต้อง และมีวิธีในการคิด) ภวานามยปัญญา (ความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรม ฝึกฝน การลงมือปฏิบัติจริง)

โอวาทปาติโมกข์ เป็นธรรมะที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงในวันจาตุรงคมหาสังนิบาต นับว่าเป็นบทสรุป หรือเป็นการประมวลหลักธรรมอันเป็นแก่นแท้หรือหัวใจของพุทธศาสนา จำแนกออกเป็น 3 ประการ ได้แก่ สัพพปาสส อภรณ์ (การไม่ทำความชั่วทั้งปวง) กุสลสอุปสมปทา (การทำความดี) สจจิตตปริโยทปนั (การทำใจของตนให้สะอาดบริสุทธิ์ หหมดจดจากกิเลสเครื่องเศร้าหมอง) (พระปกเกตุ บุญภักดี. 2536 : 28 - 31)

หลักธรรมคำสั่งสอนที่สำคัญๆ ของพระพุทธเจ้านั้น มีความเชื่อมโยงกันโดยตลอด อธิบายตั้งแต่ต้นเหตุของการเกิดทุกข์ ทุกข์ การดับทุกข์ และการปฏิบัติที่สามารถดับทุกข์ และวิธีการต่างๆที่จะนำไปสู่การมีจิตใจที่สะอาด บริสุทธิ์ รู้แจ้งในสภาวะอันแท้จริง ดับทุกข์ไม่เหลืออีกต่อไป โดยสามารถอธิบายแนวคิดทางพุทธศาสนาให้ละเอียดและเข้าใจได้ง่ายขึ้นว่า อวิชชาเป็นต้นเหตุให้มนุษย์ต้องดำเนินชีวิตไปตามกระแสของวงปฏิจจสมุปบาท ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้มนุษย์เป็นทุกข์ ในการที่จะดับทุกข์ได้ต้องจัดการอวิชชาไม่ให้เกิดขึ้น เพราะอวิชชาเป็นสาเหตุที่สำคัญที่สุด วิธีการที่เป็นทางสายเอก คือ การดำเนินตามหลักของมรรค ซึ่งมี 8 ประการ ซึ่งเมื่อปฏิบัติตามวิถีของมรรคแล้ว ก็จะก่อให้เกิด ศีล สมาธิ ปัญญา ในขั้นตอนของสมาธิที่จะทำให้เกิดปัญญานั้น รวมเรียกว่า กรรมฐาน และ กรรมฐาน สามารถแบ่งได้เป็น 2 วิธี ได้แก่ สมถกรรมฐาน และวิปัสสนากรรมฐาน ซึ่งเป็นแนวทางของสติปัญญาฐาน๔ ที่จะทำให้อุบัติปฏิบัติ มีปัญญา รู้แจ้งในสภาวะอันแท้จริง สามารถดับทุกข์ไม่เหลืออีกต่อไป หรืออาจกล่าวได้ว่าสามารถเข้าสู่สภาวะนิพพานนั่นเอง (พระเทพเวที. 2532 ; พระปกเกตุ บุญภักดี. 2536)

ความหมายและวิธีการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา

การฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการในการเสริมสร้างสมรรถภาพบุคคล ให้มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะ และเจตคติ เพิ่มขึ้น โดยทั่วไปการฝึกอบรมมักจะจัดในลักษณะของการพัฒนาทักษะเฉพาะ หรือกลุ่มของทักษะและมุ่งพัฒนาทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ การฝึกอบรมนั้นจะเน้นเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง ซึ่งปัจจุบันมีการนำการฝึกอบรมมาใช้ในการพัฒนาจิตใจของบุคคลในด้านต่างๆ มากขึ้น เช่น ความรับผิดชอบ วินัยในตน จริยธรรม เป็นต้น การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาบุคคลทางด้านจิตใจที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือ การฝึกอบรมทางพุทธศาสนา

การฝึกอบรมทางพุทธศาสนา หมายถึง กระบวนการที่จัดขึ้นเพื่อให้บุคคลเรียนรู้ และเกิดทักษะครอบคลุมด้วยวิธีทางพุทธศาสนา ตั้งแต่ปริยัติจนถึงปฏิบัติในทางพุทธศาสนา โดยที่ปริยัติ คือ การเรียนธรรมะโดยศึกษาเล่าเรียนหลักคำสอนที่สำคัญทางพุทธศาสนาโดยเฉพาะสิ่งที่พระพุทธเจ้าสอนไว้สืบต่อกันมาในพระไตรปิฎก ส่วนการปฏิบัติในทางพุทธศาสนา คือ ทาน ศีล ภาวนา หรือ การฝึกฝน ปฏิบัติอบรมในเรื่องความดี การทำให้อันเจริญงอกงามขึ้นในความดีต่างๆ ด้วยการฝึกปฏิบัติตามพระธรรมวินัย อันเป็นหลักเบื้องต้นของพุทธศาสนา โดยยึดหลักการปฏิบัติตามหลักสติปัฏฐาน ๔ ที่ประกอบด้วย กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน (พิจารณากายเป็นอารมณ์) เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน (พิจารณาเวทนาเป็นอารมณ์) จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน (พิจารณาจิตเป็นอารมณ์) และธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน (พิจารณาธรรมเป็นอารมณ์)

วิธีการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา เป็นวิธีการและรูปแบบทางพุทธศาสนาที่ใช้ในการปลูกฝัง และพัฒนาจริยธรรมแก่บุคคล โดยผ่านวิธีการต่างๆ มากมาย ทั้งนี้จะขึ้นอยู่กับโอกาสและความเหมาะสม เช่น การเทศนา การบรรยายธรรม ในโอกาสต่างๆ การจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กและเยาวชน การจัดโครงการบรรพชาภาคฤดูร้อน การเปิดโครงการฝึกวิปัสสนากรรมฐาน เป็นต้น ซึ่งวิธีการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาในรูปแบบต่างๆ เหล่านี้ ถือว่าเป็นการจัดประสบการณ์ทางศาสนา ให้แก่เด็ก เยาวชน และประชาชนที่นับถือศาสนาพุทธได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ พุทธศาสนายังมีบทบาทที่สำคัญต่อสังคมไทยนับตั้งแต่อดีต สมัยกรุงสุโขทัยเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ประชาชนส่วนใหญ่เกือบร้อยละ 95 ต่างก็นับถือศาสนาพุทธ และศาสนาพุทธก็มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนไทยเป็นอย่างมาก ดังนั้น การใช้วิธีการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาในรูปแบบต่างๆ ดังกล่าวจึงเป็นการปลูกฝัง และพัฒนาจริยธรรม คุณธรรม และศีลธรรมอันดีงามให้แก่ประชาชนไทย ซึ่งเป็นวิธีการที่มีความสะดวกและสามารถเข้าถึงจิตใจของคนไทยได้ง่าย โดยรูปแบบการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาดังกล่าวนั้นจะเห็นได้ว่าสามารถทำได้ทั้งแบบให้ความรู้ ทั้งในรูปแบบด้านปริยัติ และการฝึกปฏิบัติตามความเหมาะสม

วิปัสสนากรรมฐาน หมายถึง การเจริญภาวนาในสิ่งต่างๆ ที่ได้พบ ได้เห็น โดยคิดว่าสิ่งต่างๆ เหล่านั้นไม่เที่ยงเป็นอนัตตา และหาทางหนทางทำให้จิตใจสงบโดยใช้วิธีการต่างๆ ทั้งกำหนดลมหายใจ เป็นต้น เพื่อให้จิตใจ สงบสุข เพื่อให้เกิดปัญญาขึ้น การวิปัสสนากรรมฐาน นั้นสามารถแยกอธิบายได้เป็น 2 ส่วน คือ วิปัสสนา กับ กรรมฐาน โดย

วิปัสสนา คือ รู้แจ้ง รู้ชัด หรือ ญาณและปัญญา ซึ่งจะหมายถึงความรู้แจ้ง รู้ชัด โดยรู้เห็นไตรลักษณ์ ได้แก่ อนิจจะ (ไม่เที่ยง) ทุกขะ (เป็นทุกข์) และอนัตตา (ความไม่มีอัตตา) โดยสรุปแล้วคำว่า วิปัสสนา มีความหมายเป็น 3 นัย ได้แก่ 1) ปัญญาเห็นแจ้ง เห็นชัด 2) ปัญญาเห็น โดยอาการต่างๆ มีอนิจจะเป็นต้น 3) ปัญญาเห็นแปลกๆประหลาดๆ(หอม กลายานนท์. 2524 : 2)

กรรมฐาน มากจากคำ 2 คำ คือ กम्म + ฐาน แปลได้ว่า สถานที่ทำงาน พื้นฐานของการทำงาน กรรมฐานแบ่งได้เป็น 40 อย่าง คือ กสิณ ๑๐ อสุภะ ๑๐ อนุสติ ๑๐ อัปปัญญา ๔ อาหาเรปฏิกูลสัญญา จตุธาตววิภูฐาน และอรุป ๔

หลวงพ่อบุชา สุภัทโท(ชา สุภัทโท. ม.ป.ป. : 82 - 92) ได้อธิบายว่า วิปัสสนาเป็นความรู้ตามความเป็นจริง รู้อะไรแล้วก็ปล่อยวางไม่เข้าไปยึดมั่นถือมั่น โดยวิปัสสนาเป็นแนวทางที่ให้เราทั้งหลายปฏิบัติให้พ้นจากวิภวสังสาร ไม่ว่าจะอยู่ในอิริยาบถใดก็ให้ตัดการฟุ้งคิดการคิดออก พร้อมกับยกส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายขึ้นมาพิจารณา หรือจะใช้การกำหนดลมหายใจเข้าออกที่เรียกว่า การทำอานาปานสติก็ได้ โดยให้อาสติไปประคองจิตเพื่อให้รู้ตามลมหายใจเข้าออกเท่านั้น ไม่ต้องไปสนใจอย่างอื่น จนกระทั่งจิตเกิดความสงบขึ้น จึงเรียกเป็น "สมถกรรมฐาน" ซึ่งถือว่าเป็นขั้นแรก และถ้าฝึกปฏิบัติต่อไปจนกระทั่งเห็นอารมณ์ เข้าใจถึงอารมณ์ตามความเป็นจริงของตนเองแล้ว ก็จะเรียกเป็น "วิปัสสนากรรมฐาน" และสมเด็จพระมหาสมณะเจ้าพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงอธิบายว่า กรรมฐานเนื่องด้วยปริกรรม ไม่เกี่ยวกับปัญญาจัดเป็นสมถกรรมฐาน กรรมฐานเนื่องด้วยทัศนะทางใจ ในคติของธรรมดา ปรรากสภาวธรรม และสามัญญลักษณะ จัดเป็นวิปัสสนากรรมฐาน (ธนิต อยู่โพธิ์. 2524 : 400 - 410) ส่วนวชิณ อินทสระ (2526. : 54) กล่าวว่า วิปัสสนาเป็นการพิจารณาสิ่งทั้งหลายทั้งปวง ที่เราได้เห็น ได้ยิน ได้ฟัง ได้รู้ ได้เข้าใจ โดยที่ความที่มั่นเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ว่ามันไม่ใช่ตัวตน เรียกว่า วิปัสสนา ทุกครั้งที่เราได้ยินได้เห็น ได้พบอะไรก็ตาม ที่เข้ามาสู่กระแสความรู้สึกของเราแล้ว เราก็จะหยิบมันมาพิจารณาว่ามันไม่เที่ยง หากแต่เป็นทุกข์เป็นอนัตตา แล้วก็หาทางที่จะละกิเลส หรือดับกิเลสลง นี่คือ วิปัสสนากรรมฐาน

วิปัสสนากรรมฐานได้มีผู้คิดค้น และพัฒนาไว้จนแตกแขนงออกเป็นหลายแนวทาง หลายสาย โดยที่ในประเทศไทยนั้น การวิปัสสนากรรมฐานสามารถแบ่งสาย หรือแนวทางใหญ่ๆได้ 7 สาย ได้แก่ สายพุทโธ สายยุบหนอ พองหนอ สายอานาปานสติ สายสติปัฏฐาน สายรูปนาม สายอภิปัญญา และสายสัญญา โดยจุดเด่นของแต่ละสาย แต่ละสำนักนั้นจะอยู่ที่จุดเริ่มต้นของการกำหนด เพื่อให้ได้สมณะ หรือความสงบ แต่ในขั้นวิปัสสนาซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของพุทธศาสนาจะไม่แตกต่างกัน

ถึงแม้ว่าการทำกรรมฐานนั้นจะแบ่งออกเป็นหลายสายแต่ถึงที่สุดแล้วจะสามารถแบ่งกรรมฐานเป็นประเภทใหญ่ๆได้ เป็น 2 ประเภท ได้แก่ สมถกรรมฐาน และวิปัสสนากรรมฐาน ซึ่งมีทั้งส่วนที่แตกต่างและคล้ายคลึงในด้านต่างๆ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตาราง 1 แสดงความแตกต่างระหว่างสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน (พุทธทาสภิกขุ. 2511)

สมถกรรมฐาน	วิปัสสนากรรมฐาน
<ul style="list-style-type: none"> มุ่งเอาความสงบที่เป็นโลกียะ ทำให้จิตใจสงบจากนิวรณ์ทั้ง๕ เพ่งบัญญัติเป็นอารมณ์(กสิณ๔๐) ต้องเลือกจจริต ทำให้จิตใจบริสุทธิ์ ชั่วครั้ง ชั่วคราว ไม่สามารถทำให้บรรลุนิพพาน 	<ul style="list-style-type: none"> มุ่งเอาความสงบที่เป็นโลกุตระ ทำให้เกิดความรู้แจ้งเห็นจริงในสภาวะ ธรรม เพ่งปรมาติเป็นอารมณ์(ขันธ๕) เจริญได้ทุกจจริต ทำให้จิตบริสุทธิ์ไปชั่วกาล บรรลุนิพพานได้

จากตาราง 1 อธิบายถึงความแตกต่างในการปฏิบัติ ความมุ่งหมาย และผลที่ได้ที่แตกต่างกันของสมถกรรมฐาน และวิปัสสนากรรมฐาน โดยสมถกรรมฐานจะมีการปฏิบัติ ความมุ่งหมายและผลที่ได้รับที่เป็นพื้นฐานของวิปัสสนากรรมฐาน

สติปัฏฐาน๔ มีความหมายโดยกว้างๆว่าเป็นที่ตั้งของสติ โดยมีหลักการคือการใช้สติหรือวิธีปฏิบัติเพื่อให้ใช้สติให้เกิดผลดีที่สุด (อุบล เลี้ยววาริน. 2542) และสติตามทันขณะปัจจุบันและมองดูสิ่งนั้นตามที่มันเป็นอยู่ในขณะนั้น ๆ ตลอดเวลา ซึ่งย่อมจะตดวงจร ทำลายอกุศลต่างๆลงได้ นอกจากนี้สติปัฏฐาน ยังเป็นอารมณ์ของวิปัสสนา ซึ่งหมายถึง สนามฝึกปัญญาซึ่งผู้ปฏิบัติจะต้องใช้อย่างใดอย่างหนึ่งสำหรับเป็นสนามฝึกเพื่อให้เกิดความรู้แจ้งเห็นจริง เช่น ขันธ ๕ ได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ อาตยนะ๑๒ อันได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ทางกาย และธรรมารมณ์ คือ อารมณ์ที่มากระทบใจ เป็นต้น โดยลักษณะของวิปัสสนา ได้แก่ การรู้เห็นตามสภาพเป็นจริงของสิ่งทั้งหลายว่า ไม่เที่ยง (อนิจจัง) เป็นทุกข์ หรือไม่มีความสมบูรณ์ในตัว (ทุกขัง) หาตัวตนที่แท้จริงไม่ได้ (อนัตตา) (วิทย์ วิศทเวทย์ และคณะ. 2524 : 101 - 104) สติปัฏฐาน๔ ประกอบด้วย

1. กายานุปัสสนา เป็นการพิจารณากายและพฤติกรรมต่างๆของกาย ซึ่งมีวิธีฝึกที่สามารถแบ่งย่อยออกเป็น

1.1 อานาปานสติ (ตั้งสติกำหนดลมหายใจโดยอาการต่างๆ)

1.2 กำหนดอิริยาบถ (คือเมื่อยืน เดิน นั่ง นอน หรือร่างกายเคลื่อนไหวอย่างใด ๆ ก็รู้เท่าทันอาการนั้นๆ)

1.3 ฝึกให้มีความรู้ตัวทั่วพร้อมๆกับการเคลื่อนไหวทุกครั้ง (เช่น ก้าวเดิน เหลียวมองเหยียดแขน ถูแขน ฯลฯ)

1.4 พิจารณาร่างกายตั้งแต่ศีรษะจรดปลายเท้า (ซึ่งมีส่วนประกอบที่ไม่สะอาดต่างๆมากมายรวมอยู่ด้วย)

1.5 พิจารณาร่างกายของตน (โดยแยกธาตุหรือส่วนประกอบแต่ละอย่างๆ คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ โดยละเอียด)

1.6 พิจารณาศพที่อยู่ในสภาพต่างๆกัน(ตั้งแต่ตายใหม่ๆ จนกระดูกผุ แล้วย่อนระลึกลงถึงร่างกายตนว่าจะต้องเป็นเช่นนั้น)

2. เวทนานุปัสสนา เป็นการฝึกพิจารณาเวทนา คือ การเสวยอารมณ์ที่เป็นสุข ทุกข์ หรือ อุเบกขา คือ เฉยๆ และรู้ชัดตามอาการนั้นๆ
3. จิตตานุปัสสนา เป็นการฝึกพิจารณาจิตว่า จิตของตนเป็นอย่างไร มีโลก โกรธ หลง หรือไม่อย่างไร ก็ให้รู้ชัดตามความเป็นจริง
4. ธัมมานุปัสสนา เป็นการฝึกพิจารณาธรรม ธรรมที่พิจารณามีทั้งฝ่ายชั่ว (เช่น นิวรณ์๕ ได้แก่ กามฉันท์ พยาบาท ถีนมิทธะ อุทธัจจกุกกุกจะ วิจิกิจฉา) ฝ่ายดี (เช่น โพชฌงค์๗ ได้แก่ สติ ธรรมวิจยะ วิริยะ ปิที ปัสสทธิ สมาธิ อุเบกขา) และที่เป็นกลางๆ ไม่ได้ไม่ชั่ว (เช่น อาตนะภายใน และ อาตนะภายนอก)

การเจริญสติปัฏฐาน ๔ จะสามารถส่งผลแก่ผู้ปฏิบัติได้หลายแง่มุม (พระเทพเวที. 2532 : 817) ได้แก่

1. ในแง่ของความบริสุทธิ์ โดยเมื่อสติจับอยู่กับสิ่งที่ต้องกำหนดอย่างเดียวและสัมปชัญญะ รู้เข้าใจสิ่งนั้นตามที่มันเป็น ย่อมเป็นการควบคุมกระแสการรับรู้และความคิดให้บริสุทธิ์ไม่มีช่องที่กิเลสต่างๆ จะเกิดขึ้น
2. ในแง่ของความเป็นอิสระ โดยเมื่อสภาพจิตบริสุทธิ์แล้ว ย่อมมีความอิสระด้วย โดยจะไม่หวั่นไหวไปตามอารมณ์ต่างๆ ที่เข้ามากระทบ
3. ในแง่ของปัญญา โดยเมื่ออยู่ในกระบวนการทำงานของจิตเช่นนี้ ปัญญาย่อมทำหน้าที่ได้ผลดีที่สุด เพราะจะไม่ถูกเคลื่อนหรือหันเหไปด้วยความรู้สึก ความเอนเอียง และอคติต่างๆ ทำให้รู้เห็นได้ตามที่มันเป็น คือรู้ตามความจริง
4. ในแง่ความพ้นทุกข์ โดยเมื่อจิตอยู่ในภาวะตื่นตัวเข้าใจสิ่งต่างๆตามที่มันเป็นและคอยรักษาท่าทีของจิตอยู่ได้เช่นนี้ ความรู้สึกเอนเอียงต่างๆที่ไม่บริสุทธิ์ย่อมเกิดขึ้นไม่ได้จึงเกิดเป็นภาวะที่เรียกว่า พ้นทุกข์

จากแนวคิดของการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาจะเห็นได้ว่า การฝึกอบรมทางพุทธศาสนา ในรูปแบบต่างๆ เช่น การฝึกวิปัสสนากรรมฐาน การฝึกสมถกรรมฐาน การฝึกสมาธิ เป็นต้น ก่อให้เกิดประโยชน์และคุณค่าต่อตัวผู้ฝึกอบรมทางพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก ทั้งในด้านการเรียน การทำงาน ด้านร่างกายและด้านจิตใจ และอื่นๆ ดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น นอกจากนี้ การฝึกอบรมทางพุทธศาสนายังเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะสามารถใช้ในการพัฒนาบุคลิกภาพ พัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของบุคคล จากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนานั้น ส่วนใหญ่พบว่า บุคคลที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาจะมีการพัฒนาในด้านการใช้ความเชื่ออำนาจในตน การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม การมีเจตคติเชิงจริยธรรม การมีวินัยในตนเอง และมีสุขภาพจิตดีขึ้น รวมทั้งยังพบว่า บุคคลที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และสมรรถภาพในการทำงานสูงขึ้นกว่าก่อนเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาด้วย ซึ่งผลของการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาในรูปแบบต่างๆ นอกจากจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาทางจิตลักษณะต่างๆและพัฒนาการด้านการเรียนและการทำงานแล้ว การฝึกอบรมทางพุทธศาสนาในรูปแบบต่างๆ ทั้งการฝึกสมาธิ การฝึกสมถกรรมฐาน การฝึกวิปัสสนากรรมฐาน ฯลฯ ยังจะส่งผลให้ผู้ฝึกมีจิตใจและบุคลิกภาพเข้มแข็ง หนักแน่น มั่นคง สงบ เยือกเย็น สุขภาพ นิ่มนวล สดชื่นผ่องใส กระฉับกระเฉง กระปรี้กระเปร่า เบิกบาน งามสง่า มีเมตตากรุณา รู้จักตนเองและผู้อื่น ตามความเป็นจริง จิตใจอยู่ในสภาพพร้อมต่อการรับการปลูกฝังคุณธรรมต่างๆ และส่งเสริมให้มีนิสัยที่ดี รู้จักทำใจให้สงบ สามารถยับยั้งความทุกข์ที่เกิดขึ้น มีความมั่นคงทางอารมณ์ ช่วยให้มีสติรู้เท่าทันพฤติกรรมทางวาจา ความรู้สึกนึกคิด และภาวะจิต

ที่เกิดขึ้นด้วย (หอม คลายานนท์. 2524 ; รัตนา ตั้งชลทิพย์. 2530 ; ชาลี หวานฉ่ำ. 2530 ; ฉกาจ ช่วยโต. 2521 ; อโนชา จริงจัง. 2529 ; ชมชื่น สมประเสริฐ. 2526 ; อ้อมเดือน สดมณี. 2536 ; อนุชา สมจิตร. 2539 ; จิรวัดนา มั่นยืน. 2536 ; งามตา วรินทร์านนท์. 2536)

อย่างไรก็ดีในการงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา โดยผู้วิจัยได้ทำการเลือกสถานที่สำหรับฝึกอบรมทางพุทธศาสนา อันได้แก่ "ยุวพุทธิกสมาคม" ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ยุวพุทธิกะ ประกอบด้วย "ยุว" แปลว่า "ผู้เยาว์" และ "พุทธิกะ" แปลว่า "ผู้ที่นับถือในคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า" ดังนั้น "ยุวพุทธิกะ" จึงมีความหมายว่า "ผู้เยาว์ที่นับถือในคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า" ยุวพุทธิกสมาคมเป็นองค์กรเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยยึดหลักพระธรรมวินัย และมุ่งส่งเสริมการศึกษาพุทธธรรม การปฏิบัติธรรม และมุ่งเน้นการวิปัสสนากรรมฐาน ตามแนวทางสติปัฏฐาน ๔ นอกจากนี้ ยุวพุทธิกสมาคมยังมุ่งเน้นที่จะพัฒนาเยาวชนให้มีคุณธรรมและมีความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างอนาคตที่ดีให้กับประเทศชาติ และช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้ครู อาจารย์ ผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ตลอดจนพระสงฆ์ ได้มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะยิ่งขึ้น เพื่อเพิ่มพูนศักยภาพในการเผยแผ่พุทธธรรม การปฏิบัติธรรม และการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานให้กว้างขวางออกไป และยุวพุทธิกสมาคมได้ทำการพัฒนาหลักสูตร สื่อการสอน และวิทยากรเพื่อให้งานเผยแผ่พุทธธรรม การปฏิบัติธรรม และการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ขยายตัวไปอย่างกว้างขวาง มีประสิทธิภาพ และยังได้ขยายความร่วมมือไปยังคณะบุคคล สถาบัน และองค์กรต่าง ๆ ในอันที่จะร่วมกันเผยแผ่พุทธธรรม การปฏิบัติธรรม และการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานทั้งในประเทศและต่างประเทศ ตลอดจนสนับสนุนให้มีเครือข่ายหรือสาขาให้เพิ่มขึ้นได้

หลักสูตรและกิจกรรมของการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน

กิจกรรมของยุวพุทธิกสมาคม แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ มีต่อเนื่องเป็นประจำตลอดทั้งปี กิจกรรมการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของยุวพุทธิกสมาคมนั้นมีความหลากหลายเพื่อความเหมาะสมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมซึ่งจะก่อให้เกิดเป็นประโยชน์ในการปฏิบัติได้สูงสุด ตัวอย่างของหลักสูตรและกิจกรรมของการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน (ยุวพุทธิกสมาคม. 2545) ได้แก่

หลักสูตรวิปัสสนา : พัฒนาจิตให้เกิดปัญญาและสันติสุข (หลักสูตรคุณแม่สิริ กรินชัย) จะมุ่งเน้นที่การกำหนดอิริยาบถปัจจุบัน การเดินจงกรม และการนั่งสมาธิ นอกจากนี้ยังมี การสวดมนต์สมาทานศีลและฟังธรรมทุกวัน โดยจะทำการฝึกอบรมเป็นเวลา 7 วัน

หลักสูตรวิปัสสนา : โดยอาจารย์เรณู ทศณรงค์ เป็นหลักสูตรวิปัสสนากรรมฐานเข้มข้นเหมาะสำหรับผู้ที่เคยผ่านการอบรมหลักสูตร "พัฒนา จิตให้เกิดปัญญา และสันติสุข" มาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ครั้ง โดยผู้เข้าอบรมจะมีห้องพักส่วนตัวคนละห้อง การปฏิบัติส่วนใหญ่จะปฏิบัติด้วยตนเอง โดยอาจารย์จะเป็นผู้ให้ธรรมะและสอบถามผล โดยจะทำการฝึกอบรมเป็นเวลา 7 วัน

โครงการศึกษาและปฏิบัติธรรมเนกขัมมบารมี จะมุ่งเน้นการปลูกฝังให้เยาวชนเป็นผู้ที่มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจจนจะช่วยให้เยาวชนนำ หลักธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตเป็นประโยชน์ต่อการเรียน การใช้ชีวิตกับครอบครัวสังคม และเป็นพลเมืองดี เป็นหลักสูตรฝึกอบรมเป็นเวลา 8 วัน

โครงการอบรมครูสอนวิชาพระพุทธศาสนา ด้วยเล็งเห็นถึงความสำคัญของครูที่มีบทบาทโดยตรงในการอบรมสั่งสอนเยาวชนซึ่งเป็น อนาคตของชาติ จึงจัดอบรมความรู้ทางพระพุทธศาสนาให้กับผู้ที่ประกอบอาชีพครูโดยเฉพาะ เพื่อให้ครูได้มีความรู้ ความเข้าใจ ในพระพุทธศาสนาอย่างถ่องแท้ และนำความรู้ ที่ได้จากการอบรมไปเผยแพร่ยังลูกศิษย์ของตนต่อไป เป็นหลักสูตรฝึกอบรมเป็นเวลา 8 วัน

โครงการค่ายพุทธบุตรเพื่อชีวิตใหม่ เป็นการอบรมระยะสั้นๆ เป็นเวลา 3 วัน เพื่อปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้ เยาวชนที่เข้าอบรมได้รู้จักบาปบุญ-คุณโทษ และความกตัญญูรู้คุณต่อผู้มีพระคุณ

โครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน (สามเณรใจเพชร) จะรับสมัครเยาวชนชายที่มีอายุไม่ต่ำกว่า 14 ปีบริบูรณ์ เพื่อบรรพชาเป็นสามเณร กลุ่มบุตรผู้เข้าร่วมโครงการจะต้องเป็นผู้ที่มีวุฒิภาวะเหมาะสมต่อการศึกษาพระธรรมวินัยโดยจะต้องเข้าปฏิบัติวิปัสสนา เตรียมความพร้อมที่ยุวพุทธิกสมาคมเป็นเวลา 1 สัปดาห์ ก่อนไปบรรพชา ที่ วัดอัมพวัน อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี และอยู่ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเป็นเวลา 1 เดือนจึงลาสิกขา

โครงการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานหลักสูตรพิเศษ โดยพระสุเมธาจารย์ (หลวงพ่อสุเมโธ) เป็นโครงการที่ยุวพุทธิกสมาคมได้รับความเมตตาจากพระสุเมธาจารย์พระภิกษุชาวอเมริกัน ซึ่งเป็นลูกศิษย์ชาวต่างประเทศรุ่นแรกของหลวงพ่อบุชา สุภัทโท เปิดสอนการปฏิบัติจิตภาวนาแนววัดป่า (พุทธโธ) โดยจะทำการฝึกอบรมเป็นเวลา 8 วัน

โครงการฝึกอบรมการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน สำหรับพระสังฆาธิการและพระสงฆ์ เป็นโครงการฝึกอบรมการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน สำหรับพระสังฆาธิการ และพระ สงฆ์จำนวน 73 รูป โดยได้รับเมตตา จากพระศรีสิทธิเมธี วัดดุสิตาราม พระมหากัณฑ์หาปิยสิโล พระอาจารย์มานพอุปสโม พระมหาบุญหนาอโศโก พระครูสุวรรณวิจิตร และเจ้าอธิการ ทองสีอทธิญาโณเป็นพระวิปัสสนาจารย์ เป็นหลักสูตรฝึกอบรมเป็นเวลา 7 วัน

ซึ่งโครงการการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานต่างๆของยุวพุทธิกสมาคมเหล่านี้ล้วนเป็นโครงการที่จัดขึ้นเป็นประจำและมีกิจกรรมต่อเนื่องตลอดทั้งปี จุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของยุวพุทธิกสมาคมนี้ เพื่อให้เยาวชนและบุคคลที่เข้ารับการฝึกอบรมได้รับความรู้ทั้งในทางปริยัติและทางปฏิบัติอย่างถูกต้อง สามารถพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพที่ดี มีคุณธรรมและจริยธรรม รวมทั้งสามารถนำความรู้ที่ได้จากการเข้ารับการฝึกอบรมนี้ไปใช้กับการทำงาน ชีวิตประจำวัน หรืออาจจะนำไปใช้เป็นพื้นฐานในการมุ่งสู่แนวทางที่สงบ เย็น อันเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดได้อย่างเหมาะสม

สำหรับหลักสูตรการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาที่ใช้ในการศึกษาวิจัยนี้ จะใช้หลักสูตรวิปัสสนา : พัฒนาจิตให้เกิดปัญญาและสันติสุข (หลักสูตร คุณแม่ สิริ กรินชัย) ซึ่งเป็นหลักสูตรที่เปิดให้ผู้สนใจทั่วไป ที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปี เข้ารับการฝึกอบรม การปฏิบัติ วิปัสสนากรรมฐาน โดยใช้เวลาในการฝึกอบรมเป็นเวลา 7 วันเต็ม และจากการสอบถามข้อมูลเบื้องต้นจากเจ้าหน้าที่ของสมาคม พบว่า ผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรมในหลักสูตรนี้ ส่วนใหญ่จะเป็นเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 15 - 25 ปี และเป็นผู้ที่ไม่เคยเข้ารับในการฝึกอบรมวิปัสสนากรรมฐานจากที่ใดหรือหลักสูตรใดมาก่อน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้มากที่สุด

หลักสูตรวิปัสสนา : พัฒนาจิตให้เกิดปัญญาและสันติสุข (หลักสูตร คุณแม่ สิริ กรินชัย) (ยุวพุทธิกสมาคม. 2545) เป็นการฝึกอบรมการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ตามแนวการสอนของ ดร. สิริ กรินชัย เพื่อให้ทราบถึงเทคนิคของการมีชีวิตอยู่กับปัจจุบัน อันจะมีผลให้จิตสะอาด สว่าง สงบ บริสุทธิ์ และมีพลัง ซึ่งในหลักสูตรนี้ยังรวมถึง การสวดมนต์ และฟังธรรมบรรยาย ที่สำคัญ ๆ สอดคล้องกับการฝึกปฏิบัติด้วย โดยมีรายละเอียดกำหนดการของหลักสูตรดังนี้

-วันเปิดการอบรม (วันแรก)

07.30-09.30 น.	ลงทะเบียน
09.30-12.00 น.	ปฐมนิเทศ และนำสมาคม แนะนำการปฏิบัติ
12.00-13.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน
13.00 น.	พิธีเปิดการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน สมาทานศีล และสมาทานกรรมฐาน สัมโมทนียกถา และให้หลักการปฏิบัติ เริ่มการฝึกปฏิบัติ
14.30 น.	น้ำปานะ
15.00 น.	ฝึกปฏิบัติ เดินจงกรม นั่งสมาธิ
17.30 น.	สวดมนต์ ฟังธรรม
19.00 น.	น้ำปานะ อาหารว่าง
19.15 น.	ฝึกปฏิบัติ เดินจงกรม นั่งสมาธิ
21.00 น.	พักผ่อน

-ระหว่งการอบรม (วันที่ 2 - 7 ของการปฏิบัติ)

04.00 น.	ตื่นนอน ฝึกปฏิบัติ เดินจงกรม นั่งสมาธิ
05.30 น.	สวดมนต์ ฟังธรรม
07.00 น.	รับประทานอาหารเช้า
08.00 น.	ฝึกปฏิบัติ เดินจงกรม นั่งสมาธิ สอบอารมณ์
12.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน
13.00 น.	ฝึกปฏิบัติ เดินจงกรม นั่งสมาธิ
14.30 น.	น้ำปานะ
15.00 น.	ฝึกปฏิบัติ เดินจงกรม นั่งสมาธิ
17.30 น.	สวดมนต์ ฟังธรรม
19.00 น.	น้ำปานะ อาหารว่าง
19.15 น.	ฝึกปฏิบัติ เดินจงกรม นั่งสมาธิ
21.00 น.	พักผ่อน

-วันปิดอบรม (วันสุดท้าย)

04.00 น.	ตื่นนอน ฝึกปฏิบัติ เดินจงกรม นั่งสมาธิ
05.30 น.	สวดมนต์ แผ่เมตตา บังสุกุล
06.30 น.	คุณแม่สิริ กรินชัย ให้โอวาท และกล่าวปิดการอบรม
08.00 น.	รับประทานอาหารเช้า เดินทางกลับบ้าน

ระเบียบการปฏิบัติในการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา

1. สามารถอยู่ปฏิบัติได้ตลอด 7 คืน 8 วัน
2. ตั้งใจปฏิบัติตามคำสอนของ คุณแม่ สิริ กรินชัย และวิทยากร
3. ติดป้ายชื่อที่อกเสื้อด้านซ้ายมือตลอดเวลา เมื่อออกจากห้องพัก
4. งดใช้เครื่องมือสื่อสาร และเครื่องใช้ เครื่องเล่นไฟฟ้าทุกชนิด
5. ไม่แต่งหน้า ทาปาก หรือใช้น้ำหอม เครื่องสำอาง
6. ไม่พูดคุยกับผู้อื่น ยกเว้น วิทยากร ไม่ติดต่อกับผู้ใดตลอดเวลาโครงการ
7. งดสูบบุหรี่ สิ่งเสพติดทุกชนิด
8. ไม่นำงานไปทำระหว่างปฏิบัติ ไม่อ่าน เขียนหนังสือ ไม่ฟังวิทยุเทป
9. ไม่นำบุคคลอื่นเข้าไปในที่พัก และห้ามมิให้พบญาติโดยมิได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์

อักษรจากวิทยากร

10. ไม่ออกนอกอาคารสถานที่ที่กำหนด และห้ามกลับก่อนวันปิดอบรม
11. รักษาความสะอาดสถานที่ช่วยประหยัดไฟฟ้า – น้ำประปา
12. สำนวณกาย วาจาใจ ไม่กระทำการใด ๆ ซึ่งเป็นการรบกวนสมาธิของผู้อื่น ทั้งในเวลาปฏิบัติ และเวลาพักผ่อน
13. หากมีความไม่เข้าใจ ไม่สบายกาย ไม่สบายใจ โปรดปรึกษาวิทยากร เท่านั้น

ทฤษฎี แนวคิด ที่เกี่ยวกับการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา

สังคมปัจจุบันมีโครงการฝึกอบรมในด้านต่างๆสำหรับเด็กและเยาวชนเกิดขึ้นมากมาย ทั้งโครงการฝึกอบรมด้านอาชีพ โครงการศึกษาอบรมหลักสูตรต่างๆ เป็นต้น การเลือกที่จะเข้าฝึกอบรมโครงการใดๆ นั้นเป็นสิ่งที่สำคัญ ดังนั้น การตัดสินใจจึงเป็นเสมือนเครื่องมือที่เด็กและเยาวชนเป็นผู้ใช้ เพื่อเลือกไปสู่เป้าหมายที่ตนต้องการ การที่เด็กและเยาวชนจะเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา นับเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของการที่จะพัฒนาทั้งทางด้านคุณธรรม จริยธรรม บุคลิกภาพ ร่างกาย และจิตใจของตนเองให้เพิ่มขึ้น การฝึกอบรมทางพุทธศาสนานั้นเป็นส่วนที่สำคัญอย่างยิ่งในการที่บุคคลหรือองค์กรต่างๆจะพัฒนาเยาวชนให้เป็นบุคคลที่มีพื้นฐานที่ดีงาม เหมาะสมที่จะเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพของสังคม เพราะถึงแม้ว่าโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาจะดีหรือมีประสิทธิภาพเพียงใด แต่ถ้าเยาวชนไม่เข้าร่วมรับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาในโครงการนั้นๆ ก็ย่อมที่จะไม่สามารถทำให้โครงการหรือเป้าหมายที่วางไว้ประสบผลสำเร็จได้

ในส่วนของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสาเหตุของการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนานั้น พบว่า มีผู้ทำการศึกษาวิจัยไว้บ้างไม่มากนัก อาทิ งานวิจัยของ ฉกาจ ช่วยโต และดวงเดือน พันธมนาวิน (2533 : 75 - 77) ได้ทำการศึกษาลักษณะทางจิตสังคมที่เกี่ยวกับการบวชในพุทธศาสนา

ของชายไทยในภาคใต้ โดยทำการศึกษาจากพระสงฆ์ และสามเณรบวชใหม่ และจำพรรษาอยู่ในวัดทางภาคใต้จำนวน 112 วัด ได้ทำการวิจัยเปรียบเทียบพระสงฆ์กับฆราวาสที่มีอายุรุ่นราวคราวเดียวกัน และมีลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังคล้ายคลึงกัน เป็นการเปรียบเทียบกันในแต่ละลักษณะต่างๆ เพื่อหาสาเหตุของการตัดสินใจบวชเรียน ผลปรากฏว่า การที่ชายไทยในภาคใต้มาบวชเรียนในพุทธศาสนานั้นขึ้นอยู่กับ ความเชื่อ ค่านิยม เหตุผล จุดมุ่งหมาย ความตั้งใจ และความคาดหวังส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาและการบวชเรียนนั่นเอง ในขณะที่ชุมชนและครอบครัว อาจจะมีส่วนผลักดัน แต่จะต้องได้รับการเสริมพลังจากจิตลักษณะเชิงพุทธของเยาวชนไทยในภาคใต้เป็นส่วนสำคัญด้วย จึงจะเกิดพฤติกรรมการบวชในพุทธศาสนาขึ้น

จะเห็นได้ว่า ในการเข้ารับการศึกษาของพุทธศาสนาของเยาวชนไทยนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลาย ๆ อย่าง ซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจเข้ามาช่วยในการกำหนดตัวแปรต่างๆ ที่สามารถใช้ในการจำแนกการเข้ารับการศึกษาของเยาวชนไทย เนื่องจากในความเป็นจริงแล้วก่อนที่เด็กและเยาวชนจะสามารถเข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนาได้นั้น เด็กและเยาวชนเหล่านี้จะต้องผ่านกระบวนการในการตัดสินใจเลือกที่จะเข้าหรือไม่เข้ารับการศึกษาทางพุทธศาสนา ก่อน และถึงแม้ว่างานวิจัยนี้จะไม่ได้ศึกษาครอบคลุมไปถึงกระบวนการในการตัดสินใจโดยตรง แต่ผู้วิจัยก็ให้ความสนใจแนวคิดของการตัดสินใจ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจ

การตัดสินใจ เป็นพฤติกรรมในขณะที่บุคคลต้องเผชิญกับทางเลือกและจำเป็นต้องเลือกและมีผู้ที่ให้ความหมายของ คำว่า การตัดสินใจ (decision making) ไว้หลายท่าน ซึ่งสามารถที่จะสรุปได้ว่าการตัดสินใจ หมายถึง พฤติกรรมทางเลือกทางเลือกจากกลุ่มทางเลือกโดยใช้ความไตร่ตรอง (deliberate) เหตุผล ประสบการณ์ ความน่าจะเป็น การคิดอย่างมีระเบียบแบบแผนด้วยความเชื่อ และความคาดหวังว่า ทางเลือกที่เลือกนั้นจะนำไปสู่เป้าหมายที่ต้องการได้ (สมพงษ์ เกษมสิน.2517 : 36 ; อรุณ รักรธรรม. 2531 ; วุฒิชัย จานงค์. 2522 : 2-3 ; รศนา อัจชะกิจ. 2537 : 83-84 ; Simon. 1960 : 1 ; Fishburn 1972 : 19) นอกจากนี้ มารีนเนอร์ (ปราณี สมสกุล. 2538 : 81 ; อ้างอิงจาก Marriener n.d.) ได้อธิบายว่า การตัดสินใจเป็นกระบวนการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์อย่างหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอน การพิจารณาปัญหา การพิจารณาทางเลือกต่างๆ การตัดสินใจเลือกทางเลือก การนำทางเลือกไปปฏิบัติและการติดตามประเมินผล ในความหมายนี้ การตัดสินใจเป็นการเลือกหนทางปฏิบัติที่ได้จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อตกลงใจ การตัดสินใจต้องอาศัยดุลยพินิจของผู้ตัดสินใจ หลังการตัดสินใจต้องมีการสั่งการเพื่อให้เกิดการนำไปปฏิบัติจริง นอกจากนี้ การตัดสินใจยังเป็นกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ถ้าข้อมูลที่ได้มานั้นยังคลาดเคลื่อน ไม่ทันสมัยการตัดสินใจย่อมเปลี่ยนแปลงเช่นกัน

กระบวนการตัดสินใจแบ่งออกเป็นขั้นตอนหลายขั้นตอน เพื่อลดจำนวนทางเลือกให้เหลือทางเลือกที่ดีที่สุดเพียงทางเลือกเดียว ยังมีผู้ที่สนใจศึกษาจากกระบวนการตัดสินใจ และได้แบ่งรูปแบบกระบวนการตัดสินใจไว้หลายรูปแบบ เช่น ไบรด์ (Byrd.1982 : 9 - 10) ได้แบ่งการตัดสินใจเป็น 8 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การแยกแยะปัญหา (identify the problem) 2) การกำหนดจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ในการแก้ปัญหา (determine goals and objectives for solving the problem) 3) การหาข้อมูลที่เป็นจำเป็น (gather the necessary data) 4) การสร้างรูปแบบที่ใช้ในการวิเคราะห์ปัญหา (formulate and analytic model of the problem) 5) การเลือกทางเลือกที่จะประเมิน (select alternatives to be evaluated) 6) การประเมินทางเลือก (evaluate alternatives) 7) การเลือกทางเลือกที่ชอบ (select the preferred alternative) และ 8) การนำทางเลือกไปใช้ (implement the

preferred alternative) ส่วนมัลลี เวชชาชีวะ (2524 : 17) ธนิญฐา เศวตศิลา (2523 : 7 - 12) และ จิระจิตต์ ราคา (2532 : 240 - 247) ได้แบ่งขั้นตอนของกระบวนการการตัดสินใจออกเป็น 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การตระหนักในปัญหา 2) การรวบรวมข้อมูล 3) การแสวงหาทางเลือก 4) การประเมินค่าหรือการพิจารณาทางเลือก 5) การตัดสินใจเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด 6) การนำทางเลือกไปปฏิบัติ และ 7) การติดตามผล ในขณะที่ วุฒิชัย จ่านง (2522 : 4 - 10) ได้แบ่งขั้นตอนของกระบวนการตัดสินใจออกเป็น 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การกำหนดตัวปัญหา (problem identification) 2) การหาข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับตัวปัญหานั้น (information search) 3) การประเมินข่าวสาร (evaluation of information) 4) การกำหนดทางเลือก (listing of alternative) 5) การเลือกทางเลือก (selection of alternative) 6) การปฏิบัติการตัดสินใจ (implement of decision) นอกจากนี้ เจนิส และแมน (Janis and Mann.1977 : 171 - 177) เบียร์ด (Baird. 1978 : 9 - 11) ได้แบ่งขั้นตอนของกระบวนการตัดสินใจออกเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นปัญหา 2) ขั้นแสวงหาทางเลือก 3) ขั้นพิจารณาทางเลือก 4) ขั้นนำไปปฏิบัติ และ 5) ขั้นติดตามผล สำหรับไซมอน (Simon. 1960 : 2) ได้แบ่งกระบวนการตัดสินใจออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ การศึกษาสภาวะแวดล้อมต่างๆ การวิเคราะห์สภาวะแวดล้อม และการตัดสินใจเลือกทางเลือก และ ดิงค์เลจ (นวลศิริ เปาโรหิตย์. 2528 : 45 ; อ้างอิงจาก Dinklege. 1977) แบ่งขั้นตอนของการตัดสินใจออกเป็น 7 ขั้นตอน คือ 1) ระบุปัญหาว่าคืออะไร 2) การรวบรวมข้อมูลที่เป็นประโยชน์ 3) รู้จักทางเลือกที่มีอยู่ 4) ชั่งน้ำหนักตัวเลือกแต่ละตัว 5) การตัดสินใจเลือก 6) การดำเนินการ 7) การทบทวนการตัดสินใจและผลที่ได้รับ

จะเห็นได้ว่าแม้นักวิชาการจะแบ่งขั้นตอนของกระบวนการตัดสินใจแตกต่างกันเป็นหลายรูปแบบ แต่ขั้นตอนหลักที่สำคัญในกระบวนการตัดสินใจในเชิงทฤษฎีประกอบด้วยพฤติกรรม 5 ขั้นตอน คือ 1) การตระหนักและการวิเคราะห์ปัญหา 2) การรวบรวมข้อมูลและกำหนดทางเลือก 3) การประเมินหรือพิจารณาทางเลือก 4) การตัดสินใจเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด และ 5) การปฏิบัติตามทางเลือก รวมทั้งการติดตามผล (พนมพร ชันธิวิไชย. 2534 : 12) ซึ่งขั้นตอนต่างๆเหล่านี้ไม่ได้แยกออกจากกัน แต่มีลักษณะเป็นกระบวนการที่ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่ง และมีความเกี่ยวข้องเป็นอย่างมากกับการตัดสินใจ เพราะการตัดสินใจของแต่ละบุคคลแม้จะเกิดขึ้นในเวลา สถานที่ หรือสถานการณ์เดียวกัน อาจมีความแตกต่างกัน โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจที่สำคัญมีดังนี้ (ก่อ สวัสดิพานิช. 2519 : 175 - 177) 1) ปัจจัยทางด้านวัฒนธรรม หลักธรรมของสังคมศาสนา ความเชื่อและประเพณี เพราะบุคคลที่ได้รับการปลูกฝังขัดเกลา (socialization) จากสถาบันต่างๆ ของสังคม เช่น ครอบครัว โรงเรียน สิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกมา 2) ระดับการศึกษา ความรอบรู้ และประสบการณ์ของผู้ตัดสินใจ บุคคลที่ได้รับการศึกษาสูง มีความรอบรู้และประสบการณ์ในเรื่องต่างๆ มาก มักจะตัดสินใจได้ดีกว่าบุคคลที่ได้รับการศึกษาน้อย และมีประสบการณ์น้อยกว่า ทั้งนี้เพราะ การศึกษามีจุดมุ่งหมายสำคัญอย่างหนึ่ง คือ ปลูกฝังให้ผู้เรียนคิดเป็น และสามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีเหตุผล 3) สิ่งแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคม โดยบุคคลที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมเช่นไรมักจะตัดสินใจเช่นนั้น กล่าวคือ ถ้าไม่ปรับตัวเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม ก็ปรับสิ่งแวดล้อมให้เข้ากับตัวเอง หรือมิฉะนั้นก็หนีออกจากสิ่งแวดล้อมไปเลย 4) ความจำเป็นส่วนตัวของผู้ตัดสินใจ มีบ่อยครั้งเหลือเกินที่ผู้ตัดสินใจบางคนต้องตัดสินใจกระทำการใดอย่างหนึ่งด้วยความจำเป็นส่วนตัว เช่น พ่อแม่บางคนต้องตัดสินใจให้บุตรคนโตหยุดเรียนเพื่อดูแลบุตรคนเล็ก 5) นิสัยและอารมณ์ของผู้ตัดสินใจ บุคลิกภาพ (personality) ของผู้ตัดสินใจแต่ละคนจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ เช่น บางคนอาจมีบุคลิกภาพกล้าเสี่ยง กล้าได้เสีย บางคนชอบรีบร้อนในการตัดสินใจ บางคนชอบทลวง เมื่อพบกับเหตุการณ์เดียวกัน ผู้ตัดสินใจที่มีบุคลิกภาพต่างกันจะเลือกในการแก้ปัญหาแตกต่างกัน โดยที่คนเรา

บางครั้งก็เป็นทาสของอารมณ์ และนิสัย จึงมักตัดสินใจโดยปราศจากข้อมูลและเหตุผล ค่านิยมเป็นกรอบมาตรฐานซึ่งใช้เป็นกรอบกำหนดทางเลือกของคนจากทางเลือกต่างๆ ซึ่งถือว่ามิมีบทบาทสำคัญต่อการตัดสินใจ ค่านิยมอาจจะเรียนรู้มาจากพ่อ แม่ ครู อาจารย์ เพื่อนฝูง เพื่อนร่วมงาน สื่อ และอื่นๆ นอกจากค่านิยมแล้ว จริยธรรมในสังคมก็มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจ กล่าวคือ ในการแสวงหาทางเลือกต่างๆ เพื่อประกอบการตัดสินใจนั้น ผู้ตัดสินใจก็ต้องคำนึงถึงจริยธรรมหรือค่านิยมของสังคมนั้นๆ ด้วยว่าทางเลือกนั้นนำไปปฏิบัติแล้วสังคมชอบหรือไม่ หรือก่อให้เกิดปัญหา หรือมีผลกระทบต่อจริยธรรมของคนในสังคมหรือไม่ (จิระจิตต์ ราคา.2532 : 255 - 271 ; ก่อ สวัสดิพานิช. 2519 : 175 - 177)

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจดังกล่าวข้างต้น พบว่า การตัดสินใจเป็นกระบวนการที่สำคัญขั้นตอนหนึ่งในการเลือกทำพฤติกรรม แต่ในงานวิจัยนี้ไม่ศึกษากระบวนการของการตัดสินใจโดยตรง เนื่องจากผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแบบย้อนประสบการณ์ (expost - facto approach) เพื่อศึกษาถึงสาเหตุที่เป็นตัวแปรที่สามารถจำแนกการเข้ารับการฝึกและไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาของเยาวชนออกจากกัน แต่ผู้วิจัยจะใช้แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการตัดสินใจของ โรเจอร์ (Roger. 1983) และรีเดอร์ (Reeder. 1973) ทั้ง 2 ทฤษฎีมาช่วยในการอธิบายถึงสาเหตุของการเข้าหรือไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาของเยาวชนไทย โดยทฤษฎีแต่ละทฤษฎีมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ทฤษฎีการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรม

นวัตกรรมเป็นความคิด วิธีปฏิบัติหรือ บุคคลรู้ว่าเป็นของใหม่ นำมาใช้เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมหรือนำมาเพื่อปรับปรุงการทำงานให้ประสิทธิภาพมากกว่าเดิม (Roger. 1983 : 11)

แนวความคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรม (The Innovation decision process) ของโรเจอร์ (พนาลัย อยู่สรานัญ. 2535 : 7 - 11 ; อ้างอิงจาก Rogers. 1983) นี้ได้รับการปรับปรุงมาจากแนวความคิดดั้งเดิมเกี่ยวกับการยอมรับนวัตกรรมซึ่งมีข้อบกพร่องหลายประการ ได้แก่ ประการแรก รูปแบบของกระบวนการยอมรับจับจบลงด้วยการตัดสินใจยอมรับ ซึ่งในความเป็นจริงบุคคลอาจจะปฏิเสธหรือไม่ยอมรับนวัตกรรมก็ได้ ประการที่สอง ขั้นตอนๆ ในกระบวนการยอมรับอาจมีการเรียงลำดับหรือข้ามขั้นไปบ้าง และประการสุดท้าย คือ กระบวนการไม่จำเป็นต้องสิ้นสุดลงด้วยการยอมรับเสมอไป โอกาสที่จะไม่ยอมรับก็มีได้พอกัน

กระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรมของโรเจอร์ทั้ง 5 ขั้นตอน คือ ขั้นความรู้ ขั้นการจูงใจ ขั้นการตัดสินใจ ขั้นการนำไปใช้ ขั้นการยืนยัน โดยในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการตัดสินใจ มีรายละเอียดดังนี้ (สาโรจน์ แผงยัง. 2536 : 36 ; อ้างอิงจาก Rogers. 1983 : 163 - 209)

ขั้นที่ 1 ขั้นความรู้ (knowledge stage) กระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรม เริ่มต้นเมื่อบุคคลได้สัมผัสนวัตกรรมและเริ่มต้นศึกษาหาข้อมูล เพื่อทำความเข้าใจถึงหน้าที่ของนวัตกรรมนั้น ความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมที่บุคคลได้รับในขั้นนี้สามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ 1) ความรู้จักนวัตกรรม (Awareness knowledge) ความรู้ประเภทนี้เป็นความรู้ที่ทำให้เกิดการตื่นตัวเกี่ยวกับนวัตกรรม ว่าเมื่อมีนวัตกรรมแล้วจะสามารถทำหน้าที่อะไรบ้าง 2) ความรู้วิธีการใช้นวัตกรรม (How - to knowledge) ความรู้ประเภทนี้ได้จากการติดต่อกับสื่อมวลชน หรือหน่วยราชการที่ทำการเผยแพร่วัตกรรม ความรู้ประเภทนี้จะช่วยให้สามารถใช้นวัตกรรมได้อย่างถูกต้อง 3) ความรู้เกี่ยวกับ

หลักการของนวัตกรรม (Principles knowledge) ความรู้ประเภทนี้ เป็นความรู้ถึงกฎเกณฑ์เบื้องหลังของนวัตกรรม ซึ่งจะช่วยให้วัตกรรมการบรรลุผล เช่น ความรู้เกี่ยวกับเชื้อโรคและการระบาดของเชื้อโรค ซึ่งจะทำให้เกิดการยอมรับนวัตกรรมอย่างมีเหตุผลมากขึ้น

ขั้นที่ 2 ขั้นการจูงใจ (persuasion stage) ในขั้นนี้บุคคลมีการสร้างเจตคติที่ชอบหรือไม่ชอบนวัตกรรม บุคคลจะมีพฤติกรรมสำคัญ คือ แสวงหาแหล่งข่าวสารข้อมูล แสวงหาสาระข่าวสารข้อมูลที่ได้รับมาเกี่ยวกับวัตกรรมการนั้นว่าเหมาะสมกับตัวเขา ทั้งในสภาพปัจจุบันและอนาคต จากนั้นจะมีการพัฒนาแนวคิดเชิงประเมินเกี่ยวกับวัตกรรมการนั้น ซึ่งเป็นการพิจารณาคุณค่าของวัตกรรมการว่า เมื่อรับนวัตกรรมมาใช้จะมีผลผลิตตามมาด้านใดเป็นประโยชน์หรือเป็นโทษต่อสภาพการทำงาน ถ้าพิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นการกระทำนั้นเป็นประโยชน์ บุคคลจะพัฒนาการรู้สึกในทางบวกต่อนวัตกรรม ขั้นการจูงใจเป็นขั้นตอนของกระบวนการตัดสินใจในการยอมรับนวัตกรรมที่เกิดขึ้น เมื่อบุคคลต้องการเปลี่ยนแปลงสภาพเดิมที่อยู่ แต่ยังไม่แน่ใจในนวัตกรรมและอาจมีความรู้สึกเกี่ยวกับวัตกรรมการนั้นเป็นผลมาจากการรับรู้คุณค่านวัตกรรม ดังนั้นขั้นการจูงใจจึงสอดคล้องกับขั้นการประเมินหรือพิจารณาทางเลือกในขั้นตอนของกระบวนการตัดสินใจทั่วไป

ขั้นที่ 3 ขั้นการตัดสินใจ (decision stage) ในขั้นนี้บุคคลกระทำกิจกรรมที่จะนำไปสู่ยอมรับหรือปฏิเสธนวัตกรรม การตัดสินใจยอมรับหรือปฏิเสธวัตกรรมการนั้น ขึ้นอยู่กับ 2 ขั้นตอนที่ผ่านมา คือ ขั้นความรู้ และขั้นการจูงใจ และพิจารณาถึงลักษณะของวัตกรรมการว่า สอดคล้องกับฐานะทางเศรษฐกิจ สถานภาพทางสังคม และขนบธรรมเนียมประเพณีหรือไม่ ถ้าบุคคลมีความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรม มีความรู้สึกชอบ และเห็นประโยชน์ของวัตกรรมการนั้น และด้านวัตกรรมการนั้นสามารถแยกส่วนย่อยๆ ให้บุคคลทดลองใช้ได้ บุคคลก็มีแนวโน้มที่จะตัดสินใจยอมรับวัตกรรมการนั้น

ขั้นที่ 4 ขั้นการนำไปใช้ (implementation stage) กระบวนการตัดสินใจยอมรับนวัตกรรมในขั้นตอนต้นๆ เป็นเรื่องของความรู้ ความคิด แต่ขั้นการนำไปใช้นี้เป็นเรื่องของการปฏิบัติ เมื่อบุคคลตัดสินใจที่จะยอมรับวัตกรรมการนั้นไปใช้ เขาต้องรู้ว่าเขาสามารถได้นวัตกรรมนั้นจากไหน วัตกรรมการนั้นใช้อย่างไร เมื่อนำไปใช้จะประสบปัญหาอย่างไร และสามารถแก้ปัญหาเหล่านั้นได้อย่างไร บุคคลจึงพยายามแสวงหาสิ่งต่างๆ เกี่ยวกับนวัตกรรม ขั้นการนำไปใช้จะสิ้นสุดลงเมื่อใดขึ้นอยู่กับลักษณะของนวัตกรรมแต่ละชนิด เมื่อนวัตกรรมได้ถูกนำไปใช้และกลายเป็นส่วนหนึ่งของบุคคล การดำเนินงานขั้นตอนนี้ก็จะสิ้นสุด และจบสิ้นกระบวนการตัดสินใจยอมรับนวัตกรรม

ขั้นที่ 5 ขั้นการยืนยัน (confirmation stage) ขั้นตอนนี้เกิดขึ้นเป็นสุดท้ายของกระบวนการตัดสินใจยอมรับนวัตกรรม กล่าวคือ เมื่อบุคคลได้ตัดสินใจที่ยอมรับหรือไม่ยอมรับนวัตกรรมไปแล้ว บุคคลจะแสวงหาข่าวสารข้อมูลแรงเสริมเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจของเขา ผลจากการแสวงหาข่าวสารข้อมูลอาจเป็นสาเหตุให้บุคคลเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจของตนได้ เมื่อบุคคลได้รับข่าวสารที่ขัดแย้งกับข้อมูลเดิมที่ได้รับมา การได้รับการศึกษาอบรมเพิ่มเติม การให้คำแนะนำปรึกษาหารือของเจ้าหน้าที่ การได้รับข่าวสารจากสื่อมวลชน การได้รับคำแนะนำจากเพื่อนบ้าน ตลอดจนการเห็นผลสำเร็จของนวัตกรรมจะมีอิทธิพลต่อขั้นการยืนยันมาก

จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าทฤษฎีการตัดสินใจของโรเจอร์ (Roger) นั้น อธิบายการตัดสินใจในการกระทำพฤติกรรมของแต่ละบุคคลในรูปแบบกระบวนการที่ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นความรู้ ขั้นการจูงใจ ขั้นการตัดสินใจ ขั้นการนำไปใช้ ขั้นการยืนยัน โดยในการศึกษาการเข้ารับ การฝึกอบรมทางพุทธศาสนาของเยาวชนไทยนั้น สามารถอธิบายได้โดยใช้กระบวนการการยอมรับ นวัตกรรมของโรเจอร์ (Roger) ซึ่งเมื่อเยาวชนมีความสนใจเกี่ยวกับเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา ก็ จะทำการค้นหาความรู้เกี่ยวกับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาว่าเป็นอย่างไร เหมาะสมกับตนเองมากน้อย เพียงใด จากนั้นเยาวชนจะตัดสินใจยอมรับหรือปฏิเสธสิ่งเหล่านั้น กล่าวคือ เมื่อเยาวชนมีความรู้เกี่ยวกับ การเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาแล้ว จะนำข้อมูลต่างๆที่ได้มาใช้ ในการตัดสินใจเข้ารับหรือ ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาต่อไป ส่วนในขั้นตอนที่ 4 และ 5 ในกระบวนการ การตัดสินใจ เกี่ยวกับนวัตกรรมนั้น จะเป็นการหาข้อมูลของบุคคลเพื่อยืนยันการตัดสินใจของตนเองว่าถูกต้อง เหมาะสมหรือไม่อย่างไร

ในการศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยสนใจศึกษาในส่วนที่เป็นสาเหตุของการเข้ารับการฝึกอบรม ทางพุทธศาสนาเท่านั้น นั่นคือ ในขั้นความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรม ขั้นการจูงใจเกี่ยวกับนวัตกรรม ขั้น การยอมรับนวัตกรรม ซึ่งนำมาปรับปรุงเป็นตัวแปร ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับโครงการการฝึกอบรมทาง พุทธศาสนา เจตคติที่มีต่อการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา และแรงจูงใจภายในในการปฏิบัติทางพุทธ ผู้วิจัยมีความเชื่อว่าการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาของเยาวชนไทยน่าจะมีสาเหตุมาจากตัวแปร ที่ผู้วิจัยศึกษาตามแนวคิดทฤษฎีการยอมรับนวัตกรรมของโรเจอร์ (Roger) ดังกล่าว

ทฤษฎีการกระทำทางสังคม

การกระทำหรือการแสดงพฤติกรรมหนึ่งของบุคคลโดยทั่วไปนั้น จัดว่าเป็นผลที่เกิดขึ้นจากการ ตัดสินใจอย่างมีเหตุผล เฉพาะของแต่ละคนซึ่งแตกต่างกันไปตามภูมิหลังและสถานการณ์ พาร์สัน (เพ็ญ แช ประจวบจันก. 2528 : 4 ; อ้างอิงจาก Parsons. 1937) กล่าวถึง การตัดสินใจว่า โดยธรรมชาติบุคคลจะเป็นผู้แสวงหาเป้าหมาย (goal seeking) และจะมีวิธีการไปสู่เป้าหมายนั้น โดย ต้องเผชิญกับสถานการณ์หรือข้อจำกัดที่มีผลต่อการเลือกเป้าหมายและวิธีการ บุคคลจะถูกกำกับโดย บรรทัดฐานทางสังคม ค่านิยมทางสังคม ซึ่งมีผลต่อการเลือกทั้งวิธีการและเป้าหมายด้วย และท้ายสุด การกระทำก็เป็นผลมาจากการตัดสินใจจากการใคร่ครวญและเลือกวิธีการไปสู่เป้าหมาย

นอกจากนี้รีดเดอร์(Reeder. 1973) ได้ศึกษารวบรวมทฤษฎีต่างๆทางสังคมวิทยาเพื่อใช้อธิบาย พฤติกรรมต่างๆ ของมนุษย์ ซึ่งเขามีความเห็นว่ โดยทั่วไปแล้ว รูปแบบ (model) ทางด้านจิตสังคม (social psychology) ที่เกี่ยวกับการตัดสินใจกระทำพฤติกรรมของมนุษย์นั้น นักสังคมวิทยาส่วนใหญ่มัก จะมองในแง่ที่ว่า สถานภาพทางเศรษฐกิจ และสังคม(socio-economic status) ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยภายนอกจะมีผลต่อการตัดสินใจ แต่ รีดเดอร์ (Reeder. 1973) เชื่อว่าปัจจัยภายนอกจริงๆ แล้วไม่มีอิทธิพล โดยตรงต่อการตัดสินใจ แต่บุคคลจะแปลงสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมมาสู่ตัวคนนั้น (actors) ซึ่ง การแปลงปัจจัยภายนอกมาสู่ตัวบุคคลนี้ จะอยู่ในรูปของความเชื่อ(beliefs) และความไม่เชื่อ (disbeliefs) ซึ่งความเชื่อและความไม่เชื่อนี้จะเป็นเหตุผลที่ทำให้บุคคลตัดสินใจเลือกกระทำพฤติกรรม ดังนั้นปัจจัยที่ สำคัญในการตัดสินใจไม่ได้เกิดจากปัจจัยภายนอกโดยตรง ในการตัดสินใจเลือกกระทำพฤติกรรมของ บุคคลประกอบด้วย ความเชื่อและความไม่เชื่อหลายๆอย่างรวมกัน คือ บุคคลจะตัดสินใจกระทำพฤติ กรรมอย่างเดียวกันแต่เหตุผลที่ทำให้เกิดการตัดสินใจแตกต่างกัน ดังนั้น รีดเดอร์ (Reeder) จึงได้ รวบรวมกลุ่มของปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำของมนุษย์ และได้แยก รูปแบบของการแสดงออกซึ่งการ

กระทำทางสังคม (forms of social action expression) ของมนุษย์ออกเป็น 4 รูปแบบ คือ (พนมพร ชันทวีไชย. 2534 : 40 - 41 ; อ้างอิงจาก Reeder. 1973 : 74 - 78)

1) อารมณ์หรือความรู้สึก (sentiments) หมายถึง ความรู้สึกหรืออารมณ์ที่บุคคลมีต่อบางอย่างที่อยู่รอบๆตัวเอง ซึ่งมีทั้งความรู้สึกที่ดี และไม่ดี อาจแสดงออกมาทางสีหน้า ท่าทาง เมื่อคิดหรือพูดถึงสิ่งนั้น เช่น ความรู้สึกต่อต้านสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และเมื่อเขาพบสิ่งนั้นเขาจะเกิดอารมณ์หรือรู้สึกโกรธและไม่พอใจในสิ่งนั้น

2) ความคิดเห็น (opinions) เป็นความเชื่อหรือความคิดของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ซึ่งความคิดเห็นของบุคคลจะแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับประสบการณ์และความรู้สึกที่เขาได้รับ

3) การคาดคะเนพฤติกรรมของตน คือ แนวโน้มของบุคคลที่จะแสดงพฤติกรรม ซึ่งเขาจะแสดงออกไป โดยเขาพิจารณาถึงผลดีผลเสียของการกระทำพฤติกรรมนั้นๆก่อน ถ้าพฤติกรรมที่เขาจะแสดงออกไปจะก่อให้เกิดผลดีผลเสียมากกว่าผลดีเขาก็จะไม่กระทำ

4) พฤติกรรมที่แสดงออก หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกจริงๆ หลังจากผ่านขั้นตอนของการคาดคะเนพฤติกรรมของบุคคลนั้นๆแล้ว

รีดเดอร์ (พนมพร ชันทวีไชย. 2534. ; อ้างอิงจาก Reeder. 1973 : 74 - 78) ได้อธิบายถึงการกระทำสิ่งหนึ่งของมนุษย์ว่าเกิดจากปัจจัยต่างๆ ต่อไปนี้

1) เป็นเป้าหมายหรือจุดประสงค์ (goals) จุดประสงค์ที่จะให้บรรลุผลและให้สัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้น ผู้กระทำจะมีการกำหนดจุดประสงค์ไว้ก่อนล่วงหน้าและผู้กระทำพยายามที่จะกระทำทุกวิถีทางเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์หรือเป้าหมายนั้นๆ

2) ความเชื่อ (belief orientation) เกิดจากความคิดความรู้ที่ผู้กระทำจะเข้าใจในเรื่องหนึ่งซึ่งจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ และการเลือกการกระทำทางสังคม ในการกระทำทางสังคมใดๆย่อมต้องอาศัยความเชื่ออยู่ด้วยเสมอ

3) ค่านิยม (value standard) หมายถึง สิ่งที่บุคคลยึดถือเป็นเครื่องช่วยตัดสินใจ และกำหนดการกระทำของตนเอง ค่านิยมจะเป็นสิ่งที่มั่นคง และเปลี่ยนแปลงได้ยากกว่าความเชื่อ โดยค่านิยมของมนุษย์จะแสดงออกทางเจตคติและพฤติกรรมของมนุษย์ในเกือบทุกรูปแบบ ดังนั้นค่านิยมจึงมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจและการกระทำทางสังคม ในการชักนำให้ผู้กระทำ (action) กระทำไปตามค่านิยมของเขา

4) นิสัยและธรรมเนียม (habit and customs) หมายถึง แบบอย่างพฤติกรรมที่สังคมกำหนดไว้แล้วสืบต่อกันมาด้วยประเพณี และถ้ามีการละเมิดก็จะถูกบังคับด้วยการสังคมไม่เห็นชอบด้วยไม่มีทางอนุมัติหรือลงโทษอย่างเด็ดขาดจากกฎหมาย

5) การคาดหวัง (expectation) หมายถึง ท่าทีของบุคคลอื่นที่มีต่อพฤติกรรมของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตัว โดยคาดหวังหรือต้องการให้บุคคลนั้นๆประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ตนต้องการ

6) ข้อผูกพัน (commitments) หมายถึง สิ่งที่ผู้กระทำเชื่อว่าเขาถูกผูกมัดที่จะต้องกระทำให้สอดคล้องกับสถานการณ์นั้นๆ ข้อผูกพันจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจและการกระทำทางสังคม เพราะผู้กระทำตั้งใจจะกระทำสิ่งนั้นๆ เนื่องจากเขารู้สึกว่าเขามีข้อผูกพันที่จะต้องกระทำ

7) แรงบังคับ (force) หมายถึง ตัวที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้กระทำตัดสินใจกระทำได้เร็วขึ้น เพราะในขณะที่ผู้กระทำตั้งใจที่จะกระทำสิ่งต่าง ๆ นั้น เขาอาจจะยังไม่แน่ใจว่า กระทำพฤติกรรมนั้นดีหรือไม่ แต่เมื่อมีการบังคับก็จะทำให้การตัดสินใจกระทำพฤติกรรมเกิดขึ้นได้เร็วขึ้น

8) **โอกาส (opportunity)** เป็นความคิดของผู้กระทำที่เชื่อว่าสถานการณ์ที่เกิดขึ้นช่วยให้มีโอกาสเลือกกระทำ

9) **ความสามารถ (ability)** หมายถึง การที่ผู้กระทำรู้ถึงความสามารถของตนเอง ซึ่งจะก่อให้เกิด ผลสำเร็จในเรื่องนั้นๆ ได้ การตระหนักถึงความสามารถนี้จะนำไปสู่การตัดสินใจและการกระทำทางสังคม เพราะเขาเชื่อว่าถ้าตัดสินใจกระทำไปแล้วเขามีความสามารถที่จะกระทำได้นั่นเอง โดยทั่วไป การกระทำพฤติกรรมใดๆ นั้น บุคคลจะพิจารณาความสามารถของตนเสียก่อน

10) **การสนับสนุน (support)** หมายถึง สิ่งที่ผู้กระทำรู้ว่าจะได้รับหรือคิดว่าจะได้รับจากบุคคลอื่น ซึ่งการสนับสนุนนั้นอาจอยู่ในรูปของปัจจัย 4 หรือปัจจัยสนับสนุนอื่นๆ จากการคิดหรือคาดหมายว่าจะได้รับการสนับสนุนดังกล่าวก็จะให้เขาตัดสินใจกระทำพฤติกรรมนั้นๆ

ปัจจัยทั้ง 10 ประการดังกล่าวเป็นปัจจัยที่รีดเดอร์ เชื่อว่า เป็นกลุ่มเหตุผลของการกระทำพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งของบุคคล กล่าวคือ การที่บุคคลจะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งย่อมมีเหตุผลในการกระทำแฝงอยู่ทั้งสิ้น และเหตุผลดังกล่าวก็ได้จำกัดอยู่เพียงปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งแต่จะประกอบด้วยกลุ่มของเหตุผลหลายประการซึ่งอาจเหมือนหรือต่างกันในแต่ละบุคคล

โดยเมื่อรวมปัจจัยเป็นองค์ประกอบแล้วจะพบว่า องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของบุคคลมี 3 ปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่

1. **ปัจจัยดึงดูด (pull factors)** ประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมาย (goals) ความเชื่อของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่างๆ (beliefs) ค่านิยม (value) ซึ่งเป็นสิ่งที่สังคมตัดสินว่าดี ความเคยชินและขนบธรรมเนียมประเพณี (habits and customs) ที่มีอยู่ในสังคม ซึ่งบุคคลในสังคมกระทำสืบต่อกันมา

2. **ปัจจัยผลักดัน** ประกอบด้วย ความคาดหวัง (expectations) ของบุคคล กลุ่ม และสังคมที่มีต่อบุคคลอื่นๆ ข้อผูกพัน (commitments) ของกลุ่มที่บุคคลในกลุ่มต้องกระทำตาม การบังคับ (force) ให้กระทำบางสิ่งซึ่งอาจถูกบังคับโดยกฎหมายหรือกฎหมายก็ได้

3. **ปัจจัยสนับสนุน** ประกอบด้วย โอกาส (opportunity) ที่จะให้บุคคลในสังคมได้ตัดสินใจที่จะทำสิ่งต่างๆ ความสามารถของบุคคล (ability) การสนับสนุน (support) จากบุคคลและองค์กรอื่น (พนมพร ชันธิวิไชย. 2534. ; อ้างอิงจาก Reeder. 1973 : 74 - 78)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ทฤษฎีการกระทำทางสังคมของรีดเดอร์ (Reeder) นั้น สามารถอธิบายการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาของแต่ละบุคคลได้ว่า สิ่งที่มีอิทธิพลต่อการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาของเยาวชนนั้น ประกอบด้วย ปัจจัยพื้นฐาน 3 องค์ประกอบได้แก่ ปัจจัยดึงดูดซึ่งประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมาย (goals) ความเชื่อของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่างๆ (beliefs) ค่านิยม (value) ความเคยชินและขนบธรรมเนียมประเพณี (habits and customs) ที่มีอยู่ในสังคม ปัจจัยผลักดันประกอบด้วย ความคาดหวัง (expectations) ของบุคคล กลุ่ม และสังคมที่มีต่อบุคคลอื่นๆ ข้อผูกพัน (commitments) ของกลุ่มที่บุคคลในกลุ่มต้องกระทำตาม การบังคับ (force) และปัจจัยสนับสนุน ประกอบด้วย โอกาส (opportunity) ที่จะให้บุคคลในสังคมได้ตัดสินใจที่จะทำสิ่งต่างๆ ความสามารถของบุคคล (ability) การสนับสนุน (support) จากบุคคลและองค์กรอื่น โดยองค์ประกอบของ 3 ปัจจัยนี้ ส่วนมากจะเป็นปัจจัยภายนอก ซึ่งเป็นปัจจัยที่เกิดจากบุคคลอื่นๆ ในสังคม และสิ่งแวดล้อม ยกเว้นปัจจัยดึงดูดที่มีปัจจัยด้านความเชื่อซึ่งเป็นปัจจัยภายในบุคคล ปัจจัยสนับสนุนที่มีปัจจัยความสามารถซึ่งเป็นตัวแปรระดับบุคคล และองค์ประกอบทั้ง 3 สิ่งนี้จะร่วมกันทำให้บุคคลกระทำพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่ง โดยในแต่ละปัจจัยจะมีอิทธิพลต่อบุคคลต่างๆ ต่างกัน แล้วแต่บุคคล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ใช้ตัวแปรที่ปรับปรุงขึ้นให้เหมาะสมตามทฤษฎีของรีดเดอร์ ได้แก่ การรับรู้ความสามารถของตนต่อการปฏิบัติตนในโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา ลักษณะทางพุทธ ด้านความเชื่อทางพุทธ และด้านการปฏิบัติทางพุทธ การสนับสนุนทางสังคม การบีบคั้นทางสังคม การถ่ายทอดทางศาสนาจากครอบครัว และผู้วิจัยจึงมีความเชื่อว่า การเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาของเยาวชนไทย น่าจะมีสาเหตุมาจากตัวแปรทางสังคมตามแนวคิดทฤษฎีของรีดเดอร์ (Reeder) ดังกล่าวด้วย

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา

ในงานวิจัยชิ้นนี้ต้องการศึกษาตัวแปรอิสระที่สามารถจำแนกกลุ่มตัวอย่างที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา ออกจากกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา โดยจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่างๆ นั้น มีตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา และสามารถแบ่งเป็นกลุ่มตัวแปรได้ 4 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มตัวแปรลักษณะทางจิต ประกอบด้วย

- เจตคติที่มีต่อการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา
- แรงจูงใจภายในในการปฏิบัติทางพุทธ
- การรับรู้ความสามารถของตนต่อการปฏิบัติตนในโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา

กลุ่มตัวแปรลักษณะทางพุทธ ประกอบด้วย

- ลักษณะทางพุทธด้านความเชื่อ
- ลักษณะทางพุทธด้านการปฏิบัติ

กลุ่มตัวแปรลักษณะทางสังคม ประกอบด้วย

- การสนับสนุนทางสังคม
- การบีบคั้นทางสังคม
- การถ่ายทอดทางศาสนาจากครอบครัว
- ความรู้เกี่ยวกับโครงการการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา

โดยแต่ละตัวแปรมีรายละเอียด ดังนี้

กลุ่มตัวแปรลักษณะทางจิต

เจตคติที่มีต่อการฝึกอบรมทางพุทธศาสนากับการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา

เจตคติ คือ จิตลักษณะประเภทหนึ่งของบุคคลเกิดจากการรู้คิดเชิงประเมินค่าเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งทำนองประโยชน์หรือโทษทำให้มีความรู้สึกโน้มเอียงไปทางชอบ พอใจมากน้อยต่อสิ่งนั้นๆ หรือกล่าวได้ว่า เจตคติเป็นความคิดเห็นของบุคคล ที่มีต่อสิ่งต่างๆ โดยมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบรวมทั้งความพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมเฉพาะอย่าง(งามตา วินินทนนท์. 2535 : 215) โดย “เจตคติ” หรือ “เจตคนคติ” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “attitude” ภาษาลาตินว่า “aptus” ซึ่งแปลว่า โน้มเอียง เหมาะสม มีผู้ใช้คำอื่นในความหมาย เดียวกันว่า “ทัศนคติ”

เจตคติของบุคคลต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ

- (1) ความรู้เชิงประเมินค่า (cognitive component) หมายถึง การที่บุคคลรับรู้เกี่ยวกับวัตถุสิ่งของ หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ รวมทั้งความเชื่อของบุคคลต่อสิ่งนั้นว่าดี มีประโยชน์ หรือเลว มีโทษมากน้อยเพียงใด
- (2) ความรู้สึกพอใจ (affective component) หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลในลักษณะที่ชอบหรือไม่ชอบ พอใจหรือไม่พอใจ ต่อสิ่งนั้น ส่วนใหญ่แล้วความรู้สึกพอใจของบุคคลต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดจะเกิดโดยอัตโนมัติ และสอดคล้องกับความรูเชิงประเมินค่าเกี่ยวกับสิ่งนั้น ๆ ด้วย
- (3) การมุ่งกระทำ (behavioral intention component) หมายถึง ความโน้มเอียง หรือความพร้อมที่บุคคลจะแสดงพฤติกรรมให้สอดคล้องกับความรูสึกของตน

โดยองค์ประกอบทั้ง 3 ของเจตคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งของบุคคล มักจะมีทิศทาง และปริมาณที่สอดคล้องกันโดยอัตโนมัติในคนที่มีจิตใจปกติ เช่นการมีความรู้ว่าคุณค่าเป็นสิ่งดีงาม มีประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น อีกทั้งเป็นคุณธรรมที่สำคัญเบื้องต้นของผู้ที่ปฏิบัติธรรมขั้นสูงต่อไป เมื่อเห็นว่าคุณค่าเป็นสิ่งที่ดีงามแล้ว บุคคลนั้นก็ชอบ และพอใจคุณค่าคุณธรรม และมีความพร้อมที่จะแสดงคุณค่าคุณธรรมต่อผู้มีพระคุณ พร้อมทั้งจะปลูกฝังคุณธรรมนี้ให้แก่ลูกหลานต่อไป เป็นต้น (ฉกาจ ช่วยโต และดวงเดือน พันธมนาวิน. 2533 : 19)

นอกจากองค์ประกอบทั้ง 3 ประการนี้แล้ว เจตคดียังมีลักษณะสำคัญอีก 2 ประการ คือ

- 1) มีทิศทาง (direction) หมายถึง จะมีทิศทางไปในทางบวกหรือลบ ดีหรือเลว ชอบหรือไม่ชอบ
- 2) มีปริมาณ (magnitude) หมายถึง มีความเข้มข้นหรือความรุนแรง เช่น อาจมีเจตคติต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดรุนแรงมาก และอีกสิ่งหนึ่งบางเบา ขึ้นอยู่กับความสำคัญของสิ่งนั้นหรือความพัวพันของบุคคลต่อเรื่องนั้น (ดวงเดือน พันธมนาวิน. 2524 : 5 - 9)

นอกจากนี้ แมกไกว์ ได้อธิบายเกี่ยวกับขั้นตอนของการเกิดเจตคติว่ามี 5 ขั้น (วิชัย เอียดบัว. 2534 : 35 ; อ้างอิงจาก McGuire.1968) คือ ขั้นที่ 1 ขั้นตั้งใจรับทราบ (attention) บุคคลจะสนใจรับรู้ข่าวสารต่างๆ ขั้นที่ 2 ขั้นของการเข้าใจ (comprehension) บุคคลมีความเข้าใจในข่าวสารที่รับรู้มา ขั้นที่ 3 ขั้นการยอมรับหรือคล้อยตาม (acceptance) เป็นขั้นที่เกิดเจตคติใหม่ขึ้น ขั้นที่ 4 ขั้นเก็บจำ (retention) บุคคลจะเก็บจำเจตคติที่เกิดใหม่เอาไว้เป็นลักษณะประจำตัวของตน และขั้นที่ 5 ขั้นตอนของการเกิด (action) บุคคลแสดงพฤติกรรมตามเจตคติที่เกิดขึ้น

จากเอกสารต่างๆพอจะสรุปได้ว่า ขั้นตอนของการเกิด และเปลี่ยนแปลงเจตคติเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นกับบุคคลที่มีต่อสิ่งต่างๆ อยู่เสมอ เมื่อมีสิ่งใหม่เกิดขึ้นในสังคม บุคคลจะยอมรับหรือปฏิเสธสิ่งใหม่ๆ นั้น จึงน่าจะคาดได้ว่า เจตคติมีส่วนเกี่ยวข้องอยู่ด้วยอย่างสำคัญประการหนึ่ง

ส่วนเจตคติที่มีต่อการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาเริ่มจากการที่บุคคลเรียนรู้หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ได้เห็นถึงความเมตตา กรุณา ของพระพุทธเจ้าที่มีต่อสัตว์โลก ได้เห็นถึงสังฆะธรรมตามคำสอนที่เป็นแบบวิทยาศาสตร์และได้เห็นถึงบทบาทที่ดั่งงามของพระสงฆ์ที่ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี ซึ่งสิ่งต่างๆเหล่านี้จะทำให้บุคคลได้รับรู้สิ่งต่างๆ และเกิดความพอใจ ชื่นชม ปิติกับสิ่งต่างๆที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา และทำให้เกิดความพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมต่างๆ ให้เป็นไปตามหลักธรรมคำสอนที่ดั่งงามทางพุทธศาสนาในที่สุด รวมทั้งพร้อมที่จะเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาด้วย โดยจุดกำเนิดและการพัฒนาเจตคติที่ดีต่อการฝึกอบรมทางพุทธศาสนานั้นเริ่มจากเมื่อบุคคลรับรู้ว่าการฝึกอบรมทางพุทธศาสนานั้นทำให้ตนเองเกิดความสุข หรือความทุกข์ หรือทำให้คนอื่นเกิดความสุข หรือความทุกข์ได้ ซึ่งจะเป็นสาเหตุเบื้องต้นของการเกิดเจตคติที่ดีต่อสิ่งนั้นๆ สาเหตุของการเกิดเจตคติ และองค์ประกอบทั้งสามของเจตคติในวิชาการทางจิตวิทยานั้นอาจเทียบได้กับหลักธรรมของพระพุทธเจ้า 3 ข้อ ได้แก่ ผัสสะ คือ การรับรู้การสัมผัสกับโลกภายนอกผ่านทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ซึ่งจะทำให้เกิดเวทนา คือ ความรู้สึกสุขหรือทุกข์ หรือเฉยๆ ซึ่งจะทำให้เกิดตัณหา โดยตัณหา คือ ความชอบใจ จิตใจอยากได้ หรือที่ตรงข้ามคือ ความขัดใจ ความทุกข์ใจ ซึ่งทำให้เกิดความอยากทำลาย หรือการหลีกเลี่ยงไปให้พ้นสิ่งนั้น หรือเหตุการณ์นั้น ผัสสะ เวทนา และตัณหานี้เป็นขั้นตอนสามในสิบสองของหลักปฏิจจสมุปบาท ซึ่งเป็นหลักธรรมหมวดหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับกฎธรรมชาติ หรือหลักความจริงโดยทั่วไปที่อาจเกิดได้ในมนุษย์ในขณะที่จิตเดียว (พระราชวรมณี. 2529 : 79 – 140 ; ธาณี กลิ่นเกษร. 2537 : 43)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเจตคติที่มีต่อการฝึกอบรมทางพุทธศาสนากับการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนานั้น ฉกาจ ช่วยโต และดวงเดือน พันธุมนาวิน (2533 : 2 – 3 72) ได้ศึกษาลักษณะทางจิตสังคมที่เกี่ยวกับการบวชของชายไทยในภาคใต้ จากพระสงฆ์บวชใหม่ 712 รูป สามเณร 175 รูป และเพื่อนของท่านที่เป็นชาย และไม่ได้อบวชจำนวน 541 คน พบว่า พระสงฆ์เมื่อบวชเรียนไประยะหนึ่ง จะมีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าผู้ที่ไม่ได้อบวช ซึ่งเป็นคนรุ่นราวคราวเดียวกัน แต่ไม่พบผลเช่นเดียวกันนี้ทางด้านเจตคติต่อคุณธรรมแต่อย่างไร การบวชเรียนในพุทธศาสนาโดยเฉพาะวัดที่มีการฝึกอบรมพระนวกะอย่างเหมาะสมนั้น เป็นแนวทางสำคัญในการถ่ายทอดทางสังคม และวัฒนธรรมอันมีคุณค่าสูงให้แก่ชายไทย ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และต่อไปในอนาคต นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเจตคติกับพฤติกรรมการเลิกสูบบุหรี่ ซึ่งพจนีย์ เหล่าอมต (2532) ได้ทำการศึกษาการตัดสินใจเลิกสูบบุหรี่ พบว่า ครูชายในโรงเรียนมัธยมกลุ่มเลิกสูบบุหรี่ได้สำเร็จมีคะแนนเจตคติที่ดีต่อการเลิกสูบบุหรี่ดีกว่ากลุ่มที่เลิกบุหรี่ไม่สำเร็จอย่างชัดเจน นอกจากนั้น ยังพบว่ากลุ่มครูที่ไม่สูบบุหรี่มีเจตคติที่ไม่ดีต่อการสูบบุหรี่ทั้ง 3 ด้าน (ด้านสุขภาพ ด้านปฏิสัมพันธ์ และด้านการดำรงชีวิตประจำวัน) เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มครูที่สูบบุหรี่ นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเจตคติกับพฤติกรรมยอมรับนวัตกรรมทางการเกษตร ซึ่ง นพนธ์ สัมมา (2523) ได้ศึกษาการยอมรับนวัตกรรมทางการเกษตรของเกษตรกร ตำบลช่อแล จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้ตัวแปรเจตคติ และการรับรู้บรรทัดฐานทางสังคมเป็นจิตลักษณะในการทำนายพฤติกรรม พบว่า เจตคติต่อการยอมรับนวัตกรรมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมยอมรับนวัตกรรมทางการเกษตร

จากการทบทวนแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเจตคติที่มีต่อการฝึกอบรมทางพุทธศาสนากับการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนานั้น จะเห็นได้ว่า การที่บุคคลมีเจตคติที่ดีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้วก็ย่อมที่จะสามารถกระทำพฤติกรรมนั้นๆ ได้อย่างเต็มความสามารถ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงคาดว่าเจตคติที่มีต่อการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาน่าจะเป็นตัวแปรตัวหนึ่งที่เป็นปัจจัยในบุคคลที่สามารถจำแนกกลุ่มเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา และกลุ่มเยาวชนที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาได้ โดยตัวแปรนี้สามารถวัดได้โดยแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบวัด จำนวน 20 ข้อ มีประโยชน์ข้อความ ประกอบด้วยมาตราส่วนประเมินค่า 6 ระดับ จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” พิสัยของค่าตัวแปรนี้อยู่ระหว่าง 20 ถึง 120 คะแนน ผู้ตอบที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่ามีเจตคติต่อการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาดีกว่าผู้ตอบที่ได้คะแนนต่ำกว่า

แรงจูงใจภายในในการปฏิบัติทางพุทธกับการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา

แรงจูงใจภายใน หมายถึง ความต้องการ และความพึงพอใจของบุคคลที่จะแสดงความสามารถต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการแสวงหาของตนเอง โดยปัจจัยที่ซ่อนเร้นอยู่ภายในเป็นแรงผลักดัน (ออร์พินท์ ชูชม. 2542) ในการศึกษาเรื่องแรงจูงใจภายในนี้ เป็นการศึกษาถึงพลังหรือแรง (energy of force) ที่กระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรม หรือตัดสินใจอย่างมีทิศทาง (direction)

โดยที่ พลัง จะหมายถึง ความต้องการทั้งทางร่างกายและเกิดจากการเรียนรู้ ส่วน ทิศทาง จะหมายถึง กระบวนการ (process) และโครงสร้าง (structures) ของบุคคลที่ให้ความหมายแก่สิ่งเร้าที่ภายนอกและภายในซึ่งจะนำพฤติกรรมไปสู่การตอบสนองความต้องการทางบุคคล (วิลลาสลักษณ์ ชวัลลี. 2542 : 8 ; อ้างอิงจาก Deci & Ryan. 1990) แรงจูงใจภายในนั้น ได้มีการนิยามไว้หลายแง่มุมตามแนวคิดทฤษฎีที่แตกต่างกัน แต่โครงสร้างทางแนวคิดส่วนใหญ่ของนักทฤษฎีต่างๆ มีความเกี่ยวข้องในเรื่องของความต้องการของบุคคลที่ต้องการความสามารถ (competence) และความสนใจการทำทนายในงาน (ออร์พินท์ ชูชม. 2542 : 5 - 7) ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ใช้ทฤษฎีการประเมินการรู้คิด (cognitive evaluation theory) ของดีซีและไรอัน ที่ได้ทำการบูรณาการ การวิจัยที่เกี่ยวกับผลของเหตุการณ์ภายนอกที่มีต่อแรงจูงใจภายใน โดยสรุปเป็นข้อเสนอเชิงทฤษฎี (propositions) 4 ประการดังนี้ (วิลลาสลักษณ์ ชวัลลี. 2542 ; อ้างอิงจาก Deci & Ryan. 1990)

1) ความต้องการของบุคคลที่กำหนดด้วยตนเอง ซึ่งอธิบายโดยมโนทัศน์ของการระบุสาเหตุตามการรับรู้ (perceived locus of causality) เหตุการณ์ภายนอก ที่มีความเกี่ยวข้องกับการริเริ่มหรือการควบคุมพฤติกรรมของบุคคล จะมีผลกระทบต่อแรงจูงใจภายในของบุคคลได้แก่ อิทธิพลต่อการระบุสาเหตุตามการรับรู้ เหตุการณ์ที่ส่งเสริมการระบุสาเหตุจากภายนอกตัวบุคคล จะทำลายแรงจูงใจภายใน ส่วนเหตุการณ์ที่ส่งเสริมการระบุสาเหตุภายในตัวบุคคล จะเพิ่มแรงจูงใจภายใน

2) ความต้องการมีความสามารถ และต้องการเอาชนะสิ่งท้าทายที่เหมาะสมกับความสามารถของบุคคล อธิบายโดยมโนทัศน์ความสามารถของตนตามการรับรู้ เหตุการณ์ภายนอก จะมีผลกระทบต่อแรงจูงใจภายใน ในการทำกิจกรรมที่ท้าทาย ที่เหมาะสมกับความสามารถ (optimal challenging) โดยที่มันมีอิทธิพลต่อการรับรู้ความสามารถของบุคคลภายใต้บริบทของการมีอิสระกำหนดได้ในระดับหนึ่ง เหตุการณ์ที่ส่งเสริมการรับรู้ความสามารถ จะเพิ่มแรงจูงใจภายใน ส่วนเหตุการณ์ที่ทำลายการรับรู้ความสามารถ จะลดแรงจูงใจภายใน

3) เหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการริเริ่ม และการควบคุมพฤติกรรม ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าว มีลักษณะเด่นที่บุคคลเห็นแตกต่างกัน หรือบุคคลคนเดียวกัน แต่เห็นต่างกันเมื่อต่างเวลาออกไป 3 ลักษณะ ได้แก่ ลักษณะที่ให้ข้อมูล (information) ลักษณะควบคุม (control) และลักษณะที่ไม่จูงใจ (amotivating) ลักษณะดังกล่าวมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการระบุงสาเหตุภายใน – ภายในอกตน รวมทั้งความสามารถตามที่ตนรับรู้ และเปลี่ยนแปลงแรงจูงใจภายใน โดยเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการริเริ่มและการควบคุมพฤติกรรมมี 3 ลักษณะ ซึ่งแต่ละลักษณะมีความสำคัญในเชิงหน้าที่ เหตุการณ์ที่มีลักษณะให้ข้อมูลจะเอื้อต่อการระบุงสาเหตุจากภายในตน และการรับรู้ว่าคุณมีความสามารถ ดังนั้น จึงส่งเสริมแรงจูงใจภายใน เหตุการณ์ที่มีลักษณะควบคุมจะเอื้อต่อการระบุงสาเหตุจากภายนอกตน ดังนั้น จึงทำลายแรงจูงใจภายในและส่งเสริมการยอมตามอำนาจจากภายนอกตนหรือการไม่เชื่อฟัง ส่วนลักษณะที่ไม่จูงใจจะเอื้อต่อความรู้สึกว่าไม่มีความสามารถ ดังนั้น จึงทำลายแรงจูงใจภายใน และทำให้ไม่เกิดแรงจูงใจ การที่บุคคลเห็นว่าเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องมีลักษณะใด (ใน 3 ลักษณะนี้) เ่นกว่า ลักษณะนั้นก็จะทำหน้าที่ หรือส่งผลดังที่กล่าวมา

4) ลักษณะการให้ข้อมูล หรือการควบคุมที่มาจากภายในตัวบุคคลเอง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคลจะมีคุณลักษณะที่แตกต่างกัน ทำนองเดียวกับเหตุการณ์ภายนอก คือ ทำให้มีความสำคัญเชิงหน้าที่แตกต่างกันไปด้วย กล่าวคือ เหตุการณ์ที่มีลักษณะให้ข้อมูลที่เกิดจากภายในตัวบุคคล (internally information events) จะเอื้อต่อความรู้สึกเป็นอิสระกำหนดได้ด้วยตัวเอง ซึ่งทำให้สามารถรักษาแรงจูงใจภายในไว้ได้ หรืออาจทำให้แรงจูงใจภายในเพิ่มขึ้น สำหรับเหตุการณ์ที่มีลักษณะควบคุมที่เกิดจากภายในตัวบุคคล (internally control events) จะเป็นความกดดันเกี่ยวกับผลที่ตามมาบางอย่าง ซึ่งจะทำลายแรงจูงใจภายใน ส่วนการไม่มีแรงจูงใจซึ่งเกิดจากภายในตัวบุคคล ทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกว่าตนไม่มีความสามารถ ดังนั้นจึงทำลายแรงจูงใจภายใน เหตุการณ์ภายในตัวบุคคลมีลักษณะและส่งผลเช่นเดียวกับเหตุการณ์ภายนอก

นอกจากนี้ดีซีและไรอัน (ออร์พินท์ ซูชม. 2542 : 18 - 19 ; อ้างอิงจาก Deci & Ryan. 1990) ได้พัฒนาการจัดคุณลักษณะเพื่อประเมินสาเหตุของพฤติกรรม ซึ่งประกอบด้วยมาตราย่อย 3 มาตราที่มีการให้คะแนนเป็นอิสระต่อกัน ได้แก่

1. มาตราวัดความเป็นตัวของตัวเอง (autonomy orientation) บุคคลที่ได้คะแนนสูงในมาตรานี้ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์การเลือกสูงเกี่ยวข้องกับการริเริ่มและกำหนดพฤติกรรมของตนเอง บุคคลเหล่านี้เชื่อว่า ตนเองเป็นจุดเริ่มต้น (origins) ของพฤติกรรมในระบบของเดอชาร์มส์ (deCharms) ซึ่งหมายความว่า บุคคลเหล่านี้มีการรับรู้สาเหตุมาจากในตัวเอง

2. มาตราการควบคุม (control orientation) บุคคลที่ได้คะแนนสูงในมาตรานี้มองโลกซึ่งอาจเป็นสภาพแวดล้อมหรือสิ่งที่อยู่ภายในตัวเองเป็นสิ่งที่ควบคุมพฤติกรรมของบุคคลเหล่านี้ในระบบของเดอชาร์มส์ (deCharms) คือ การจงจำผลลัพธ์ (pawn)

3. มาตราที่ไม่ใช่ส่วนบุคคล (impersonal orientation) บุคคลที่ได้คะแนนสูงในมาตรานี้มีประสบการณ์ว่าพฤติกรรมของเขาเหมือนถูกจํานำ

โดยในส่วนมาตราวัดนี้ ดีซีและไรอัน (Deci & Ryan) ได้พยากรณ์ความสัมพันธ์ระหว่างสาเหตุและแรงจูงใจภายใน - ภายนอก และเสนอแนะว่า บุคคลที่มีแนวทางเป็นตัวของตัวเองมักจะถูกจูงใจภายใน และบุคคลที่มีแนวทางการควบคุมมักจะถูกจูงใจภายนอก เช่นเดียวกับบุคคลที่มีแนวทางที่ไม่ใช่ส่วนบุคคลมักถูกจูงใจภายนอกถึงแม้ข้อมูลในส่วนนี้ยังไม่ชัดเจนนัก

กล่าวโดยสรุปคือ การที่บุคคลจะมีบุคลิกภาพที่เป็นตัวของตัวเอง หรือทำพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่ง แรงจูงใจจะเป็นส่วนสำคัญในการทำพฤติกรรมนั้นๆ โดยมีงานวิจัยของ แมคคอลลีและคณะ (วิลาสลักษณ์ ชวัลลสี. 2542 : 37 ; อ้างอิงจาก McAuley Lox Rudolph & Aaron. 1994) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัย เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความสามารถของตนกับแรงจูงใจภายในในการเข้าร่วมกิจกรรมออกกำลังกายของผู้ใหญ่วัยกลางคน (อายุ 45 – 46 ปี) ที่ไม่ได้ออกกำลังกายมาก่อนหน้าการวิจัยเป็นระยะเวลา 6 เดือน แต่มีสุขภาพดี โดยวัดการรับรู้ความสามารถของตนในการออกกำลังกาย หลังจากทีกลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมการออกกำลังกาย 1 และ 4 เดือน ส่วนแรงจูงใจภายใน วัดโดยแบบวัดแรงจูงใจภายใน (intrinsic motivation inventory) ของไรอัน (วิลาสลักษณ์ ชวัลลสี. 2542 : 37 ; อ้างอิงจาก Ryan. 1982) ซึ่งประกอบด้วย 4 มิติเช่นเดิม นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังวัดพฤติกรรมการออกกำลังกายโดยการรวมจำนวนครั้งที่กลุ่มตัวอย่างเข้าโปรแกรมการออกกำลังกายในช่วง 3 เดือนแรก และการวัดสุขภาพกายซึ่งรวมถึงสมรรถนะการออกกำลังกายแบบแอโรบิก และร้อยละของไขมันในร่างกาย

จากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจภายในและการกระทำพฤติกรรมของบุคคลจะพบว่า การกระทำพฤติกรรมของบุคคลมีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจภายในหรืออาจจะกล่าวได้ว่า แรงจูงใจภายในเป็นตัวแปรตัวหนึ่งที่สามารถจำแนกกลุ่มตัวอย่างออกจากกันได้

ในการศึกษาวิจัยตัวแปรจำแนกการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาของเยาวชนไทยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความสนใจตัวแปรแรงจูงใจภายในในการปฏิบัติทางพุทธ ซึ่งหมายถึง ความต้องการ และความพึงพอใจของบุคคลในการปฏิบัติตนให้เป็นไปตามหลักธรรมของพุทธศาสนา โดยเกิดขึ้นจากการเสาะแสวงหาของตนเอง โดยจะได้อาศัยแนวคิดเรื่องแรงจูงใจของ ดีซี และ ไรอัน ที่จะเน้นถึงพลังหรือแรงกระตุ้นให้บุคคลเลือกแสดงพฤติกรรมอย่างมีทิศทาง ซึ่งสามารถนำมาอธิบายการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาได้ คือ เมื่อบุคคลเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา ซึ่งมีระเบียบกฎเกณฑ์ที่แปลกใหม่ ไม่เหมือนสภาพปกติ และต้องใช้ความพยายาม ความอดทน และความเพียรในการปฏิบัติให้ได้ตามวัตถุประสงค์ของโครงการฝึกอบรมนั้นๆ บุคคลน่าจะต้องมีแรงจูงใจภายในในการปฏิบัติทางพุทธเป็นปัจจัยสำคัญ

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า เยาวชนเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาน่าจะมีแรงจูงใจภายในในการปฏิบัติทางพุทธ สูงกว่าเยาวชนผู้ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา โดยตัวแปรนี้สามารถวัดได้โดย แบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นแบบวัด จำนวน 20 ข้อ มีประโยชน์ข้อความ ประกอบด้วยมาตราส่วนประเมินค่า 6 ระดับ จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” พิสัยของค่าตัวแปรนี้อยู่ระหว่าง 20 ถึง 120 คะแนน ผู้ตอบที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่า มีแรงจูงใจภายในในการปฏิบัติทางพุทธ สูงกว่าผู้ตอบที่ได้คะแนนต่ำกว่า

การรับรู้ความสามารถของตนต่อการปฏิบัติในโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนากับการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา

การรับรู้ความสามารถของตน (perceived self - efficacy หรือเรียกสั้น ๆ ว่า self - efficacy หมายถึง ความเชื่อของบุคคลว่าตนมีความสามารถที่จะจัดระบบ (organize) และกระทำเพื่อให้บรรลุผลตามที่กำหนดได้ (วิลลาสักษณ์ ชวัลลี. 2542 : 31 ; อ้างอิงจาก Bandura. 1997 : 3) โดยการรับรู้ความสามารถของตนยังครอบคลุมถึงการตัดสินใจเกี่ยวกับความสามารถของตนเองในสภาพการณ์ที่เฉพาะเจาะจงซึ่งอาจจะคลุมเครือ ไม่ชัดเจน มีความแปลกใหม่ ไม่สามารถทำนายสิ่งที่เกิดขึ้นได้และสถานการณ์เหล่านั้นทำให้เกิดความเครียดได้

การรับรู้ความสามารถของตน มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม (social cognitive theory) ของอัลเบิร์ต แบนดูรา (Albert Bandura) ที่มีความเชื่อว่า มนุษย์มีความกระตือรือร้นที่จะควบคุมสภาพแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อชีวิตของเขา และกลไกที่สำคัญที่สุดต่อการกระทำอย่างตั้งใจนั้น คือ ความเชื่อในความสามารถของตน แม้ว่าความรู้และทักษะจะเป็นสิ่งจำเป็นต่อการปฏิบัติงานให้บรรลุได้แต่ก็ยังไม่เพียงพอ เพราะบุคคลมักไม่ปฏิบัติให้ดีที่สุด แม้เขาจะรู้ว่าต้องทำอะไรบ้าง ถ้าเขาไม่เชื่อว่าตนมีความสามารถพอที่จะกระทำ (วิลลาสักษณ์ ชวัลลี. 2542 : 30 – 31 ; อ้างอิงจาก Bandura. 1997)

การที่บุคคลจะกระทำพฤติกรรมใดๆ นั้น การรับรู้ความสามารถของตนเป็นสิ่งสำคัญ โดยบุคคลจะทำพฤติกรรมหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 ประการ คือ 1) ความคาดหวังในความสามารถของตน (efficacy expectation) คือ ความมั่นใจของบุคคลว่าจะสามารถกระทำ หรือแสดงพฤติกรรมเพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ต้องการ 2) ความคาดหวังในผลที่จะเกิดขึ้น (outcome expectation) คือ การคาดคะเนของบุคคลว่า ถ้าทำพฤติกรรมนั้นๆ แล้ว จะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ตนเองคาดหวังไว้ เป็นการคาดหวังในผลที่จะเกิดขึ้นที่เนื่องมาจากพฤติกรรมที่ได้ทำ โดยการที่บุคคลที่มีการรับรู้ความสามารถของตนสูง และมีความคาดหวังเกี่ยวกับผลกรรมที่จะเกิดขึ้นสูงเช่นเดียวกัน บุคคลก็จะมีแนวโน้มที่จะกระทำพฤติกรรมแน่นอน แต่ในทางตรงกันข้าม หากบุคคลมีการรับรู้ความสามารถของตนต่ำและมีความคาดหวังเกี่ยวกับผลกรรมที่จะเกิดขึ้นต่ำด้วย หรือความคาดหวังในส่วนใดส่วนหนึ่งไปในทางตรงกันข้าม บุคคลก็จะมีแนวโน้มที่ไม่กระทำพฤติกรรมนั้น ซึ่งจะเห็นได้ว่า การรับรู้ความสามารถของตนน่าจะเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการกระทำพฤติกรรม โดยที่การรับรู้ความสามารถของตนนั้น จะเป็นตัวกำหนดตัวหนึ่งในกระบวนการที่จะก่อให้เกิดเป็นพฤติกรรมของบุคคล (วิลลาสักษณ์ ชวัลลี. 2542) ประกอบด้วยด้วย กระบวนการรู้คิด กระบวนการจูงใจ กระบวนการด้านความรู้สึก กระบวนการเลือก โดยมีรายละเอียด ดังนี้

กระบวนการรู้คิด (Cognitive Process) การรับรู้ความสามารถของตนมีผลกระทบต่อแบบแผนการคิดที่สามารถส่งเสริม หรือบั่นทอนผลการปฏิบัติงานได้ บุคคลจะตีความสถานการณ์และคาดการณ์ในอนาคตอย่างไร ก็ขึ้นอยู่กับว่า เขามีความเชื่อในความสามารถของตนเองอย่างไร คนที่เชื่อว่าตนเองมีความสามารถสูงจะมองสถานการณ์ที่เขาพบว่าเป็นโอกาส เขาจะมองภาพความสำเร็จและให้เป็นที่นำทางการกระทำของเขา และจะใช้ความพยายามอย่างมากเพื่อให้การกระทำนั้นบรรลุเป้าหมาย ส่วนคนที่ตัดสินใจว่าตนเองด้อยความสามารถจะตีความสถานการณ์ที่ไม่แน่นอนว่าเป็นความเสี่ยง และมีแนวโน้มจะมองเห็นภาพความล้มเหลวอยู่ในอนาคต การคิดในทางลบของผู้ที่รู้สึกว่าคุณด้อยความสามารถจะทำลายแรงจูงใจในตนเอง และทำลายการปฏิบัติงานด้วย เพราะเป็นการยากที่บุคคลจะประสบความสำเร็จถ้ายังสงสัยในความสามารถของตนอยู่

กระบวนการจูงใจ (Motivation Process) ความสามารถที่จะจูงใจตนเอง และกระทำตามที่ตั้งเป้าหมาย จะมีพื้นฐานมาจากกระบวนการคิด ขณะที่คิดคาดการณ์ในอนาคต จะทำให้เกิดแรงจูงใจ และการควบคุมการกระทำของตนเองได้ กล่าวคือ สิ่ง que คิดเอาไว้ล่วงหน้าจะถูกเปลี่ยนให้เป็นสิ่งจูงใจ และการกระทำซึ่งจะถูกควบคุมด้วยกระบวนการกำกับตนเอง แรงจูงใจส่วนใหญ่ของมนุษย์เกิดจากการคิดและความเชื่อในความสามารถของตนเองก็จะมีบทบาทสำคัญในการคิดที่เป็นพื้นฐานของแรงจูงใจ บุคคลที่รับรู้ความสามารถของตนเองและตั้งเป้าหมายไว้สูงจะมีแรงจูงใจในการกระทำ และจะปฏิบัติงานได้ดีกว่าคนที่สงสัยในความสามารถของตนเอง

กระบวนการด้านความรู้สึก (Affective Process) การรับรู้ความสามารถของตนสามารถมีผลกระทบต่อประสบการณ์ทางอารมณ์โดยผ่านการควบคุมตนเอง ทางด้านความคิด การกระทำและความรู้สึกในด้านการคิด ความเชื่อในความสามารถของตนมีอิทธิพลต่อความสนใจและการตีความเหตุการณ์ในชีวิตที่อาจให้ความรู้สึกในทางบวกหรือทางลบได้ และมีผลต่อการรับรู้ว่าคุณมีความสามารถที่จะควบคุมความคิดทางลบที่เกิดขึ้นได้หรือไม่ด้วย ด้านการกระทำ การรับรู้ความสามารถของตนจะจัดการกับสภาวะทางอารมณ์โดยการส่งเสริมการกระทำที่มีประสิทธิผลเพื่อเปลี่ยนสิ่งแวดล้อมในลักษณะที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงอารมณ์ได้ ส่วนด้านความรู้สึกจะเกี่ยวข้องกับการรับรู้ว่าคุณสามารถให้สภาวะทางอารมณ์ของตนที่ไม่ดีให้ดีขึ้นหรือไม่

กระบวนการเลือก (Selection Process) บุคคลมีแนวโน้มที่จะหลีกเลี่ยงกิจกรรมและสถานการณ์ที่เขาเชื่อว่ายากเกินความสามารถของเขา และบุคคลจะกระทำกิจกรรมและเลือกสิ่งแวดล้อมที่เขาแน่ใจว่ามีความสามารถจัดการได้ ผู้ที่ยังมีการรับรู้ความสามารถของสูงจะเลือกกิจกรรมที่ยังมีความท้าทาย โดยการรับรู้ความสามารถของตนมีอิทธิพลต่อบุคคลในด้านต่างๆ คือ พฤติกรรมการเลือก ซึ่งถ้าบุคคลมีการรับรู้ความสามารถของตนเองอย่างถูกต้องก็จะทำให้สามารถเลือกทำกิจกรรมที่เหมาะสมกับตนเอง มีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จ และส่งผลต่อความพยายามในการกระทำและทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีด้วย

แบนดูรา (Bandura. 1986 : 399 - 401) กล่าวว่า การรับรู้ความสามารถของตนนั้นพัฒนามาจากปัจจัย 4 แหล่งที่สำคัญ คือ

1) การประสบความสำเร็จจากการกระทำ (enactive attainment) เป็นปัจจัยแหล่งที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ความสามารถของตนเองมากที่สุด เพราะเป็นประสบการณ์ความสำเร็จที่แท้จริงของบุคคล บุคคลได้รับประสบการณ์นี้โดยตรง การที่บุคคลทำงานแล้วประสบความสำเร็จซ้ำ ๆ กันหลายครั้งจะทำให้ประเมินตนเองสูง ส่วนบุคคลที่ทำงานแล้วประสบกับความล้มเหลวเสมอๆ จะส่งผลให้บุคคลประเมินตนเองต่ำลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าความล้มเหลวนั้นๆ เกิดขึ้นก่อนที่บุคคลจะสร้างความรู้สึกว่าคุณมีความสามารถอย่างดีแล้ว

2) การสังเกตตัวแบบในสถานการณ์ที่ใช้แทนประสบการณ์ (vicarious experience) เป็นการที่เห็นบุคคลอื่นที่คล้ายคลึงกับตนประสบความสำเร็จ ซึ่งจะทำให้บุคคลรับรู้ความสามารถของตนเองเพิ่มขึ้นได้ ในทางตรงกันข้าม การที่บุคคลเห็นคนที่มีความสามารถคล้ายคลึงกับตนประสบความล้มเหลวทั้งๆ ที่ได้พยายามอย่างเต็มที่แล้ว ก็จะทำให้ขาดความมั่นใจ และทำให้การตัดสินใจความสามารถของตนต่ำลงได้

3) การใช้คำพูดชักจูง (verbal persuasion) การพูดชักจูงเป็นวิธีการที่ใช้กันอย่างแพร่หลายที่จะทำให้บุคคลเชื่อว่า เขามีความสามารถที่จะกระทำกิจกรรมให้สำเร็จได้ การพูดชักจูงที่ได้ผลมากขึ้นจะต้องเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ การพูดชักจูงในเรื่องที่ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง อาจทำลายความรู้สึกของผู้ฟังว่าตนมีความสามารถได้ และทำให้ผู้ชักจูงไม่ได้รับความเชื่อถือ

4) สภาวะทางกายและอารมณ์ (physiological and affective state) บุคคลมักใช้ข้อมูลทางกายและอารมณ์ในการประเมินความสามารถของตน เช่น การตื่นเต้นมากเกินไปทำให้ทำกิจกรรมได้ไม่ดี บุคคลจะคาดการณ่ว่าตนทำได้สำเร็จเมื่อภาวะทางกายปกติหรือไม่เครียด หรือเหนื่อยอ่อน

การวัดการรับรู้ความสามารถของตนนั้น จะไม่ใช่การวัดที่คลุมเครือในเรื่องรวมๆ แต่เป็นการวัดการรับรู้ความสามารถในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างมีบริบท และก็มีใช้การวัดทักษะย่อยๆ ในเรื่องนั้นเช่นกัน เพราะบุคคลอาจรับรู้ความสามารถของตนสูงในแต่ละทักษะย่อย แต่อาจรับรู้ว่าตนมีความสามารถต่ำในทักษะที่บูรณาการแล้วก็ได้ มิตติความเชื่อในความสามารถของตนที่เบนดูรากกล่าวถึงมี 3 มิติ คือ 1) ระดับความยากของงาน หรือกิจกรรมที่บุคคลเชื่อว่าตนสามารถปฏิบัติได้ (level of job difficulty) 2) ความมั่นใจของบุคคลที่จะปฏิบัติกิจกรรมที่ระดับความยากหรือเมื่อมีอุปสรรคต่างๆ (strength of confidence) และ 3) การตัดสินใจว่าตนมีความสามารถในกิจกรรมอื่นๆ ด้วย หรือมีความสามารถเฉพาะในขอบเขตของกิจกรรมนั้นๆ (generality of ability) แบบวัดการรับรู้ความสามารถของตนควรวัดความเชื่อของบุคคลในความสามารถที่จะทำกิจกรรมที่ระดับที่ระดับความยากต่างๆ ได้ขอบเขต (วิลาสลักษณ์ ชวัลลี. 2542)

ปัจจุบันมีการนำแนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้ความสามารถของตนมาใช้ในการทำนายพฤติกรรมของบุคคล และใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมของบุคคลกันอย่างแพร่หลาย โดย ลุซโซ (กัญญาวดี แสงงาม. 2543 : 15 - 16 ; อ้างอิงจาก Luzzo. 1995 : 61 - 66) ทำการศึกษาการรับรู้ความสามารถของตนและลักษณะความเชื่ออำนาจที่มีส่วนสัมพันธ์ในการทำนายวุฒิภาวะทางอาชีพ โดยมีจุดประสงค์หลักคือการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความสามารถของตนและการตัดสินใจเลือกอาชีพ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ MANOVA พบว่า การรับรู้ความสามารถของตนมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกอาชีพอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .001 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเมนชาคา (กัญญาวดี แสงงาม. 2543 : 15 - 16 ; อ้างอิงจาก Menchaca. 1996 : 2881) ที่ศึกษาอิทธิพลของการรับรู้ความสามารถของเองที่มีต่อการตัดสินใจ และวางแผนทางด้านการศึกษาและอาชีพ โดยพบว่า การรับรู้ความสามารถของตนมีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจด้านการศึกษาและเลือกอาชีพ

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่ได้ทำการศึกษาการใช้การรับรู้ความสามารถของตนในการพัฒนาบุคคล โดย แครย์และแครย์ (ศศิธร พรไพรินทร์. 2541 : 52 ; อ้างอิงจาก Carey and Carey. 1993) ที่ทำการศึกษาผลการเปลี่ยนแปลงการรับรู้ความสามารถของตนในการเลิกสูบบุหรี่ ไคส์สัน (Caison. 1997) ที่ทำการศึกษาการพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนในการลดพฤติกรรมดื่มแอลกอฮอล์โดยวิธีการให้คำปรึกษาทางโทรศัพท์ งานวิจัยของ ศศิธร พรไพรินทร์ (2541) ที่ทำการศึกษาผลของการใช้โปรแกรมการเลิกเสพยาเฮโรอีนตามทฤษฎีการรับรู้ความสามารถของตน และบุญสิทธิ์ ไชยชนะ (2543) ที่ทำการศึกษาการพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการไม่เสพยาเฮโรอีนซ้ำของผู้เข้ารับการรักษาบำบัด ผลการวิจัยทั้งหมดสอดคล้องกัน โดยพบว่า โปรแกรมต่างๆ ที่ใช้พัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนนั้นมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการรับรู้ความสามารถของตน และยังส่งผลต่อการเลิกเสพยาเสพติดประเภทต่างๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จะเห็นได้ว่าผลการวิจัยข้างต้น เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความสามารถของตนกับการกระทำของบุคคลว่า ผู้ที่มีการรับรู้ความสามารถของตนสูงจะเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในโปรแกรมต่างๆ ที่ตนเชื่อว่ามีความสามารถมากกว่าผู้ที่มีการรับรู้ความสามารถของตนต่ำ และการรับรู้ความสามารถของตนยังเป็นตัวทำนายการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรม หรือกระทำพฤติกรรมต่างๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติด้วย

ดังนั้น ในโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาซึ่งเป็นสภาพการณ์ที่บุคคลต้องใช้ความอดทนมานะพยายาม เป็นอย่างมากในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้ การรับรู้ความสามารถของตนต่อการปฏิบัติในโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา จึงน่าจะเป็นตัวแปรตัวหนึ่งที่เป็นปัจจัยในบุคคลที่สามารถจำแนกกลุ่มเยาวชนคนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาและไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาได้ โดยตัวแปรนี้สามารถวัดได้โดยแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นแบบวัด จำนวน 12 ข้อ มีประโยคข้อความ ประกอบด้วยมาตราส่วนประเมินค่า 8 ระดับ จาก “ไม่สามารถทำได้” ถึง “ทำได้และมั่นใจที่สุด” พิสัยของค่าตัวแปรนี้อยู่ระหว่าง 0 ถึง 96 คะแนน ผู้ตอบ ที่ได้คะแนนสูงแสดงว่า มีการรับรู้ความสามารถของตนเองต่อการปฏิบัติในโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาสูงกว่าผู้ตอบที่ได้คะแนนต่ำกว่า

กลุ่มตัวแปรลักษณะทางพุทธ

ลักษณะทางพุทธ(ความเชื่อและการปฏิบัติ) กับการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา

ศาสนาทุกศาสนาให้คนเป็นคนดี มีเมตตาและเห็นใจเพื่อนมนุษย์ การนับถือศาสนาอย่างถูกต้องตามหลักคำสอนของศาสนา จึงเป็นผลดีต่อจิตใจและพฤติกรรมของมนุษย์ ดังที่ ดวงเดือน พันธมนาวิน (2540 : 98) ได้กล่าวว่า ศาสนามีอิทธิพลต่อจิตใจ และพฤติกรรมของบุคคล นอกจากนี้ การนับถือศาสนาของบุคคลจะก่อให้เกิดประโยชน์ด้านต่างๆ คือรู้สึกว่ามีชีวิตมีความหมาย ทำให้รู้สึกว่าสามารถควบคุมผลที่จะเกิดขึ้นกับตนได้มากขึ้นสามารถจัดการกับความเครียดและแก้ปัญหาได้ดี ทำให้มีพฤติกรรมดีงามในชีวิตประจำวัน มีวิถีชีวิตที่เหมาะสม ทำให้สุขภาพกายและสุขภาพจิตดี มีคุณภาพชีวิตสูงและรู้สึกเป็นสุข (ดวงเดือน พันธมนาวินและ คณะ. 2540 : 127)

สำหรับคนไทยนั้น มีพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ พุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการปฏิบัติ เนื่องจาก หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ามุ่งแสดงแนวทางสำหรับการประพฤติปฏิบัติในชีวิตจริงแก่บุคคล มุ่งชี้ให้เห็นแนวทางการปฏิบัติ เพื่อขจัดความทุกข์ สร้างความสุขให้เกิดในชีวิตของตนและผู้อื่น คนไทยผูกพันและนับถือพุทธศาสนามาเป็นเวลานาน ในวัฒนธรรมไทยได้หล่อหลอมเอาหลักคำสอนในพุทธศาสนามาช่วยในการพัฒนาบุคคลตั้งแต่เด็ก โดยผ่านกระบวนการอบรมเลี้ยงดูและปฏิสัมพันธ์กับคนรอบข้าง ทั้งจาก ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน การประพฤติปฏิบัติ และกิจกรรมต่างๆ จนกลายเป็นลักษณะนิสัยและจิตใจพื้นฐานในการดำเนินชีวิต

โดยในงานวิจัยนี้ จะแบ่งตัวแปรลักษณะทางพุทธออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ด้านความเชื่อทางพุทธ และด้านการปฏิบัติทางพุทธ มาศึกษาเป็นตัวแปรที่ใช้ในการจำแนกการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาของเยาวชนคนไทย

ลักษณะทางพุทธด้านความเชื่อทางพุทธกับการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา

ลักษณะทางพุทธด้านความเชื่อทางพุทธ เป็นจิตลักษณะประเภทหนึ่งของบุคคล โดยที่ความเชื่อ คือ การรู้ และการ ยอมรับว่าเป็นความจริง ฉะนั้นความเชื่อทางพุทธ จึงหมายถึง การรู้และการยอมรับว่าเป็นความจริงของบุคคลที่เกี่ยวกับพุทธศาสนา อันประกอบด้วยส่วนสำคัญคือไตรสรณคมกรรมและวิบาก เอนกชาติ นรก สวรรค์ และนิพพาน

ในทางพุทธศาสนาถือว่า ความเชื่อจัดอยู่ในขั้นศรัทธา ซึ่งเป็นธรรมขั้นต้นที่สำคัญอย่างยิ่ง ความเชื่อต้องเป็นไปตามหลักการใช้สติปัญญาและการใช้เหตุผล สามารถนำความเชื่อไปปฏิบัติได้ (พระเทพเวที . 2532 : 8) ผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นพุทธศาสนิกชนที่แท้จริงย่อมมีความเชื่อความศรัทธาในหลักคำสอนของพุทธศาสนาที่สำคัญ ได้แก่ การยึดพระรัตนตรัย หรือไตรสรณคมน์ เป็นที่พึ่งความเชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรม การเวียนว่ายตายเกิด หรืออเนกชาติ นรก-สวรรค์ และความเชื่อเรื่องนิพพาน ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดในพุทธศาสนา (งามตา วนิทานนท์. 2536 : 12 ; อ้างอิงจาก พระสุธรรมยานเถระ. 2528 : 17 - 18 ; พระราชธรรมนิเทศ. 2531 : 34 - 122) ลักษณะของคำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นการสอนที่มีประโยชน์ ซึ่งมีอยู่แล้วในธรรมชาติ คือความจริงที่นำมาใช้เป็นประโยชน์แก่ชีวิตได้ และนำมาใช้แก้ปัญหาได้ สิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์แม้เป็นความจริงพระพุทธเจ้าก็ไม่ทรงสอน ธรรมที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ มีหลักใหญ่ๆ 2 หลัก คือ ปฏิจจสมุปบาทและนิพพาน กับอริยสัจ ๔ โดยที่หลักการของ ปฏิจจสมุปบาทและนิพพาน เป็นตัวธรรมล้วนๆ ตามธรรมชาติ ส่วนอริยสัจ ๔ นั้น เป็นหลักธรรมในรูปที่มนุษย์เข้าไปเกี่ยวข้อง เป็นธรรมที่ปรากฏในรูปการจัดลำดับเป็นกระบวนการ ขั้นตอน โดยคำนึงถึงความสามารถที่จะเข้าใจ และการใช้ประโยชน์ของมนุษย์เพื่อให้เข้าใจง่าย และปฏิบัติได้อริยสัจ ๔ นอกจากครอบคลุมหลักธรรมทั้งหมดในพุทธศาสนาทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติแล้ว ยังมีคุณค่าเด่น คือ เป็นวิธีการแห่งปัญญา ดำเนินการแก้ไขปัญหาด้วยปัญญาของมนุษย์ตามระบบแห่งเหตุผล โดยนำหลักความจริงที่มีอยู่แล้วในธรรมชาติมาใช้เป็นประโยชน์ ไม่ต้องอ้างอำนาจดลบันดาลจากสิ่งเหนือธรรมชาติหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์อื่นๆ เป็นหลักความจริงกลางๆ ที่เนื่องกับชีวิตมนุษย์ ไม่ว่ามนุษย์จะดำเนินการใด ไม่ว่ามนุษย์จะเจริญขึ้น เสื่อมลง สูญสลายหรือเกิดขึ้นใหม่ หลักธรรมก็ยังคงยืนยงใหม่และใช้เป็นประโยชน์ได้ตลอดทุกกาล(พระธรรมปิฎก. 2538 : 893 - 920) โดย อริยสัจ ๔ ประกอบด้วย

1. ทุกข์ เป็นการยอมรับความจริงเกี่ยวกับทุกข์ตามที่มันเป็น มองดู รู้จักชีวิตและโลกตามความเป็นจริง พระพุทธเจ้าทรงสอนเรื่องทุกข์ มิใช่เพื่อให้เป็นทุกข์ แต่เป็นจุดเริ่มต้นที่จะดับทุกข์ เนื่องจากทรงรู้ว่า ทุกข์หรือปัญหาที่เกิดขึ้น เป็นสิ่งที่แก้ไขได้หรือดับได้ และการดับทุกข์หรือการแก้ปัญหามีใช้การหลบเลี่ยงหรือไม่มองทุกข์ ตรงกันข้ามใช้ชีวิตรับรู้ เผชิญหน้า เพื่อให้รู้เท่าทันจะได้แก้ไข กำจัดได้ เป็นการกำหนดรู้ ทำความเข้าใจกับสภาวะทุกข์หรือปัญหานั้น เป็นการรู้สภาวะที่แท้จริงของทุกข์หรือปัญหา ไม่รู้ตามที่อยากให้เป็น รู้ขอบเขตและทำความเข้าใจต่อทุกข์ ทุกข์ในอริยสัจ ๔ เป็นทุกข์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตที่เป็นปัญหาสำหรับมนุษย์ เป็นเรื่องที่เกิดจากกรรมและกิเลสของมนุษย์ เน้นในแง่ที่ว่าที่ตั้งของทุกข์ไม่รวมความหมายตามความบีบคั้น กัดฉีกที่เกิดจากการเกิดขึ้นหรือการเสื่อมสลาย ทุกข์ในอริยสัจ ๔ จึงเกี่ยวข้องกับปัญหาที่ต้องแก้ไข เป็นสิ่งควรคำนึงเพื่อปลดปล่อยด้วยการปฏิบัติ

2. สมุทัย เหตุแห่งทุกข์ หรือสาเหตุของปัญหา รู้สิ่งที่เป็นสาเหตุแห่งทุกข์หรือปัญหาที่จะต้องทำให้ประจักษ์แจ้ง ทุกข์ไม่สามารถดับได้ด้วยตัวมันเอง ดังนั้นมนุษย์จึงต้องวิเคราะห์และวินิจฉัยมูลเหตุของทุกข์หรือปัญหา

3. นิโรธ ความดับทุกข์ หรือภาวะหมดปัญหา เป็นภาวะที่จิตหลุดพ้น เป็นอิสระ มีความสุขสว่าง สงบ ถือได้ว่าบรรลภาวะสมบูรณ์แห่งชีวิตด้านใน พิจารณาอีกด้านหนึ่งเมื่อจิตเป็นอิสระจากการครอบงำ ปัญญาที่พลอยหลุดพ้นจากกิเลส ทำให้สามารถคิดพิจารณาสิ่งทั้งหลายอย่างถูกต้อง ตรงตามความเป็นจริง มองสิ่งทั้งหลายตามสภาวะและเหตุปัจจัย ช่วยให้ใช้ความรู้ความสามารถของตนไปในทางเพื่อแก้ปัญหาดำเนินชีวิตด้วยปัญญา เสริมสร้างประโยชน์สุขได้อย่างแท้จริง

4. มรรค ทางดับทุกข์ หรือวิธีปฏิบัติเพื่อกำจัดสาเหตุแห่งปัญหา หรือรู้ถึงทางปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ เมื่อมนุษย์ได้มองเห็นภาวะหมดปัญหา หรือทุกข์ดับก็เห็นคุณค่า หรือมองเห็นประโยชน์ของสิ่งที่เป็นจุดหมายและยอมมีกำลังใจที่จะปฏิบัติให้ผ่านพ้นปัญหา มานะต่อสู้เพื่อความสำเร็จ ยินดีที่จะเผชิญความยากลำบากเพื่อไปสู่จุดหมาย เนื่องจากการปฏิบัติเป็นสิ่งที่ต้องอาศัยเรี่ยวแรง กำลังเพื่อบรรลุสิ่งที่จุดหมายนั้นๆ เป็นการกำหนดขั้นตอน และ รายละเอียดในการแก้ไขกำจัดสาเหตุของปัญหา

สรุปได้ว่าความเชื่อในอริยสัจ ๔ จะทำให้บุคคลสามารถกำหนด ทำความเข้าใจถึงสภาวะของปัญหาหรือขอบเขตของปัญหาตามสภาพที่เป็นจริงของมันโดยการเผชิญกับปัญหาไม่หลบเลี่ยงหรือไม่มองเห็นปัญหา เมื่อบุคคลรู้ถึงสิ่งที่ปัญหาบุคคลจะค้นหา และวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและทำความเข้าใจให้ประจักษ์แจ้งว่า การแก้ปัญหาเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ จุดหมายนั้นเป็นอย่างไร เมื่อทราบถึงจุดหมายหรือภาวะปัญหาหมดไปแล้ว บุคคลกำหนดหรือ รับทราบวิธีการขั้นตอนและรายละเอียดในการกำจัดสาเหตุของปัญหา ซึ่งต้องอาศัยการลงมือปฏิบัติหรือดำเนินการด้วยความมานะบากบั่น จึงจะบรรลุถึงจุดหมายที่กำหนดไว้ได้ โดยอริยสัจ ๔ เป็นหลักธรรมที่ครอบคลุมหลักธรรมทั้งหมดในพุทธศาสนา ดังนั้นความเชื่อในพระรัตนตรัยการเวียนว่ายตายเกิด(อนเนกชาติ) นรก-สวรรค์ และนิพพาน จึงเป็นความเชื่อที่สอดคล้องเชื่อมโยงในหมวดต่างๆ ของอริยสัจ ๔ (พระธรรมปิฎก. 2538 : 729 921)

จากการประมวลผลการวิจัย ความเชื่อทางพุทธ ในประเทศไทย ในระยะแรกเป็นการสำรวจและเปรียบเทียบเจตคติ ความเชื่อ ค่านิยมในกลุ่มประชากรต่างๆ ดังจะพบได้ในงานวิจัยของ วันชัย มิกกลาง (2530) เพ็ญแข ประจันปัจจณี และอ้อมเดือน สดมณี (2529) ต่อมางานวิจัยศึกษาเพื่อมุ่งหาสาเหตุหรือจุดกำเนิดของความเชื่อทางพุทธของบุคคล ได้แก่ งานวิจัยของ ฉกาจ ช่วยโต และ ดวงเดือน พันธุมนาวัน (2533) งามตา วนนันทนทร์ (2536) สุริยะ พันธดี (2536) จิรวัดนา มั่นยืน (2536) วรณะ บรรจง (2537) พรรษา เลหาเสรีกุล (2537) และวิริยา แดงวิสุทธ์ (2538) งานวิจัยในกลุ่มนี้มุ่งศึกษาถึงความสัมพันธ์ของตัวแปรเชิงสาเหตุและความสัมพันธ์ระหว่าง ลักษณะทางพุทธศาสนา ลักษณะทางพฤติกรรมศาสตร์ และการถ่ายทอดทางพุทธ (จากสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา) นอกจากนี้ มีงานวิจัยบางงานมุ่งศึกษาผลของการมีความเชื่อทางพุทธศาสนาและการปฏิบัติตามแนวพุทธศาสนาที่ก่อให้เกิดลักษณะทางจิตใจและพฤติกรรมที่น่าปรารถนา เช่น อ้อมเดือน สดมณี (2536) ปริญา ณ วันจันทร์ (2536) อภิญา โพธิ์ศรีทอง (2536) ซึ่งพอจะสรุปได้ว่า ความเชื่อทางพุทธศาสนาของคนไทยประเภทต่างๆ ทั้งความเชื่อในพระรัตนตรัย กฎแห่งกรรม บาปบุญ การเวียนว่ายตายเกิด มีอิทธิพลต่อคนไทยทั้งในด้านแนวคิดและการกระทำ ความเชื่อทางพุทธนี้จะได้รับปลูกฝังมาจากสถาบันต่างๆ และผู้ที่ประพฤติปฏิบัติตามความเชื่อทางพุทธนี้ก็เป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จทั้งในการเรียนและการทำงาน

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางพุทธศาสนาด้านความเชื่อทางพุทธและการกระทำพฤติกรรมของบุคคล จะพบว่าลักษณะทางพุทธศาสนาด้านความเชื่อทางพุทธมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคนไทยเป็นอย่างมาก และเนื่องจากการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาเป็นการที่บุคคลต้องศึกษาและปฏิบัติตนตามแนวทางของศาสนาพุทธอย่างเคร่งครัดจึงจำเป็นต้องอาศัยความเชื่อทางพุทธเป็นสิ่งที่ช่วยให้เกิดความเข้าใจในการอบรมทางพุทธศาสนาได้โดยง่าย

ดังนั้น ลักษณะทางพุทธศาสนาด้านความเชื่อทางพุทธ จึงน่าจะเป็นตัวแปรตัวหนึ่งที่เป็นปัจจัยในบุคคลที่สามารถจำแนกกลุ่มเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาและกลุ่มเยาวชนที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาได้ โดยตัวแปรนี้สามารถวัดได้โดยใช้แบบวัดความเชื่อทางพุทธของดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ(2533) เป็นแบบวัด จำนวน 10 ข้อ มีประโยคข้อความ ประกอบด้วยมาตราส่วนประเมินค่า 6 ระดับจาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” พิสัยของค่าตัวแปรนี้อยู่ระหว่าง 10 ถึง 60 คะแนน ผู้ตอบที่ได้คะแนนสูงแสดงว่ามีลักษณะทางพุทธด้านความเชื่อทางพุทธสูงกว่าผู้ตอบที่ได้คะแนนต่ำกว่า

ลักษณะทางพุทธด้านการปฏิบัติทางพุทธกับการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา

ลักษณะทางพุทธศาสนาด้านการปฏิบัติทางพุทธ หมายถึง การกระทำของบุคคลในชีวิตประจำวันตามหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า และพระสงฆ์สาวก จากการปฏิบัติขั้นต่ำ ไปสู่การปฏิบัติขั้นสูง คือ การให้ ทาน รักษาศีล ตลอดจนการทำสมาธิ ซึ่งเป็นการงดเว้นการทำชั่ว ทำแต่ความดี และรักษาจิตให้ผ่องใส โดยที่การปฏิบัติ หมายถึง การดำเนินไปตามระเบียบแบบแผน การกระทำเพื่อก่อให้เกิดความชำนาญการประพฤติดตาม เช่น การประพฤติดตามธรรม การปฏิบัติตามคำสั่งสอน การปฏิบัติทางพุทธศาสนาจึงเป็นการกระทำหรือ การประพฤติดตามหลักธรรมคำสั่งสอนของพุทธศาสนา ท่านพุทธทาสภิกขุ ได้ชี้ให้เห็นว่า การนับถือศาสนาใดก็ตามสิ่งที่สำคัญอยู่ที่การปฏิบัติตามคำสั่งสอนของศาสนานั้นๆ(พุทธทาสภิกขุ, 2520 : 3)

หลักธรรมคำสั่งสอนในพุทธศาสนา มีเนื้อหากว้างขวาง ครอบคลุม บุคคลทุกประเภททุกระดับชั้น คือ ครอบคลุมทั้งบรรพชิต และคฤหัสถ์ เป็นคำสั่งสอนที่มนุษย์ทุกคนไม่ว่าอยู่ในสถานภาพหรือระดับชีวิตใด ก็สามารถเข้าใจและนำไปใช้เป็นประโยชน์ได้ตามสถานภาพและระดับชีวิตนั้นๆ (พระธรรมปิฎก, 2538 : 6) ดังนั้นการปฏิบัติตามหลักธรรมของพุทธศาสนาจึงกว้างขวางหลากหลายเช่นกัน ในการศึกษาวิจัยแต่ละครั้งอาจมุ่งประเด็นการปฏิบัติทางพุทธศาสนาที่แตกต่างกันไปได้ เมื่อพิจารณาเฉพาะหลักปฏิบัติด้านบุญกิริยาได้แก่ การให้ทาน การรักษาศีล การเจริญภาวนา ยังพบว่ามีความหลากหลายในแง่ของการสืบค้นตัวแปรเชิงสาเหตุ และความสัมพันธ์ของตัวแปรกับการปฏิบัติทางพุทธศาสนา ในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติทางพุทธศาสนา ลักษณะทางพฤติกรรมศาสตร์ และพฤติกรรมบางพฤติกรรม ดังงานวิจัยของเพ็ญแข ประจันปัจจนิก และ อ้อมเดือน สดมณี (2529) ศึกษาการยึดหลักศาสนาในการดำเนินชีวิตของชาวชนบทไทย และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง โดยศึกษาการปฏิบัติทางพุทธศาสนาด้านการปฏิบัติตนตามศีล 5 การให้ทาน การมีกิจกรรมเกี่ยวข้องกับศาสนาในกลุ่มชาวชนบทอายุระหว่าง 9 ถึง 61 ปี ซึ่งก่อนหน้านี้งานวิจัยของบุญกอบ วิสมิตะนันท์ (2527) ที่ศึกษาลักษณะทางพุทธ 3 ด้าน ได้แก่ ศีล 5 สติสัมปชัญญะ และ หิริโอตตปปะ ด้านศีล 5 ศึกษาความตระหนักในการกระทำผิดศีล 5 กลุ่มตัวอย่างเป็นครูที่สอนระดับประถมศึกษาและนักเรียนที่เรียนกับครู ในภาคกลาง และในเขตกรุงเทพฯ จากงานวิจัยทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ล้วนมุ่งศึกษาระดับการปฏิบัติทางพุทธศาสนาตามเพศ อายุ รายได้ การศึกษา อาชีพ และ

สภาพท้องถิ่น และเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่าพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทยเป็นเวลายาวนาน ด้วยเหตุนี้หลักคำสอนของพุทธศาสนาจึงหลอมรวมเข้าเป็นหนึ่งในวัฒนธรรมไทย และมีอิทธิพลต่อลักษณะความเชื่อ ค่านิยมและการประพฤติปฏิบัติต่างๆ ในการดำเนินชีวิตประจำวันของคนไทยอย่างลึกซึ้ง (งามตา วรินทร์านนท์ . 2536 : 11)

มีงานวิจัยที่มุ่งสืบค้นหาสาเหตุและความสัมพันธ์กับการปฏิบัติทางพุทธศาสนาในกลุ่มชาวไทย ได้แก่ การค้นหาสาเหตุและความสัมพันธ์กับการปฏิบัติทางพุทธศาสนาในกลุ่มชาวไทย เช่น การค้นหาสาเหตุของการบวชในพุทธศาสนาของชาวไทยภาคใต้ (ฉกาจ ช่วยโต และดวงเดือน พันธุมนาวิน . 2533) การถ่ายทอดลักษณะทางพุทธศาสนาจากสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และจากประสบการณ์ของบุคคล (งามตา วรินทร์านนท์. 2536 ; สุริยะ พันธุ์ดี. 2536 ; จิรวัดนา มั่นยืน. 2536 ; วรรณระ บรรจง. 2537) ในระยะต่อมา มีงานวิจัยที่มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางพุทธศาสนากับพฤติกรรม โดยที่ลักษณะทางพุทธศาสนาดำเนินการปฏิบัติทางพุทธศาสนาเป็นเนื้อหาของ การให้ทาน การรักษาศีล การอบรมภาวนา ดังจะพบในงานวิจัยของ อ้อมเดือน สดมณี (2536) ปริญญา ฦ วันจันทร์ (2536) ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ (2533) ที่พบว่า ลักษณะทางพุทธศาสนาดำเนินการปฏิบัติทางพุทธศาสนามีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพของบุคคลในสาขาวิชาชีพต่างๆ หรืออาจกล่าวได้ว่า บุคคลที่มีลักษณะทางพุทธศาสนาดำเนินการปฏิบัติสูงมักจะทำงานในสาขาวิชาชีพของตนให้มีประสิทธิภาพ

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางพุทธศาสนาดำเนินการปฏิบัติทางพุทธศาสนากับพฤติกรรมของบุคคลจะพบว่า การปฏิบัติทางพุทธศาสนามีความสัมพันธ์หรืออิทธิพลต่อพฤติกรรมของคนไทยซึ่งเป็นชาวพุทธเป็นอย่างมาก เนื่องจากการปฏิบัติทางพุทธศาสนเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้บุคคลรู้สึกคุ้นเคยในการที่จะปฏิบัติตามหลักของพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้องและเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา

ดังนั้นการปฏิบัติทางพุทธศาสนาน่าจะเป็นตัวแปรตัวหนึ่งที่เป็นปัจจัยในบุคคลที่สามารถจำแนกกลุ่มเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาและกลุ่มเยาวชนที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาได้ โดยตัวแปรนี้สามารถวัดได้โดยใช้แบบวัดการปฏิบัติทางพุทธศาสนาของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ(2533) เป็นแบบวัด จำนวน 10 ข้อ มีประโยคข้อความ ประกอบด้วย มาตราส่วนประเมินค่า 6 ระดับจาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” พิสัยของค่าตัวแปรนี้อยู่ระหว่าง 10 ถึง 60 คะแนน ผู้ตอบที่ได้คะแนนสูงแสดงว่ามีลักษณะทางพุทธศาสนาดำเนินการปฏิบัติทางพุทธศาสนายิ่งกว่าผู้ตอบที่ได้คะแนนต่ำกว่า

กลุ่มตัวแปรลักษณะทางสังคม

การสนับสนุนทางสังคมกับการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา

แนวคิดเรื่องการสนับสนุนทางสังคม มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีที่เป็นผลมาจากการศึกษาทางสังคมวิทยา ซึ่งพบว่า “การกระทำพฤติกรรมส่วนใหญ่ของมนุษย์ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของบุคคล ผู้ซึ่งมีความสำคัญและมีอำนาจเหนือกว่าตัวเรายู่ตลอดเวลา” (สวอร์ค์ ทับศรี. 2543 : 18) การสนับสนุนทางสังคม (social support) หมายถึง การรับรู้ของบุคคลเกี่ยวกับการได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่น เช่น เพื่อนร่วมงาน หัวหน้างาน ครอบครัว และเพื่อนทั่วไป ในด้านอารมณ์ ด้านการช่วยเหลือ

เมื่อต้องการ และด้านข้อมูลข่าวสาร หรือด้านอื่นๆ เมื่อตนต้องการหรือประสบปัญหา ทำให้รู้สึกว่าเป็นคนที่มีคุณค่า เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มหรือชุมชน

การสนับสนุนทางสังคม เป็นพฤติกรรมทางสังคมที่แสดงถึง การพึ่งพาอาศัยกันและกันระหว่างบุคคลกับบุคคล หรือบุคคลกับชุมชน เพื่อสนองความต้องการทางสังคมของบุคคล (ทิพย์สุดา จันแจ่มหล้า. 2544 : 10) ส่วนความหมายของการสนับสนุนทางสังคมนี้มีผู้ได้ให้คำนิยามแตกต่างกันออกไปมากมาย เช่น เห็นว่าเป็นระดับการให้ความสนับสนุนในเวลาที่คุณต้องการโดยผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้ที่ได้รับ เช่น สามี หรือภรรยา ครอบครัว เพื่อน เพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา ส่วนแคแพลน และเซอร์เมเจอร์ (ทิพย์สุดา จันแจ่มหล้า. 2544 : 10 ; อ้างอิงจาก Surrmeijer.etal. 1995 : 1221 - 1229) ให้ความหมายการสนับสนุนทางสังคมว่า เป็นการแลกเปลี่ยนการสนับสนุนช่วยเหลือกันระหว่างบุคคลอย่างน้อย 2 คน คือ คนหนึ่งเป็นผู้รับ (recipient) และอีกคนหนึ่งเป็นผู้ให้ (provider) เพื่อความผาสุก (well-being) ของผู้รับ ในขณะที่เซเฟอร์ และคนอื่นๆ (ทิพย์สุดา จันแจ่มหล้า. 2544 : 10 ; อ้างอิงจาก Scafer and Others .1981 : 381 - 406) ได้แบ่งการสนับสนุนทางสังคมเป็น 3 ประเภท คือ

- 1) การสนับสนุนทางสังคมด้านอารมณ์ (emotional support) ซึ่งหมายถึง การได้รับความสนิทสนมคุ้นเคย หรือยืนยันความมั่นใจ
- 2) การสนับสนุนทางสังคมที่ชัดเจน (tangible support) คือ การให้ความช่วยเหลือโดยตรงตามความต้องการ ต้องการอย่างไรจะช่วยเหลือแบบนั้นเลย
- 3) การสนับสนุน ทางสังคมด้านข้อมูล (information support) คือ การช่วยเหลือด้านข้อมูล และข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับพฤติกรรมของการรับการสนับสนุน

และแซลลิส และแพทเทอร์สัน (ทิพย์สุดา จันท์แจ่มหล้า. 2544 : 10 ; อ้างอิงจาก Kaplan Sallis and Paterson. 1993 : 132) ได้ให้ความหมายของการสนับสนุนทางสังคมว่าเป็นการติดต่อกับสังคม หรือเครือข่ายทางสังคมของบุคคล ซึ่งอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าการสนับสนุนทางสังคม หมายถึง การรับรู้ของบุคคลเกี่ยวกับการได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในด้านต่างๆ และการสนับสนุนทางสังคมนี้จะทำให้รู้สึกว่าคุณเองเป็นคนที่มีคุณค่า เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มหรือชุมชน

จากที่กล่าวมาแล้วว่า การสนับสนุนทางสังคมเป็นการกระทำเพื่อตอบสนองความต้องการของบุคคลทั้งทางร่างกาย และจิตใจ อารมณ์ และสังคม เพื่อให้เกิดความผาสุกในชีวิต นอกจากนี้ แกนสเตอร์ (ศักดิ์ชัย นิธิวิทยวี. 2532 : 38 ; อ้างอิงจาก Ganster and others. 1986 : 105) ได้กล่าวว่า การสนับสนุนทางสังคมได้รับการพิจารณาว่าเป็นตัวคั่นกลาง (buffer) ระหว่างภาวะกดดัน (stress) กับภาวะตึงเครียด (strain) และเป็นกระบวนการลดความรุนแรงของภาวะกดดันที่จะส่งผลเป็นภาวะตึงเครียดในการทำงานให้น้อยลง นอกจากนี้ การสนับสนุนทางสังคมยังเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการตอบสนองในความพยายามที่จะเลือกนวัตกรรม การสนับสนุนขององค์กรหรือบุคคลต่างๆ มีความสำคัญต่อการยอมรับนวัตกรรมของบุคคลที่ได้รับสนับสนุนเป็นอย่างมาก เพราะจะทำให้บุคคลไม่เกิดความรู้สึกกดดันหรือตึงเครียดในการที่จะยอมรับสิ่งที่แปลกแตกต่างไปจากเดิม เซอร์เมเจอร์ (Surrmeijer et al. 1995 : 1221 - 1229) ได้กล่าวถึงบทบาทของการสนับสนุนทางสังคมต่อบุคคลว่ามีอยู่ 2 ลักษณะ คือ 1) การสนับสนุนทางสังคมมีบทบาทในการส่งเสริมสุขภาพและความอยู่ดี (a health facilitating function) เป็นบทบาทที่สนองความต้องการของมนุษย์เพื่อความผาสุกในชีวิต เช่น ความพึงพอใจ การรู้สึกมีส่วนร่วม เป็นส่วนหนึ่งของสังคม เป็นต้น และ 2) การสนับสนุนทางสังคมมีบทบาทในการลดความเครียด (a stress - reducing function) โดยการให้ความช่วยเหลือ คำแนะนำ หรือข้อมูลข่าวสารในสถานการณ์เฉพาะอย่าง ซึ่งการสนับสนุนทางสังคมจะเป็นตัวคั่นกลาง (buffer) ซึ่งมีหน้าที่บรรเทาความตึงเครียดที่เกิดจากภาวะวิกฤตินั้นๆ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของโคทูนา (Cutrona. 1996 : 3 - 5) ที่ได้กล่าวว่าการ

สนับสนุนทางสังคมมีบทบาทหน้าที่อยู่ 2 ลักษณะ คือ ตอบสนองความต้องการระหว่างบุคคลขั้นพื้นฐานเพื่อความผาสุก และตอบสนองความต้องการในช่วงภาวะวิกฤติของชีวิต

จะเห็นได้ว่าการสนับสนุนทางสังคมนั้น นอกจากจะมีบทบาทในการสนองความต้องการของมนุษย์แล้ว ยังมีความสำคัญในการบรรเทาความเครียดที่เกิดจากภาวะวิกฤติต่างในชีวิตด้วย โดยสรุปแล้วจะเห็นได้ว่าการให้การสนับสนุนทางสังคมมีบทบาทหน้าที่ โดยแบ่งตามสถานการณ์ประจำวัน มีบทบาทในการเพิ่มความผาสุก และให้การสนับสนุนทางสังคมในภาวะวิกฤติของชีวิต จะมีบทบาทในการลดความตึงเครียด ซึ่งจะกล่าวในรายละเอียดตามลำดับ ดังนี้ (ทิพย์สุดา จันทน์แจ่มหล้า, 2544)

1. ให้การสนับสนุนทางสังคมในสถานการณ์ประจำวัน

เป็นการสนับสนุนทางสังคมมีบทบาทโดยตรงในการส่งเสริมสุขภาพ และความผาสุก ทั้งนี้ไม่ได้คำนึงถึงระดับของความเครียด การสนับสนุนทางสังคมจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง และการมีชีวิตอยู่ โดยก่อให้เกิดสิ่งแวดล้อมที่ก่อให้เกิดพัฒนาการ และความผาสุก หรือการสนับสนุนทางสังคมที่เป็นการตอบสนองความต้องการระหว่างบุคคลขั้นพื้นฐานนั้น ประกอบด้วย การให้การสนับสนุนด้านอารมณ์ (emotion support) เป็นการแสดงความรัก ความเอื้ออาทรต่อกัน การให้การสนับสนุนด้านการยอมรับนับถือ (esteem support) เป็นการเคารพในคุณค่าของบุคคล เชื่อถือในความสามารถ ความคิด ความรู้สึก และการกระทำของเขา การให้การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร (information support) เป็นการให้คำแนะนำ ชี้แนะ ประเมินสถานการณ์ การให้การสนับสนุนด้านวัตถุ (tangible assistance) เป็นการให้ความช่วยเหลือในสิ่งที่มองเห็นได้ เช่น ความช่วยเหลือทางกาย แรงงาน เงิน ที่อยู่อาศัย และการให้มิตรภาพ (companionship) เป็นการให้ความสนใจ ความผูกพันกัน

จะเห็นได้ว่า การสนับสนุนทางสังคมในบทบาทนี้เป็นการตอบสนองความต้องการทางสังคมขั้นพื้นฐาน ที่เกิดจากการที่บุคคลต้องการ การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การสนับสนุนทางสังคมในลักษณะนี้จะเน้นการตอบสนองความต้องการทางสังคมของบุคคลในภาวะปกติของชีวิต เพื่อส่งเสริมพัฒนาการและความผาสุกของชีวิต ซึ่งบทบาทของการสนับสนุนทางสังคมนี้ถือว่าเป็นบทบาทสำคัญของการสนับสนุนทางสังคม

2. ให้การสนับสนุนทางสังคมในภาวะวิกฤติของชีวิต

เป็นการสนับสนุนทางสังคมที่เกิดขึ้นในขณะที่ผู้รับ เผชิญกับภาวะวิกฤติหรือความเครียดในชีวิต ภาวะวิกฤตินี้เป็นสถานการณ์ที่บุคคลประเมินว่าเป็นอันตรายหรือคุกคามต่อความสุขสบาย หรือการดำเนินชีวิต เช่น การเผชิญอุปสรรคในชีวิต ถูกออกจากงาน เกิดความเจ็บป่วยทางกายและใจ เป็นต้น หรืออาจจะเป็นภาวะวิกฤติที่เกิดขึ้นกับการเปลี่ยนแปลงด้านกระบวนการทางความคิด เช่น การรับรู้ความจำ การวางแผนแก้ปัญหา และเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ เช่น ความวิตกกังวล ลังเลใจ สูญเสียความมั่นใจ เป็นต้น ซึ่งการสนับสนุนทางสังคมจะทำหน้าที่เป็น ปัจจัยป้องกัน (protective factor) หรือ ตัวคั่นกลาง (buffer) ทำให้สุขภาพกายและสุขภาพจิตใจของผู้รับไม่เสื่อมหรือลดลงไปตามความเครียดที่เกิดจากเหตุการณ์นั้นๆ ผู้ให้การสนับสนุนช่วยเหลือจะมีส่วนช่วยเหลือโดยผ่านทางกรมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้รับ เพื่อให้ผู้รับสามารถปรับตัวต่อความเครียดนั้นๆ ได้

ในการให้การสนับสนุนทางสังคมช่วยเหลือผู้ที่อยู่ในภาวะวิกฤตินั้นที่สำคัญมี 5 ประการ ได้แก่

1) การให้การสนับสนุนด้านอารมณ์ (emotion support) เป็นการแสดงออกที่ทำให้บุคคลรู้สึกว่าเขาได้รับการดูแล ความรู้สึกปลอดภัย และความสบายใจ 2) การให้การสนับสนุนทางสังคม (social integration or Network support) เป็นการแสดงออกที่ทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มสังคม

มีสัมภาพที่ดี 3) การให้การสนับสนุนด้านการยอมรับนับถือ (esteem support) เป็นการแสดงออกที่ทำให้บุคคลเชื่อถือว่าตัวเขายังมีความสามารถ มีทักษะ ที่จะเผชิญกับเหตุการณ์ต่างได้ 4) การให้การสนับสนุนด้านวัตถุ (tangible aid) เป็นการให้ความช่วยเหลือด้านวัตถุ สิ่งของเครื่องใช้ เงินทอง ความช่วยเหลือด้านร่างกาย 5) การให้การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร (information support) เป็นการให้คำแนะนำ ชี้แนะ ประเมินสถานการณ์ เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาที่เขาเผชิญอยู่

ในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนทางสังคมและการกระทำพฤติกรรมของบุคคลนั้น มีงานวิจัยของศักดิ์ชัย นิรัญทวี (2532) โรบินสัน (ปราโมทย์ โกศัย.2541 : 59 – 60 ; อ้างอิงจาก Robinson. 1996 : 243 - A) สุภวัลย์ พลายน้อย (2530) ณัฐจรียา แสงสว่าง (2533) พบว่าการสนับสนุนทางสังคมเป็นตัวทำนายที่สำคัญในการกระทำพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ของบุคคล ทั้งในด้านการทำงาน ด้านพฤติกรรมสุขภาพ การเลือกประกอบอาชีพ ในขณะที่ยังมีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมไม่เหมาะสม ซึ่งพบว่า การสนับสนุนทางสังคมมีอิทธิพลน้อยต่อความตั้งใจและการกระทำพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กและเยาวชน เช่น พฤติกรรมการเล่นพนัน พฤติกรรมการใช้ยาเสพติด เป็นต้น (จรรยา กล่าวสุนทร. 2540 ; กุญชร เจือดี. 2541)

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนทางสังคม และการกระทำพฤติกรรมของบุคคลจะพบว่า การสนับสนุนทางสังคมจะมีความสัมพันธ์หรืออิทธิพลต่อการกระทำพฤติกรรมที่เหมาะสมของเยาวชน เนื่องจากการสนับสนุนทางสังคมเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้บุคคลไม่เกิดความรู้สึกกดดันหรือตึงเครียด โดยเฉพาะในการที่จะเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา เพราะจะมีผู้คอยให้ข้อมูล ข่าวสาร และความรู้ที่ดีแก่บุคคล

ดังนั้นการสนับสนุนทางสังคมจึงน่าจะเป็นตัวแปรตัวหนึ่งที่สามารถจำแนกกลุ่มเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาและกลุ่มเยาวชนที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาได้ โดยตัวแปรนี้สามารถวัดได้โดยใช้แบบวัดการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลภายนอกครอบครัว ของดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ(2533) วัด จำนวน 15 ข้อ มีประโยชน์ข้อความ ประกอบด้วยมาตราส่วนประเมินค่า 6 ระดับ จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” พิสัยของค่าตัวแปรนี้อยู่ระหว่าง 15 ถึง 90 คะแนน ผู้ตอบที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่ามีการสนับสนุนทางสังคมสูงกว่าผู้ตอบที่ได้คะแนนต่ำกว่า

การบีบคั้นทางสังคมกับการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา

การบีบคั้นทางสังคม หมายถึง ภาวะทางจิตใจซึ่งได้รับอิทธิพลจากสังคมที่นำไปสู่เหตุผลและความจำเป็นที่บุคคลต้องปฏิบัติตามหลักเลียงไม่ได้ เช่น เงื่อนไขจากทางครอบครัว เงื่อนไขจากทางสังคมรอบข้าง เคยสัญญากับตนเองไว้ เคยบนบานไว้ ต้องการหลีกเลี่ยงหนีสถานการณ์ทางบ้านทางสังคม เป็นต้น ซึ่งในส่วนของการบีบคั้นจากสังคมนี้ จะมีความใกล้เคียงกับความรู้สึกแออัด (perceived crowding) ซึ่งเป็นลักษณะทางจิตที่เป็นความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับการขาดความสามารถในการควบคุมสภาพแวดล้อม (perceived lack of environmental control) (ชิรวัดณ์ นิจนตร. 2526)

การบีบคั้นทางสังคมนี้ จะเป็นลักษณะที่บุคคลต้องเผชิญกับสิ่งเร้าในปริมาณมากเกินไป จนทำให้รู้สึกทนไม่ได้ เช่น การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ตนเองไม่ต้องการ การติดต่อกับผู้อื่นในลักษณะที่ไม่พึงประสงค์ ทำให้เกิดการรบกวน หรือการถูกเรียกร้องในสิ่งต่างๆ ซึ่งตนเองไม่รู้สึกพอใจ เป็นต้น ซึ่งในการบีบคั้นจากสังคมมากเกินไป จะทำให้บุคคลมีปฏิกิริยาตอบโต้ไปในทางไม่เหมาะสมได้

เช่น เลิกสนใจต่อสิ่งๆนั้น ขาดความสนใจผู้อื่นๆ ปลีกตัวโดดเดี่ยว เป็นคนเหมินเฉย เฉื่อยชา บางครั้ง อาจจะไม่อยากรู้สึกก้าวร้าวหรือมุ่งร้ายต่อสิ่งนั้น (ชิรวัดน์ นิจนตร. 2526 : 37 - 38)

มีงานวิจัยที่เกี่ยวกับการบีบคั้นจากสังคมและพฤติกรรมของบุคคล โดยวันทนีย์ วิชัยคำ (2515 : 61 - 62) ได้ศึกษาเปรียบเทียบเจตคติต่อพุทธศาสนาของนิสิตที่เคยบวชและไม่เคยบวช พบว่ามีเจตคติต่อพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อตุ่คะแนนเฉลี่ยแล้วปรากฏว่าผู้ที่บวชแล้วมีแนวโน้มในการมีเจตคติที่ดีต่อศาสนามากกว่าผู้ที่ยังไม่เคยบวช โดยสาเหตุที่ระดับคะแนนไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องมาจาก นิสิตที่เคยบวชเป็นการบวชในระยะสั้น หรือบวชเพราะมีความจำเป็น ส่วนขนิษฐา ชัยโชติกุลชัย (2539) ศึกษาเรื่อง การศึกษาตัวแปรที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการลงโทษนักเรียนของครูระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ตามทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล ผลการวิจัยพบว่า ครูมีความเชื่อว่านักเรียนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนเป็นเพราะครูลงโทษ หรืออาจจะกล่าวได้ว่า การที่ครูลงโทษนักเรียนนั้นนับเป็นการบีบคั้นทางสังคมอย่างหนึ่งที่ทำให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างกระทำพฤติกรรมเบี่ยงเบน โดยที่ก่อนหน้านั้นอุทัย สายเนตร (2537 : 22 - 25) ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของเกษตรกรลูกค้าของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร พบว่า วัตถุประสงค์ในการเก็บออมส่วนใหญ่เพื่อเป็นทุนเลี้ยงชีพและเก็บไว้ในยามเจ็บป่วย และยามชรา และความเกรงใจต่อพนักงานธนาคารจะเป็นส่วนที่ผลักดันให้เกษตรกรฝากเงินกับธนาคารได้มากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ สุจิตรา บัวใบ (2527 : 71 - 75) ที่ได้ใช้ข้อมูลจากแบบสอบถามโครงการระดมเงินออม ปี พ.ศ. 2523 ของธนาคารแห่งประเทศไทย ทำการศึกษาพฤติกรรมการออมของครัวเรือนไทยในหลายลักษณะทั้งในเขตเมืองและในชนบท ผลการศึกษาปรากฏว่า ผู้ที่เข้าร่วมโครงการออมเงินนี้มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญในการออม คือ ออมไว้เพื่อใช้จ่ายในยามชราและเจ็บป่วย เพื่อการศึกษาและป้องกัน การสูญหาย ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การที่เกษตรกรมีพฤติกรรมการออมเงินนั้นเป็นเพราะการที่สังคมบีบคั้นทั้งในด้านของการดูแลรักษาพยาบาลยามเจ็บป่วย ยามชรา และกลัวว่าจะไม่มีคนดูแล หรือทั้งในด้านความเกรงใจต่อพนักงานก็ทำให้เกษตรกรออมเงินนั่นเอง

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบีบคั้นทางสังคมและการกระทำพฤติกรรมของบุคคล จะพบว่าการบีบคั้นทางสังคมจะมีอิทธิพลต่อการกระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งของบุคคล เนื่องจากการบีบคั้นทางสังคมจะเป็นสิ่งจำเป็นที่ทำให้บุคคลรู้สึกถึงความต้องการหลีกเลี่ยงจากสภาพที่เป็นอยู่ เพราะจะทำให้บุคคลมีความรู้สึกที่ดีมากกว่าสถานการณ์ที่บีบคั้น

ดังนั้นการบีบคั้นทางสังคมจึงน่าจะเป็นตัวแปรตัวหนึ่งที่สามารถจำแนกกลุ่มเยาวชนที่เข้ารับ การฝึกอบรมทางพุทธศาสนาและกลุ่มเยาวชนที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาได้ โดยตัวแปรนี้ สามารถวัดได้โดยแบบวัดคงที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นแบบวัด จำนวน 15 ข้อ มีประโยคข้อความ ประกอบด้วยมาตราส่วนประเมินค่า 6 ระดับจาก "จริงที่สุด" ถึง "ไม่จริงเลย" พิสัยของค่าตัวแปรนี้อยู่ระหว่าง 15 ถึง 90 คะแนน ผู้ตอบที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่ามีการบีบคั้นทางสังคมสูงกว่าผู้ตอบที่ได้คะแนนต่ำกว่า

การถ่ายทอดทางศาสนาจากครอบครัวกับการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา

การถ่ายทอดทางศาสนา หมายถึง การถ่ายทอดความเชื่อทางศาสนา ค่านิยมทางศาสนาและหลักปฏิบัติทางศาสนาแก่บุคคล(เพ็ญแข ประจวบปัจฉิม. 2528 : 9) การถ่ายทอดทางศาสนาถือเป็นส่วนหนึ่งของการถ่ายทอดทางสังคม(socialization) และเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากการเป็นการปลูกฝังความเชื่อ ค่านิยมซึ่งจะเป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิตของบุคคล

นอกจากนี้แล้ว ความเชื่อ ค่านิยม ในศาสนานั้นๆ ยังจะทำหน้าที่เป็นตัวควบคุมพฤติกรรมของบุคคล อีกด้วย

ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า การถ่ายทอดทางศาสนาจากครอบครัว หมายถึง การที่บุคคลใด บุคคลหนึ่งหรือกลุ่มคนหนึ่งๆ ในสถาบันครอบครัวกระทำพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาต่ออีก บุคคลหนึ่ง ซึ่งพฤติกรรมนั้นอาจจะเป็นการสั่งสอน การแสดงเป็นแบบอย่าง ทั้งนี้อาจจะเป็นการตั้งใจ หรือไม่ก็ตาม

กระบวนการถ่ายทอดทางศาสนา

เนื่องจากการถ่ายทอดทางศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของการถ่ายทอดทางสังคม ดังนั้นกระบวนการ ถ่ายทอดทางศาสนาก็จำเป็นต้องอาศัยหน่วยของการถ่ายทอดทางสังคม (agents of socialization) ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน สถาบันทางศาสนาและสื่อมวลชนเหล่านี้เป็นต้น ซึ่งวิธีการถ่ายทอดทางสังคมหรือวิธี การถ่ายทอดทางศาสนานั้น โดยทั่วไปมักจะเป็นการอบรมสั่งสอนทั้งที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ โดยผ่านหน่วยของการถ่ายทอดทางสังคมหรืออาจจะแบ่งประเภทของการถ่ายทอดทางศาสนาออกเป็น “การสั่งสอนโดยตรง” เช่น การบอกให้ทราบว่าจะไรดีอะไรไม่ดี การให้รางวัลเมื่อปฏิบัติตามคำสั่งสอน และลงโทษเมื่อไม่ปฏิบัติตาม อีกกรณีหนึ่งคือ “การสั่งสอนโดยทางอ้อม” ได้แก่ การประพฤติปฏิบัติเป็น ตัวอย่างในเรื่องเกี่ยวกับศาสนา (วันชัย มีกลาง. 2530 : 29)

อย่างไรก็ตามได้มีผู้ที่สนใจศึกษากระบวนการถ่ายทอดทางสังคมอย่างกว้างขวาง ซึ่งกระบวนการ เหล่านี้ถือได้ว่าเป็นกระบวนการของการถ่ายทอดทางศาสนาด้วย ได้แก่ (วันชัย มีกลาง. 2530 : 29)

1. การถ่ายทอดทางสังคมด้วยวิธีการให้รางวัล

รางวัล หมายถึง สิ่งใด ๆ ก็ตามที่ผู้รับมีความพึงพอใจที่ได้รับ ดังนั้นจึงสามารถนำรางวัลมาเป็น กระตุ้นให้บุคคลประพฤติปฏิบัติตามที่ผู้ให้รางวัลต้องการได้ และมีโอกาสที่ผู้รับรางวัลจะกระทำ พฤติกรรมเช่นเดิมอีกในอนาคตเพื่อให้ได้รับรางวัลที่เคยได้รับมาแล้ว และการได้รับรางวัลจะทำให้ผู้รับ สร้างค่านิยมและทัศนคติทางบวกเพิ่มขึ้น ซึ่งทัศนคติทางบวกนี้จะแพร่กระจายไปสู่สถานการณ์ทั้งหลาย ในขณะที่เรียนรู้ด้วย รางวัลจึงไม่เพียงแต่จะช่วยขัดเกลานิสัยของแต่ละบุคคลเท่านั้น การได้รับรางวัล ยังเป็นรากฐานในการสร้างทัศนคติแต่ละค่านิยมด้วย ประเภทของรางวัลนั้นอาจจะเป็นสิ่งของที่จับต้องได้ เช่น อาหาร ของเล่น หรือจับต้องไม่ได้เช่น คำชม การยอมรับ ความสบายใจ เป็นต้น

2. การถ่ายทอดทางสังคมด้วยวิธีการลงโทษ

วิธีการควบคุมให้บุคคลประพฤติปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพ่อแม่ หรือตามกฎเกณฑ์ของสังคม ที่ได้วางไว้อย่างหนึ่งก็คือ การใช้การลงโทษมาเป็นเครื่องมือควบคุม การลงโทษจะช่วยระงับหรือ กลับกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมที่ถูกลงโทษนั้นเพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตามยังมีผู้เห็นว่าการลงโทษเป็นวิธี ที่เร็วที่สุดและมีประสิทธิภาพที่สุดในการที่จะกำจัดพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาของบุคคลให้หมดสิ้นไป เมื่อเป็นเช่นนี้จึงต้องมีการพิจารณาให้รอบคอบว่าการลงโทษอาจจะเป็นการลงโทษทางกาย เช่น ฆ้อนตี หรือการลงโทษที่ไม่ใช่ทางกาย เช่น การตำหนิ การไม่ยอมรับ หรือการหยุดให้ความสนใจก็ตาม ซึ่งผู้ให้ การลงโทษจะเลือกใช้วิธีใดนั้นขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของสถานการณ์และลักษณะของพฤติกรรม ที่ต้องการระงับหรือส่งเสริมให้เกิดขึ้น

3. การถ่ายทอดทางสังคมด้วยการเรียนรู้โดยบังเอิญ

การเรียนรู้โดยบังเอิญเกิดขึ้นโดยที่ผู้ได้รับการถ่ายทอดไม่ได้ตั้งใจจะรับการถ่ายทอด ผู้ให้ การถ่ายทอดก็ไม่ได้ตั้งใจจะถ่ายทอดสิ่งนั้นๆ แต่บังเอิญการกระทำที่เกิดขึ้นขึ้นปรากฏพร้อมกับ ความสุขใจ ความสบายใจ หรือความทุกข์ใจ คับข้องใจ ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับสิ่งตอบแทน จึงบังเกิดขึ้น เช่น การที่บิดามารดาพาไปทำบุญที่วัดทั้งๆที่ไม่เคยคิดจะไป แต่เมื่อได้ไปแล้วได้รับผล

คือ ความสบายใจจากความสงบร่มเย็นที่เกิดขึ้นภายในวัด จึงทำให้ไปทำบุญที่วัดเป็นประจำ หรือถ้าเกิดผลตรงข้ามก็จะทำให้ไม่ปรารถนาจะไปทำบุญที่วัดอีก เป็นต้น

4. การถ่ายทอดทางสังคมด้วยการเลียนแบบ

การเลียนแบบเป็นกระบวนการขัดเกลาสมาชิกในสังคมให้มีการประพฤติปฏิบัติตามรูปแบบที่สังคมคาดหวัง บุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการเลียนแบบอย่างยิ่ง คือผู้ที่เป็นตัวแบบ และผู้ที่เลียนแบบ โดยเฉพาะเด็กมีความโน้มเอียงที่จะยึดการแสดงออกของผู้อื่นเป็นแบบอย่างในการกระทำอยู่แล้ว การศึกษาในจิตวิทยาบางแขนงจึงเน้นการปฏิบัติตนของตัวแบบว่าควรปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างที่ดีอย่างไรเพื่อผู้เลียนแบบจะได้ปฏิบัติตาม จากการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแบบกับผู้เลียนแบบเป็นสิ่งสำคัญมากที่จะกระตุ้นให้มีการเลียนแบบเกิดขึ้น เช่น ถ้าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแบบกับผู้เลียนแบบมีความสนิทสนมคุ้นเคยการเลียนแบบก็จะเกิดขึ้นได้โดยง่าย และโดยไม่หวังผลรางวัลใดๆ ที่จะเกิดจากการกระทำของตัวแบบ จากลักษณะดังกล่าวจะเห็นว่าบิดามารดากับลูกเป็นไป โดยความสนิทสนมอบอุ่น โอกาสที่ลูกจะยึดบิดามารดาเป็นตัวแบบในการประพฤติปฏิบัติก็ยิ่งมีมากยิ่งขึ้น

5. การเรียนรู้บทบาท บรรทัดฐาน และค่านิยมทางสังคม

การเรียนรู้บทบาททางสังคมเป็นการเรียนรู้ที่จะประพฤติปฏิบัติ มีความรู้สึกและมองโลกในแง่บวกเช่นเดียวกับบุคคลอื่นในสังคมซึ่งมีบทบาทเช่นตน การเรียนรู้ทางสังคมเหล่านี้ ได้แก่ เรื่องที่เกี่ยวกับการสร้างและเปลี่ยนทัศนคติเรื่องการคล้อยตามกลุ่ม สังคมมักจะคาดหวังให้บุคคลมีบทบาทที่เป็นไปตามที่สังคมวางไว้ จากการทำที่บุคคลสำนึกว่าต้องทำตามความคาดหวังของสังคมนี้อาจทำให้บุคคลรู้สึกไม่สบายใจเมื่อได้ทำตนเบี่ยงเบนไปจากกลุ่ม ความไม่สบายใจดังกล่าวจะเป็นตัวผลักดันให้บุคคลพยายามทำตามตามที่สังคมคาดหวัง ครอบครัวถือว่าเป็นหน่วยสังคมที่เล็กที่สุดและมีความสำคัญที่สุด ดังนั้นความคาดหวังของครอบครัวจะให้สมาชิกในครอบครัวมีบทบาทในสังคมเช่นไรนั้น จึงมีอิทธิพลต่อสมาชิกเป็นอย่างยิ่ง

บรรทัดฐานทางสังคมเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่บุคคลต้องเรียนรู้เพื่อให้มีการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับบรรทัดฐานดังกล่าว บรรทัดฐานทางสังคมในบุคคลจะเกิดจากการที่บุคคลได้มีการเกี่ยวข้องกับสมาชิกอื่นในสังคม และครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมแรกที่ทำให้การเรียนรู้แก่สมาชิกเกี่ยวกับการปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคม การปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคมจะทำให้ได้รับการยอมรับจากกลุ่มซึ่งทำให้บุคคลไม่มีความวิตกกังวล และเหตุผลนี้เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้บุคคลจำเป็นต้องเรียนรู้และปฏิบัติตาม

สำหรับค่านิยมทางสังคมนั้น เป็นสิ่งที่บุคคลยึดถือเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติ โดยมีการประเมินคุณค่าความถูกต้องหรือผิดของแนวทางนั้นด้วย ค่านิยมในเรื่องต่างๆของบุคคลสามารถเรียงลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อยได้ เช่น ค่านิยมเกี่ยวกับอาชีพก็สามารถเรียงลำดับความสำคัญของอาชีพต่างๆได้ ค่านิยมเกี่ยวกับความเคร่งทางศาสนาซึ่งแต่ละสังคมหรือแต่ละบุคคลก็มีความเคร่งในศาสนาไม่น้อยแตกต่างกัน อย่างไรก็ตามครอบครัวเป็นหน่วยแรกที่จะปลูกฝังค่านิยมต่างๆให้กับสมาชิกและมีความคาดหวังให้สมาชิกปฏิบัติตามค่านิยมที่ครอบครัวยึดถืออยู่ ดังนั้นการประพฤติปฏิบัติของสมาชิกในครอบครัวจึงเป็นผลจากการถ่ายทอดค่านิยมของสถาบันครอบครัวทั้งทางตรงและทางอ้อมนั่นเอง

ครอบครัวกับการถ่ายทอดทางศาสนา

บ้านเป็นสถาบันแรกที่หล่อหลอมพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมของเด็กมาตั้งแต่แรกเกิด จนถึงวัยผู้ใหญ่ การที่บุคคลมีบุคลิกภาพและอุดมคติเฉพาะตัวเพราะบ้านหรือครอบครัวให้การเรียนรู้ให้สิ่งแวดล้อม ตลอดจนประสบการณ์ต่างๆ โดยเด็กจะถูกอบรมสั่งสอนและถ่ายทอดค่านิยม อุดมคติทางด้านศีลธรรมจริยธรรม คุณงามความดี แยกแยะผิดชอบชั่วดีตามเกณฑ์มาตรฐานของสังคมจากครอบครัวทั้งที่เป็นการถ่ายทอดโดยการอบรมสั่งสอนให้สมาชิกรุ่นใหม่อันเป็นการขัดเกลากายทางสังคมโดยตรงหรือการลอกเลียนแบบแผนการดำเนินชีวิต ค่านิยม อุดมคติ ความเชื่อ ตลอดจนการวางตัวเพื่อให้ปรับตัวเข้ากับสังคมใหญ่อย่างกลมกลืนด้วยวิธีสังเกตจากผู้ที่อยู่ใกล้ชิดเอามาประพฤติปฏิบัติ โดยผู้ที่เป็นแบบแผนไม่ได้ตั้งใจจะให้เป็นการสั่งสอน ซึ่งเราเรียกว่า “การขัดเกลากายทางสังคมโดยอ้อม” ก็ตาม ส่วนมากแล้วก็ขึ้นอยู่กับครอบครัวเป็นสำคัญ คือถ้าครอบครัวขัดเกลากายแล้วเด็กก็จะปฏิบัติในทางที่ดีมากกว่าทางที่เสีย

หน้าที่ที่สำคัญอย่างหนึ่งของครอบครัวก็คือหน้าที่ในการถ่ายทอดทางศาสนาซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของการศึกษาในครั้งนี้ ทั้งนี้ถ้าจะพูดในแง่ของบุคคลแล้วผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการถ่ายทอดพฤติกรรมทางศาสนาแก่บุตรหลานในครอบครัวก็คือ “บิดามารดา” นั่นเอง ในทำนองเดียวกันอาจกล่าวได้ว่าการที่คนเราจะมียุติกรรมการปฏิบัติตามบรรทัดฐานของศีลธรรมไปในแนวทางเดียวกันได้นั้น ครอบครัวเป็นปัจจัยทางสังคมประการหนึ่งที่มีความสำคัญที่สุดซึ่งช่วยให้มีการขัดเกลากายหรือการถ่ายทอดวัฒนธรรมทั้งทางตรงและทางอ้อม

มีงานวิจัยของ วันชัย มีกลาง(2530) แสดงให้ทราบว่าไม่ว่าจะเป็นนิสิตโดยทั่วไป หรือเพศต่างกัน ระดับการศึกษาของบิดาหรือมารดาต่างกัน อาชีพของบิดาหรือมารดาต่างกัน และแม้แต่ รัดับรายได้ของครอบครัวต่างกัน เมื่อได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิดามารดาแล้วจะปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนาด้วยกันทั้งสิ้น และการที่บิดามารดาจะถ่ายทอดพุทธศาสนาให้แก่ นิสิตอาจใช้วิธีการอบรมสั่งสอนให้การสนับสนุน หรือการกระทำเป็นตัวอย่าง งานวิจัยของ ลัดดาวัลย์ พรศรีสมุทร และวิลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี (2524) ได้ศึกษานักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ทั้งชายและหญิง ในกรุงเทพฯ จำนวน 979 คน เกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมทางจิตใจ (ในที่นี้หมายถึงการปฏิบัติตามคำสั่งสอนหรือปฏิบัติตามแบบอย่างบิดามารดาเกี่ยวกับคุณธรรมทางพุทธศาสนาห้าประการ ได้แก่ การมีความกตัญญูกตเวที ความซื่อสัตย์ ความเอื้อเฟื้อ การยึดบาปบุญ และการเคารพต่อผู้อาวุโส) ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่รายงานว่าได้รับการถ่ายทอด (หมายถึงการได้รับการอบรมสั่งสอน และบิดามารดาทำตัวเป็นแบบอย่างให้เห็น) คุณธรรมทางพุทธศาสนาห้าประการดังกล่าวในปริมาณมากเป็นผู้ที่มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมทางจิตใจสูงกว่าผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดในปริมาณน้อยอย่างเด่นชัด ส่วนในต่างประเทศนั้น มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการถ่ายทอดทางศาสนา โดยอันสเบอร์เจอร์และบราวน์ (งามดา วนิทานนท์. 2536 ; อ้างอิงจาก Hunsberger and Brown 1984) ซึ่งศึกษาผลกระทบของภูมิหลังทางครอบครัวที่มีต่อการถ่ายทอดทางศาสนา และการละทิ้งศาสนาของนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยในออสเตรเลียจำนวน 878 คน ด้วยการให้นักศึกษาเหล่านี้รายงานเกี่ยวกับตนเองในแบบสอบถามที่ประกอบด้วยข้อความหลายแง่มุมเกี่ยวกับภูมิหลังทางครอบครัว ศาสนาที่นักศึกษานับถือ และการปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษา กับบิดามารดา ปรากฏว่า นักศึกษาทั้งหมดนับถือศาสนาคริสต์จากหลายนิกาย ในข้อความถามที่ว่า ใครคือผู้ที่มีอิทธิพลมากที่สุดในการทำให้นักศึกษาเกิดความเชื่อทางศาสนา มากกว่าร้อยละ 40 ของนักศึกษาทั้งหมดในทุกนิกายที่ศึกษาตอบว่าบิดามารดา

ของเขาเอง และมากกว่าหนึ่งในสี่ของผู้ตอบระบุว่ามารดาเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางศาสนาของเขา มากกว่าบิดา ในประเด็นการละทิ้งศาสนา ผลการละทิ้งศาสนา ผลการวิจัยบ่งชี้ว่า ปัจจัยด้านการเน้นเรื่องศาสนาในครอบครัวตั้งแต่วัยเด็ก เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยยับยั้งการละทิ้งศาสนาของนักศึกษาเหล่านี้ได้ นอกจากนี้ยังพบว่ากลุ่มนักศึกษาที่แสดงตัวว่าเป็นผู้ละทิ้งศาสนาตั้งเดิมของตนมีแนวโน้มที่จะรายงานว่ามีความสัมพันธ์ไม่ดีกับบิดา มารดา ทั้งในปัจจุบันและในอดีตเมื่อยังเป็นเด็ก และมีความเห็นขัดแย้งในประเด็นต่างๆหลายประเด็น เช่น การเมือง การศึกษา เป็นต้น และงานวิจัยของพาร์คเกอร์ และเกียร์เออร์ (งามตา วานิทานนท์, 2536 ; อ้างอิงจาก Parker and Gaier 1980) ที่ได้วิจัยกลุ่มวัยรุ่นเชื้อสายยิว ซึ่งกำลังเรียนอยู่ในระดับมัธยมศึกษา พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางศาสนาของบิดามารดาสามารถทำนายปริมาณความเชื่อและการปฏิบัติทางศาสนาของวัยรุ่นกลุ่มนี้ได้ถึงร้อยละ 60

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดทางศาสนาและการกระทำพฤติกรรมของบุคคล จะพบว่า การถ่ายทอดทางศาสนาจะเกี่ยวข้องกับการกระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งของบุคคล เนื่องจากถ่ายทอดทางศาสนาจะเป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลประพฤติปฏิบัติในด้านศาสนาได้อย่างเหมาะสม เพราะจะทำให้บุคคลมีความรู้สึกที่ดี

ดังนั้นถ่ายทอดทางศาสนาจึงน่าจะเป็นตัวแปรตัวหนึ่งที่สามารถจำแนกกลุ่มเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา และกลุ่มเยาวชนที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาได้ โดยตัวแปรนี้สามารถวัดได้โดยผู้วิจัยปรับปรุงจากแบบวัดของหรรษา เลหาเสรีกุล (2537) เป็นแบบวัดจำนวน 15 ข้อ มีประโยชน์ข้อความ ประกอบด้วยมาตราส่วนประเมินค่า 6 ระดับจาก "จริงที่สุด" ถึง "ไม่จริงเลย" พิสัยของค่าตัวแปรนี้อยู่ระหว่าง 15 ถึง 90 คะแนน ผู้ตอบที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่าได้รับการถ่ายทอดทางศาสนาสูงกว่าผู้ตอบที่ได้คะแนนต่ำกว่า

ความรู้เกี่ยวกับโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนากับการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา

ความรู้เกี่ยวกับโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา เป็นความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาในรูปแบบต่างๆ ว่าเป็นอย่างไร มีการดำเนินการอย่างไร โดยผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาจะได้รับความรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนานี้จาก ครอบครัว โรงเรียน สื่อมวลชน สถานที่ฝึกอบรม หรือสถาบันทางศาสนา ในรูปแบบต่างๆ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรู้เกี่ยวกับโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนานั้น วันชัย มีกลาง(2530) ได้ใช้เป็นตัวแปรในการศึกษาร่วมกับ เจตคติ โดยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติตาม และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาของนิสิตระดับอุดมศึกษา จำนวน 510 คน พบว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพุทธศาสนามีความสัมพันธ์ทางบวกกับเจตคติต่อ พุทธศาสนา และยังพบว่าความรู้ความเข้าใจ และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิดา มารดา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนา ส่วนศุภกาญจน์ ภักดีศรี(2523) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความรู้ในทางพุทธศาสนาของนักเรียนที่ศึกษาพุทธศาสนาในโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตยกับนักเรียนโรงเรียนสามัญ พบว่า นักเรียนที่เรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย มีความรู้ความเข้าใจพุทธศาสนาสูงกว่านักเรียนโรงเรียนสามัญ ดังนั้นความรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนาจึงมีความสัมพันธ์กับเจตคติต่อพุทธศาสนา กล่าวคือ เมื่อบุคคลมีความรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนา มากก็จะมีเจตคติที่ดีต่อพุทธศาสนา และเมื่อบุคคลเหล่านี้เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา ย่อมจะมีการพัฒนาวิสัยในตนเอง เจตคติต่อพุทธศาสนา เจตคติเชิงจริยธรรม

และการรับรู้ต่อการละเมิดศีลห้าสูงขึ้นกว่ากลุ่มอื่น เพราะเมื่อบุคคลมีเจตคติที่ดีต่อพุทธศาสนาแล้ว ก็จะยอมรับในสิ่งที่โครงการบรรพชาสามเณรได้อบรมสั่งสอนได้ง่าย จึงทำให้มีการพัฒนามากกว่าผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับพุทธศานาน้อย

ซึ่งจะเห็นได้ว่า ความรู้เกี่ยวกับโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนานั้นมีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ กล่าวคือ เมื่อบุคคลมีความรู้เกี่ยวกับโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนามาก ก็จะมีเจตคติที่ดีต่อโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนานั้น และจะส่งผลต่อการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาด้วย

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรู้เกี่ยวกับโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนากับเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาของเยาวชน จะพบว่า การมีความรู้เกี่ยวกับโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาจะมีความสัมพันธ์กับการทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งของบุคคล เนื่องจากความรู้เกี่ยวกับโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาจะเป็นตัวแปรตัวหนึ่งที่สามารถนำไปสู่การเกิดเจตคติที่ดีต่อสิ่งนั้นๆ รวมทั้งการยอมรับหรือปฏิเสธสิ่งนั้นๆ ของบุคคลด้วย

ดังนั้นความรู้เกี่ยวกับโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาจึงน่าจะเป็นตัวแปรตัวหนึ่งที่สามารถจำแนกกลุ่มเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาและกลุ่มเยาวชนที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาได้ โดยตัวแปรนี้สามารถวัดได้แบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นแบบวัด จำนวน 14 ข้อ มีประโยชน์ข้อความ ประกอบด้วยมาตราส่วนประเมินค่า 2 ระดับได้แก่ “รู้” หรือ “ไม่รู้” พิสัยของค่าตัวแปรนี้ อยู่ระหว่าง 0 ถึง 14 คะแนน ผู้ตอบที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่ามีความรู้เกี่ยวกับโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาสูงกว่าผู้ตอบที่ได้คะแนนต่ำกว่า

นิยามปฏิบัติการ

1. การเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา หมายถึง การที่บุคคลเลือกที่จะเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา เป็นการศึกษาคำสอนและฝึกปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ซึ่งยึดหลักการเจริญสติปัญญา^๔ ซึ่งผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) และแบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ที่เข้ารับและไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา

2. เจตคติที่มีต่อการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา หมายถึง ความรู้เชิงประเมินค่าเกี่ยวกับการฝึก อบรมทางพุทธศาสนา ความรู้สึกที่ดีต่อการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา และความพร้อมที่จะฝึกอบรมทางพุทธศาสนา วัดโดยใช้แบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นแบบวัด จำนวน 20 ข้อ มีข้อความ เป็นประโยค ประกอบด้วยมาตราส่วนประเมินค่า 6 ระดับ จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” พิสัยของค่าตัวแปรนี้อยู่ระหว่าง 20 ถึง 120 คะแนน ผู้ตอบที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่ามีเจตคติที่มีต่อการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาดีกว่าผู้ตอบที่ได้คะแนนต่ำกว่า

3. แรงจูงใจภายในในการปฏิบัติทางพุทธ หมายถึง ความต้องการและความพึงพอใจของบุคคลในการปฏิบัติตนให้เป็นไปตามหลักธรรมของพุทธศาสนาโดยเกิดขึ้นจากการเสาะแสวงหาของตนเอง วัดโดยใช้แบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบวัด จำนวน 20 ข้อ มีประโยชน์ข้อความ ประกอบด้วยมาตราส่วนประเมินค่า 6 ระดับ จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” พิสัยของค่าตัวแปรนี้อยู่ระหว่าง 20 ถึง 120 คะแนน ผู้ตอบที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่า มีแรงจูงใจภายในในการปฏิบัติทางพุทธสูงกว่า ผู้ตอบที่ได้คะแนนต่ำกว่า

4. การรับรู้ความสามารถของตนต่อการปฏิบัติตนในโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา หมายถึง ความเชื่อของบุคคลว่าตนมีความสามารถที่ปฏิบัติในโครงการฝึกอบรมทางพุทธ ให้บรรลุผลตามที่กำหนดได้ วัดโดยใช้แบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบวัด จำนวน 12 ข้อ มีประโยคข้อความ ประกอบด้วยมาตราส่วนประเมินค่า 8 ระดับ จาก “ไม่สามารถทำได้” ถึง “ทำได้และมั่นใจที่สุด” พิสัยของค่าตัวแปรนี้อยู่ระหว่าง 0 ถึง 96 คะแนน ผู้ตอบที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่า มีการรับรู้ความสามารถของตนเองต่อการปฏิบัติตนในโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาสูงกว่าผู้ตอบที่ได้คะแนนต่ำกว่า

5. ลักษณะทางพุทธด้านความเชื่อทางพุทธ หมายถึง ปริมาณความเชื่อตามแนวทางพุทธศาสนา การปฏิบัติในชีวิตประจำวันตามหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า และการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับคำสอน และหลักธรรมทางพุทธศาสนาของบุคคลที่มีผลต่อการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา วัดได้โดยแบบวัดความเชื่อทางพุทธของ ดวงเดือน พันธุนานิน และคณะ(2533) เป็นแบบวัด จำนวน 10 ข้อ มีประโยคข้อความ ประกอบด้วยมาตราส่วนประเมินค่า 6 ระดับจาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” พิสัยของค่าตัวแปรนี้อยู่ระหว่าง 10 ถึง 60 คะแนน ผู้ตอบที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่า มีลักษณะทางพุทธด้านความเชื่อทางพุทธมากกว่าผู้ตอบที่ได้คะแนนต่ำกว่า

6. ลักษณะทางพุทธด้านการปฏิบัติ หมายถึง การกระทำหรืองดเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งในการดำเนินชีวิตประจำวันของบุคคลตามหลักพุทธศาสนาที่สำคัญในด้าน การให้ทาน การรักษาศีล และการปฏิบัติสมาธิภาวนา ที่มีผลต่อการเข้ารับ การฝึกอบรมทางพุทธศาสนา วัดโดยใช้แบบวัดการปฏิบัติทางพุทธ ของ ดวงเดือน พันธุนานิน และคณะ(2533) เป็นแบบวัด จำนวน 10 ข้อ มีข้อความ เป็นประโยค ประกอบด้วยมาตราส่วนประเมินค่า 6 ระดับจาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” พิสัยของค่าตัวแปรนี้อยู่ระหว่าง 10 ถึง 60 คะแนน ผู้ตอบที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่า มีลักษณะทางพุทธด้านการปฏิบัติทางพุทธสูงกว่าผู้ตอบที่ได้คะแนนต่ำกว่า

7. การสนับสนุนทางสังคม หมายถึง ปริมาณการรับรู้ของบุคคล เกี่ยวกับการได้รับความช่วยเหลือ การให้กำลังใจ สนับสนุนในด้านอารมณ์ ด้านข้อมูลข่าวสารจากบุคคลอื่น เช่น ครอบครัว และเพื่อน ที่เกี่ยวข้องกับการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา วัดโดยใช้แบบวัดการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลภายนอกครอบครัว ของ ดวงเดือน พันธุนานิน และคณะ(2533) เป็นแบบวัด จำนวน 15 ข้อ มีประโยคข้อความ ประกอบด้วยมาตราส่วนประเมินค่า 6 ระดับ จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” พิสัยของค่าตัวแปรนี้อยู่ระหว่าง 15 ถึง 90 คะแนน ผู้ตอบที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่า มีการสนับสนุนทางสังคมสูงกว่าผู้ตอบที่ได้คะแนนต่ำกว่า

8. การบีบคั้นทางสังคม หมายถึง ภาวะทางจิตใจซึ่งได้รับอิทธิพลจากสังคมที่นำไปสู่เหตุผลและความจำเป็นที่บุคคลต้องปฏิบัติอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น เงื่อนไขจากทางครอบครัว เงื่อนไขจากทางสังคมรอบข้าง เคยสัญญากับตนเองไว้ เคยบนบานไว้ ต้องการหลีกเลี่ยงหนีสถานการณ์ทางบ้านทางสังคม เป็นต้น วัดโดยใช้แบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นแบบวัด จำนวน 15 ข้อ มีข้อความ เป็นประโยค ประกอบด้วยมาตราส่วนประเมินค่า 6 ระดับจาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” พิสัยของค่าตัวแปรนี้อยู่ระหว่าง 15 ถึง 90 คะแนน ผู้ตอบที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่า มีการบีบคั้นทางสังคมสูงกว่าผู้ตอบที่ได้คะแนนต่ำกว่า

9. การถ่ายทอดทางศาสนาจากครอบครัว หมายถึง การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มคนหนึ่งๆ ในสถาบันครอบครัวกระทำพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาต่ออีกบุคคลหนึ่งซึ่งพฤติกรรมนั้นอาจจะเป็นการสั่งสอน การแสดงเป็นแบบอย่าง ทั้งนี้อาจจะเป็นการจงใจหรือไม่ก็ตาม โดยตัวแปรนี้สามารถวัดได้ โดยผู้วิจัยปรับปรุงจากแบบวัดของหรรษา เลหาเสรีกุล (2537) เป็นแบบวัดจำนวน 15 ข้อ มีประโยคข้อความ ประกอบด้วยมาตราส่วนประเมินค่า 6 ระดับจาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” พิสัยของ

ค่าตัวแปรนี้อยู่ระหว่าง 15 ถึง 90 คะแนน ผู้ตอบที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่าได้รับการถ่ายทอดทางศาสนาสูงกว่าผู้ตอบที่ได้คะแนนต่ำกว่า

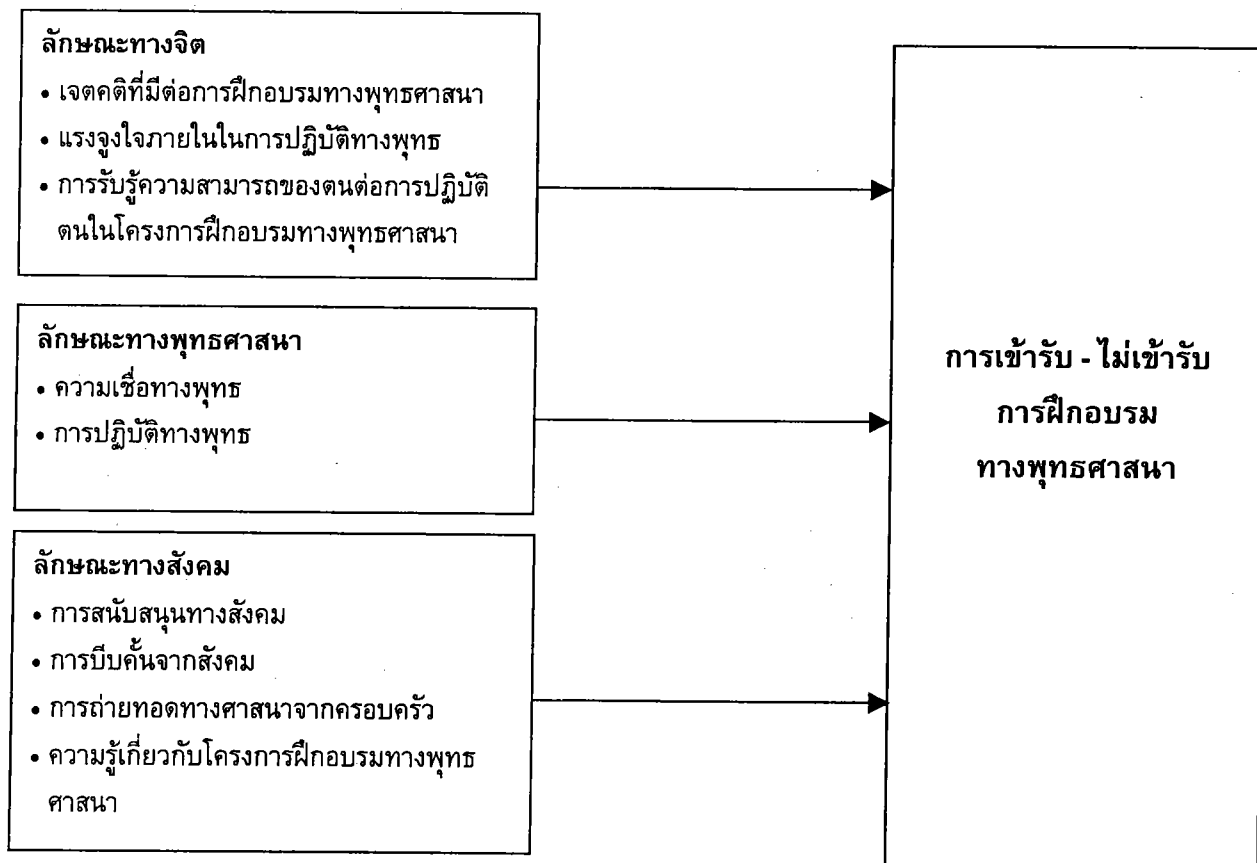
ความรู้เกี่ยวกับโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาในรูปแบบต่างๆ ว่าเป็นอย่างไร มีการดำเนินการอย่างไร โดยผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาจะได้รับความรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนานี้จาก ครอบครัว โรงเรียน สื่อมวลชน สถานที่ฝึกอบรม หรือสถาบันทางศาสนา ในรูปแบบต่างๆ โดยตัวแปรนี้สามารถวัดได้โดยใช้แบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบวัด จำนวน 14 ข้อ เป็นประโยคคำถามมีตัวเลือก 2 ตัว คือ “ทราบ” หรือ “ไม่ทราบ” มีเกณฑ์การให้คะแนนคือ ทราบ ได้ 1 ไม่ทราบ ได้ 0 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .78 พิสัยของค่าตัวแปรนี้อยู่ระหว่าง 0 ถึง 14 คะแนน ผู้ตอบที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่ามีความรู้เกี่ยวกับโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาสูงกว่าผู้ตอบที่ได้คะแนนต่ำกว่า

กรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาวิจัยในเรื่อง ตัวแปรจำแนกการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาของเยาวชนไทย ครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการทราบว่าตัวแปรอิสระตัวใดเป็นตัวแปรที่สำคัญในการจำแนกกลุ่มเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาออกจากกลุ่มเยาวชนที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา โดยเมื่อพิจารณาแนวความคิดทั้งในทางการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน จากทฤษฎีการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรมของโรเจอร์ (ซาโรจน์ แห่งยัง. 2536 ; อ้างอิงจาก Rogers. 1983) ทฤษฎีการกระทำทางสังคมตามแนวคิดของรีดเดอร์ (พนมพร ชันธิวิไชย. 2534 ; อ้างอิงจาก Reeder. 1973) รวมทั้งจากเอกสารงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา จะเห็นได้ว่า ตัวแปรอิสระที่คาดว่าจะสามารถจำแนกกลุ่มเยาวชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างสามารถจัดกลุ่มได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

1. ลักษณะทางจิต ประกอบด้วย เจตคติที่มีต่อการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา แรงจูงใจภายในในการปฏิบัติทางพุทธ และการรับรู้ความสามารถของตนต่อการปฏิบัติตนในโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา
2. ลักษณะทางพุทธ ซึ่งจะประกอบด้วย ด้านความเชื่อทางพุทธ และด้านการปฏิบัติทางพุทธ
3. ลักษณะทางสังคม ประกอบด้วย การสนับสนุนทางสังคม การสืบค้นทางสังคม การถ่ายทอดทางศาสนาจากครอบครัว และความรู้เกี่ยวกับโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา

กรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้า สรุปได้ดังนี้



ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้า

สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า

ตัวแปรที่ศึกษา คือ กลุ่มตัวแปรที่เป็นลักษณะทางจิต (เจตคติที่มีต่อการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา แรงจูงใจภายในในการปฏิบัติทางพุทธ การรับรู้ความสามารถของตนต่อการปฏิบัติในโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา) กลุ่มตัวแปรที่เป็นลักษณะทางพุทธ (ความเชื่อทางพุทธ การปฏิบัติทางพุทธ) กลุ่มตัวแปรที่เป็นลักษณะทางสังคม (การสนับสนุนทางสังคม การบีบคั้นทางสังคม การถ่ายทอดทางศาสนาจากครอบครัว ความรู้เกี่ยวกับโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา) สามารถจำแนกกลุ่มเยาวชนผู้เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาและกลุ่มเยาวชนผู้ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาได้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาวิจัยตัวแปรด้านลักษณะทางจิต ลักษณะทางพุทธ และลักษณะที่ใช้ในการจำแนก การเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาของเยาวชนไทย เพื่อทำนายและอธิบายการเข้ารับการฝึกอบรม ทางพุทธศาสนาของเยาวชนไทยในครั้งนี้ มีรายละเอียดในเรื่องของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ การหาคุณภาพเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยมีขอบเขตของการศึกษา ดังนี้

ประชากร

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้ประชากรที่เป็นเยาวชนไทยที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา ประเภทการฝึกวิปัสสนากรรมฐานตามแนวทางสติปัฏฐาน ๔ และเยาวชนไทยที่ไม่ได้เข้ารับการฝึกอบรม ทางพุทธศาสนา ที่มีลักษณะภูมิหลังและชีวสังคม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ใกล้เคียงกัน

กลุ่มตัวอย่าง

การเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นการเลือกแบบ 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1

ผู้วิจัยเลือกสถานที่ฝึกอบรมทางพุทธศาสนาแบบเจาะจงเพียงที่เดียว ได้แก่ “ยุวพุทธิกสมาคม” เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากยุวพุทธิกสมาคมเป็นองค์กรเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ ส่งเสริมให้มีการศึกษาพุทธธรรมปฏิบัติธรรมและปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวทางสติปัฏฐาน ๔ และมีศูนย์วิปัสสนากรรมฐานที่เปิดให้ประชาชนทั่วไปสามารถเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา และปฏิบัติธรรมได้ตลอดทั้งปี โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายใดๆ

ขั้นตอนที่ 2

ในขั้นตอนที่ 2 นี้ ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเยาวชนไทยที่เข้ารับการฝึกอบรม ทางพุทธศาสนา จำนวน 100 คน และกลุ่มเยาวชนไทยที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา จำนวน 100 คน โดยกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มนี้ได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยกลุ่มตัวอย่างที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนานั้น ผู้วิจัยได้ทำการ คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากผู้เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา และผู้ที่เคยเข้ารับการฝึกอบรม ทางพุทธศาสนาในหลักสูตรเดียวกันได้แก่หลักสูตรการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาที่ยุวพุทธิกสมาคม เป็นเวลา 7 วันในช่วงปี 2545 – 2546 (กุมภาพันธ์ 2546) ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทาง พุทธศาสนานั้นได้ขอความร่วมมือจากกลุ่มตัวอย่างที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาให้แนะนำเพื่อน ที่มีลักษณะภูมิหลังและชีวสังคมทั้งทางด้าน เพศ อายุ และระดับการศึกษา ที่ใกล้เคียงกับตนเองมากที่สุด

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยได้ปรับปรุง หรือสร้างขึ้นตามทฤษฎีทางจิตวิทยา และสังคมวิทยา โดยเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลัง ประกอบด้วย

- เพศ
- อายุ
- ระดับการศึกษา
- ที่อยู่ปัจจุบัน
- การรับทราบข้อมูลในการฝึกอบรมทางพุทธ

ตอนที่ 2 แบบวัดตัวแปรแรงจูงใจภายใน ในการปฏิบัติทางพุทธที่เกี่ยวข้องกับการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาของเยาวชนไทย ประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้

ด้านที่ 1 ลักษณะทางจิต ได้แก่

- เจตคติที่มีต่อการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา
- แรงจูงใจภายในในการปฏิบัติทางพุทธ
- การรับรู้ความสามารถของตนต่อการปฏิบัติตนในโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา

ด้านที่ 2 ลักษณะทางพุทธ ได้แก่

- ลักษณะทางพุทธด้านความเชื่อทางพุทธ
- ลักษณะทางพุทธด้านการปฏิบัติทางพุทธ

ด้านที่ 3 ลักษณะทางสังคม ได้แก่

- การสนับสนุนทางสังคม
- การบีบบังคับทางสังคม
- การถ่ายทอดทางศาสนาจากครอบครัว
- ความรู้เกี่ยวกับโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา

ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เยาวชน

เป็นการสอบถามเยาวชนเกี่ยวกับ จุดมุ่งหมาย ความคาดหวัง สาเหตุในการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่อง บุญกรรม ภพชาติ ของเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบปลายเปิด จำนวน 4 ข้อ

โดยแบบวัดชุดนี้ จะใช้แบบวัดตอนที่ 1 และตอนที่ 2 ทั้งกับเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาและเยาวชนที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา สำหรับแบบวัดตอนที่ 3 ใช้เฉพาะกับเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างตามขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบวัดของแต่ละตัวแปร
2. ศึกษานิยามทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างแบบวัดตัวแปรอิสระด้านลักษณะทางจิต ได้แก่ เจตคติที่มีต่อการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา แรงจูงใจภายในในการปฏิบัติทางพุทธ การรับรู้ความสามารถของตนต่อการปฏิบัติตนในโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา ด้านลักษณะทางพุทธ ได้แก่ ลักษณะทางพุทธด้านความเชื่อทางพุทธ ลักษณะทางพุทธด้านการปฏิบัติทางพุทธ ด้านลักษณะทางสังคม ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคม การบีบคั้นทางสังคม การถ่ายทอดทางศาสนาจากครอบครัว ความรู้เกี่ยวกับโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา ให้ครอบคลุมเนื้อหาและเป็นไปตามทฤษฎี
3. สร้างแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง และแบบวัดตัวแปรอิสระ โดยแบบสอบถามบางฉบับ (เจตคติที่มีต่อการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา แรงจูงใจภายในในการปฏิบัติทางพุทธ การรับรู้ความสามารถของตนต่อการปฏิบัติตนในโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา การบีบคั้นทางสังคม ความรู้เกี่ยวกับโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา) ผู้วิจัยดำเนินการสร้างขึ้นเองตามทฤษฎี แนวคิด และนิยาม ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยในครั้งนี้ และแบบสอบถามบางฉบับ (ความเชื่อทางพุทธ อการปฏิบัติทางพุทธ การสนับสนุนทางสังคม และการถ่ายทอดทางศาสนาจากครอบครัว) ผู้วิจัยปรับใช้จากเครื่องมือวัดของผู้วิจัยท่านอื่นที่ศึกษาในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรดังกล่าว
4. นำแบบสอบถามให้คณะกรรมการควบคุมปริญญาโทพิจารณาความเหมาะสม ความสอดคล้องด้านเนื้อหา วัตถุประสงค์ และรูปแบบ เพื่อให้ตรงกับจุดมุ่งหมายของงานวิจัย จากนั้นผู้วิจัยนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะเพื่อให้แบบสอบถามมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น
5. นำแบบสอบถามที่ได้ทั้งหมดให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้แก่ ผศ. ดร. อรพินทร์ ชูชม ผศ. ดร. ฉันทนา ภาคบงกช และ ผศ. งามตา วรินทร์านนท์ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) จากนั้นผู้วิจัยปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ
6. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ที่ได้ ไปทดสอบกับนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ซึ่งเป็นเยาวชนที่ลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน
7. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกรายข้อโดยวิธีการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item total correlation coefficient) โดยใช้เกณฑ์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตั้งแต่ 0.3 ขึ้นไป พบว่า ข้อคำถามทั้งหมดอยู่ในเกณฑ์ดังกล่าว
8. นำแบบสอบถามแต่ละฉบับ ไปหาความเชื่อมั่น โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (α -Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นระหว่าง 0.78 - 0.94
9. นำแบบสอบถามฉบับจริงไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา

ต่อไปนี้เป็นรายละเอียดของนิยามและลักษณะของแบบสอบถาม ในตัวแปรต่างๆ ตามลำดับ

1. แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลัง เป็นแบบสอบถามเพื่อใช้ตรวจสอบคุณลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่างให้มีลักษณะที่ใกล้เคียงกัน เพื่อใช้ประโยชน์ในการเปรียบเทียบในการวิเคราะห์จำแนก (discriminant analysis) ได้ต่อไป โดยแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตัวอย่างแบบวัดมีดังนี้

(0) เพศ

ชาย

หญิง

2. แบบวัดลักษณะทางจิต ด้านเจตคติที่มีต่อการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา หมายถึง ความรู้เชิงประเมินค่า ความรู้สึก หรือความพร้อมที่จะฝึกอบรมทางพุทธศาสนา วัดโดยใช้แบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นแบบวัด จำนวน 20 ข้อ มีประโยคข้อความ ประกอบด้วยมาตราส่วนประเมินค่า 6 ระดับ จาก "จริงที่สุด" ถึง "ไม่จริงเลย" ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนน กรณีข้อความทางบวกให้คะแนน 6 5 4 3 2 และ 1 ตามลำดับได้แก่ ข้อคำถามที่ 1 2 3 6 9 11 12 13 14 16 17 19 และ 20 ส่วนกรณีข้อความทางลบให้คะแนนตรงกันข้ามได้แก่ข้อคำถามที่ 4 5 7 8 10 15 และ 18 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .93 พิสัยของค่าตัวแปรนี้อยู่ระหว่าง 20 ถึง 120 คะแนน ผู้ตอบที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่ามีเจตคติต่อการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาดีกว่าผู้ตอบที่ได้คะแนนต่ำกว่า ตัวอย่างแบบวัดมีดังนี้

(0) ฉันคิดว่าการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่น่าสนใจ

จริงที่สุด

จริง

ค่อนข้างจริง

ค่อนข้างไม่จริง

ไม่จริง

ไม่จริงเลย

3. แบบวัดลักษณะทางจิต ด้านแรงจูงใจภายในในการปฏิบัติทางพุทธ หมายถึง ความต้องการและความพึงพอใจของบุคคลในการปฏิบัติตนให้เป็นไปตามหลักธรรมของพุทธศาสนา โดยเกิดขึ้นจากการเสาะแสวงหาของตนเอง วัดโดยใช้แบบวัดที่ผู้วิจัยสร้าง เป็นแบบวัด จำนวน 20 ข้อ มีประโยคข้อความ ประกอบด้วยมาตราส่วนประเมินค่า 6 ระดับ จาก "จริงที่สุด" ถึง "ไม่จริงเลย" ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนน กรณีข้อความทางบวกให้คะแนน 6 5 4 3 2 และ 1 ตามลำดับได้แก่ ข้อคำถามที่ 21 22 25 26 27 29 30 31 36 37 และ 38 ส่วนกรณีข้อความทางลบให้คะแนนตรงกันข้าม ได้แก่ข้อคำถามที่ 23 24 28 32 33 34 35 39 และ 40 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .94 พิสัยของค่าตัวแปรนี้อยู่ระหว่าง 10 ถึง 60 คะแนน ผู้ตอบที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่ามีแรงจูงใจภายในในการปฏิบัติทางพุทธสูงกว่าผู้ตอบที่ได้คะแนนต่ำกว่า ตัวอย่างแบบวัดมีดังนี้

(0) ฉันพยายามที่จะค้นคว้าหาข้อมูลเกี่ยวกับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาด้วยตนเอง

จริงที่สุด

จริง

ค่อนข้างจริง

ค่อนข้างไม่จริง

ไม่จริง

ไม่จริงเลย

4. แบบวัดลักษณะทางจิต ด้านการรับรู้ความสามารถของตนต่อการปฏิบัติตนในโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา หมายถึง ความเชื่อของบุคคลว่าตนมีความสามารถที่ปฏิบัติในโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา ให้บรรลุผลตามที่กำหนดได้ โดยตัวแปรนี้สามารถวัดได้โดยแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นแบบวัด จำนวน 12 ข้อ มีประโยคข้อความ ประกอบด้วยมาตราส่วนประเมินค่า 8 ระดับ จาก “ไม่สามารถทำได้” ถึง “ทำได้และมั่นใจที่สุด” ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนนกรณีข้อความทางบวกให้คะแนน 7 6 5 4 3 2 1 และ 0 ตามลำดับ ได้แก่ข้อคำถามที่ 41 43 44 45 46 47 48 49 50 51 และ 52 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .93 พิสัยของค่าตัวแปรนี้อยู่ระหว่าง 0 ถึง 96 คะแนน ผู้ตอบที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่ามีการรับรู้ความสามารถของตนเองต่อการปฏิบัติตนในโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาสูงกว่าผู้ตอบที่ได้คะแนนต่ำกว่า ตัวอย่างแบบวัดมีดังนี้

(0) ฉันสามารถนั่งสมาธิได้นาน 3 ชั่วโมงโดยไม่ลุกไปไหนเลย

0	1	2	3	4	5	6	7
ไม่สามารถทำได้	ทำได้และมั่นใจน้อยมาก			ทำได้และมั่นใจปานกลาง			ทำได้และมั่นใจที่สุด

5. แบบวัดลักษณะทางพุทธ ด้านความเชื่อทางพุทธ หมายถึง ปริมาณความเชื่อตามแนวทางพุทธศาสนา การปฏิบัติในชีวิตประจำวันตามหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า และการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับคำสอน และหลักธรรมทางพุทธศาสนาของบุคคลที่มีผลต่อการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา วัดโดยได้โดยใช้แบบวัดความเชื่อทางพุทธของ ดวงเดือน พันธุมนาวิ และคณะ (2533) เป็นแบบวัด จำนวน 10 ข้อ มีประโยคข้อความ ประกอบด้วยมาตราส่วนประเมินค่า 6 ระดับจาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” เมื่อนำแบบวัดนี้มาใช้กับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ปรากฏว่า ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดเท่ากับ .82 พิสัยของค่าตัวแปรนี้อยู่ระหว่าง 10 ถึง 60 คะแนน ผู้ตอบที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่ามีลักษณะทางพุทธด้านความเชื่อทางพุทธสูงกว่าผู้ตอบที่ได้คะแนนต่ำกว่า ตัวอย่างแบบวัดมีดังนี้

(0) ฉันเชื่อว่าถ้าคนทำบาปจะต้องตกนรก

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

6. แบบวัดลักษณะทางพุทธ ด้านการปฏิบัติทางพุทธ หมายถึง การกระทำหรืออดเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งในการดำเนินชีวิตประจำวันของบุคคลตามหลักพุทธศาสนาที่สำคัญในด้านการให้ทาน การรักษาศีล และการปฏิบัติสมาธิภาวนา ที่มีผลต่อการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา วัดโดยใช้แบบวัดการปฏิบัติทางพุทธของ ดวงเดือน พันธุมนาวิ และคณะ(2533) เป็นแบบวัดจำนวน 10 ข้อ มีประโยคข้อความ ประกอบด้วยมาตราส่วนประเมินค่า 6 ระดับจาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” เมื่อนำแบบวัดนี้มาใช้กับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ปรากฏว่าค่าความเชื่อมั่นของ

แบบวัดเท่ากับ .80 พิสัยของค่าตัวแปรนี้อยู่ระหว่าง 10 ถึง 60 คะแนน ผู้ตอบที่ได้คะแนนสูงกว่า แสดงว่ามีลักษณะทางพุทธด้านการปฏิบัติทางพุทธสูงกว่าผู้ตอบที่ได้คะแนนต่ำกว่า ตัวอย่างแบบวัดมีดังนี้

(0) ฉันปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนาเสมอ

จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

7. แบบวัดลักษณะทางสังคม ด้านการสนับสนุนทางสังคม หมายถึง ปริมาณการรับรู้ของบุคคล เกี่ยวกับการได้รับความช่วยเหลือ การให้กำลังใจ สนับสนุนในด้านอารมณ์ ด้านข้อมูลข่าวสารจากบุคคลอื่น เช่น ครอบครัวและเพื่อน ที่ส่งผลต่อการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา วัดโดยใช้แบบวัดการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลภายนอกครอบครัว ของ ดวงเดือน พันธุมนาวิ และคณะ (2533) เป็นแบบวัด จำนวน 15 ข้อ มีประโยชน์ข้อความ ประกอบด้วยมาตราส่วนประเมินค่า 6 ระดับ จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนน กรณีข้อความทางบวกให้คะแนน 6 5 4 3 2 และ 1 ตามลำดับ ส่วนกรณีข้อความทางลบให้คะแนนตรงกันข้าม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .87 พิสัยของค่าตัวแปรนี้อยู่ระหว่าง 15 ถึง 90 คะแนน ผู้ตอบที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่ามีการสนับสนุนทางสังคมสูงกว่าผู้ตอบที่ได้คะแนนต่ำกว่า ตัวอย่างแบบวัดมีดังนี้

(0) ครอบครัวของฉันจะสอนเกี่ยวกับเรื่องของหลักทางพุทธศาสนาอยู่เป็นประจำ

จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

8. แบบวัดลักษณะทางสังคม ด้านการบีบคั้นทางสังคม หมายถึง ภาวะทางจิตใจซึ่งได้รับอิทธิพลจากสังคมที่นำไปสู่เหตุผลและความจำเป็นที่บุคคลต้องปฏิบัติอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น เจื่อนใจจากทางครอบครัว เจื่อนใจจากทางสังคมรอบข้าง เคยสัญญากับตนเองไว้ เคยบนบานไว้ ต้องการหลีกเลี่ยงหนีสถานการณ์ทางบ้าน ทางสังคม เป็นต้น โดยตัวแปรนี้สามารถวัดได้โดยแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นแบบวัด จำนวน 15 ข้อ มีประโยชน์ข้อความที่เป็นทางลบทั้งหมด ประกอบด้วยมาตราส่วนประเมินค่า 6 ระดับจาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนน 6 5 4 3 2 และ 1 ตามลำดับ ได้แก่ ข้อคำถามที่ 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100 101 และ 102 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .85 พิสัยของค่าตัวแปรนี้อยู่ระหว่าง 15 ถึง 90 คะแนน ผู้ตอบที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่ามีการบีบคั้นทางสังคมสูงกว่าผู้ตอบที่ได้คะแนนต่ำกว่า ตัวอย่างแบบวัดมีดังนี้

(0) ที่ฉันเข้ารับการฝึกอบรมทางศาสนาเพราะฉันเคยบนบานเอาไว้

จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

9. แบบวัดลักษณะทางสังคม ด้านการถ่ายทอดทางศาสนาจากครอบครัว หมายถึง การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มคนหนึ่งในสถาบันครอบครัวกระทำพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ต่ออีกบุคคลหนึ่งซึ่งพฤติกรรมนั้นอาจจะเป็นการสั่งสอน การแสดงเป็นแบบอย่าง ทั้งนี้อาจจะเป็น การจงใจหรือไม่ก็ตาม โดยแบบวัดตัวแปรนี้ ผู้วิจัยได้ปรับปรุงจากแบบวัดของ ھرรษา เลหาเสรีกุล (2537) เป็นแบบวัดจำนวน 15 ข้อ มีประโยคข้อความประกอบด้วยมาตราส่วนประเมินค่า 6 ระดับจาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนน กรณีข้อความทางบวก ให้คะแนน 6 5 4 3 2 และ 1 ตามลำดับ ส่วนกรณีข้อความทางลบให้คะแนนตรงกันข้าม มีค่าความ เชื่อมั่นเท่ากับ .79 พิสัยของค่าตัวแปรนี้อยู่ระหว่าง 15 ถึง 90 คะแนน ผู้ตอบที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่าได้รับการถ่ายทอดทางศาสนาสูงกว่าผู้ตอบที่ได้คะแนนต่ำกว่า

ตัวอย่างแบบวัดมีดังนี้

(0) พ่อแม่ของฉันมักชักชวนให้ฉันตักบาตรทุกวันพระ

จริงที่สุด

จริง

ค่อนข้างจริง

ค่อนข้างไม่จริง

ไม่จริง

ไม่จริงเลย

10. แบบวัดลักษณะทางสังคม ด้านความรู้เกี่ยวกับโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาในรูปแบบต่างๆ ว่า เป็นอย่างไร มีการดำเนินการอย่างไร โดยผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาจะได้รับความรู้เกี่ยวกับ พุทธศาสนานี้จาก ครอบครัว โรงเรียน สื่อมวลชน สถานที่ฝึกอบรม หรือสถาบันทางศาสนา ในรูปแบบ ต่างๆ โดยตัวแปรนี้สามารถวัดได้โดยใช้แบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นแบบวัด จำนวน 14 ข้อ เป็นประโยค คำถามมีตัวเลือก 2 ตัว คือ “ทราบ” หรือ “ไม่ทราบ” มีเกณฑ์การให้คะแนนคือ ทราบ ได้ 1 ไม่ทราบ ได้ 0 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .78 พิสัยของค่าตัวแปรนี้อยู่ระหว่าง 0 ถึง 14 คะแนน ผู้ตอบที่ได้คะแนน สูงกว่าแสดงว่ามีความรู้เกี่ยวกับโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาสูงกว่าผู้ตอบที่ได้คะแนนต่ำกว่า

ตัวอย่างแบบวัดมีดังนี้

(0) ฉันรู้ว่าจะในการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาในครั้งนี้จะต้องสวมชุดขาว

ทราบ

ไม่ทราบ

11. แบบสัมภาษณ์เยาวชน มีข้อความจำนวน 4 ข้อ ซึ่งมีแนวคำถามเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับ เรื่อง จุดมุ่งหมาย ความคาดหวัง สาเหตุในการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา ความเชื่อเกี่ยวกับ เรื่อง บุญกรรม ภพชาติ ของเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา สำหรับแบบสัมภาษณ์ชุดนี้ ใช้เฉพาะกับเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา

ตัวอย่างแบบสัมภาษณ์มีดังนี้

(0) ท่านมีจุดมุ่งหมายในการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาในครั้งนี้อย่างไร

.....

.....

.....

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษา ผู้วิจัยจะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวิธีการและขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ทำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากยุวพุทธิกสมาคม
2. นำแบบวัดไปเก็บข้อมูลเป็นรายบุคคลกับกลุ่มเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา จำนวน 100 คน และกลุ่มไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาจำนวน 100 คน
3. ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ทั้งกลุ่มที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา และไม่ได้เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา โดยกลุ่มตัวอย่างที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนานั้น ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาที่ยุวพุทธิกสมาคมและเยาวชนที่เคยเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาในหลักสูตรเดียวกันที่ยุวพุทธิกสมาคมเป็นเวลา 7 วัน ในช่วงปี พ.ศ. 2545 – 2546 (กุมภาพันธ์ 2546) และได้ทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างนี้จำนวน 10 คนในเรื่องเกี่ยวกับ จุดมุ่งหมาย ความคาดหวัง สาเหตุในการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่อง บุญกรรม ภพชาติ ของเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนานั้น ผู้วิจัยทำการคัดเลือกเยาวชนที่มีลักษณะภูมิหลัง และชีวสังคมใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา และในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ชี้แจงให้เยาวชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดทราบถึงความมุ่งหมายของการทำวิจัย การเก็บข้อมูล และขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลเพื่อให้ได้ผลที่เป็นจริงที่สุด
4. คัดเลือกแบบสอบถามเฉพาะฉบับที่สมบูรณ์
5. ตรวจสอบความเรียบร้อยของแบบสอบถามแต่ละฉบับ และดำเนินการวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการศึกษาวิจัยค้นคว้ามีขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)
2. การวิเคราะห์จำแนก (discriminant analysis)
3. การวิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหาที่ได้จากการสัมภาษณ์เพื่อขยายความรู้ในด้าน จุดมุ่งหมาย สาเหตุ ความเชื่อ และความคาดหวังในการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษา ตัวแปรด้านลักษณะทางจิต ลักษณะทางพุทธ และลักษณะทางสังคม ที่ใช้ในการจำแนกการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาของเยาวชนไทย กลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยประกอบด้วย เยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา และเยาวชนไทยที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา การวิเคราะห์ข้อมูล คือ 1) วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง และการวิเคราะห์เพื่อหาตัวแปรที่สามารถจำแนกการเข้ารับและไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาของเยาวชนไทย 2) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาในเรื่องจุดมุ่งหมาย สาเหตุ ความเชื่อและความคาดหวังในการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาของกลุ่มตัวอย่างที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาจำนวน 10 คน

เพื่อความสะดวกและความเข้าใจตรงกันในการวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ย
SD	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
X_1	แทน	เจตคติที่ดีต่อการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา
X_2	แทน	แรงจูงใจภายในในการปฏิบัติทางพุทธ
X_3	แทน	การรับรู้ความสามารถของตนต่อการปฏิบัติตนในโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา
X_4	แทน	ความเชื่อทางพุทธ
X_5	แทน	การปฏิบัติทางพุทธ
X_6	แทน	การสนับสนุนทางสังคม
X_7	แทน	การบีบบังคับทางสังคม
X_8	แทน	การถ่ายทอดทางศาสนาจากครอบครัว
X_9	แทน	ความรู้เกี่ยวกับโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา
n	แทน	จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง
α	แทน	ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ
*	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
**	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
***	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001
λ	แทน	ค่า Eigenvalue เป็นเกณฑ์ในการจำแนกกลุ่ม (Discriminatory Criterion) หรือค่าแสดงอำนาจการจำแนกกลุ่ม

Λ	แทน	ค่า Wilks's Lambda เป็นค่าที่ใช้สำหรับทดสอบความเท่ากันของค่าเฉลี่ยทุกตัวแปรระหว่างกลุ่มตัวแปรตาม
χ^2	แทน	ค่า Chi - square เป็นค่าสถิติที่ทดสอบความมีนัยสำคัญของสมการ โดยแปลงมาจากค่า Λ
Rc	แทน	ค่า Canonical Correlation ซึ่งเป็นค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามและตัวแปรต้นในสมการจำแนกกลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา และเยาวชนที่ไม่ได้เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา ซึ่งจำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา ที่อยู่ปัจจุบัน และการได้รับข้อมูลการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา เพื่อเป็นพื้นฐานความเข้าใจเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่าง ดังรายละเอียด แสดงในตาราง 2

ตาราง 2 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาและเยาวชนที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา

		กลุ่มเยาวชน ที่เข้ารับ การฝึกอบรมฯ		กลุ่มเยาวชน ที่ไม่เข้ารับ การฝึกอบรมฯ		รวม	
		N = 100		N = 100		N = 200	
		n	%	n	%	n	%
เพศชาย		33	33.0	34	34.0	67	33.5
เพศหญิง		67	67.0	66	66.0	133	66.5
พิสัยของอายุ		18 - 25		17 - 25		17 - 25	
อายุเฉลี่ย		21.81		21.61		21.71	
ระดับการศึกษา	ระดับ ต่ำกว่า ป ตรี	13	13.0	14	14.0	27	13.5
	ระดับ ป ตรี หรือสูงกว่า	87	87.0	86	86.0	173	86.5
ที่อยู่ปัจจุบัน	อยู่กับครอบครัวที่บ้าน	49	49.0	30	30.0	79	19.5
	อยู่หอพัก	37	37.0	54	54.0	91	29.5
	อยู่บ้านเช่า	6	6.0	11	11.0	17	23.0
	อื่นๆ	8	8.0	5	5.0	13	28.0
ทราบข้อมูล การอบรมฯจาก	ครอบครัว	18	18.0	21	21.0	39	19.5
	เพื่อน	34	34.0	25	25.0	59	29.5
	สื่อต่างๆ	11	11.0	35	35.0	46	23.0
	อื่นๆ	37	37.0	19	19.0	56	28.0

จากตาราง 2 แสดงว่า กลุ่มเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาและกลุ่มเยาวชนที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้มีลักษณะทางชีวสังคมคล้ายคลึงกันทั้งในส่วน ของจำนวนเพศชายและเพศหญิง อายุ ระดับการศึกษา ที่อยู่ปัจจุบัน และการได้รับข้อมูลการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา โดยเพศหญิงจะมีจำนวนมากกว่าเพศชาย (67 คน และ 33 คนตามลำดับ) มีพิสัยของอายุเท่ากับ 17 – 25 ปี และอายุของกลุ่มตัวอย่างโดยเฉลี่ยเท่ากับ 21.71 ปี โดยกลุ่มตัวอย่างที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาและไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า และกลุ่มเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่กับครอบครัว แต่กลุ่มเยาวชนที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาจะอาศัยอยู่หอพัก และกลุ่มเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาจะรับทราบข้อมูลการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาจากเพื่อน และช่องทางอื่น ๆ เช่น มีผู้แนะนำ เป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาจะรับทราบข้อมูลในการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาจากสื่อต่างๆ เป็นส่วนใหญ่

ตัวแปรจำแนกการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา

จากกรอบแนวความคิดในการวิจัยในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ตัวแปรจำแนกการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา 3 กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่ ลักษณะทางจิต ลักษณะทางพุทธ และลักษณะทางสังคม ซึ่งในการใช้การวิเคราะห์จำแนกกลุ่ม (discriminant analysis)

และเพื่อศึกษาตัวแปรที่จำแนกการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาของเยาวชนไทยนั้น ผู้วิจัยเริ่มจากการแสดงค่าสถิติพื้นฐาน คือ \bar{X} และ SD และจะแสดงสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระทั้ง 9 ด้าน จากนั้นทำการทดสอบว่าตัวแปรแต่ละตัวแตกต่างกันหรือไม่ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบหลายตัวแปร (MANOVA) และถ้าพบว่ากลุ่มทั้งสองมีความแตกต่างกันแล้ว ผู้วิจัยจึงจะวิเคราะห์เพื่อศึกษาในรายละเอียดของความแตกต่างนี้ โดยใช้การวิเคราะห์จำแนกกลุ่ม (discriminant analysis) แบบ stepwise เพื่อหาตัวแปรที่มีความสำคัญเป็นลำดับ และจะใช้เกณฑ์เพื่อเลือกตัวแปรด้วยค่าสถิติ Wilks's Lambda จากนั้นจะทำการหาค่าเฉลี่ยร่วม (group centroids) เพื่อแสดงความแตกต่างของตัวแปรที่สามารถใช้ในการจำแนกกลุ่มตัวอย่างที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาและกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา

โดยที่ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเรื่องตัวแปรด้านลักษณะทางจิต ลักษณะทางพุทธ และลักษณะทางสังคม ที่ใช้ในการจำแนกการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาของเยาวชนไทย ในครั้งนี้ (กลุ่มที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาและกลุ่มที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา) จำนวนกลุ่มละ 100 คน รวมมีกลุ่มตัวอย่างที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาและไม่ได้เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาทั้งหมดเท่ากับ 200 คน ซึ่งอัตราส่วนระหว่างขนาดของกลุ่มตัวอย่างกับจำนวนตัวแปรตามที่ใช้ในงานวิจัยนี้มีค่าเท่ากับ 200 : 9 ซึ่งเป็นอัตราส่วนที่สูงกว่า 20 : 1 ที่ สตีเวน (ผจงจิต อินทสุวรรณ และคณะ. 2539 : 53 ; อ้างอิงจาก Stevens. 1992) ถือว่าเป็นอัตราส่วนที่ใหญ่พอที่จะทำให้ค่าสหสัมพันธ์และค่าสัมประสิทธิ์ของ discriminant function คงที่ ฉะนั้นผลการวิเคราะห์ในครั้งนี้จึงมีความเชื่อมั่นได้ โดยผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงในตารางที่ 3 – 9

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรจำแนกการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา

ตัวแปร	กลุ่มเยาวชน ที่เข้ารับ		กลุ่มเยาวชน ที่ไม่เข้ารับ	
	การฝึกอบรมฯ		การฝึกอบรมฯ	
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD
ลักษณะทางจิต				
เจตคติที่มีต่อโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา	4.76	.51	4.22	.63
แรงจูงใจภายในในการปฏิบัติทางพุทธ	4.16	.63	3.54	.51
การรับรู้ความสามารถของตนต่อการปฏิบัติตน ในโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา	4.56	1.36	2.95	1.40
ลักษณะทางพุทธ				
ความเชื่อทางพุทธ	4.57	.65	3.78	.48
การปฏิบัติทางพุทธ	4.77	.56	3.89	.76
ลักษณะทางสังคม				
การสนับสนุนทางสังคม	4.05	.66	3.97	.56
การบีบคั้นทางสังคม	3.30	.65	3.57	.71
การถ่ายทอดทางศาสนาจากครอบครัว	4.28	.67	3.81	.52
ความรู้เกี่ยวกับโครงการฝึกอบรมทางพุทธฯ	10.55	2.69	7.46	3.35

จากตาราง 3 แสดงว่า กลุ่มเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนามีค่าเฉลี่ยคะแนนลักษณะทางจิต ที่ประกอบด้วย เจตคติที่มีต่อโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา แรงจูงใจภายในในการปฏิบัติทางพุทธ และการรับรู้ความสามารถของตนต่อการปฏิบัติตนในโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาฯ (4.76 4.16 และ 4.56 ตามลำดับ) และมีค่าเฉลี่ยคะแนนลักษณะทางพุทธ ที่ประกอบด้วย ความเชื่อทางพุทธ การปฏิบัติทางพุทธ (4.57 และ 4.77) สูงกว่าลักษณะทางจิต ที่ประกอบด้วย เจตคติที่มีต่อโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา แรงจูงใจภายในในการปฏิบัติทางพุทธ และการรับรู้ความสามารถของตนต่อการปฏิบัติตนในโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา (4.22 3.54 และ 2.95 ตามลำดับ) และลักษณะทางพุทธ ที่ประกอบด้วย ความเชื่อทางพุทธ การปฏิบัติทางพุทธ (3.78 และ 3.89) ของกลุ่มเยาวชนที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาในทุกด้าน ส่วนลักษณะทางสังคมของกลุ่มเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนานั้นมีค่าเฉลี่ยคะแนนด้านการสนับสนุนทางสังคม ด้านการถ่ายทอดทางศาสนาจากครอบครัว และด้านความรู้เกี่ยวกับโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา (4.05 4.28 และ 10.55 ตามลำดับ) สูงกว่าด้านการสนับสนุนทางสังคม ด้านการถ่ายทอดทางศาสนาจากครอบครัว และด้านความรู้เกี่ยวกับโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา (3.97 3.81 และ 7.46 ตามลำดับ) ของกลุ่มเยาวชนที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา แต่มีลักษณะทางสังคมด้านการบีบคั้นทางสังคมต่ำกว่ากลุ่มเยาวชนที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา (3.30 และ 3.57 ตามลำดับ)

ตาราง 4 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งเก้า จำแนกตามกลุ่มเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา (เหนือเส้นทแยงมุม) และกลุ่มเยาวชนที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา (ใต้เส้นทแยงมุม)

ตัวแปร	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7	X8	X9
X1	-	.18	.33	.22	.14	.01	.00	.01	.31
X2	.23	-	.58	.19	.21	.01	.00	.11	.41
X3	.31	.32	-	.40	.35	.14	.00	.12	.63
X4	.16	.11	.21	-	.21	.00	.00	.12	.40
X5	.17	.11	.28	.14	-	.01	.01	.01	.15
X6	.01	.01	-.01	.00	.00	-	.01	.56	.52
X7	-.01	-.01	-.28	-.01	-.19	.15	-	-.12	-.21
X8	.17	.13	.25	.12	.18	.00	-.10	-	.48
X9	.56	.62	.15	.21	.18	.23	.01	.36	-

จากตาราง 4 แสดงให้เห็นว่า ในกลุ่มเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนานั้น มีการรับรู้ความสามารถของตนต่อการปฏิบัติตนในโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาสัมพันธ์ทางบวกกับความรู้เกี่ยวกับโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาสูงสุด รองลงมาได้แก่ การรับรู้ความสามารถของตนต่อการปฏิบัติตนในโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาสัมพันธ์ทางบวกกับแรงจูงใจภายในในการปฏิบัติทางพุทธ และการถ่ายทอดทางศาสนาจากครอบครัว มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความรู้เกี่ยวกับโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา (.63 .58 และ .48 ตามลำดับ) ในขณะที่มีความสัมพันธ์ทางลบระหว่างการบีบคั้นทางสังคมกับการถ่ายทอดทางศาสนาจากครอบครัว และการบีบคั้นทางสังคมกับความรู้เกี่ยวกับโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา (-.12 และ -.21 ตามลำดับ)

ส่วนในกลุ่มเยาวชนที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา จะมีแรงจูงใจภายในในการปฏิบัติทางพุทธสัมพันธ์ทางบวกกับความรู้เกี่ยวกับโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาสูงสุด รองลงมาได้แก่ ความสัมพันธ์ทางบวกระหว่าง เจตคติต่อโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา กับความรู้เกี่ยวกับโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา และการถ่ายทอดทางศาสนาจากครอบครัวกับความรู้เกี่ยวกับโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา (.62 .56 และ .36 ตามลำดับ)

และการบีบคั้นทางสังคมของกลุ่มเยาวชนที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาจะมีความสัมพันธ์ทางลบกับทุกตัวแปร ยกเว้นด้านการสนับสนุนทางสังคม (.15)

ตาราง 5 ค่าสถิติ F ค่า Wilks's Lambda เมื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาและกลุ่มเยาวชนที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา

ตัวแปร	Univariate F - ratio	Wilks's Lambda
เจตคติต่อโครงการฝึกอบรมฯ	44.08***	.81
แรงจูงใจภายในในการปฏิบัติทางพุทธ	59.77***	.76
การรับรู้ความสามารถของตนต่อการปฏิบัติตน ในโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา	73.23***	.72
ความเชื่อทางพุทธ	99.88***	.66
การปฏิบัติทางพุทธ	84.67***	.69
การสนับสนุนทางสังคม	1.16	.99
การบีบคั้นทางสังคม	9.05**	.96
การถ่ายทอดทางศาสนาจากครอบครัว	32.44***	.86
ความรู้เกี่ยวกับโครงการฝึกอบรมฯ	52.75***	.78

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
 ** ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
 *** ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

จากตาราง 5 แสดงว่า เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปรที่ละตัวแล้วพบว่า ค่าเฉลี่ยในด้านเจตคติต่อโครงการฝึกอบรมทางพุทธ แรงจูงใจภายในในการปฏิบัติทางพุทธ การรับรู้ความสามารถของตนต่อการปฏิบัติตน ในโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา ความเชื่อทางพุทธ การปฏิบัติทางพุทธ การถ่ายทอดทางศาสนาจากครอบครัว ความรู้เกี่ยวกับโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา ของกลุ่มเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาแตกต่างจากกลุ่มเยาวชนที่ไม่ได้เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .001 ส่วนค่าเฉลี่ยด้านการบีบคั้นทางสังคมของกลุ่มเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาแตกต่างจากกลุ่มเยาวชนที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และค่าเฉลี่ยด้านการสนับสนุนทางสังคมของเยาวชนทั้ง 2 กลุ่มนั้นไม่แตกต่างกัน

ส่วนค่าสถิติ Wilks's Lambda แสดงถึงค่าความแปรปรวนรวมของตัวแปรตามที่อธิบายด้วยความแปรปรวนภายในกลุ่ม โดยค่าเฉลี่ยของตัวแปรใดมีค่าใกล้เคียงกันมากจะแสดงถึงความใกล้เคียงกันของค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มของตัวแปรนั้นๆ ซึ่งจากตารางแสดงว่า การสนับสนุนทางสังคมซึ่งมีค่าใกล้เคียงกันมากที่สุดแสดงว่ามีค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มใกล้เคียงกันมากที่สุด และความเชื่อทางพุทธซึ่งมีค่าใกล้เคียงกันน้อยที่สุดแสดงว่ามีค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มใกล้เคียงกันน้อยที่สุด(กัลยา วานิชย์บัญชา. 2543 : 145 - 180)

และเมื่อพิจารณาความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของตัวแปรเหล่านี้ พบว่า กลุ่มเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาจะมีค่าเฉลี่ยของตัวแปรทุกตัวสูงกว่ากลุ่มเยาวชนที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา ยกเว้นด้านการบีบคั้นทางสังคมที่พบว่า กลุ่มเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนามีค่าเฉลี่ยต่ำกว่ากลุ่มเยาวชนที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา (ตาราง 3)

ดังนั้น เพื่อเป็นการคัดเลือกตัวแปรที่สามารถจำแนกกลุ่มเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา และกลุ่มเยาวชนที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา จะใช้วิธีการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม ด้วยการคัดเลือกตัวแปรเข้าไปในสมการทีละตัว (stepwise discriminant analysis) ผลปรากฏดังตาราง 6 และตาราง 7

ตาราง 6 การเข้าสมการของตัวแปรด้านลักษณะทางจิต ลักษณะทางพุทธ และลักษณะทางสังคม

Step	ตัวแปร
1	ความเชื่อทางพุทธ
2	ความเชื่อทางพุทธ ความรู้เกี่ยวกับโครงการทางพุทธศาสนา
3	ความเชื่อทางพุทธ ความรู้เกี่ยวกับโครงการทางพุทธศาสนา การปฏิบัติทางพุทธ
4	ความเชื่อทางพุทธ ความรู้เกี่ยวกับโครงการทางพุทธศาสนา การปฏิบัติทางพุทธ การรับรู้ความสามารถของตนต่อการปฏิบัติตนในโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา

จากตาราง 6 แสดงว่า ตัวแปรที่เข้าสมการที่ใช้ในการจำแนกกลุ่มเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาออกจากเยาวชนที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาได้มี 4 ตัวแปร โดยตัวแปรความเชื่อทางพุทธจะเป็นตัวแปรตัวแรกที่เข้าในสมการ ตัวแปรต่อมาได้แก่ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับโครงการทางพุทธศาสนา การปฏิบัติทางพุทธ และการรับรู้ความสามารถของตนต่อการปฏิบัติตนในโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา ตามลำดับ

จากการใช้วิธีการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม ด้วยการคัดเลือกตัวแปรเข้าไปในสมการทีละตัว (stepwise discriminant analysis) เพื่อเป็นการคัดเลือกตัวแปรที่สามารถจำแนกกลุ่มเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา และกลุ่มเยาวชนที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนานั้นจะปรากฏค่าสัมประสิทธิ์จำแนกกลุ่ม (discriminant function coefficients) 3 ค่า ได้แก่ ค่าสัมประสิทธิ์จำแนกกลุ่มที่เป็นคะแนนดิบ ค่าสัมประสิทธิ์จำแนกกลุ่มที่เป็นคะแนนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์จำแนกกลุ่มที่เป็นคะแนนโครงสร้างผลปรากฏดังตาราง 7

ตาราง 7 ตัวแปรจำแนกที่สำคัญ ค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐาน และสัมประสิทธิ์โครงสร้าง จากการวิเคราะห์ stepwise discriminant ใช้ตัวแปรอิสระทั้งหมด 9 ตัว

ตัวแปรที่ได้รับเลือกให้เข้าสมการ	ค่าสัมประสิทธิ์จำแนกกลุ่ม		
	คะแนนดิบ	คะแนนมาตรฐาน	คะแนนโครงสร้าง
ลักษณะทางพุทธด้านความเชื่อ	.74	.41	.77
ความรู้เกี่ยวกับโครงการฝึกอบรมฯ	.13	.39	.56
ลักษณะทางพุทธด้านการปฏิบัติ	.59	.40	.71
การรับรู้ความสามารถของตนต่อการฝึกอบรมฯ	.19	.27	.66
ค่าคงที่	-7.53		

จากตาราง 7 แสดงว่า ตัวแปรที่สามารถจำแนกกลุ่มเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาออกจากเยาวชนที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาได้มี 4 ตัวแปร โดยแต่ละตัวแปรจะมีค่าสัมประสิทธิ์จำแนกกลุ่ม (discriminant function coefficients) 3 ค่า ค่าหนึ่งคือค่าสัมประสิทธิ์จำแนกกลุ่มที่เป็นคะแนนดิบ และค่าคงที่ อีกค่าหนึ่งคือค่าสัมประสิทธิ์จำแนกกลุ่มที่เป็นคะแนนมาตรฐาน และอีกค่าหนึ่งคือค่าสัมประสิทธิ์จำแนกกลุ่มที่เป็นคะแนนโครงสร้าง โดยค่าสัมประสิทธิ์จำแนกกลุ่มที่เป็นคะแนนดิบนั้นจะเป็นค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปร canonical ที่เป็นสัมประสิทธิ์ที่อยู่ในรูป Unstandardized ทำให้ไม่สามารถระบุได้ว่าตัวแปรอิสระตัวใดที่มีอิทธิพลต่อการแบ่งกลุ่มมาก เนื่องจากตัวแปรอิสระแต่ละตัวมีหน่วยที่แตกต่างกัน ในขณะที่ค่าสัมประสิทธิ์จำแนกกลุ่มที่เป็นคะแนนมาตรฐาน จะเป็นสัมประสิทธิ์ที่อยู่ในรูปมาตรฐาน (standardized) ทำให้ไม่มีหน่วย จึงสามารถระบุได้ว่าตัวแปรอิสระตัวใดที่มีอิทธิพลต่อการแบ่งกลุ่มมากกว่าตัวแปรใด และค่าสัมประสิทธิ์จำแนกกลุ่มที่เป็นคะแนนโครงสร้างเป็นค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (correlation) ระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละตัวกับตัวแปร canonical จึงสามารถระบุได้ว่าตัวแปรอิสระตัวใดที่มีอิทธิพลต่อการแบ่งกลุ่มมากกว่าตัวแปรใดเช่นเดียวกับค่าสัมประสิทธิ์จำแนกกลุ่มที่เป็นคะแนนมาตรฐาน (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2543 : 170 - 175)

สำหรับผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตาราง 7 จากการคัดเลือกตัวแปรจำแนกกลุ่มที่สำคัญ โดยใช้เกณฑ์คัดเลือกเฉพาะตัวแปรอิสระที่มีค่า Wilks's Lambda มีนัยสำคัญที่ระดับ .001 ผลพบว่า มีตัวแปรจำแนกกลุ่มที่มีนัยสำคัญที่ระดับ .001 ทั้งหมด 4 ตัวแปร จากทั้งสิ้น 9 ตัว ที่สามารถจำแนกกลุ่มเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาออกจากเยาวชนที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา ดังนี้ คือ ลักษณะทางพุทธด้านความเชื่อ ความรู้เกี่ยวกับโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา ลักษณะทางพุทธด้านการปฏิบัติ และการรับรู้ความสามารถของตนต่อการฝึกอบรมของโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา โดยตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์จำแนกกลุ่มแบบคะแนนมาตรฐานสูงที่สุด คือ ลักษณะทางพุทธด้านความเชื่อ และสัมประสิทธิ์ที่มีค่ารองลงมา คือ ลักษณะทางพุทธด้านการปฏิบัติ ความรู้เกี่ยวกับโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา และการรับรู้ความสามารถของตนต่อการฝึกอบรมของโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา (.41 .40 .39 และ .27 ตามลำดับ)

จากผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างกลุ่มด้วยการคัดเลือกตัวแปรเข้าไปในสมการทีละตัว (stepwise discriminant analysis) และปรากฏตัวแปร 4 ด้าน (ความเชื่อทางพุทธ ความรู้เกี่ยวกับโครงการทางพุทธศาสนา การปฏิบัติทางพุทธ และการรับรู้ความสามารถของตนต่อการปฏิบัติตนในโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา) ที่สามารถจำแนกกลุ่มเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา และกลุ่มเยาวชนที่ไม่ได้เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาได้กล่าวนั้น ยังปรากฏค่าสถิติต่างๆ ที่แสดงถึงความเชื่อมั่นในการจำแนกกลุ่มเยาวชน ดังแสดงในตาราง 8

ตาราง 8 ค่าสถิติแสดงความมีนัยสำคัญทางสถิติของสมการจำแนกกลุ่ม

λ	Rc	Λ	χ^2	df	p-value
.87	.68	.53	118.52	4	.000

จากตาราง 8 แสดงค่าสถิติต่างๆ ที่สามารถอธิบายความมีนัยสำคัญหรือความเชื่อมั่นในการจำแนกกลุ่มของตัวแปรทั้งหลาย โดยค่าสถิติต่างๆ สามารถอธิบายความหมายและการแปลผลโดยละเอียดได้แก่ ค่า Eigenvalue (λ) ที่แสดงถึงอำนาจการจำแนกกลุ่ม ซึ่งถ้าค่าที่ได้มีค่ามาก แสดงว่ามีความแตกต่างระหว่างกลุ่มมาก ค่า Canonical correlation (Rc) จะเป็นค่าที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนการจำแนกกลุ่ม ซึ่งถ้าค่าที่ได้มีค่าสูงจะแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนการจำแนกกลุ่มสูง ค่า Wilks's Lambda (Λ) เป็นค่าที่แสดงสัดส่วนความผันแปรของ discriminant score หรืออาจกล่าวได้ว่า ใช้สำหรับทดสอบว่า ค่าเฉลี่ยของตัวแปรอิสระทุกตัวในกลุ่มที่ 1 เท่ากับ กลุ่มที่ 2 หรือไม่ ซึ่งถ้า ค่า p - value น้อยกว่า .05 จะหมายถึง ค่าเฉลี่ยของตัวแปรอิสระทุกตัวในกลุ่มที่ 1 ไม่เท่ากับ กลุ่มที่ 2 ค่า chi - square (χ^2) เป็นค่าสถิติที่ทดสอบความมีนัยสำคัญของสมการโดยแปลงมาจากค่า Wilks's Lambda (กัลยา วานิชย์บัญชา. 2543 : 170 - 175)

จากตาราง 8 แสดงว่า ตัวแปรทั้ง 4 ตัว (ความเชื่อทางพุทธ ความรู้เกี่ยวกับโครงการทางพุทธศาสนา การปฏิบัติทางพุทธ และการรับรู้ความสามารถของตนต่อการปฏิบัติตนในโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา) มีอำนาจในการจำแนกกลุ่มได้ดี (ค่า Eigenvalue มีค่าสูง = .87) มีความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนการจำแนกกลุ่มค่อนข้างสูง (ค่า Canonical correlation = .68) และค่าเฉลี่ยของตัวแปรอิสระทุกตัวค่อนข้างสูง (ค่า Wilks's Lambda = .53 ; ค่า chi - square = 118.52) ดังนั้น ตัวแปรทั้ง 4 ตัวแปรที่ได้จึงสามารถจำแนกกลุ่มเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา และกลุ่มเยาวชนที่ไม่ได้เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาได้อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .001

นอกจากนี้ ได้นำตัวแปรที่เข้าสมการจำแนกกลุ่มมาจัดเรียงตามลำดับความสำคัญของตัวแปร จำแนก ด้วยวิธีการจัดเรียงคะแนนค่าสัมประสิทธิ์จำแนกกลุ่มที่เป็นคะแนนมาตรฐานจากมากไปน้อย โดยจัดตามกลุ่มตัวแปร คือ กลุ่มลักษณะทางจิต กลุ่มลักษณะทางพุทธ และกลุ่มลักษณะทางสังคม ดังแสดงในตาราง 9

ตาราง 9 ลำดับความสำคัญของตัวแปรตามลักษณะทางจิต ลักษณะทางพุทธ และลักษณะทางสังคม

ลำดับความสำคัญ	ปัจจัยในสมการ	ค่าสัมประสิทธิ์จำแนกกลุ่ม(d)
กลุ่มลักษณะทางพุทธ ได้แก่		
1	ลักษณะทางพุทธด้านความเชื่อ	.41
2	ลักษณะทางพุทธด้านการปฏิบัติ	.40
กลุ่มลักษณะทางสังคม ได้แก่		
3	ความรู้เกี่ยวกับโครงการฝึกอบรมฯ	.39
กลุ่มลักษณะทางจิต ได้แก่		
4	การรับรู้ความสามารถของตนต่อการฝึกอบรมฯ	.27

จากตาราง 9 แสดงว่า ผลการจัดลำดับความสำคัญของตัวแปรที่เข้าสมการจำแนกกลุ่ม ทั้ง 4 ตัวแปร ปรากฏว่า ลักษณะทางพุทธด้านความเชื่อ และลักษณะทางพุทธด้านการปฏิบัติ ในกลุ่ม ลักษณะทางพุทธ เป็นตัวแปรที่มีความสำคัญมากที่สุด เพราะสามารถอธิบายความแตกต่างของตัวแปร ตามได้มากที่สุด และให้อำนาจจำแนกแก่สมการมากที่สุด (.41 และ .40 ตามลำดับ) รองลงไปได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาในกลุ่มลักษณะทางสังคม (.39) และการรับรู้ ความสามารถของตนต่อการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาในกลุ่มลักษณะทางจิต (.27)

ในการวิเคราะห์ตัวแปรที่ใช้ในการจำแนกกลุ่มเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา ออกจากเยาวชนที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนานั้น เมื่อได้ตัวแปรทั้ง 4 ตัวแปรที่เข้าสมการ จำแนกแล้ว จะทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยร่วม (group centroids) ระหว่างกลุ่มเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา และกลุ่มเยาวชนที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา เพื่อแสดงถึงค่าเฉลี่ย ร่วมของแต่ละกลุ่มว่าแตกต่างกันมากน้อยเพียงใดซึ่งจะหมายถึงความแตกต่างกันของกลุ่มตัวอย่างแต่ละ กลุ่มดังแสดงผลในตาราง 10

ตาราง 10 ค่าเฉลี่ยร่วม (group centroids) ของกลุ่มเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา และกลุ่มเยาวชนที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา

การเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา	ค่าเฉลี่ยร่วมของแต่ละกลุ่ม(group centroids)
กลุ่มเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา	.92
กลุ่มไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา	-.94

จากตาราง 10 แสดง ค่าเฉลี่ยร่วมของกลุ่มเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา เท่ากับ .92 และกลุ่มเยาวชนที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนามีค่าเฉลี่ยร่วมเท่ากับ -.94 ซึ่งค่าเฉลี่ยร่วมของ ทั้ง 2 กลุ่มต่างกัน แสดงว่า เยาวชนที่อยู่ใน 2 กลุ่ม มีลักษณะทางจิต ลักษณะทางพุทธ และลักษณะสังคม แตกต่างกัน

เพื่อให้งานวิจัยชิ้นนี้มีความสมบูรณ์มากขึ้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาเพิ่มเติมถึงอิทธิพลของตัวแปรต่างๆ ที่เข้าสมการ โดยศึกษาการพยากรณ์ในการสร้างสมการจำแนกกลุ่ม ซึ่งใช้ข้อมูลจากเยาวชนทั้งหมด 200 คน จะได้ผลการพยากรณ์ตามตาราง 11

ตาราง 11 ผลการคาดประมาณการจำแนกกลุ่มเยาวชนที่เข้ารับและไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา โดยสมการจำแนกประเภทที่ได้

กลุ่มจริง	กลุ่มคาดคะเน		จำนวน ราย
	กลุ่มเข้ารับการฝึกอบรมฯ	กลุ่มไม่เข้ารับการฝึกอบรมฯ	
กลุ่มเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธฯ	80	20	100
กลุ่มไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธฯ	17	83	100
ร้อยละของกรณีที่คาดได้ถูกต้อง	= 81.5		

จากตาราง 11 แสดงว่า กลุ่มเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา 100 คน ตัวแปรทั้ง 4 ตัว (ความเชื่อทางพุทธ ความรู้เกี่ยวกับโครงการทางพุทธศาสนา การปฏิบัติทางพุทธ และการรับรู้ความสามารถของตนต่อการปฏิบัติตนในโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา) สามารถพยากรณ์ว่าเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา 80 คน (พยากรณ์ถูกต้องร้อยละ 80) และพยากรณ์ว่าไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา 20 คน (พยากรณ์ผิดพลาดร้อยละ 20)

และกลุ่มเยาวชนที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา 100 คน ตัวแปรทั้ง 4 ตัว จะพยากรณ์ว่าไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา 83 คน (พยากรณ์ถูกต้องร้อยละ 83) และพยากรณ์ว่าเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา 17 คน (พยากรณ์ผิดพลาดร้อยละ 17)

ดังนั้น ผลการคาดประมาณการจำแนกกลุ่มเยาวชนที่เข้ารับและไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา โดยสมการจำแนกกลุ่มที่ได้ สามารถคาดคะเนการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาได้ถึงร้อยละ 81.5% ซึ่งแสดงว่าสมการที่ได้มีประสิทธิภาพในการจำแนกกลุ่มสูงมาก

สรุปการสัมภาษณ์เยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เยาวชนจำนวน 10 คน ที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา ซึ่งมีประเด็นที่สำคัญในการสัมภาษณ์ คือ จุดมุ่งหมาย และความคาดหวังในการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา สาเหตุของการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องบุญกรรม ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่อง ภพชาติ โศคชะตากรรม ต่อการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา และข้อเสนอแนะในการที่จะทำให้เยาวชนเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาเพิ่มขึ้น โดยผลสรุปมีดังนี้

1. จุดมุ่งหมาย ความคาดหวัง ในการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา

เมื่อทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างถึงจุดมุ่งหมาย และความคาดหวังในการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา ได้รับคำตอบจากเยาวชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ให้การสัมภาษณ์หลากหลายสาเหตุ แต่สามารถสรุปรวมประเด็นสำคัญได้ ดังนี้

จุดมุ่งหมายและความคาดหวังที่สำคัญที่สุดของเยาวชนต่อการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา คือ ต้องการทำความจิตใจให้สงบ ต้องการฝึกสติของตนเองให้มั่นคง มีสติอยู่เสมอ และต้องการฝึกสมาธิของตนเองให้แน่น แจ่มใส เพราะส่วนใหญ่เชื่อว่า การมีสติ และสมาธิ ดีจะช่วยให้ตนเองสามารถอ่านหนังสือได้เข้าใจมากยิ่งขึ้น สามารถเรียนหนังสือได้อย่างเข้าใจ หรือทำงานต่างๆที่ได้รับมอบหมายมาได้ดี

2. สาเหตุในการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา

เมื่อสอบถามกลุ่มตัวอย่างถึงสาเหตุสำคัญของการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา ผู้วิจัยได้รับคำตอบที่สามารถสรุปรวมประเด็นได้ดังต่อไปนี้

สาเหตุในการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาของเยาวชนเนื่องจาก สนใจ และอยากลองที่จะเรียนรู้ในเรื่องของการฝึกปฏิบัติสมาธิว่ามีวิธีการอย่างไร จะเกิดผลดีได้อย่างไร และสนใจที่จะฝึกปฏิบัติจริง เนื่องจากเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาเหล่านี้เคยได้ยิน ได้ฟัง บุคคลอื่นที่เคยเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาในหลักสูตรต่างๆ มาแล้ว มาชักชวน หรือพูดให้ฟังถึงความมีประโยชน์ และความดีของการฝึกอบรม ทั้งด้านของสถานที่ฝึก หลักสูตรที่ใช้ฝึก วิทยากรที่ฝึกอบรม จึงทำให้เยาวชนผู้ให้สัมภาษณ์มีความสนใจและอยากทดลองว่า สิ่งต่างๆที่ได้ยินมานั้นจริงหรือไม่ จะเกิดผลดีตามที่รับรู้จริงหรือไม่ โดยเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาส่วนใหญ่จะพยายามหาเวลาว่างในช่วงวันหยุด และจะชักชวนเพื่อนๆ มาเข้าร่วมการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาด้วยกันอีกประมาณ 1 – 2 คน

ต้องการศึกษาวิธีการฝึกวิปัสสนากรรมฐานที่ถูกวิธี เนื่องจากเคยศึกษาการฝึกการนั่งสมาธิมาบ้างในวัยเด็ก และสามารถรับรู้ประโยชน์ของการฝึกสมาธิที่มีต่อตนเองทั้งในด้านการเรียน การทำงาน และการใช้ชีวิตประจำวัน จึงพยายามหาเวลาว่างมาเข้ารับการฝึกวิปัสสนากรรมฐานที่ถูกวิธี โดยข้อมูลในการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนานั้น เยาวชนผู้ให้สัมภาษณ์จะหาข้อมูลจากเพื่อนที่เคยเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาแล้ว หรือโทรถามจากสถานที่ฝึกอบรมทางพุทธศาสนาที่เปิดสอน

3. ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องบุญกรรม ภพชาติ โชคชะตา วาสนา ต่อการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา

เมื่อสอบถามกลุ่มตัวอย่างถึงความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องบุญกรรม ภพชาติ โชคชะตา วาสนา ต่อการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดเชื่อในเรื่องของบุญกรรม ภพชาติ ต่อการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา โดยสามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ดังต่อไปนี้

เยาวชนที่ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดเชื่อในเรื่องเกี่ยวกับการทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว หรือเรื่องบุญกรรม นั่นคือ เยาวชนผู้ให้สัมภาษณ์เชื่อว่า การฝึกอบรมทางพุทธศาสนานี้เป็นการทำดีอย่างหนึ่ง เป็นการสร้าง สะสมบุญ สร้างกุศล ซึ่งการที่ตนเองได้กระทำการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา ในครั้งนี้จะต้องส่งผลให้ผู้ตั้งใจปฏิบัติได้รับแต่ผลดีในอนาคตอย่างแน่นอน

ความเชื่อเกี่ยวกับภพชาติ เยาวชนที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีความเชื่อว่า การเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธนนี้ จะส่งผลให้ตนเองได้พบแต่สิ่งดี ๆ ในชาตินี้ ส่วนผลที่จะได้รับในชาติหน้านั้นไม่แน่ใจว่าจะมีจริงหรือไม่ แต่ถ้ามีผลบุญที่ตนเองกระทำนี้ก็จะส่งไปได้อย่างแน่นอน และเมื่อผู้วิจัยสอบถามถึงเรื่องเกี่ยวกับ นิพพาน ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจ และไม่คิดว่าตนเองจะเข้าถึงนิพพานได้ โดยส่วนใหญ่จะคาดหวังเพียงผลบุญ กุศล ที่จะส่งเสริมตนเองในภายภาคหน้าให้ได้พบเจอแต่สิ่งที่ดีงามเท่านั้น และมีเยาวชนผู้ให้สัมภาษณ์บางส่วนเชื่อว่า สาเหตุที่ตนเองเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาในชาตินี้เป็นผลมาจากในชาติที่แล้วตนเองได้เคยปฏิบัติ หรือฝึกอบรมทางพุทธศาสนามาแล้ว เมื่อมาเกิดในชาตินี้จึงต้องปฏิบัติต่อเนื่องเพื่อเป็นการสร้างบุญกุศลให้แก่ตนเองเพิ่มขึ้น

ความเชื่อเกี่ยวกับโชคชะตา เยาวชนที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่จะไม่เชื่อว่าชีวิตของตนถูกลิขิตไว้แล้วจากพระพรหม หรือฟ้าเบื้องบน แต่จะเชื่อว่า การเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนานี้เป็นการทำดี เป็นการสร้างบุญกุศลซึ่งจะทำให้ตนเองมีโชคชะตาดีขึ้น ได้พบแต่สิ่งที่ดี ๆ ตลอด

4. ข้อเสนอแนะในการทำให้เยาวชนอื่น ๆ เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาเพิ่มขึ้น

เมื่อให้เยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา เสนอสิ่งที่คิดว่าจะช่วยทำให้เยาวชนไทยคนอื่น ๆ หันมาสนใจหรือเลือกที่จะเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาเพิ่มมากขึ้นนั้น ผู้วิจัยได้รับคำตอบที่สามารถสรุปประเด็นที่สำคัญได้ดังนี้

ควรบรรจุหลักสูตรการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาไว้ในหลักสูตรการเรียนตั้งแต่ระดับประถมศึกษา เพื่อให้เด็กได้ซึมซับ และฝึกปฏิบัติทางพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้อง

ผู้ปกครอง และครู อาจารย์ ต้องคอยสนับสนุน ส่งเสริม ให้คำแนะนำ โดยชี้ให้เด็กเห็นถึงข้อดี ข้อเสียของการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา รวมทั้งโน้มน้าวให้เยาวชนสนใจพุทธศาสนากันให้มากขึ้น

ผู้ที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาในรูปแบบต่างๆ และควรให้การสนับสนุน รวมทั้งให้มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ ให้มากขึ้น เช่น การประชาสัมพันธ์ผ่านรายการโทรทัศน์

บทที่ 5

สรุป และอภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง ตัวแปรต้นลักษณะทางจิต ลักษณะทางพุทธ และลักษณะทางสังคม ที่ใช้ในการจำแนกการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาของเยาวชนไทย ในครั้งนี้สามารถสรุปขั้นตอนการวิจัย และผลของการวิจัยได้ดังนี้ คือ

สังเขปความมุ่งหมาย สมมติฐาน และวิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า

ในงานวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาตัวแปรที่เป็นลักษณะทางจิต ลักษณะทางสังคม และลักษณะทางพุทธที่เป็นตัวจำแนกกลุ่มผู้เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาและกลุ่มผู้ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา และเพื่อศึกษาจุดมุ่งหมาย ความคาดหวัง สาเหตุในการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่อง ภพชาติ โศคชะตาวาสนา ของเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา

สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า

กลุ่มตัวแปรที่เป็นลักษณะทางจิต ได้แก่ เจตคติที่มีต่อการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา แรงจูงใจภายในในการปฏิบัติทางพุทธ และการรับรู้ความสามารถของตนต่อการปฏิบัติในโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา ส่วนกลุ่มตัวแปรที่เป็นลักษณะทางพุทธ ได้แก่ ความเชื่อทางพุทธ การปฏิบัติทางพุทธ กลุ่มตัวแปรที่เป็นลักษณะทางสังคม ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคม การบีบบังคับทางสังคม การถ่ายทอดทางศาสนาจากครอบครัว และความรู้เกี่ยวกับโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา สามารถจำแนกกลุ่มเยาวชนผู้เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาและกลุ่มเยาวชนผู้ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาได้

การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยมีขอบเขตของการศึกษา ดังนี้

ประชากร

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้ประชากรที่เป็นเยาวชนไทยที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา ประเภทการฝึกวิปัสสนากรรมฐานตามแนวทางสติปัฏฐาน ๔ และเยาวชนไทยที่ไม่ได้เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา ที่มีลักษณะภูมิหลังและชีวิตสังคม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ใกล้เคียงกัน

กลุ่มตัวอย่าง

การเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นการเลือกแบบ 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1

ผู้วิจัยเลือกสถานที่ฝึกอบรมทางพุทธศาสนาแบบเจาะจงเพียงที่เดียว ได้แก่ “ยุวพุทธิกสมาคม” เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากยุวพุทธิกสมาคมเป็นองค์กรเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ส่งเสริมให้มีการศึกษาพุทธธรรมปฏิบัติธรรมและปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวทางสติปัฏฐาน ๔ และมีศูนย์วิปัสสนากรรมฐานที่เปิดให้ประชาชนทั่วไปสามารถเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา และปฏิบัติธรรมได้ตลอดทั้งปี โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายใดๆ

ขั้นตอนที่ 2

ในขั้นตอนที่ 2 นี้ ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเยาวชนไทยที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา จำนวน 100 คน และกลุ่มเยาวชนไทยที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา จำนวน 100 คน โดยกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มนี้ได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยกลุ่มตัวอย่างที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนานั้น ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากผู้เข้ารับฝึกอบรมทางพุทธศาสนา และผู้ที่เคยเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาในหลักสูตรเดียวกันได้แก่หลักสูตรการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาที่ยุวพุทธิกสมาคมเป็นเวลา 7 วันในช่วงปี 2545 – 2546 (กุมภาพันธ์ 2546) ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนานั้นได้ขอความร่วมมือจากกลุ่มตัวอย่างที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาให้แนะนำเพื่อนที่มีลักษณะภูมิหลังและชีวสังคมทั้งทางด้าน เพศ อายุ และระดับการศึกษา ที่ใกล้เคียงกับตนเองมากที่สุด

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยได้ปรับปรุง หรือสร้างขึ้นตามทฤษฎีทางจิตวิทยา และสังคมวิทยา โดยเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลัง ประกอบด้วย

- เพศ
- อายุ
- ระดับการศึกษา
- ที่อยู่ปัจจุบัน
- การรับทราบข้อมูลในการฝึกอบรมทางพุทธ

ตอนที่ 2 แบบวัดตัวแปรแรงจูงใจภายในในการปฏิบัติทางพุทธที่เกี่ยวข้องกับการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาของเยาวชนไทย ประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้

ด้านที่ 1 ลักษณะทางจิต ได้แก่

- เจตคติที่มีต่อการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา
- แรงจูงใจภายในในการปฏิบัติทางพุทธ
- การรับรู้ความสามารถของตนต่อการปฏิบัติตนในโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา

ด้านที่ 2 ลักษณะทางพุทธ ได้แก่

- ลักษณะทางพุทธด้านความเชื่อทางพุทธ
- ลักษณะทางพุทธด้านการปฏิบัติทางพุทธ

ด้านที่ 3 ลักษณะทางสังคม ได้แก่

- การสนับสนุนทางสังคม
- การบีบบังคับทางสังคม
- การถ่ายทอดทางศาสนาจากครอบครัว
- ความรู้เกี่ยวกับโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา

ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เยาวชน

เป็นการสอบถามเยาวชนเกี่ยวกับ จุดมุ่งหมาย ความคาดหวัง สาเหตุในการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่อง บุญกรรม ภพชาติ ของเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบปลายเปิด จำนวน 4 ข้อ

โดยแบบวัดชุดนี้ จะใช้แบบวัดตอนที่ 1 และตอนที่ 2 ทั้งกับเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาและเยาวชนที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา สำหรับแบบวัดตอนที่ 3 ใช้เฉพาะกับเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษา ผู้วิจัยจะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวิธีการและขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ทำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากยุวพุทธิกสมาคม
2. นำแบบวัดไปเก็บข้อมูลเป็นรายบุคคลกับกลุ่มเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา จำนวน 100 คน และกลุ่มไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาจำนวน 100 คน
3. ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ทั้งกลุ่มที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา และไม่ได้เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา โดยกลุ่มตัวอย่างที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนานั้น ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาที่ยุวพุทธิกสมาคมและเยาวชนที่เคยเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาในหลักสูตรเดียวกันที่ยุวพุทธิกสมาคมเป็นเวลา 7 วัน ในช่วงปี พ.ศ. 2545 – 2546 (กุมภาพันธ์ 2546) และได้ทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างนี้จำนวน 10 คนในเรื่องเกี่ยวกับ จุดมุ่งหมาย ความคาดหวัง สาเหตุในการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่อง บุญกรรม ภพชาติ ของเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนานั้น ผู้วิจัยทำการคัดเลือกเยาวชนที่มีลักษณะภูมิหลัง และชีวสังคมใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา และในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ชี้แจงให้เยาวชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดทราบถึงความมุ่งหมายของการทำวิจัย การเก็บข้อมูล และขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลเพื่อให้ได้ผลที่เป็นจริงที่สุด

4. คัดเลือกแบบสอบถามเฉพาะฉบับที่สมบูรณ์
5. ตรวจสอบความเรียบร้อยของแบบสอบถามแต่ละฉบับ และดำเนินการวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการศึกษาวิจัยค้นคว้ามีขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)
2. การวิเคราะห์จำแนก (discriminant analysis)
3. การวิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหาที่ได้จากการสัมภาษณ์เพื่อขยายความรู้ในด้าน จุดมุ่งหมาย สาเหตุ ความเชื่อ และความคาดหวังในการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

1. ผลการวิเคราะห์ MANOVA เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยร่วม (group centroid) ของกลุ่มเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาและกลุ่มเยาวชนที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา โดยสามารถแบ่งตัวแปรตามทั้ง 9 ตัว เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มลักษณะทางจิต ประกอบด้วย เจตคติที่มีต่อการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา แรงจูงใจภายในในการปฏิบัติทางพุทธ และการรับรู้ความสามารถของตนต่อการปฏิบัติตนในโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา กลุ่มลักษณะทางพุทธ ประกอบด้วย ความเชื่อทางพุทธ การปฏิบัติทางพุทธ และกลุ่มลักษณะทางสังคม ประกอบด้วย การสนับสนุนทางสังคม การบีบบังคับทางสังคม การถ่ายทอดทางศาสนาจากครอบครัว และความรู้เกี่ยวกับโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา พบว่า กลุ่มตัวแปรต่าง ๆ เหล่านี้มีค่าเฉลี่ยร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยมี Wilks's Lambda เท่ากับ 0.53 และทำการวิเคราะห์ การวิเคราะห์จำแนก (Discriminant analysis) แบบ stepwise พบว่า มีตัวแปร 4 ตัวแปร ได้แก่ ตัวแปรความเชื่อทางพุทธ ความรู้เกี่ยวกับโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา การปฏิบัติทางพุทธ และการรับรู้ความสามารถของตนต่อการปฏิบัติตนในโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา สามารถจำแนกกลุ่มเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาออกจากกลุ่มเยาวชนที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

เมื่อพิจารณาถึงลำดับความสำคัญของตัวแปรที่สามารถจำแนกกลุ่มเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาออกจากกลุ่มเยาวชนที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา สามารถเรียงลำดับได้ดังนี้คือ

- ความเชื่อทางพุทธ
- การปฏิบัติทางพุทธ
- ความรู้เกี่ยวกับโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา
- การรับรู้ความสามารถของตนต่อการปฏิบัติตนในโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา

เมื่อทำการศึกษาเพิ่มเติมถึงอิทธิพลของตัวแปรทั้ง 4 โดยใช้ข้อมูลจากเยาวชนทั้งหมด 200 คน พบว่า สามารถพยากรณ์กลุ่มเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา และกลุ่มเยาวชนไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้องร้อยละ 81.5%

2. ผลจากการสัมภาษณ์ในเรื่องของ มีจุดมุ่งหมายและความคาดหวังที่สำคัญต่อการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา คือ ต้องการทำความใจให้สงบ ต้องการฝึกสติ และสมาธิ เพราะส่วนใหญ่เชื่อว่าการมีสมาธิจะช่วยทำให้สามารถเรียนหรือทำงานต่างๆ ได้ดี

ส่วนสาเหตุในการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนานั้น มีสาเหตุสำคัญ ได้แก่ อยากลองที่จะเรียนรู้และปฏิบัติจริงๆ เนื่องจากเยาวชนเคยได้ยินผู้ที่เคยเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนามาแล้ว ชักชวนหรือพูดให้ฟังถึงความมีประโยชน์ ความดีของการฝึกอบรมทั้งของสถานที่ฝึก หลักสูตรที่ใช้ฝึก จึงทำให้ผู้ให้สัมภาษณ์มีความอยากลองว่า สิ่งต่างๆ ที่เคยได้ยินมานั้นจริงหรือไม่ โดยส่วนใหญ่จะพยายามหาเวลาว่าง และชักชวนเพื่อนๆ มาเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาด้วยกัน รวมทั้งยังต้องการศึกษาวิธีการฝึกวิปัสสนากรรมฐานที่ถูกต้อง เนื่องจากเคยศึกษาการฝึกการนั่งสมาธิ มาบ้างและรับรู้ประโยชน์ของการฝึกสมาธิที่มีต่อตนเอง จึงได้พยายามหาเวลาว่างมาเข้ารับการฝึกวิปัสสนากรรมฐานที่ถูกต้อง

ส่วนในด้านความเชื่อนั้น ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีความเชื่อเกี่ยวกับการทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว หรือเรื่องบุญกรรม นั่นคือ เชื่อว่าการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาเป็นการทำดี เป็นการสร้าง สะสมบุญ ซึ่งย่อมจะต้องส่งผลให้ผู้ตั้งใจปฏิบัติได้รับแต่ผลดี ในอนาคตอย่างแน่นอน ส่วนเชื่อเกี่ยวกับภพชาติ นั้น เชื่อว่า การเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธนั้นจะส่งผลให้ชาติตนจะได้พบแต่สิ่งดี ๆ โดยเมื่อผู้วิจัยสอบถามถึง นิพพาน ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ยังไม่คิดว่าตนเองจะเข้าถึงได้ แต่จะคาดหวังเพียงผลบุญที่จะส่งเสริมตนเองในภายภาคหน้าเท่านั้น และมีผู้ให้สัมภาษณ์บางส่วนเชื่อว่า สาเหตุที่ตนเองเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาในชาตินี้เป็นผลมาจากการที่ตนเองเองได้เคยปฏิบัติมาแล้วในชาติที่ผ่านมา ชาตินี้จึงต้องตามปฏิบัติต่อเพื่อให้เกิดการสร้างบุญกุศลไปเรื่อยๆ และความเชื่อเกี่ยวกับโชคชะตานั้นส่วนใหญ่จะไม่เชื่อว่าชีวิตได้ถูกลิขิตไว้แล้ว แต่จะเชื่อว่าการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนานั้นเป็นการทำดี เป็นการสร้างบุญกุศลซึ่งจะทำให้ตนเองมีโชคชะตามีดีขึ้น ได้พบแต่สิ่งที่ดีๆ เสมอๆ

นอกจากนี้ผู้ให้สัมภาษณ์ยังได้เสนอแนวทางในการส่งเสริมให้เยาวชนทั่วไปมีความสนใจหรือเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาให้มากขึ้น โดยเสนอว่าควรบรรจุหลักสูตรการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาไว้ในหลักสูตรการเรียนตั้งแต่ระดับประถมศึกษา เพื่อให้เด็กได้ซึมซับ และฝึกปฏิบัติทางพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้อง ผู้ปกครอง และครู อาจารย์ ต้องคอยสนับสนุน ส่งเสริม ให้คำแนะนำ โดยชี้ให้เห็นถึงข้อดี ข้อเสียของการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา รวมทั้งโน้มน้าวให้เยาวชนสนใจพุทธศาสนาให้มากขึ้น ผู้ที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาในรูปแบบต่างๆ และควรให้การสนับสนุน รวมทั้งให้มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ ให้มากขึ้น เช่น การประชาสัมพันธ์ผ่านรายการ โทรทัศน์ เป็นต้น

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง ตัวแปรด้านลักษณะทางจิต ลักษณะทางพุทธ และลักษณะทางสังคม ที่ใช้ในการจำแนกการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาของเยาวชนไทย ในครั้งนี้ มีผลของการวิจัย ซึ่งควรอภิปรายดังต่อไปนี้ คือ

ประเด็นที่หนึ่ง ตัวแปรลักษณะทางจิต ลักษณะทางพุทธ และลักษณะทางสังคม ที่สามารถจำแนกกลุ่มผู้เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาและกลุ่มผู้ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา ประกอบด้วย

ลักษณะทางจิต ได้แก่

- การรับรู้ความสามารถของตนต่อการปฏิบัติตนในโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา

ลักษณะทางพุทธ

- ลักษณะทางพุทธด้านความเชื่อทางพุทธ
- ลักษณะทางพุทธด้านการปฏิบัติทางพุทธ

ลักษณะทางสังคม ได้แก่

- ความรู้เกี่ยวกับโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา

จากผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรที่มีความสำคัญเป็นอันดับแรกในการจำแนกกลุ่มเยาวชน ที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาออกจากกลุ่มเยาวชนที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา คือ ตัวแปร ความเชื่อทางพุทธ รองลงมาได้แก่ ตัวแปร การปฏิบัติทางพุทธ ซึ่งทั้ง 2 เป็นตัวแปร ในกลุ่มลักษณะทางพุทธ ส่วนตัวแปรในกลุ่มลักษณะทางสังคมที่สำคัญได้แก่ ตัวแปรความรู้เกี่ยวกับโครงการฝึกอบรมทางพุทธ และตัวแปรในกลุ่มลักษณะทางจิตที่สำคัญ ได้แก่ ตัวแปรการรับรู้ความสามารถของตนต่อการปฏิบัติตนในโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา ตามลำดับ

ซึ่งตัวแปรต่างๆ ที่ค้นพบในงานวิจัยชิ้นนี้ สามารถจำแนกกลุ่มเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาและไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนานั้น อาจเนื่องมาจาก ในสังคมไทยเป็นสังคมที่ นับถือพุทธศาสนา ผู้คนในสังคมส่วนใหญ่จะมีการความเชื่อ การปฏิบัติ และวิถีชีวิตที่เป็นแบบพุทธกัน เป็นส่วนมาก แต่ประชาชนส่วนมากไม่มีโอกาสได้เรียนรู้ธรรมอย่างลึกซึ้ง การฝึกอบรมทางพุทธศาสนา นี้ นับว่าเป็นสิ่งใหม่สำหรับคนทั่วไปที่ไม่เคยบวชเรียน หรือให้ความสนใจกับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาอย่างจริงจัง โดยเมื่อบุคคลได้รู้จัก รับรู้ถึงสิ่งใหม่ๆ โดยในที่นี้ คือ การฝึกอบรมทางพุทธศาสนา(การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน๔) เราอาจจะกล่าวได้ว่า การฝึกอบรมทางพุทธศาสนานี้เป็น นวัตกรรม นั่นคือ การฝึกอบรมทางพุทธศาสนา (การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน๔) เป็นนวัตกรรมทางความคิด วิถีปฏิบัติ หรือสิ่งซึ่งรู้ว่าเป็นของใหม่ ไม่ว่าจะความคิดนั้นจะเป็นของใหม่หรือไม่ ตามความเห็นของบุคคล ถ้าบุคคลนั้นเห็นว่าเป็นสิ่งใหม่สิ่งนั้นก็ป็นนวัตกรรม (Roger. 1983 : 11) แล้วนั้น บุคคลก็จะสร้างเจตคติต่อการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาว่า มีความสนใจหรือไม่สนใจต่อการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา จากนั้นก็จะทำการยอมรับหรือปฏิเสธการฝึกอบรมทางพุทธศาสนานั้น ซึ่งถ้าบุคคลทดลองปฏิบัติแล้วเกิดประโยชน์ก็จะทำการยอมรับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาในรูปแบบนั้นๆอย่างถาวร แต่ถ้าการทดลองปฏิบัติไม่เกิดประโยชน์บุคคลก็อาจจะไม่สนใจหรือปฏิเสธการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาดังกล่าวก็ได้

ในการที่บุคคลจะทำการตัดสินใจยอมรับหรือปฏิเสธการฝึกอบรมทางพุทธศาสนานั้น บุคคลจะให้ความสนใจกับความรู้เกี่ยวกับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา การแสวงหาข้อมูลและกิจกรรมต่าง ๆ มาเพื่อประมวลผลข้อมูลให้บุคคลได้เข้าใจเกี่ยวกับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง โดยการที่บุคคลให้ความสนใจในการหาข้อมูลความรู้สิ่งต่างๆ เกี่ยวกับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาได้อย่างดีนั้น อาจจะเนื่องมาจากปัจจัยในด้านต่างๆ ได้แก่ ความเชื่อของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่างๆ (beliefs) ค่านิยม (value) ความเคยชินและขนบธรรมเนียมประเพณี (habits and customs) ความคาดหวัง (expectations) ของบุคคล และสังคมที่มีต่อบุคคลอื่นๆ ข้อผูกพัน (commitments) ของกลุ่มที่บุคคลในกลุ่มต้องกระทำตาม การบังคับ (force) ให้กระทำบางสิ่ง และ โอกาส (opportunity) ความสามารถของบุคคล (ability) การสนับสนุน (support) จากบุคคลและองค์กรอื่น เช่นในการที่บุคคลให้ความสนใจในเรื่องราวของการฝึกอบรมทางพุทธศาสนานั้นอาจจะเนื่องมาจากบุคคลเหล่านั้นมีพื้นฐานด้านความเชื่อทางพุทธ และการปฏิบัติทางพุทธซึ่งเป็นขนบธรรมเนียม ประเพณีของไทยอยู่เป็นพื้นฐานอยู่แล้ว และเมื่อได้รับทราบ ข้อมูลอย่างละเอียดลึกซึ้ง ก็จะทำให้การประมวลผลจากสิ่งต่างๆ ทั้งที่เป็นปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน และทำการตัดสินใจที่จะแสดงพฤติกรรมต่างๆออกมาซึ่งในงานวิจัยนี้คือ การเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนานั้นเอง

โดยผู้วิจัยสามารถทำการการอภิปรายผลตัวแปรที่สามารถจำแนกการเข้ารับและไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาของเยาวชนไทย ทีละตัวแปรได้โดยมีรายละเอียด ดังนี้

การรับรู้ถึงความสามารถของตนต่อการปฏิบัติตนในโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา

ในการที่การรับรู้ถึงความสามารถของตนต่อการปฏิบัติตนในโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา สามารถจำแนกเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาออกจากเยาวชนที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาได้นั้น อาจจะเนื่องมาจาก การรับรู้ความสามารถของตนๆ เป็นส่วนประกอบที่สำคัญในการที่จะทำให้บุคคลตัดสินใจแสดงพฤติกรรมต่างๆออกมา โดยที่การรับรู้ความสามารถของตนนั้นสามารถก่อให้เกิดผลสำเร็จในเรื่องต่างๆเพราะการตระหนักในความสามารถของตนเองจะนำไปสู่การตัดสินใจและการกระทำทางสังคม โดยที่รู้ว่าเมื่อตนเองตัดสินใจไปแล้วย่อมสามารถที่จะกระทำตามที่ตัดสินใจได้แน่นอน (Reeder, 1973) แต่ถ้าไม่มั่นใจในความสามารถของตนเองก็จะไม่แสดงพฤติกรรมนั้นๆ

นอกจากนี้ในการที่เยาวชนจะตัดสินใจ เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาหรือไม่นั้นยังขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 ประการ ได้แก่ 1) ความคาดหวังในความสามารถของตน (efficacy expectation) 2) ความคาดหวังในผลที่จะเกิดขึ้น (outcome expectation) (วิลาลักษณ์ ชวัลลสี, 2542) โดยเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาจะมีความมั่นใจว่าสามารถเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาได้ครบตามเวลาที่กำหนด และคาดหวังผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นจากการเข้ารับหรือไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาของตนเอง โดยเยาวชนที่มีการรับรู้ความสามารถของตนสูง และมีความคาดหวังเกี่ยวกับผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นสูง เยาวชนก็จะมีแนวโน้มที่จะกระทำพฤติกรรมแน่นอน แต่ในทางตรงกันข้าม หากเยาวชนมีการรับรู้ความสามารถของตนต่ำและมีความคาดหวังเกี่ยวกับผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นต่ำด้วย หรือความคาดหวังในส่วนใดส่วนหนึ่งไปในทางตรงกันข้าม เยาวชนก็จะมีแนวโน้มที่ไม่กระทำพฤติกรรมนั้น เช่น ก่อนที่เยาวชนจะตัดสินใจว่าตนเองจะเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาหรือไม่นั้น เยาวชนจะต้องมั่นใจก่อนว่าสามารถที่จะอยู่อบรมและฝึกปฏิบัติทางพุทธศาสนาตามที่กำหนดได้ (7 วัน 7 คืน) และนอกจากนี้ยังต้องมีความเข้าใจว่าในการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาในครั้งนี้ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองอย่างไร ซึ่งถ้าสอดคล้องกันดังกล่าวก็จะ มีแนวโน้มที่จะยอมรับ หรือมีพฤติกรรม การเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาได้

มีงานวิจัยที่สอดคล้องกับการรับรู้ความสามารถของตนต่อการปฏิบัติตนในโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา โดยในงานวิจัยของ แคเรย์และแคเรย์ (ศศิธร พรไพรินทร์. 2541 : 52 ; อ้างอิงจาก Carey and Carey. 1993) ที่ได้ทำการศึกษาการใช้การรับรู้ความสามารถของตนในการเลิกสูบบุหรี่ และ ลุซโซ (กัญญาวดี แสงงาม. 2543 : 15 – 16 ; อ้างอิงจาก Luzzo. 1995 : 61 - 66) ที่ทำการศึกษาการรับรู้ความสามารถของตนและลักษณะความเชื่ออำนาจในตนที่สัมพันธ์กับการทำน่ายุติภาวะทางอาชีพ โดยมีจุดประสงค์หลักคือการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความสามารถของตนและการตัดสินใจเลือกอาชีพ พบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .001 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เมนชาคา (กัญญาวดี แสงงาม. 2543 : 15 – 16 ; อ้างอิงจาก Menchaca. 1996 : 2881) ที่ศึกษาอิทธิพลของการรับรู้ความสามารถของตนที่มีต่อการตัดสินใจและวางแผนทางด้านการศึกษาและอาชีพโดยพบว่า การรับรู้ความสามารถของตนมีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจด้านการศึกษาและเลือกอาชีพ ส่วนไคสัน (Caison. 1997) ที่ทำการศึกษาการพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนในการลดพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ โดยวิธีการให้คำปรึกษาทางโทรศัพท์ นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของ ศศิธร พรไพรินทร์ (2541) ที่ทำการศึกษาผลของการใช้โปรแกรมการเลิกเสพยาสูบตามทฤษฎีการรับรู้ความสามารถของตน และงานวิจัยของ บุญสิทธิ์ ไชยชนะ (2543) ที่ทำการศึกษาการพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนที่ส่งผลต่อพฤติกรรมที่ไม่เสพยาสูบซ้ำของผู้เข้ารับการบำบัด โดยผลการวิจัยทั้งหมดสอดคล้องกัน พบว่า โปรแกรมต่างๆ ที่ใช้พัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนนั้นมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการรับรู้ความสามารถของตน และยังส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรมต่างๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ หรืออาจกล่าวได้ว่า เมื่อบุคคลมีการรับรู้ความสามารถของตนเองสูงก็จะสามารถพฤติกรรมในเรื่องนั้นๆ ได้สูงกว่าผู้ที่รับรู้ความสามารถของตนต่ำ

ลักษณะทางพุทธด้านความเชื่อทางพุทธ

ในการที่ความเชื่อทางพุทธ สามารถจำแนกเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาออกจากเยาวชนที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาได้นั้น อาจจะเนื่องมาจาก ในสังคมไทยเป็นสังคมที่คนส่วนใหญ่นับถือพุทธศาสนา เด็กและเยาวชนได้รับการปลูกฝังในเรื่องความเชื่อทางพุทธศาสนาในด้านต่างๆ เช่น เรื่อง กฎแห่งกรรม การเวียนว่ายตายเกิด หรืออเนกชาติ นรก-สวรรค์ มาตั้งแต่เด็ก (งามตา วณิชานนท์. 2536) ความเชื่อทางพุทธดังกล่าวจึงแทบจะเป็นส่วนหนึ่งของความคิด การเป็นอยู่ของเยาวชนไทย และความเชื่อทางพุทธนี้ยังมีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมของบุคคลกลุ่มต่างๆ เช่น การสักยันต์ การแสวงหาพระเครื่องเพื่อป้องกันภัยอันตราย การเชื่อว่าผู้ที่กระทำความชั่วจะต้องตกนรก การบวชเรียนเป็นพระภิกษุก่อนแต่งงาน เป็นต้น ซึ่งในการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนานี้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาโดยตรง ดังนั้นในการที่เยาวชนจะตัดสินใจว่าจะเข้ารับหรือไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนานั้นก็ย่อมจะต้องอาศัยความเชื่อทางพุทธ ที่เป็นความมั่นใจในหลักของพระพุทธพระธรรม และพระสงฆ์ ศรัทธาในคำสั่งสอน ตั้งใจจะปฏิบัติตนเป็นคนดีตามหลักธรรม ความเชื่อในผลกรรม ซึ่งการที่เยาวชนมีความเชื่อทางพุทธมากก็จะทำให้เยาวชนตัดสินใจเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาได้มากกว่าเยาวชนที่มีความเชื่อทางพุทธน้อย

การศึกษาวิจัยด้านลักษณะทางพุทธด้านความเชื่อทางพุทธ และการปฏิบัติทางพุทธนั้น มีงานวิจัยของ อ้อมเดือน สดมณี. 2536 ; ปริญา ณ วันจันทร์. 2536 ; อภิญญา ไพศรีศรีทอง. 2536 ; งามตา วณิชานนท์. 2536 ; สุริยะ พันธุ์ดี. 2536 ; จิรวัฒนา มั่นยืน. 2536 ; วรรรณะ บรรจง. 2537 ที่ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องความเชื่อทางพุทธศาสนาและการปฏิบัติตามแนวพุทธศาสนาที่ก่อให้เกิดลักษณะทางจิตใจและพฤติกรรมที่น่าปรารถนา ซึ่งพอจะสรุปได้ว่า ความเชื่อทางพุทธศาสนาของคนไทยประเภทต่างๆ ทั้งความเชื่อในพระรัตนตรัย กฎแห่งกรรม บาปบุญ การเวียนว่ายตายเกิด มีอิทธิพลต่อคนไทย

ทั้งในด้านแนวคิดและการกระทำ ความเชื่อทางพุทธนี้ จะได้รับการปลูกฝังมาจากสถาบันต่างๆ และผู้ที่ประพฤติปฏิบัติตามความเชื่อทางพุทธนี้ ก็เป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จทั้งในการเรียนและการทำงาน และบุคคลที่มีลักษณะทางพุทธด้านการปฏิบัติสูงมักจะกระทำงานในสาขาวิชาชีพของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงควรจัดให้มีกิจกรรมที่อนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรมทางพุทธที่ดั้งเดิมอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ลักษณะทางพุทธซึ่งเป็นสิ่งที่ดีนั้นซึมซับอยู่ในความนึกคิดของเยาวชน

ลักษณะทางพุทธด้านการปฏิบัติทางพุทธ

ในการที่การปฏิบัติทางพุทธ สามารถจำแนกเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา ออกจากเยาวชนที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาได้นั้น อาจจะเนื่องมาจาก เด็กและเยาวชน ได้รับการปลูกฝังในเรื่องความเชื่อทางพุทธศาสนาในด้านต่างๆ เช่น เรื่อง กฎแห่งกรรม การเวียนว่ายตายเกิด หรืออเนกชาติ นรก-สวรรค์ รวมทั้งยังถูกปลงฝังให้ปฏิบัติตนตามแนวทางพุทธศาสนาอีกด้วย (งามตา วนิทานนท์. 2536) โดยการปฏิบัติทางพุทธนั้นเป็นการกระทำของบุคคลในชีวิตประจำวันตามหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า และพระสงฆ์สาวก จากการปฏิบัติขั้นต่ำ ไปสู่การปฏิบัติขั้นสูง คือ การให้ ทาน รักษาศีล ตลอดจนการทำสมาธิ ซึ่งเป็นกรงดเว้นการทำชั่ว ทำแต่ความดี และรักษาจิตใจให้ผ่องใส (พุทธทาสภิกขุ. 2520 : 3) ในสังคมไทยเด็กและเยาวชนมีการปฏิบัติตามแนวทางพุทธกันอย่าง เป็นกิจวัตร และทำโดยไม่รู้ตัว ดังจะเห็นได้จากการที่คนไทยเป็นผู้ที่มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เมตตา กรุณา ทั้งต่อมนุษย์และสัตว์โลกอื่นๆ เช่น การทำบุญตักบาตร การบริจาคเงิน หรือวัตถุสิ่งของเพื่อช่วยเหลือผู้ทุกข์ยาก เป็นต้น ดังนั้นในการที่เยาวชนจะตัดสินใจว่าจะเข้ารับหรือไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนานั้นก็ย่อมจะต้องอาศัยการปฏิบัติทางพุทธ ที่เป็นการกระทำตามแนวทาง ตามหลักคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งการที่เยาวชนมีการปฏิบัติทางพุทธมากก็จะทำให้เยาวชนตัดสินใจเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาได้มากกว่าเยาวชนมีการปฏิบัติทางพุทธน้อย

การศึกษาวิจัยด้านลักษณะทางพุทธด้านความเชื่อทางพุทธ และการปฏิบัติทางพุทธนั้น มีงานวิจัยของ อ้อมเดือน สดมณี. 2536 ; ปริญา ฌ วันจันทร์. 2536 ; อภิญา โพธิ์ศรีทอง. 2536 ; งามตา วนิทานนท์. 2536 ; สุริยะ พันธดี. 2536 ; จิรวัดนา มั่นยืน. 2536 ; วรรณะ บรรจง. 2537 ที่ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องการปฏิบัติตามแนวพุทธศาสนาที่ก่อให้เกิดลักษณะทางจิตใจและพฤติกรรมที่น่าปรารถนา ซึ่งพอจะสรุปได้ว่า คนไทยที่ได้รับการปลูกฝังในเรื่องของพุทธศาสนามากเท่าไรก็ยังมี การปฏิบัติทางพุทธมากขึ้น และการปฏิบัติทางพุทธเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้บุคคลประสบความสำเร็จในด้านต่างๆ และบุคคลที่มีลักษณะทางพุทธด้านการปฏิบัติสูงมักจะกระทำงานในสาขาวิชาชีพของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความรู้เกี่ยวกับโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา

ในการที่ความรู้เกี่ยวกับโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา สามารถจำแนกเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาออกจากเยาวชนที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาได้นั้น อาจจะเนื่องมาจาก ความรู้เกี่ยวกับโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะช่วยให้เยาวชนได้รับรู้ถึงรายละเอียดเกี่ยวกับโครงการเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจเข้ารับหรือไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา โดยถ้าเยาวชนมีความรู้เกี่ยวกับโครงการฝึกอบรมฯ อย่างละเอียด และได้รับรู้ถึงส่วนที่ดีของโครงการย่อมที่จะตัดสินใจเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาได้มากกว่าเยาวชนที่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับโครงการฝึกอบรมฯเลย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรู้เกี่ยวกับโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนานั้นมีงานวิจัยของศุภกาญจน์ ภักดิ์ศรี(2523) ที่ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบความรู้ในทางพุทธศาสนาของนักเรียนที่ศึกษาพุทธศาสนาในโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิยกับนักเรียนโรงเรียนสามัญ พบว่า นักเรียนที่เรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิยมีความรู้ความเข้าใจพุทธศาสนาสูงกว่านักเรียนโรงเรียนสามัญ หรืออาจกล่าวได้ว่าความรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนามีความสัมพันธ์กับเจตคติต่อพุทธศาสนา กล่าวคือ เมื่อบุคคลมีความรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนา มากก็จะมีเจตคติที่ดีต่อพุทธศาสนา

ส่วนตัวแปรที่ไม่สามารถจำแนกการเข้ารับและไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาของเยาวชนไทย นั้น สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

ในการที่เจตคติที่มีต่อการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา แรงจูงใจภายในในการปฏิบัติทางพุทธ การสนับสนุนทางสังคม การบีบบังคับทางสังคม และการถ่ายทอดทางศาสนาจากครอบครัว ไม่สามารถจำแนกเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาออกจากเยาวชนที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาได้นั้น อาจจะเป็นเนื่องจาก ในกรณีที่เยาวชนจะเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาหรือไม่นั้น ถึงแม้ว่าตัวแปรต่าง ๆ ทั้ง 9 ตัวนั้น (เจตคติที่มีต่อการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา แรงจูงใจภายในในการปฏิบัติทางพุทธ การรับรู้ความสามารถของตนต่อการปฏิบัติในโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา ความเชื่อทางพุทธ การปฏิบัติทางพุทธ การสนับสนุนทางสังคม การบีบบังคับทางสังคม การถ่ายทอดทางศาสนาจากครอบครัว ความรู้เกี่ยวกับโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา) จะมีความสำคัญต่อการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา แต่ในการความเป็นจริงการตัดสินใจเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา หรือไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาของเยาวชนนั้นอาจอาศัยปัจจัยเพียงบางตัวที่มีความสำคัญที่สุดในการเลือกทำพฤติกรรมนั้น

ตัวแปรในกลุ่มของลักษณะทางจิต ได้แก่ ด้านเจตคติที่มีต่อการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา ยังไม่ใช่ตัวแปรสำคัญที่ทำให้เยาวชนเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา โดยในที่นี้เยาวชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างอาจจะมีเจตคติที่ดีต่อการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาทั้งคู่ เนื่องจากสังคมไทยเป็นสังคมพุทธ ดังนั้นจึงเป็นไปได้อย่างยิ่งที่เยาวชนส่วนใหญ่ทั้งหมดจะมีเจตคติต่อการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาไปในแนวทางที่ดี ซึ่งอาจจะไม่ส่งผลต่อการจำแนกกลุ่มของเยาวชนดังกล่าว ส่วนด้านแรงจูงใจภายในในการปฏิบัติทางพุทธศาสนาในที่นี้ตัวแปรนี้ไม่มีผลต่อการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา อาจจะเป็นเพราะ เยาวชนที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาอาจเห็นว่าการปฏิบัติทางพุทธศาสนาสามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเองที่บ้านหรืออาจเป็นเพราะหลักสูตรในการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาในครั้งนี้มีระยะเวลาสั้น ดังนั้นการมีเจตคติที่ดีต่อการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาและแรงจูงใจภายในในการปฏิบัติทางพุทธศาสนาจึงยังไม่มีผลต่อการตัดสินใจดังกล่าว นอกจากนี้ อาจเป็นเพราะตัวแปรด้านเจตคติที่มีต่อการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา และ ด้านแรงจูงใจภายในในการปฏิบัติทางพุทธศาสนามีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาในระดับที่ค่อนข้างสูง (ตาราง 4) เพราะฉะนั้นในการวิเคราะห์ข้อมูลแบบ stepwise ตัวแปรทั้ง 2 นี้ จึงไม่สามารถจำแนกกลุ่มเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาและกลุ่มที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาออกจากกันได้

ส่วนตัวแปรในกลุ่มของลักษณะทางสังคม ได้แก่ ด้านการสนับสนุนทางสังคม การบีบบังคับทางสังคม และการถ่ายทอดทางศาสนาจากครอบครัว ยังไม่ใช่ตัวแปรสำคัญที่สามารถจำแนกเยาวชนกลุ่มที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาและกลุ่มที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาออกจากกันได้ อาจเป็นเพราะ เยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาและเยาวชนที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนานั้นได้รับการถ่ายทอดทางศาสนาจากครอบครัว และการสนับสนุนทางสังคม ในด้านพุทธศาสนาด้วยกันทั้งคู่ จึงทำให้การตัดสินใจเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาของเยาวชนทั้งกลุ่มไม่

แตกต่างกันมากนัก ซึ่งจากการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรต่างๆ (ตาราง 5) จะเห็นได้ว่า ตัวแปรการสนับสนุนทางสังคมไม่แตกต่างกัน ส่วนการบีบคั้นทางสังคม และการถ่ายทอดทางศาสนาจาก ครอบครัวก็แตกต่างกันในระดับที่น้อยกว่าตัวแปรอื่นๆ อย่างเห็นได้ชัด เพราะฉะนั้นในการวิเคราะห์ข้อมูล แบบ stepwise ตัวแปรทั้ง 2 นี้จึงไม่สามารถจำแนกกลุ่มเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา และกลุ่มที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาออกจากกันได้

ประเด็นที่สอง การศึกษาจุดมุ่งหมาย ความคาดหวัง สาเหตุในการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่อง ชาตภพ โชคชะตาเวาสนา ของเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา

เนื่องจากในสภาพปัจจุบันสังคมมีการแข่งขันสูง ทุกคนต่างต้องขวนขวายทำงานเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งการทำภารกิจโดยเร่งรีบ และมีการแข่งขันกันอย่างสูงนี้ ย่อมทำให้ชีวิตของบุคคลเกิดความเครียด วุ่นวาย และเร่งรีบ โดยบุคคลต่างๆ ต่างก็พยายามหาวิธีในการที่จะทำให้ตนเองประสบความสำเร็จในหน้าที่ของตนเองให้ดีที่สุด ซึ่งวิธีการหนึ่งที่สามารถทำให้บุคคลสามารถจัดระเบียบให้กับชีวิตตนเองได้ และช่วยให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และก่อให้เกิดประโยชน์และคุณค่าต่อตัวผู้ฝึกอบรมทางพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก ทั้งในด้านการเรียน การทำงาน ด้านร่างกาย และด้านจิตใจ และอื่นๆ นอกจากนั้นการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะสามารถใช้ในการพัฒนาบุคลิกภาพ พัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของบุคคล วิธีหนึ่ง คือ การฝึกวิปัสสนากรรมฐาน หรือการฝึกสมาธิ นั่นเอง ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยเกี่ยวกับการวิปัสสนากรรมฐานที่ส่วนใหญ่พบว่า บุคคลที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาจะมีการพัฒนาในด้านความเชื่ออำนาจในตน เหตุผลเชิงจริยธรรม เจตคติเชิงจริยธรรม การมีวินัยในตนเอง และการมีสุขภาพจิตที่ดีขึ้น และยังพบว่า บุคคลที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และสมรรถภาพในการทำงานสูงขึ้นกว่า ก่อนเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาด้วย ซึ่งผลของการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาในรูปแบบต่างๆ นอกจากจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาทางจิตลักษณะต่างๆ และพัฒนาการด้านการเรียนและการทำงานแล้ว การฝึกอบรมทางพุทธศาสนาในรูปแบบต่างๆ ซึ่งมีทั้งการฝึกสมาธิ การฝึกสมถกรรมฐาน การฝึกวิปัสสนากรรมฐาน ฯลฯ ยังจะส่งผลให้ผู้ฝึกมีจิตใจและบุคลิกภาพเข้มแข็ง หนักแน่น มั่นคง สงบ เยือกเย็น สุขภาพ นิ่มนวล สดชื่นผ่องใส กระฉับกระเฉง กระปรี้กระเปร่า เบิกบาน งามสง่า มีเมตตา กรุณา รู้จักตนเองและผู้อื่นตามความเป็นจริง จิตอยู่ในสภาพพร้อมต่อการรับปลูกฝังคุณธรรมต่างๆ และส่งเสริมให้มโนสัจยที่ดี รู้จักทำให้สงบ สามารถยับยั้งความทุกข์ที่เกิดขึ้นได้ มีความมั่นคงทางอารมณ์ ช่วยให้มีสติรู้เท่าทันพฤติกรรมทางวาทา ความรู้สึกนึกคิด และภาวะจิตที่เกิดขึ้นด้วย (หอม คลายานนท์. 2524 ; รัตนา ตั้งชลทิพย์. 2530 ; ชาลี หวานฉ่ำ. 2530 ; ฉกาจ ช่วยโต. 2521 ; อโนชา จริงจั้ง. 2529 ; ชมชื่น สมประเสริฐ. 2526 ; อ้อมเดือน สดมณี. 2536 ; อนุชา สมจิตร. 2539 ; จิรวัดนา มั่นยืน. 2536 ; งามตา วรินทร์านนท์. 2536) ดังนั้น เยาวชนส่วนใหญ่ที่มีจุดมุ่งหมายในการจะพัฒนาตนเองในด้านต่างๆ ดังกล่าว จึงอยากที่จะลองเรียนรู้ ศึกษาและเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาตามคำบอกเล่า ชักชวนของผู้ที่ผ่านการฝึกอบรมทางพุทธศาสนามาแล้วถึงความดี ความมีประโยชน์ของการฝึกอบรมทั้งของสถานที่ฝึก หลักสูตรที่ใช้ฝึก และสามารถนำมาใช้จนกระทั่งประสบผลสำเร็จในการจัดการกับตนเองได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ ยังมีบุคคลบางส่วนที่ได้รับการถ่ายทอดทางศาสนาจากครอบครัว จึงทำให้มีความสนใจในพุทธศาสนามาตั้งแต่เด็ก ซึ่งครอบครัวเป็นตัวแทนของสังคมอันดับแรกในการถ่ายทอดทางศาสนา (งามตา วณิชานนท์. 2536 : 35 ; อ้างอิงจาก Cornwell. 1989 : 577) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยหลายเรื่อง ที่พอจะสรุปได้ว่า ความเกี่ยวข้องผูกพันกับศาสนาของบิดามารดาเป็นลักษณะภูมิหลังที่สำคัญในการสามารถทำนายปริมาณความเกี่ยวข้องกับศาสนาของเยาวชนได้ และเยาวชนจะได้รับอิทธิพลจากศาสนามากยิ่งขึ้นถ้าทั้งบิดามารดานับถือศาสนาเดียวกัน (งามตา วณิชานนท์. 2536 : 35) และในงานวิจัยของวันชัย มีกลาง (2530) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนากับทัศนคติต่อศาสนา ความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติตามหลักคำสอนของพุทธศาสนา พบผลการวิจัยในทำนองเดียวกับผลของลัดดาวลัย และวิลาลักษณ์ (2524) ที่พบว่า นิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิดามารดาในปริมาณมากมีเจตคติที่ดีต่อพุทธศาสนาและการปฏิบัติตามหลักคำสอนของพุทธศาสนาสูงกว่านิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดน้อยอย่างเชื่อมั่นได้ ซึ่งผลการวิจัยทั้งสองเรื่องนี้แสดงให้เห็นว่า การที่เยาวชนไทยยึดถือคุณธรรมทางพุทธศาสนา มีเจตคติที่ดีต่อพุทธศาสนา และมีการปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนานั้น มีผลมาจากการได้รับการอบรมสั่งสอนจากบิดามารดาเป็นประการสำคัญ ดังนั้นเมื่อบุคคลได้รับการถ่ายทอดทางศาสนาตั้งแต่เด็ก บุคคลจึงเป็นผู้ที่มีลักษณะทางพุทธสูงและมักจะเป็นผู้ที่ให้ความสนใจในพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก จึงมีความสนใจที่จะศึกษาหลักธรรม คำสอน การปฏิบัติตามแนวทางของพุทธศาสนาที่ถูกวิธี โดยการหาข้อมูลจากผู้มีความรู้ เพื่อน และสื่อต่างๆ เป็นสำคัญ

ส่วนด้านความเชื่อเชื่อเกี่ยวกับเรื่อง ชาตិภพ โชคชะตาเวทมนตร์ ต่อการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนานั้น ส่วนใหญ่มีความเชื่อว่า การเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธนี้จะส่งผลให้ชาตินี้ ตนจะได้อะไรดี ๆ ในภายภาคหน้าเท่านั้น ในเรื่องของโชคชะตา พรหมลิขิตอาจจะจริงแต่ไม่สามารถพิสูจน์ได้จึงไม่สามารถยอมรับได้อย่างเต็มที่ แต่ก็ไม่ได้ปฏิเสธว่าไม่มีอยู่จริง แต่ผู้ให้สัมภาษณ์บางส่วนเชื่อว่า สาเหตุที่ตนเองเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาในชาตินี้เป็นผลมาจากการที่ตนเองเองได้เคยปฏิบัติมาแล้วในชาติที่ผ่านมา ชาตินี้จึงต้องตามปฏิบัติต่อเพื่อให้เกิดการสร้างบุญกุศลไปเรื่อย ๆ แต่ส่วนใหญ่จะเชื่อเกี่ยวกับการทำดี ทำชั่ว ได้ชั่ว หรือเรื่องบุญกรรม นั่นคือมีเชื่อว่าการฝึกอบรมทางพุทธศาสนานี้เป็นการทำดี เป็นการสร้าง สะสมบุญ ซึ่งย่อมจะต้องส่งผลให้ผู้ตั้งใจปฏิบัติได้รับแต่ผลดีในอนาคตอย่างแน่นอน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการดำรงชีวิตในปัจจุบันไม่ได้เน้นในเรื่องหลักคำสอนทางพุทธศาสนามากนักแต่จะมุ่งเน้นในเรื่องของวัตถุและการพิสูจน์ได้ตามหลักวิทยาศาสตร์เป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องกฎแห่งการเวียนว่ายตายเกิด(อเนกชาติ) นรกสวรรค์ ซึ่งเป็นเรื่องจริงในทัศนะของชาวพุทธดังที่ พระเทพเวที (2532 : 198 – 203) ได้กล่าวไว้ว่าเรื่องชาติก่อน ชาติหน้า นรกสวรรค์ เป็นเรื่องที่มีจริงตามคำสอนในพุทธศาสนา เมื่อว่าตามหลักฐานในคัมภีร์ และแปลตามตัวอักษร ในแง่ของการพิสูจน์ ท่านอธิบายไว้ว่า ต้องพิสูจน์ด้วยจิตหรือชีวิต ไม่เช่นนั้นก็ทำได้เพียงค้นหาหลักฐานมาให้ดูและวิเคราะห์เหตุผลให้ฟังเท่านั้น ส่วนตัวแท้ของเรื่องเป็นสิ่งที่เหนือสามัญวิสัย ซึ่งมีในพุทธพจน์แห่งสำคัญที่กล่าวถึงผลกระทบที่สืบเนื่องจากปัจจุบันไปถึงภพหน้า ซึ่งแสดงให้เห็นว่าหลักธรรมในพุทธศาสนาสอนให้ชาวพุทธตระหนักในกฎแห่งการเวียนว่ายตายเกิด ผลที่บุคคลจะประสบในชาติภพหน้า ซึ่งอาจเป็นนรก สวรรค์ หรือโลกมนุษย์สุดแต่การกระทำของแต่ละบุคคล ดังนั้นเยาวชนในยุคปัจจุบันที่ไม่สามารถพิสูจน์สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ได้จึงไม่ได้เชื่อถือในเรื่องของกฎแห่งการเวียนว่ายตายเกิด (อเนกชาติ) นรกสวรรค์ เท่าที่ควร แต่ก็ไม่ได้ปฏิเสธว่าไม่มีอยู่จริงเนื่องจากได้รับการถ่ายทอดสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จากครอบครัว และสังคมไทยอยู่ตลอดเวลาอันเนื่อง

ในส่วนขอเสนอแนะในการทำให้เยาวชนอื่น ๆ หันมาสนใจและเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาเพิ่มขึ้นนั้น ควรบรรจุหลักสูตรการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาไว้ในหลักสูตรการเรียนตั้งแต่ระดับประถมศึกษา เพื่อให้เด็กได้ซึมซับ และฝึกปฏิบัติทางพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้อง และผู้ปกครองและครู อาจารย์ ต้องคอยสนับสนุน ส่งเสริม ให้คำแนะนำ โดยชี้ให้เด็กเห็นถึงข้อดี ข้อเสียของการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา รวมทั้งโน้มน้าวให้เยาวชนสนใจพุทธศาสนากันให้มากขึ้น รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาในรูปแบบต่างๆ และควรให้การสนับสนุน รวมทั้งให้มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ ให้มากขึ้น เช่น การประชาสัมพันธ์ผ่านรายการโทรทัศน์ เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รับความรู้ ได้รับการสนับสนุน ผ่านสถาบันต่างๆ อย่างหลากหลาย ซึ่งทำให้เยาวชนได้รับทราบข้อมูล ประโยชน์ของการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาอยู่ตลอดเวลา ซึ่งเมื่อผู้ที่เกี่ยวข้องในส่วนต่างๆ ให้ความร่วมมือ และให้ความสำคัญต่อการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาอย่างจริงจังแล้ว ก็จะทำให้เด็กและเยาวชนให้ความสนใจในการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาเพิ่มขึ้น และสามารถพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่มีศักยภาพ และมีความสามารถได้สูงสุด

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. ผู้ที่เกี่ยวข้องควรนำผลการศึกษาวิจัยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเยาวชน ไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติตน รวมทั้งจัดกิจกรรมต่างๆ ให้แก่เยาวชน เพื่อให้เยาวชนมีความรู้ ความสนใจ และเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาเพิ่มมากขึ้น ตัวอย่างเช่น

ด้านครอบครัว ได้แก่ พ่อ แม่ พี่ น้อง ควรให้ความสำคัญ เอาใจใส่ดูแล ให้ความรู้เกี่ยวกับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาแก่เยาวชนให้มากขึ้น และพ่อแม่พี่น้องควรเป็นแบบอย่างที่ดี และเข้าร่วมกิจกรรมการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาพร้อมกับเยาวชน เพื่อให้เด็กและเยาวชนเกิดมีเจตคติที่ดีต่อการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา เกิดแรงจูงใจที่จะปฏิบัติทางพุทธ รวมทั้งเกิดความมั่นใจที่จะเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาที่จัดขึ้นต่อไป

ด้านโรงเรียน และครูอาจารย์ ได้แก่ ครู อาจารย์ ควรเป็นกำลังสำคัญในการช่วยพัฒนาลักษณะทางพุทธด้านต่างๆ ทั้งในด้านความเชื่อทางพุทธ การปฏิบัติทางพุทธ ความรู้เกี่ยวกับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา ให้แก่เยาวชนให้เพิ่มขึ้น รวมทั้งมีการจัดกิจกรรมการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาตามโอกาส และความเหมาะสม จัดการแสดงสื่อความรู้ แนะนำเกี่ยวกับการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา เพื่อให้เยาวชนได้มีโอกาสเรียนรู้และสัมผัสกับการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้อง เช่น โครงการ การฝึกวิปัสสนากรรมฐาน การเข้าค่ายพุทธบุตร การฝึกสมาธิ การเรียนพุทธศาสนาในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นต้น

ด้านรัฐบาล และองค์กรเอกชน ควรเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาให้แก่เยาวชนได้รับทราบอย่างทั่วถึง ควรส่งเสริมการจัดกิจกรรมต่างๆ เกี่ยวกับการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่องและจริงจัง เช่น โครงการการฝึกวิปัสสนากรรมฐาน การเข้าค่ายอบรมพุทธศาสนา เป็นต้น ควรสนับสนุนในด้านของการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาให้เพิ่มขึ้นโดยให้มีการอำนวยความสะดวกในเรื่องของค่าใช้จ่าย การให้ความร่วมมือในการศึกษาวิจัย การให้การศึกษาวิจัยในด้านที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา เพื่อให้เยาวชนทั่วไปหันมาสนใจ ให้ความสำคัญ และเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าวเพิ่มมากขึ้น

2. สามารถนำเครื่องมือวัดที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ไปใช้ในการจำแนกและใช้ในการทำนายเยาวชนทั่วไปต่อการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาได้

3. มีการดำเนินการจัดกิจกรรมต่างๆทางพุทธศาสนาให้มีเพิ่มขึ้น เช่น การฝึกวิปัสสนากรรมฐาน การเข้าค่ายฝึกอบรมทางพุทธศาสนา รวมทั้งอำนวยความสะดวกทั้งในเรื่องของค่าใช้จ่าย การให้ความร่วมมือในการศึกษาเพิ่มเติมแก่เยาวชนให้เป็นผู้ที่มีความรู้ด้านการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาได้ต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาในรูปแบบของการวิจัยเชิงทดลองเพื่อพัฒนาลักษณะทางจิต ลักษณะทางพุทธ และลักษณะทางสังคมของเยาวชนให้เพิ่มสูงขึ้น และส่งผลให้เยาวชนสนใจเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาเพิ่มขึ้น

2. ควรมีการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างอื่นๆ เช่น พนักงานเอกชน ข้าราชการ เป็นต้น เพื่อให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการเข้ารับการฝึกอบรม ทางพุทธศาสนาเพิ่มขึ้น

3. ควรมีการศึกษาร่วมกับทฤษฎีที่อื่นๆ ในการอธิบายการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา เพื่อประโยชน์ในการทราบถึงสาเหตุในการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาในรูปแบบที่แตกต่างออกไป

4. ควรมีการศึกษาวิจัยแบบเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้รายละเอียดเกี่ยวกับแรงจูงใจของผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา รวมทั้งผลที่เกิดขึ้นภายหลังจากการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาไปแล้ว

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- ก่อ สวัสดิพานิช. (2519). *วัยรุ่นกับค่านิยมและระบบศีลธรรมเรื่องน่ารู้เกี่ยวกับการศึกษา*. กรุงเทพฯ : หน้า 175 – 177. อรุณสภา ลาดพร้าว.
- กัญญาวดี แสงงาม. (2543). *การศึกษาการรับรู้ความสามารถของตนเองในการปฏิบัติงานแนะแนวของครูแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- กัลยา วาณิชย์บัญชา. (2543). *การวิเคราะห์ตัวแปรหลายตัวด้วย spss for windows*. กรุงเทพฯ : คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กฤษกร เจือดี. (2541). *การศึกษาตัวแปรที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดตามทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลของเด็ก และเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม.(การวัดผลการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- ขนิษฐา ชัยโชติกุลชัย. (2539). *การศึกษาตัวแปรที่สัมพันธ์พฤติกรรมการลงโทษของนักเรียนของครูระดับชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ตามทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- งามตา วณิชนนท์. (2535). *เอกสารประกอบการสอนวิชาจิตวิทยาสังคม(สค. 311)*. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- _____. (2536). *ลักษณะทางพุทธศาสนาและพฤติกรรมศาสตร์ของบิดามารดาที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูบุตร*. รายงานการวิจัย. ฉบับที่ 50. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- จรรยา กล่าวสุนทร. (2540). *การศึกษาตัวแปรและพฤติกรรมการเล่นการพนันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- จิรวรรณา มั่นยืน. (2536). *ประสบการณ์ในมหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางพุทธศาสนาและทางจิตของนิสิตในกรุงเทพมหานคร*. ปรินญาณิพนธ์ วท.ม. (พฤติกรรมศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- จิระจิตต์ ราค. (2532). *เป็นหัวหน้าดีไม่ใช่อยู่ที่ดวง=BEING A BOSS โดย CHERYL REIMOLD*. เรียบเรียงโดย จิระจิตต์ ราค. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- ฉกาจ ช่วยโต. (2521). *การศึกษาผลของการฝึกอบรมตามโครงการจริยธรรมสำหรับนักศึกษาวิทยาลัยครูสงขลา*. ปรินญาณิพนธ์ มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. อัดสำเนา.
- ฉกาจ ช่วยโต และดวงเดือน พันธมนาวิน. (2533). *ลักษณะจิตสังคมที่เกี่ยวกับการบวชในพุทธศาสนาของชายไทยในภาคใต้*. รายงานการวิจัยฉบับที่ 43. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชมชื่น สมประเสริฐ. (2526). *ผลของการฝึกสมาธิต่อระดับความวิตกกังวล*. วิทยานิพนธ์ ปรินญาณิพนธ์ มหาบัณฑิต. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหิดล. อัดสำเนา.

- ชาลี หวานน้ำ. (2530). การทดลองฝึกสมาธิที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. ปรินญาณินพนธ์. กศ.ม.(การประถมศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- ณัฐจริยา แสงสว่าง. (2533). ปัจจัยบางประการที่เกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของประชาชน ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดในเขตภาคกลาง. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. อัดสำเนา.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิณ. (2524). จิตวิทยาจริยธรรมและจิตวิทยาภาษาพฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- _____. (2526). ครูกับการปลูกฝังจริยธรรมแก่นักเรียน. กรุงเทพฯ. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิณ และเพ็ญแข ประจวบจันทน์. (2527 ; มิถุนายน-กรกฎาคม). การวิจัยเพื่อการพัฒนาจริยธรรม. ข่าวสารวิจัยการศึกษา 7(5). 23 - 31.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิณ และคณะ.(2528.) ปัจจัยทางจิตวิทยานิเวศที่เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูของมารดาไทย. รายงานการวิจัยฉบับที่ 32 กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- _____. (2540). ความเชื่อและการปฏิบัติทางพุทธศาสนาของคนไทย : การปลูกฝังอบรมและคุณภาพชีวิต. กรุงเทพมหานคร : คณะพัฒนาสังคม. สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์.
- ดุษฐ์ โยเหลา ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร และชัยวัฒน์ วงศ์อาษา. (2540). ปัจจัยบ่งชี้สาเหตุการใช้และติดสารระเหยของเด็กและเยาวชนในกรุงเทพมหานครและจังหวัดยโสธร. รายงานการวิจัยฉบับที่ 63 กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ดุษฐ์ โยเหลา อ้อมเดือน สดมณี และวันเพ็ญ วรวงศ์พงศา. (2545). ปัจจัยระดับครูและระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรมด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 1. รายงานการวิจัยฉบับที่ 63 กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ทิพย์สุดา จันท์แจ่มหล้า. (2544). ปัจจัยด้านจิตสังคมของผู้ดูแลที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมให้การสนับสนุนทางสังคมแก่ผู้ติดเชื้อเอดส์. ปรินญาณินพนธ์ วท.ม.(พฤติกรรมศาสตร์) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- ธนิต อยู่โพธิ์. (2524). วิบัสสนานิยม : ว่าด้วยทฤษฎี และการปฏิบัติวิบัสสนากรรมฐาน. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : วัดหัวลำโพง.
- ธนัชฐา เศวตศิลา. (2523). "บันไดสู่การตัดสินใจที่ถูกต้อง," เพิ่มผลผลิต.19(1) : 7 - 12 ; กุมภาพันธ์ - มีนาคม.
- นพนธ์ สัมมา. (2523). จิตลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับนวัตกรรมทางการเกษตร. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- นวลศิริ เปาโรหิตย์. (2528). กระบวนการตัดสินใจ. แนวอาชีพเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม. กรุงเทพมหานคร : สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย 2 : 43.
- บุญกอบ วิสมิตะนันท์. (2527). รายงานการวิจัยเรื่อง ธรรมจริยาของครูไทยในภาคกลาง. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- บุญสิทธิ์ ไชยชนะ. (2543). การพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนที่ส่งผลต่อพฤติกรรม
การไม่เสพยาโรอื่นซ้ำของเข้ารับการบำบัดขั้นตอนการถอนพิษยาของคลินิกยาเสพติด
ในโรงพยาบาลของรัฐ. วิทยานิพนธ์ วท.ม.(พฤติกรรมศาสตร์) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย.
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อุดรธานี.
- ประเสริฐ ทองเกต. (2534). เหตุผลของการตัดสินใจบวชชี และความต้องการศึกษาของแม่ชีไทย.
วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อุดรธานี.
- ปราณี สมสกุล. (2538). เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา การใช้เหตุผล
เชิงจริยธรรมในการตัดสินใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนโดยการสอนคิดแบบ
โยนิโสมนสิการกับการสอนตามคู่มือครู. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย.
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อุดรธานี.
- ปราโมทย์ โกศัย. (2541). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการตัดสินใจของ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนโดยการทำค่านิยมให้กระจ่าง. วิทยานิพนธ์
กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อุดรธานี.
- ปริญญา ณ.วันจันทร์. (2536). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพในการทำงานของครูประถมศึกษาใน
จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ วท.ม.(พฤติกรรมศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย.
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อุดรธานี.
- ผจงจิต อินทสุวรรณ และคณะ. (2539). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับกับพฤติกรรมการติดยาเสพติดของ
เยาวชน. รายงานการวิจัย ฉบับที่ 55 ของสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ผอบเขียว วงศ์ภักดี. (2537). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ฝึกอบรมใน
ธนาคารพาณิชย์ไทย. วิทยานิพนธ์ วท.ม.(การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์) กรุงเทพฯ :
บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อุดรธานี.
- พจน์ีย์ เหล่าอมต. (2532). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการสูบบุหรี่และเลิกสูบบุหรี่ของครูชายโรงเรียนมัธยม
ศึกษา จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. อุดรธานี.
- พนมพร ชันธิไชย. (2534). การศึกษากระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรมการปลูกยางพาราของ
เกษตรกร ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ กศ.ด.(พัฒนศึกษาศาสตร์) กรุงเทพฯ :
บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อุดรธานี.
- พนาลัย อยู่สำราญ. (2535). ตัวแปรทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับนวัตกรรมทางการสอนของ
ครูผู้สอนสังคมศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา. วิทยานิพนธ์ วท.ม.(พฤติกรรมศาสตร์) กรุงเทพฯ :
บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อุดรธานี.
- พระเทพเวที (ประยูรช ญุตโต). (2532). เทคนิคการสอนของพระพุทธเจ้า. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :
มูลนิธิพุทธธรรม.
- _____. (2532). พุทธธรรม. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2533). ศาสนา และ เยาวชน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.
- _____. (2535). วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ปัญญา.
- พระธรรมปิฎก (ประยูรช ญุตโต). (2537). ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาประจำชาติ.
กรุงเทพฯ : มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระธรรมปิฎก. (2538). พุทธธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระปกเกล้า บุญภักดี. (2536). การศึกษาเปรียบเทียบเจตคติต่อพระพุทธศาสนาของนิสิตนักศึกษา มหาวิทยาลัยของรัฐกับนักเรียนเตรียมทหาร 3 เหล่าทัพ. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต (ศาสนาเปรียบเทียบ). กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พระราชวรமுณี (ประยูรค์ ปยุตโต). (2526). พุทธธรรม. ฉบับปรับปรุง และขยายความ. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. วัดมหาธาตุฯ. กรุงเทพมหานคร.
- พระโพธิญาณเถระ(ชา สุภัทโท) (ม.ป.ป.) สันติภูมิ. ชมรมศึกษาพุทธธรรมศิริราช. กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์.
- พุทธทาสภิกขุ. (2511). หลักปฏิบัติที่สำคัญในพุทธศาสนา. พระนคร :ธรรมทานมูลนิธิ.
- _____. (2520). ศีลธรรมกับมนุษย์โลก. สุราษฎร์ธานี : ธรรมทานมูลนิธิ.
- _____. (2533). ความเป็นอุบาสกอุบาสิกาที่ท่านทั้งหลายยังไม่รู้จัก. อตัมมโย.
- _____. (ม.ป.ป.). ศาสนาคืออะไร. กรุงเทพฯ : สมชายการพิมพ์.
- พิมผกา อัครกะพู่. (2543). ผลการฝึกสมาธิแบบอานาปานสติควบคู่กับการควบคุมตนเองที่มีต่อความมีวินัยในการใช้ห้องสมุดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร(ฝ่ายประถม). ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- เพ็ญแข ประจวบจั่น. (2528). การพัฒนาเกี่ยวกับการถ่ายทอดทางศาสนา : ความสำคัญและการสนับสนุนซึ่งกันและกัน. จุลสารฉบับที่ 5. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เพ็ญแข ประจวบจั่น และอ้อมเดือน สดมณี. (2529). การยึดหลักศาสนาในการดำรงชีวิตของชาวชนบทไทย และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง. รายงานการวิจัยฉบับที่ 34. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มธุรส ชานาญทัศน์. (2532). ความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจจะประพฤติตนตามหลักสัปปริสธรรมของบุตรวัยรุ่นกับความประพฤติตามหลักสัปปริสธรรมของมารดาตามการรับรู้ของบุตร. ปริญญาานิพนธ์. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- มัลลี เวชชาชีวะ. (2524). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. ปริญญาานิพนธ์. กรุงเทพฯ : สำนักฝึกอบรมสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารประเทศ.
- ยุวพุทธิกสมาคม. (2545). เอกสารตารางกิจกรรมประจำปีของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : ฝ่ายกิจกรรม. ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย.
- รศนา อัชชะกิจ. (2537). กระบวนการแก้ปัญหา และตัดสินใจเชิงวิทยาศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัตนา ตั้งชลทิพย์. (2530). ผลของการฝึกสมาธิแบบชาวพุทธต่อสุขภาพจิตของเด็กวัยเรียน. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์ มหาบัณฑิต. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหิดล. อัดสำเนา.
- เรณู ภูมิประดิษฐ์. (2534). เปรียบเทียบการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมระหว่างนักเรียนที่ฝึกสมาธิและไม่ได้ฝึกสมาธิ ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดทรงธรรม จังหวัด สมุทรปราการ. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ลัดดาวัลย์ พรศรีสมุทร และวิลาสลักษณ์ ชวัลลี. (2524). ครอบครัวยุคใหม่กับการอนุรักษ์วัฒนธรรมทางจิตใจของไทย. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- วชิร โอภิชากร. (2541). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการเลือกประกอบอาชีพอิสระและการรับรู้ถึงประสิทธิภาพแห่งตนต่อการประกอบอาชีพอิสระของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช). ปรินญาณิพนธ์ กศ.ด. (การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- วรรณะ บรรจง. (2537). ลักษณะทางศาสนาและพฤติกรรมศาสตร์ของเยาวชนชาวไทยจากชุมชนแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง ในภาคใต้. ปรินญาณิพนธ์ วท.ม. (พฤติกรรมศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- วศิน อินทสระ. (2526). พุทธศาสตร์กับการดำเนินชีวิตประจำวัน. วารสารฟ้าราม. 10. 111 – 117.
- วันชัย มีกลาง. (2530). ความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติตามและการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาของนิสิตระดับอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ วท.ม. (พฤติกรรมศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- วันทนี รัชชคำ. (2515). การศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติของนิสิตต่างคณะวิชาและต่างชั้นที่มีต่อพระพุทธศาสนา. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร.
- วิชัย เอียดบัว. (2534). ลักษณะจิตสังคมที่เกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการยอมรับนวัตกรรมทางวิชาการของครูประถมศึกษา สังกัด กรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- วิทย์ วิศทเวทย์ และเสฐียรพงษ์ วรรณปก. (2524). พระพุทธศาสนา. หนังสือเรียนสังคมศึกษา รายวิชา ส ๐๔๘ – ส ๐๔๙. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์.
- _____. (2524). พระพุทธศาสนา. หนังสือเรียนสังคมศึกษา รายวิชา ส ๐๔๑๒ – ส ๐๔๑๓. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์.
- วิริยา แดงวิสุทธ์. (2538). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความตั้งใจในการเลือกประกอบวิชาชีพพยาบาลในสถานอนามัยของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ระดับต้น วิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข. ปรินญาณิพนธ์ วท.ม. (พฤติกรรมศาสตร์) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- วิลาศลักษณ์ ชวัลลสี. (2542). ผลของรางวัลภายนอกและการรับรู้ความสามารถของคนที่มีความตั้งใจภายในของนักเรียน. รายงานการวิจัยฉบับที่ 81. กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วุฒิชัย จำนงค์. (2522). พฤติกรรมการตัดสินใจ. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- ศศิธร พรไพรินทร์. (2541). ผลของการใช้โปรแกรมการเลิกเสพยาเฮโรอีนตามทฤษฎีการรับรู้ความสามารถของตนเองของแบนดูรา ที่มีผลต่อการรับรู้ความสามารถของตนเองในการเลิกเสพยาเฮโรอีน ความคาดหวังในการเลิกเสพยาเฮโรอีน ของผู้เสพยาเฮโรอีนที่เข้ามารับการบำบัดรักษาในโรงพยาบาลธัญญารักษ์. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- ศักดิ์ชัย นิรัญทวี. (2531). ความแปลกแยกกับพฤติกรรมการทำงานของครูสังกัดกรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- ศิริรัตน์ อังษะ. (2517). อิทธิพลของครอบครัวที่มีต่อการเลือกอาชีพของเด็กและแนว. 8(3) : 6-12 สิงหาคม – กันยายน.

- ศุภวัลย์ พลายน้อย.(2530). อิทธิพลของปัจจัยระดับบุคคลและปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการยอมรับการคุมกำเนิดในจังหวัดที่มีอัตราการคุมกำเนิดต่ำ : กรณีศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ. ปรินญา นิพนธ์ กศ.ด.(การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ. อุดลำนเนา.
- สววรรค์ ทับศรี. (2543). ประสิทธิผลของโปรแกรมสุขศึกษา เรื่องการดูแลบุตรตัวเหลืองของมารดาหลังคลอดโดยประยุกต์ใช้แรงสนับสนุนทางสังคม ในโรงพยาบาลราชวิถี. ปรินญา นิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อุดลำนเนา.
- สมพงษ์ เกษมสิน. (2517). การบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2529). ทฤษฎีสังคมวิทยา. กรุงเทพฯ : เจ้าพระยาการพิมพ์.
- สาโรจน์ แผงยัง. (2536). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งต่อการยอมรับนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาของนักฝึกอบรมในประเทศไทย. ปรินญา นิพนธ์. กศ.ด. (เทคโนโลยีการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อุดลำนเนา.
- สำรวย วรเดชะคงคา. (2534). ผลของการฝึกอบรมทางศาสนาที่มีต่อการพัฒนาจิตลักษณะของนักเรียนที่เข้าโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน ที่วัดม่วง เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร. ปรินญา นิพนธ์. วท.ด. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อุดลำนเนา.
- สุจิตรา บัวใบ. (2527). การวิเคราะห์พฤติกรรมการออมของครัวเรือนในเขตเมืองและเขตชนบทของประเทศไทย. ปรินญา นิพนธ์ ศศ.ม.(เศรษฐศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุชาดา รัชชกุล. (2541). การตั้งครุฑไม่พึงปรารถนาและการตัดสินใจทำแท้ง. ปรินญา นิพนธ์. กศ.ด. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อุดลำนเนา.
- สุทิน เนียมพลับ. (2525). เทคนิคการสอนและประสบการณ์วิชาชีพภาคปฏิบัติ. ราชบุรี. ม.ป.พ.
- สุเทพ สุนทรภัสช. (2535). ทฤษฎีสังคมวิทยาร่วมสมัย : พื้นฐานแนวความคิดทฤษฎีทางสังคมและวัฒนธรรม. เชียงใหม่ : ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุนทร ณ รังสี และคณะ. (2524). พระพุทธศาสนา. หนังสือเรียนสังคมศึกษา รายวิชา ส ๐๔๑๐ - ส ๐๔๑๑. กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช.
- สุรพงษ์ ชูเดช. (2542). ผลของการฝึกอบรมตามแนวไตรสิกขาที่มีต่อการพัฒนาวินัยในตนเองของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. ปรินญา นิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อุดลำนเนา.
- สุริยะ พันธุ์ดี. (2536). ความสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาในโรงเรียนกับจิตลักษณะและพฤติกรรมก้าวร้าว ในนักเรียนระดับมัธยมศึกษา. ปรินญา นิพนธ์ วท.ม.(พฤติกรรมศาสตร์) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อุดลำนเนา.
- โสภณ เสือพันธ์. (2529). ปัจจัยบางประการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกโปรแกรมการเรียนของนักศึกษาระดับประโยควิชาชีพชั้นต้น ชั้นปีที่ 1 ในวิทยาลัยเทคนิค ดอนเมือง สังกัดกรมอาชีวศึกษา. วิทยานิพนธ์. ศศ.ม. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- หรรษา เลหาเสรีกุล. (2537). การเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ กับลักษณะทางพุทธศาสนาและทางพฤติกรรมศาสตร์ของนักเรียนวัยรุ่น. ปรินญา นิพนธ์. วท.ม.(พฤติกรรมศาสตร์) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อุดลำนเนา.
- หอม คลายานนท์ และคณะ. (2524). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาวิทยาลัยครูนครสวรรค์ระหว่างผู้ปฏิบัติ และผู้ไม่ปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน. รายงานผลการวิจัย. นครสวรรค์. วิทยาลัยครูนครสวรรค์.

- อนุชา สมจิตร. (2539). การศึกษาการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลจากการปฏิบัติกรรมฐานด้วยการเจริญสติปัฏฐานสี่ซึ่งฝึกสอนโดยคุณแม่ ดร. สิริ กรินชัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ
กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหิดล. อัดสำเนา.
- อโนชา จังจรัส. (2529). ผลของการบวชชีพราหมณ์ ต่อระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษา
วิทยาลัยพลศึกษา วิทยาลัยพลศึกษาในจังหวัดภาคกลาง. วิทยานิพนธ์. กศ.ม.(จิตวิทยา
พัฒนาการ) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- อภิญา โพธิ์ศรีทอง. (2536). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการพยาบาลผู้ป่วยสูงอายุของพยาบาล
ในสังกัดกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข. วิทยานิพนธ์. วท.ม.(พฤติกรรมศาสตร์)
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- อรพินทร์ ชูชม, อัจฉรา สุขารมณ และวิลาสลักษณ์ ชวัลลี. (2542). การพัฒนาแบบวัดแรงจูงใจ
ภายใน. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อรุณ รัชชธรรม. (2531). หลัคนุชนิยมสัมพันธ์. กรุงเทพมหานคร. ไทยวัฒนาพานิช.
- อวยชัย โรจนนรินทร์กิจ. (2526). ผลของการฝึกอาณาปณสติ สมาธิในพระพุทธศาสนาต่อการพัฒนา
การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- อ้อมเดือน สดมณี. (2536). ผลของการฝึกอบรมทางพุทธพฤติกรรมศาสตร์ต่อจิตลักษณะและประสิทธิผล
ของครู. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
อัดสำเนา.
- _____. (2539). ลักษณะทางพุทธศาสนาและจิตสังคมของครูมัธยมศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอด
ทางศาสนา. รายงานการวิจัยฉบับที่ 58. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์.
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อ้อมเดือน สดมณี และ นกเล็ก สุขถิ่นไทย. (2529). บทบาทของครูประถมศึกษาในการถ่ายทอดค่านิยม
ทางศาสนา. รายงานการวิจัยฉบับที่ . กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ.
- อุทัย สายเนตร. (2537). รายงานการวิจัยเรื่องพฤติกรรมกรออมของเกษตรกร. กรุงเทพมหานคร :
กองวิชาการ สำนักงานวิชาการ และแผน วิชาการเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร.
- อุบล เลี้ยววาริน. (2542). รายงานการวิจัยเรื่องผลการฝึกอบรมตามแนวพุทธต่อจิตลักษณะและลักษณะ
ทางพุทธของบุคคลในวัยผู้ใหญ่. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา. สถาบันราชภัฏ
สวนสุนันทา.
- Baird, Bruce F.(1978). "Cost-Benefit Analysis : A Test of Alternative Methodologies," in
Agricultural Decision Making. Edited by peggy F. Barlett. p. 137 – 160. New York :
Academic Press.
- Bandura. (1986). *Social foundation of thought and action : A social cognitive theory*. Englewood
Cliffs N.J. : Prentice-Hall.
- Bandura. (1997). *Self-efficacy : The exerise of control*. Newyork : W.H. Freeman and company.
- Byrd, Jack. (1982). *Decision Models for Management*. New York : McGraw-Hill.
- Caison, Walter Burris. (1997). *NA Affiliation Self – Efficacy and Behaviors Among Callers and Call
Recipients*. North Carolina : North Carolina State University.
- Carey, K.B. and M.P. Carey. (1993). *Change in Self – Efficacy and Resulting From Unaided
Attempts to Quit Smokin*. *Psychology of Addictive Behavior*. 7(4) : 219 – 224.

- Cutrona, Carolyn E. (1996). *Social Support in Couple : Marriage as a resource in time of stress*. United State of America : SAGE.
- Fishburn, Peter C. (1972). "Personalistic Decision Theory Exposition and Critique," in *Decision Making : Creativity Judgement and Systems*. Edited By Henry J. Brinkers. p.19. Ohio : Ohio State University Press.
- Janis, Irving L. and Leon Mann.(1977). *Decision Making : A Psychological Analysis of Conflict, Choice, and Commitment*. New York : Free Press.
- Klecka, W.R. (1980). *Discriminant Analysis*. :London : Sage.
- Lee, Cynthia and Bobko, Phillip. (1994). *Self-Efficacy Beliefs : Comparison of live measures*. *Journal of Applies Psychology*. 95(3) : 364 - 369.
- Luzzo,Darrel Anthony. (1995). "The Relative Contributions of Self – Efficacy and Locus of Control to the Prediction of Career Maturity". *Journal of College Development*. 36(1) : 61 – 66.
- Menchaca, Maria Denise. (1996). *"The Influence of Self – Efficacy on Educational and Occupational Considerations and Plans of Mexicacn – American, Grade 12 students,"* Dissertation Abstracts International. 84 : 2881.
- Reeder, William M. (1973). "Beliefs, Disbeliefs and Social Action," *Department of Rural Sociology Bulletin*. p. 74-77. New York : Cornell University.
- Rogers, Everett M. (1983). *Diffusion of Innovation*. 3rd ed. New York : Free Press.
- Simon, Herbert A.(1960). *The New Science of Management Decision*. New York : Herper and Row.
- Stevens, J. (1992). *Applied Multivariate Statistic for the Social Sciences*. New Jersey : Lawrence Erlbaum Associates.
- Suurmeijer, Theo P.B.M., et al. (1995). "The Measurement of Social Support in The 'European Research on Incapacitating Diseases and Social Support' The Development of The Social support Questionnaire for Transactions (SSQT)," *Social Sciences and Medicines*. 40(9) : 1221 – 1229.
- Woods, Peter. (1983). *Sociology and the School : An Interactionist View Point*. London. Routledgeand Kegan Paul.

ภาคผนวก

- ตัวอย่างแบบสอบถามตัวแปรด้านลักษณะทางจิต ลักษณะทางพุทธ และลักษณะทางสังคมที่ใช้ในการจำแนกการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาของเยาวชนไทย
- แสดงค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Item total correlation coefficient) และความเชื่อมั่นของแบบวัดตัวแปรต่างๆที่ใช้ในการจำแนกการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาของเยาวชนไทย

แบบสอบถาม

ตัวแปรด้านลักษณะทางจิต ลักษณะทางพุทธ และลักษณะทางสังคม
ที่ใช้ในการจำแนกการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาของเยาวชนไทย

คำชี้แจง

เนื่องจากแบบสอบถามนี้เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เรื่อง ตัวแปรด้านลักษณะทางจิต ลักษณะทางพุทธ และลักษณะทางสังคมที่ใช้ในการจำแนกการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาของเยาวชนไทย มีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการทราบว่าตัวแปรอิสระตัวใดบ้างที่สามารถจำแนกการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธออกจากที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธของเยาวชนได้ ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยจะนำไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมให้เยาวชนสามารถใช้เวลาให้เป็นประโยชน์และเลือกที่จะสนใจพุทธศาสนาเพิ่มมากขึ้น ผู้วิจัยจึงขอให้ท่านซึ่งเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติและความเหมาะสมได้ตอบแบบสอบถามฉบับนี้อย่างสมบูรณ์

รายละเอียดของแบบสอบถาม

แบบสอบถามฉบับนี้ประกอบด้วย 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 การเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธ โดยแบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ

1. ด้านความรู้สึกรู้สึก
2. ด้านความสามารถ
3. ด้านลักษณะทางพุทธ
4. ด้านสภาพสังคม
5. ด้านความรู้เกี่ยวกับเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกท่านที่สละเวลาในการตอบแบบสอบถามฉบับนี้เป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่าน โดยกรุณาตอบแบบสอบถามนี้ด้วยความถูกต้องและครบถ้วนตามความเป็นจริง ข้อมูลทั้งหมดที่ได้รับจะเก็บไว้เป็นความลับเพื่อใช้ประโยชน์ทางการวิจัยเท่านั้น

นพรัตน์ ศรีแปดริ้ว
นิสิตปริญญาโท
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

แบบสอบถาม ตอนที่ 1
ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจงในการตอบ

แบบสอบถามชุดนี้เป็นแบบเติมคำและให้กาเครื่องหมาย ขอความกรุณาให้ท่านเติมข้อความหรือทำเครื่องหมายในตัวเลือกให้ตรงกับความเป็นจริงของตัวท่านมากที่สุด

๑. เพศ () ชาย () หญิง

๒. อายุ.....ปี

๓. ระดับการศึกษา

- () ต่ำกว่าปริญญาตรี(กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาหรือต่ำกว่า)
() ปริญญาตรี(กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 1 – 4 ในระดับอุดมศึกษา)
() ปริญญาตรีหรือสูงกว่า(สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีแล้ว)

๔. ที่อยู่ปัจจุบัน

- () อยู่กับครอบครัวที่บ้าน
() อยู่หอพัก
() อยู่บ้านเช่า
() อื่นๆ(โปรดระบุ).....

๕. ท่านรับทราบข้อมูลในการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาจากแหล่งใด

- () ครอบครัว
() เพื่อน
() สื่อต่างๆ เช่น Internet วิทยุ หนังสือพิมพ์ ฯลฯ
() อื่นๆ(โปรดระบุ).....

๖. ท่านนึกถึงเพื่อนที่อยู่ในวัยเดียวกันที่เรียนที่เดียวกัน หรือรู้สึกสนิทสนม 5 คนที่ไม่ได้เข้ารับการฝึกอบรมทาง พุทธศาสนา พร้อมรายละเอียดบางประการ

ชื่อ อาชีพ สถานที่ติดต่อที่สะดวก

โทรศัพท์

1.
2.
3.
4.
5.

๙. ฉันสนใจที่จะเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธในโครงการที่จัดขึ้น
- | | | | | | |
|-------------------|-------------|---------------------|------------------------|----------------|-------------------|
| <u>จริงที่สุด</u> | <u>จริง</u> | <u>ค่อนข้างจริง</u> | <u>ค่อนข้างไม่จริง</u> | <u>ไม่จริง</u> | <u>ไม่จริงเลย</u> |
|-------------------|-------------|---------------------|------------------------|----------------|-------------------|
๑๐. การฝึกอบรมทางพุทธ ทำให้ฉันเสียเวลาโดยเปล่าประโยชน์
- | | | | | | |
|-------------------|-------------|---------------------|------------------------|----------------|-------------------|
| <u>จริงที่สุด</u> | <u>จริง</u> | <u>ค่อนข้างจริง</u> | <u>ค่อนข้างไม่จริง</u> | <u>ไม่จริง</u> | <u>ไม่จริงเลย</u> |
|-------------------|-------------|---------------------|------------------------|----------------|-------------------|
๑๑. การฝึกอบรมทางพุทธจะช่วยให้เข้าใจในหลักของพุทธศาสนาเพิ่มขึ้น
- | | | | | | |
|-------------------|-------------|---------------------|------------------------|----------------|-------------------|
| <u>จริงที่สุด</u> | <u>จริง</u> | <u>ค่อนข้างจริง</u> | <u>ค่อนข้างไม่จริง</u> | <u>ไม่จริง</u> | <u>ไม่จริงเลย</u> |
|-------------------|-------------|---------------------|------------------------|----------------|-------------------|
๑๒. ฉันพอใจที่จะนั่งสมาธิอย่างสงบเป็นเวลานานโดยไม่มีใครรบกวน
- | | | | | | |
|-------------------|-------------|---------------------|------------------------|----------------|-------------------|
| <u>จริงที่สุด</u> | <u>จริง</u> | <u>ค่อนข้างจริง</u> | <u>ค่อนข้างไม่จริง</u> | <u>ไม่จริง</u> | <u>ไม่จริงเลย</u> |
|-------------------|-------------|---------------------|------------------------|----------------|-------------------|
๑๓. ฉันรู้สึกว่าการใช้ชีวิตฉันจะพบแต่สิ่งดี ๆ เมื่อรับการฝึกอบรมทางพุทธ
- | | | | | | |
|-------------------|-------------|---------------------|------------------------|----------------|-------------------|
| <u>จริงที่สุด</u> | <u>จริง</u> | <u>ค่อนข้างจริง</u> | <u>ค่อนข้างไม่จริง</u> | <u>ไม่จริง</u> | <u>ไม่จริงเลย</u> |
|-------------------|-------------|---------------------|------------------------|----------------|-------------------|
๑๔. ฉันมีความสุขเมื่อได้ปฏิบัติธรรม หรือเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธ
- | | | | | | |
|-------------------|-------------|---------------------|------------------------|----------------|-------------------|
| <u>จริงที่สุด</u> | <u>จริง</u> | <u>ค่อนข้างจริง</u> | <u>ค่อนข้างไม่จริง</u> | <u>ไม่จริง</u> | <u>ไม่จริงเลย</u> |
|-------------------|-------------|---------------------|------------------------|----------------|-------------------|
๑๕. ฉันไม่พร้อมที่จะฝึกอบรมทางพุทธด้วยเหตุผลส่วนตัว
- | | | | | | |
|-------------------|-------------|---------------------|------------------------|----------------|-------------------|
| <u>จริงที่สุด</u> | <u>จริง</u> | <u>ค่อนข้างจริง</u> | <u>ค่อนข้างไม่จริง</u> | <u>ไม่จริง</u> | <u>ไม่จริงเลย</u> |
|-------------------|-------------|---------------------|------------------------|----------------|-------------------|
๑๖. ฉันพร้อมจะเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธทุกครั้งที่มีโอกาส
- | | | | | | |
|-------------------|-------------|---------------------|------------------------|----------------|-------------------|
| <u>จริงที่สุด</u> | <u>จริง</u> | <u>ค่อนข้างจริง</u> | <u>ค่อนข้างไม่จริง</u> | <u>ไม่จริง</u> | <u>ไม่จริงเลย</u> |
|-------------------|-------------|---------------------|------------------------|----------------|-------------------|
๑๗. ฉันตั้งใจจะพัฒนาตนโดยการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธ
- | | | | | | |
|-------------------|-------------|---------------------|------------------------|----------------|-------------------|
| <u>จริงที่สุด</u> | <u>จริง</u> | <u>ค่อนข้างจริง</u> | <u>ค่อนข้างไม่จริง</u> | <u>ไม่จริง</u> | <u>ไม่จริงเลย</u> |
|-------------------|-------------|---------------------|------------------------|----------------|-------------------|
๑๘. ฉันปฏิเสธการฝึกอบรมทางพุทธที่มีการฝึกที่เคร่งครัด
- | | | | | | |
|-------------------|-------------|---------------------|------------------------|----------------|-------------------|
| <u>จริงที่สุด</u> | <u>จริง</u> | <u>ค่อนข้างจริง</u> | <u>ค่อนข้างไม่จริง</u> | <u>ไม่จริง</u> | <u>ไม่จริงเลย</u> |
|-------------------|-------------|---------------------|------------------------|----------------|-------------------|
๑๙. ฉันตั้งใจว่าจะแนะนำผู้อื่นให้มาเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธให้มากขึ้น
- | | | | | | |
|-------------------|-------------|---------------------|------------------------|----------------|-------------------|
| <u>จริงที่สุด</u> | <u>จริง</u> | <u>ค่อนข้างจริง</u> | <u>ค่อนข้างไม่จริง</u> | <u>ไม่จริง</u> | <u>ไม่จริงเลย</u> |
|-------------------|-------------|---------------------|------------------------|----------------|-------------------|

๓๑. ฉันพยายามเรียนรู้หลักการทางพุทธจากการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธ
- | | | | | | |
|-------------------|-------------------|-------------------|-------------------|-------------------|-------------------|
| <u> </u> | <u> </u> | <u> </u> | <u> </u> | <u> </u> | <u> </u> |
| จริงที่สุด | จริง | ค่อนข้างจริง | ค่อนข้างไม่จริง | ไม่จริง | ไม่จริงเลย |
๓๒. ฉันรู้สึกว่าการนั่งสมาธิอย่างสงบเป็นเวลานานๆเป็นเรื่องยาก
- | | | | | | |
|-------------------|-------------------|-------------------|-------------------|-------------------|-------------------|
| <u> </u> | <u> </u> | <u> </u> | <u> </u> | <u> </u> | <u> </u> |
| จริงที่สุด | จริง | ค่อนข้างจริง | ค่อนข้างไม่จริง | ไม่จริง | ไม่จริงเลย |
๓๓. ฉันรู้สึกเบื่อเมื่อต้องนั่งสมาธิเป็นเวลานานๆ
- | | | | | | |
|-------------------|-------------------|-------------------|-------------------|-------------------|-------------------|
| <u> </u> | <u> </u> | <u> </u> | <u> </u> | <u> </u> | <u> </u> |
| จริงที่สุด | จริง | ค่อนข้างจริง | ค่อนข้างไม่จริง | ไม่จริง | ไม่จริงเลย |
๓๔. ฉันรู้สึกอึดอัดเมื่อไม่ได้พูดกับคนอื่นๆเป็นเวลานานๆ
- | | | | | | |
|-------------------|-------------------|-------------------|-------------------|-------------------|-------------------|
| <u> </u> | <u> </u> | <u> </u> | <u> </u> | <u> </u> | <u> </u> |
| จริงที่สุด | จริง | ค่อนข้างจริง | ค่อนข้างไม่จริง | ไม่จริง | ไม่จริงเลย |
๓๕. ฉันอึดอัดเมื่อจะต้องทำตามกฎระเบียบของที่โครงการฝึกอบรมทางพุทธ
- | | | | | | |
|-------------------|-------------------|-------------------|-------------------|-------------------|-------------------|
| <u> </u> | <u> </u> | <u> </u> | <u> </u> | <u> </u> | <u> </u> |
| จริงที่สุด | จริง | ค่อนข้างจริง | ค่อนข้างไม่จริง | ไม่จริง | ไม่จริงเลย |
๓๖. ฉันรู้สึกสบายใจทุกครั้งที่ได้เข้าโครงการฝึกปฏิบัติตามแนวทางพุทธ
- | | | | | | |
|-------------------|-------------------|-------------------|-------------------|-------------------|-------------------|
| <u> </u> | <u> </u> | <u> </u> | <u> </u> | <u> </u> | <u> </u> |
| จริงที่สุด | จริง | ค่อนข้างจริง | ค่อนข้างไม่จริง | ไม่จริง | ไม่จริงเลย |
๓๗. ฉันเลือกที่จะเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธทุกครั้งที่มีโอกาส
- | | | | | | |
|-------------------|-------------------|-------------------|-------------------|-------------------|-------------------|
| <u> </u> | <u> </u> | <u> </u> | <u> </u> | <u> </u> | <u> </u> |
| จริงที่สุด | จริง | ค่อนข้างจริง | ค่อนข้างไม่จริง | ไม่จริง | ไม่จริงเลย |
๓๘. ฉันเลือกที่จะปรึกษาหารือในเรื่องเกี่ยวกับการนั่งสมาธิที่ถูกต้องวิธีกับผู้รู้เสมอ
- | | | | | | |
|-------------------|-------------------|-------------------|-------------------|-------------------|-------------------|
| <u> </u> | <u> </u> | <u> </u> | <u> </u> | <u> </u> | <u> </u> |
| จริงที่สุด | จริง | ค่อนข้างจริง | ค่อนข้างไม่จริง | ไม่จริง | ไม่จริงเลย |
๓๙. ฉันมักจะไม่ค่อยเรื่องเกี่ยวกับการฝึกอบรมทางพุทธเพราะเป็นเรื่องจำเจ
- | | | | | | |
|-------------------|-------------------|-------------------|-------------------|-------------------|-------------------|
| <u> </u> | <u> </u> | <u> </u> | <u> </u> | <u> </u> | <u> </u> |
| จริงที่สุด | จริง | ค่อนข้างจริง | ค่อนข้างไม่จริง | ไม่จริง | ไม่จริงเลย |
๔๐. ถ้าให้เลือกได้ ฉันจะไม่เลือกการเข้าฝึกอบรมทางพุทธเลย
- | | | | | | |
|-------------------|-------------------|-------------------|-------------------|-------------------|-------------------|
| <u> </u> | <u> </u> | <u> </u> | <u> </u> | <u> </u> | <u> </u> |
| จริงที่สุด | จริง | ค่อนข้างจริง | ค่อนข้างไม่จริง | ไม่จริง | ไม่จริงเลย |

ด้านที่ 2 ด้านความสามารถ

คำชี้แจงในการตอบ

ขอให้ท่านพิจารณาว่า ท่านสามารถทำกิจกรรมต่อไปนี้ได้หรือไม่ ถ้าสามารถทำได้ ท่านมีความมั่นใจเพียงใด เมื่อท่านอ่านข้อความแล้วโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความรู้สึกของท่านมากที่สุด กรุณาตอบให้ครบทุกข้อ

๔๑. อ่านหนังสือธรรมะเป็นเวลา 15 นาทีติดต่อกัน

0	1	2	3	4	5	6	7
ไม่สามารถทำได้	ทำได้ และมั่นใจ น้อยมาก			ทำได้ และมั่นใจ ปานกลาง			ทำได้ และมั่นใจ ที่สุด

๔๒. ฟังธรรมะบรรยายติดต่อกันเป็นเวลา 1 ชั่วโมง

0	1	2	3	4	5	6	7
ไม่สามารถทำได้	ทำได้ และมั่นใจ น้อยมาก			ทำได้ และมั่นใจ ปานกลาง			ทำได้ และมั่นใจ ที่สุด

๔๓. นุ่งขาวห่มขาวติดต่อกันตลอดโครงการฝึกอบรมทางพุทธ

0	1	2	3	4	5	6	7
ไม่สามารถทำได้	ทำได้ และมั่นใจ น้อยมาก			ทำได้ และมั่นใจ ปานกลาง			ทำได้ และมั่นใจ ที่สุด

๔๔. นั่งสมาธิโดยไม่ลุกไปไหนเลย 15 นาที

0	1	2	3	4	5	6	7
ไม่สามารถทำได้	ทำได้ และมั่นใจ น้อยมาก			ทำได้ และมั่นใจ ปานกลาง			ทำได้ และมั่นใจ ที่สุด

๔๕. ไม่โทรศัพท์หาใครตลอดโครงการฝึกอบรมทางพุทธ

0	1	2	3	4	5	6	7
ไม่สามารถทำได้	ทำได้ และมั่นใจ น้อยมาก			ทำได้ และมั่นใจ ปานกลาง			ทำได้ และมั่นใจ ที่สุด

๔๖. รับประทานอาหารเจติดต่อกันตลอดโครงการฝึกอบรมทางพุทธ

0	1	2	3	4	5	6	7
ไม่สามารถทำได้	ทำได้ และมั่นใจ น้อยมาก			ทำได้ และมั่นใจ ปานกลาง			ทำได้ และมั่นใจ ที่สุด

๔๗. ไม่พูดกับผู้อื่นเลยตลอดเวลา 3 วัน

0	1	2	3	4	5	6	7
ไม่สามารถทำได้	ทำได้ และมั่นใจ น้อยมาก			ทำได้ และมั่นใจ ปานกลาง			ทำได้ และมั่นใจ ที่สุด

๔๘. นำสวดมนต์ และแผ่เมตตา

0	1	2	3	4	5	6	7
ไม่สามารถทำได้	ทำได้ และมั่นใจ น้อยมาก			ทำได้ และมั่นใจ ปานกลาง			ทำได้ และมั่นใจ ที่สุด

๔๙. ไม่คิดวอกแวกในขณะที่นั่งสมาธิ

0	1	2	3	4	5	6	7
ไม่สามารถทำได้	ทำได้ และมั่นใจ น้อยมาก			ทำได้ และมั่นใจ ปานกลาง			ทำได้ และมั่นใจ ที่สุด

๕๐. ถือศีล 5 อย่างเคร่งครัดเป็นเวลา 7 วัน

0	1	2	3	4	5	6	7
ไม่สามารถทำได้	ทำได้ และมั่นใจ น้อยมาก			ทำได้ และมั่นใจ ปานกลาง			ทำได้ และมั่นใจ ที่สุด

๕๑. ถือศีล 8 อย่างเคร่งครัดเป็นเวลา 3 วัน

0	1	2	3	4	5	6	7
ไม่สามารถทำได้	ทำได้ และมั่นใจ น้อยมาก			ทำได้ และมั่นใจ ปานกลาง			ทำได้ และมั่นใจ ที่สุด

๕๒. ปฏิบัติตามระเบียบทุกอย่างของโครงการฝึกอบรมทางพุทธติดต่อกันตลอดโครงการ

0	1	2	3	4	5	6	7
ไม่สามารถทำได้	ทำได้และมั่นใจน้อยมาก			ทำได้และมั่นใจปานกลาง			ทำได้และมั่นใจที่สุด

ด้านที่ 3 ด้านลักษณะทางพุทธ

คำชี้แจงในการตอบ

เมื่อท่านอ่านข้อความแล้วโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความรู้สึกของท่านมากที่สุด กรุณาตอบให้ครบทุกข้อ

๕๓. ฉันเชื่อว่าการปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าจะทำให้ฉันมีความสุขอย่างแท้จริง

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

๕๔. พระสงฆ์บางรูปได้ช่วยให้ฉันใกล้ชิดและศรัทธาในศาสนามากยิ่งขึ้น

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

๕๕. ฉันเชื่อว่ามนุษย์เราเมื่อตายแล้วก็จบสิ้นเพียงแค่นั้น

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

๕๖. ความเชื่อว่า "ชีวิตเป็นทุกข์" เป็นการมองโลกในแง่ร้ายและเป็นเรื่องเหลวไหล

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

๕๗. ฉันเชื่อว่าบุญกุศลเป็นสิ่งเดียวที่ฉันสามารถนำติดตัวไปได้ทุกภพทุกชาติ

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

๕๘. ฉันเชื่อว่านรกสวรรค์ภพภูมิต่างๆเป็นเรื่องงมงาย

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

๕๙. พระพุทธเจ้ามีความสำคัญต่อชีวิตของฉัน

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

๖๐. ฉันเป็นคนดีได้โดยไม่จำเป็นต้องสนใจคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

๖๑. การพัฒนาตนเองเพื่อเข้าสู่นิพพานเป็นสิ่งที่ไม่เกินความพยายามของมนุษย์

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

๖๒. ฉันซาบซึ้งในความเมตตาของพระพุทธเจ้าต่อมวลมนุษย์

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

๖๓. ฉันพร้อมที่จะพูดปด ถ้าคำพูดนั้นจะช่วยให้ฉันได้รับประโยชน์

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

๖๔. ฉันเห็นว่าการสวดมนต์ไว้พระก่อนเข้านอน เป็นการกระทำที่ไร้สาระ

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

๖๕. คงต้องรอให้ร่ำรวยกว่านี้ก่อน ฉันจึงจะทำบุญให้ทานแก่ผู้อื่น

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

๖๖. ฉันดื่มสุรา และ/ หรือ เบียร์ โดยไม่สนใจว่าจะผิดศีลหรือไม่

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

๖๗. ฉันไม่คิดว่าการทำสมาธิจะให้ประโยชน์แก่ฉันได้

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

๖๘. การแอบหยิบของราคาเพียงเล็กน้อยจากร้านค้า ไม่น่าจะเป็นความผิดเพราะเจ้าของร้านได้กำไรจากสินค้าอื่น ๆ มากอยู่แล้ว

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

๖๙. ฉันชอบแนะนำให้คนอื่นอ่านหนังสือเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

๗๐. ฉันจะอาฆาตเคียดแค้นคนที่จงใจทำให้ฉันเจ็บช้ำน้ำใจ

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

๗๑. การตกปลาเป็นเกมกีฬาที่น่าตื่นเต้น

<u>จริงที่สุด</u>	<u>จริง</u>	<u>ค่อนข้างจริง</u>	<u>ค่อนข้างไม่จริง</u>	<u>ไม่จริง</u>	<u>ไม่จริงเลย</u>
-------------------	-------------	---------------------	------------------------	----------------	-------------------

๗๒. ฉันจะคำนึงถึงเรื่องบาปบุญก่อนตัดสินใจทำอะไรสิ่งหนึ่งเสมอ

<u>จริงที่สุด</u>	<u>จริง</u>	<u>ค่อนข้างจริง</u>	<u>ค่อนข้างไม่จริง</u>	<u>ไม่จริง</u>	<u>ไม่จริงเลย</u>
-------------------	-------------	---------------------	------------------------	----------------	-------------------

ด้านที่ 4 ด้านสภาพสังคม

คำชี้แจงในการตอบ

แบบสอบถามด้านนี้มีความต้องการที่จะทราบสภาพแวดล้อมทางสังคมของท่าน เมื่อท่านอ่านข้อความแล้วโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความรู้สึกของท่านมากที่สุด กรุณาตอบให้ครบทุกข้อ

๗๓. ถ้าฉันขาดพ่อแม่ ฉันก็มีคนอื่นที่อาจจะทำหน้าที่แทนได้

<u>จริงที่สุด</u>	<u>จริง</u>	<u>ค่อนข้างจริง</u>	<u>ค่อนข้างไม่จริง</u>	<u>ไม่จริง</u>	<u>ไม่จริงเลย</u>
-------------------	-------------	---------------------	------------------------	----------------	-------------------

๗๔. แม้ว่าคนในครอบครัวจะไม่เข้าใจฉัน ฉันก็มีคนอื่นที่เข้าใจฉันดี

<u>จริงที่สุด</u>	<u>จริง</u>	<u>ค่อนข้างจริง</u>	<u>ค่อนข้างไม่จริง</u>	<u>ไม่จริง</u>	<u>ไม่จริงเลย</u>
-------------------	-------------	---------------------	------------------------	----------------	-------------------

๗๕. เมื่อฉันต้องการความช่วยเหลือ ก็มีคนภายนอกครอบครัวที่อาจช่วยฉันได้

<u>จริงที่สุด</u>	<u>จริง</u>	<u>ค่อนข้างจริง</u>	<u>ค่อนข้างไม่จริง</u>	<u>ไม่จริง</u>	<u>ไม่จริงเลย</u>
-------------------	-------------	---------------------	------------------------	----------------	-------------------

๗๖.ญาติบางคนช่วยฉันให้หายกลุ้มใจ คลายวิตกได้

<u>จริงที่สุด</u>	<u>จริง</u>	<u>ค่อนข้างจริง</u>	<u>ค่อนข้างไม่จริง</u>	<u>ไม่จริง</u>	<u>ไม่จริงเลย</u>
-------------------	-------------	---------------------	------------------------	----------------	-------------------

๗๗.ญาติผู้ใหญ่บางคนสามารถช่วยฉันในเรื่องเงินทองได้

<u>จริงที่สุด</u>	<u>จริง</u>	<u>ค่อนข้างจริง</u>	<u>ค่อนข้างไม่จริง</u>	<u>ไม่จริง</u>	<u>ไม่จริงเลย</u>
-------------------	-------------	---------------------	------------------------	----------------	-------------------

๗๘.ญาติบางคนสามารถช่วยฉันทางการเรียนได้

<u>จริงที่สุด</u>	<u>จริง</u>	<u>ค่อนข้างจริง</u>	<u>ค่อนข้างไม่จริง</u>	<u>ไม่จริง</u>	<u>ไม่จริงเลย</u>
-------------------	-------------	---------------------	------------------------	----------------	-------------------

๗๙.ญาติบางคน ช่วยให้กำลังใจฉันได้เมื่อฉันเกิดทุกข์

<u>จริงที่สุด</u>	<u>จริง</u>	<u>ค่อนข้างจริง</u>	<u>ค่อนข้างไม่จริง</u>	<u>ไม่จริง</u>	<u>ไม่จริงเลย</u>
-------------------	-------------	---------------------	------------------------	----------------	-------------------

๘๐. เมื่อฉันมีทุกข์ร้อนญาติบางคนสามารถช่วยฉันได้

จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

๘๑. เมื่อฉันมีทุกข์ร้อนคนรู้จักบางคนสามารถช่วยฉันได้

จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

๘๒. ครูบางท่าน สามารถช่วยฉันได้ในเรื่องเงินทองได้

จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

๘๓. ครูบางท่าน สามารถช่วยฉันทางด้านการเรียนได้

จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

๘๔. คนรู้จักบางคน สามารถช่วยฉันทางด้านการเรียนได้

จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

๘๕. เพื่อนบางคน ช่วย使我กำลังใจฉันได้เมื่อฉันเกิดข้อแก้

จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

๘๖. ครูบางท่าน ช่วย使我กำลังใจฉันได้เมื่อฉันเกิดข้อแก้

จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

๘๗. คนรู้จักบางคน ช่วย使我กำลังใจฉันได้เมื่อฉันเกิดข้อแก้

จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

๘๘. ฉันรู้สึกเบื่อสภาพแวดล้อมทางบ้าน

จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

๘๙. ฉันรู้สึกอึดอัดที่ต้องอยู่กับคนในครอบครัว

จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

๙๐. ฉันรู้สึกไม่พอใจอาจารย์ / หัวหน้า ที่มักจะไม่มีเหตุผล

จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

๙๑. ฉันรู้สึกไร้ค่าอยู่เพื่อน ๆ ที่ชอบชวนกันเที่ยวเตร่

จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

๙๒. ฉันอยากหลีกเลี่ยงหนีจากเพื่อน ๆ ที่เห็นแก่ตัว

จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

๙๓. ฉันรู้สึกเบื่อหน่ายผู้คนในสังคมที่เอาใจเอาเปรียบกัน

จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

๙๔. ฉันอยากจะทำชีวิตที่ต้องต่อสู้ดิ้นรนอย่างมาก

จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

๙๕. ฉันรู้สึกผิดหวังที่คนรักทอดทิ้งฉันไป

จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

๙๖. ฉันรู้สึกบาปที่กระทำเรื่องผิดศีลธรรม

จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

๙๗. ฉันรู้สึกว่าตัวเองด้อยโอกาส

จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

๙๘. ฉันรู้สึกว่าสังคมไม่เคยให้โอกาสแก่ฉัน

จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

๙๙. ฉันรู้สึกเบื่อในภาระหน้าที่ของตัวเอง

จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

๑๐๐. ฉันรู้สึกไม่สบายใจกับคำขู่ "เลิกคบ" ของเพื่อน

จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

๑๐๑. ฉันรู้สึกไม่พอใจอาจารย์ / หัวหน้า ที่ให้งานมากแต่ให้เวลาทำที่จำกัด

จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

๑๐๒. ฉันรู้สึกอยากไปให้พ้นจากสภาพแวดล้อมที่ฉันอยู่ในขณะนี้
- | | | | | | |
|------------|------|--------------|-----------------|---------|------------|
| จริงที่สุด | จริง | ค่อนข้างจริง | ค่อนข้างไม่จริง | ไม่จริง | ไม่จริงเลย |
|------------|------|--------------|-----------------|---------|------------|
๑๐๓. พ่อและแม่เปิดเทปธรรมะให้ฉันฟังบ่อยครั้ง
- | | | | | | |
|------------|------|--------------|-----------------|---------|------------|
| จริงที่สุด | จริง | ค่อนข้างจริง | ค่อนข้างไม่จริง | ไม่จริง | ไม่จริงเลย |
|------------|------|--------------|-----------------|---------|------------|
๑๐๔. พ่อแม่ใช้ฉันไปซื้อเบียร์หรือเหล้าให้ท่านบ่อยครั้ง
- | | | | | | |
|------------|------|--------------|-----------------|---------|------------|
| จริงที่สุด | จริง | ค่อนข้างจริง | ค่อนข้างไม่จริง | ไม่จริง | ไม่จริงเลย |
|------------|------|--------------|-----------------|---------|------------|
๑๐๕. พ่อแม่ฉันบอกว่า การหดทำสมาธิจะทำให้ฉันเรียนหนังสือเก่ง
- | | | | | | |
|------------|------|--------------|-----------------|---------|------------|
| จริงที่สุด | จริง | ค่อนข้างจริง | ค่อนข้างไม่จริง | ไม่จริง | ไม่จริงเลย |
|------------|------|--------------|-----------------|---------|------------|
๑๐๖. พ่อแม่ฉันแสดงความพอใจทุกครั้งที่ฉันฝึกนั่งสมาธิ
- | | | | | | |
|------------|------|--------------|-----------------|---------|------------|
| จริงที่สุด | จริง | ค่อนข้างจริง | ค่อนข้างไม่จริง | ไม่จริง | ไม่จริงเลย |
|------------|------|--------------|-----------------|---------|------------|
๑๐๗. พ่อแม่ฉันไม่ทราบเรื่องการรักษาจิตใจที่ฉันอธิบายให้ฉันเข้าใจได้
- | | | | | | |
|------------|------|--------------|-----------------|---------|------------|
| จริงที่สุด | จริง | ค่อนข้างจริง | ค่อนข้างไม่จริง | ไม่จริง | ไม่จริงเลย |
|------------|------|--------------|-----------------|---------|------------|
๑๐๘. พ่อแม่ของฉันบอกฉันว่า ท่านไม่ชอบคนที่พูดโกหกหลอกลวง
- | | | | | | |
|------------|------|--------------|-----------------|---------|------------|
| จริงที่สุด | จริง | ค่อนข้างจริง | ค่อนข้างไม่จริง | ไม่จริง | ไม่จริงเลย |
|------------|------|--------------|-----------------|---------|------------|
๑๐๙. พ่อแม่สอนฉันไม่ให้ทำร้ายสัตว์ แม่น้ำมดหรือแมลงเล็ก ๆ
- | | | | | | |
|------------|------|--------------|-----------------|---------|------------|
| จริงที่สุด | จริง | ค่อนข้างจริง | ค่อนข้างไม่จริง | ไม่จริง | ไม่จริงเลย |
|------------|------|--------------|-----------------|---------|------------|
๑๑๐. พ่อแม่ฉันมักนำฉันสวดมนต์ไหว้พระก่อนเข้านอนทุกคืน
- | | | | | | |
|------------|------|--------------|-----------------|---------|------------|
| จริงที่สุด | จริง | ค่อนข้างจริง | ค่อนข้างไม่จริง | ไม่จริง | ไม่จริงเลย |
|------------|------|--------------|-----------------|---------|------------|
๑๑๑. พ่อแม่ของฉันไม่ทำผิดศีลเพราะกลัวฉันเลียนแบบ
- | | | | | | |
|------------|------|--------------|-----------------|---------|------------|
| จริงที่สุด | จริง | ค่อนข้างจริง | ค่อนข้างไม่จริง | ไม่จริง | ไม่จริงเลย |
|------------|------|--------------|-----------------|---------|------------|
๑๑๒. พ่อแม่เรียกฉันให้มาร่วมใส่บาตรพระสงฆ์ด้วยทุกครั้งที่มีโอกาส
- | | | | | | |
|------------|------|--------------|-----------------|---------|------------|
| จริงที่สุด | จริง | ค่อนข้างจริง | ค่อนข้างไม่จริง | ไม่จริง | ไม่จริงเลย |
|------------|------|--------------|-----------------|---------|------------|

๑๑๓. พ่อแม่ของฉันไม่มีเวลาพาฉันไปทำบุญที่วัด

จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

๑๑๔. พ่อแม่ฉันคิดว่าฉันยังเด็กเกินกว่าจะเข้าใจเรื่องสมาธิภาวนา

จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

๑๑๕. พ่อแม่ของฉันไม่เคยพูดคุยกันเรื่องการทำสมาธิ

จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

๑๑๖. พ่อแม่เคยชมเชยฉันที่สามารถพูดบิตเป็นอนจนพ้นจากการถูกครอบงำได้

จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

๑๑๗. พ่อแม่ของฉันพูดให้ฉันเข้าใจว่าคนที่รักษาศีลเป็นผู้ที่มักประสบความสำเร็จในชีวิต

จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

ด้านที่ 5 ด้านความรู้เกี่ยวกับการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธ

คำชี้แจงในการตอบ

เมื่อท่านอ่านข้อความแล้วโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด กรุณาตอบให้ครบทุกข้อ

๑. ท่านทราบหรือไม่ว่าในการฝึกอบรมทางพุทธ จะต้องไม่พูดคุยกับผู้ใดเลย ยกเว้นวิทยากร
() ทราบ () ไม่ทราบ
๒. ท่านทราบหรือไม่ว่าในการฝึกอบรมทางพุทธ จะต้องนั่งสมาธิเป็นเวลานานๆทุกวัน
() ทราบ () ไม่ทราบ
๓. ท่านทราบหรือไม่ว่าในการฝึกอบรมทางพุทธ จะต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด
() ทราบ () ไม่ทราบ
๔. ท่านทราบหรือไม่ว่าในการฝึกอบรมทางพุทธ จะต้องทานอาหารเจตลอดทุกวันที่ฝึกอบรม
() ทราบ () ไม่ทราบ
๕. ท่านทราบหรือไม่ว่าในการฝึกอบรมทางพุทธ จะต้องไม่ออกนอกอาคารและห้ามกลับบ้านก่อน
() ทราบ () ไม่ทราบ

๖. ท่านทราบหรือไม่ว่าในการฝึกอบรมทางพุทธ จะต้องไม่ทำงานไปทำ หรือทำอย่างอื่น นอกจากทำสมาธิ
() ทราบ () ไม่ทราบ
๗. ท่านทราบหรือไม่ว่าในการฝึกอบรมทางพุทธ จะต้องงดใช้เครื่องสื่อสาร และเครื่องไฟฟ้า ทุกชนิด
() ทราบ () ไม่ทราบ
๘. ท่านทราบหรือไม่ว่าในการฝึกอบรมทางพุทธ จะต้องงดสูบบุหรี่ สิ่งเสพติดทุกชนิด
() ทราบ () ไม่ทราบ
๙. ท่านทราบหรือไม่ว่าในการฝึกอบรมทางพุทธ เป็นการฝึกให้สํารวมกาย วาจา และใจ
() ทราบ () ไม่ทราบ
๑๐. ท่านทราบหรือไม่ว่าในการฝึกอบรมทางพุทธ เป็นการฝึกอบรมตามแนวทางสติปัฏฐาน ๔
() ทราบ () ไม่ทราบ
๑๑. ท่านทราบหรือไม่ว่าในการฝึกอบรมทางพุทธ มีวิทยากรเป็นผู้ใดบ้าง
() ทราบ () ไม่ทราบ
๑๒. ท่านทราบหรือไม่ว่าในการฝึกอบรมทางพุทธ เป็นหลักสูตรอะไร
() ทราบ () ไม่ทราบ
๑๓. ท่านทราบหรือไม่ว่าในการฝึกอบรมทางพุทธ มีวัตถุประสงค์อย่างไรบ้าง
() ทราบ () ไม่ทราบ
๑๔. ท่านทราบหรือไม่ว่าในการฝึกอบรมทางพุทธ ไม่เรียกเก็บค่าใช้จ่าย แต่อย่างใด
() ทราบ () ไม่ทราบ

แบบสอบถาม ตอนที่ 3

ความมุ่งหมาย ความเชื่อ และความคาดหวังในการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธ

คำชี้แจงในการตอบ

แบบสอบถามตอนนี้เป็นแบบเติมคำ ขอความกรุณาให้ท่านเติมข้อความให้ตรงกับความมุ่งหมาย ความเชื่อและความคาดหวังในการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธของท่านมากที่สุด

ท่านมีจุดมุ่งหมายในการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาในครั้งนี้อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

ท่านมีความคาดหวังต่อการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาในครั้งนี้อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

ท่านมีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องบุญกรรม, ภพชาติ, โชคชะตาวาสนา และการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

ท่านคิดว่าผู้ที่เกี่ยวข้องในสังคมควรทำอะไร เพื่อให้เยาวชนไทยเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา

.....

.....

.....

.....

.....

ตาราง 12 แสดงค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Item total correlation coefficient) และความเชื่อมั่นของแบบวัดเจตคติที่มีต่อการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา

ข้อ	ข้อความ	ค่าอำนาจจำแนก
1	การฝึกอบรมทางพุทธเป็นวิถีทางที่ดีที่สุดในการทำให้คนพ้นทุกข์ได้ (+)	.61
2	การฝึกอบรมทางพุทธทำให้คนทำความดีมากขึ้น (+)	.53
3	บุคคลสามารถพ้นทุกข์ได้ ถ้าสามารถปฏิบัติธรรมจนบรรลุนิพพาน (+)	.30
4	การฝึกสมาธิทำให้เสียเวลาโดยเปล่าประโยชน์ (-)	.54
5	การฝึกอบรมทางพุทธไม่มีประโยชน์ในชีวิตประจำวัน (-)	.63
6	การฝึกสมาธิทำให้จิตใจสงบ เย็นมากขึ้น (+)	.59
7	โครงการฝึกอบรมทางพุทธเป็นโครงการที่ทำให้ผู้เข้าฝึกยึดติดและงมงายในเรื่องที่ไม่เกิดประโยชน์ (-)	.54
8	ฉันไม่ชอบปฏิบัติตามกฎระเบียบ เมื่อเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธ (-)	.64
9	ฉันสนใจที่จะเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธในโครงการที่จัดขึ้น (+)	.69
10	การฝึกอบรมทางพุทธ ทำให้ฉันเสียเวลาโดยเปล่าประโยชน์ (-)	.81
11	การฝึกอบรมทางพุทธจะช่วยทำให้เข้าใจในหลักของพุทธศาสนาเพิ่มขึ้น (+)	.74
12	ฉันพอใจที่จะนั่งสมาธิอย่างสงบเป็นเวลานานโดยไม่มีใครรบกวน (+)	.73
13	ฉันรู้สึกว่ ชีวิตฉันจะพบแต่สิ่งดี ๆ เมื่อรับการฝึกอบรมทางพุทธ (+)	.51
14	ฉันมีความสุขเมื่อได้ปฏิบัติธรรม หรือเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธ (+)	.72
15	ฉันไม่พร้อมที่จะฝึกอบรมทางพุทธด้วยเหตุผลส่วนตัว (-)	.50
16	ฉันพร้อมจะเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธทุกครั้งที่มีโอกาส (+)	.69
17	ฉันตั้งใจจะพัฒนาตนโดยการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธ (+)	.76
18	ฉันปฏิเสธการฝึกอบรมทางพุทธที่มีการฝึกที่เคร่งครัด (-)	.53
19	ฉันตั้งใจว่าจะแนะนำผู้อื่นให้มาเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธให้มากขึ้น (+)	.71
20	ฉันตั้งใจจะศึกษาหาความรู้ในโครงการการฝึกอบรมทางพุทธให้มากที่สุด (+)	.62

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเจตคติที่มีต่อการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา เท่ากับ .93

ตาราง 13 แสดงค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Item total correlation coefficient) และความเชื่อมั่นของแบบวัดแรงจูงใจภายในในการปฏิบัติทางพุทธ

ข้อ	ข้อความ	ค่าอำนาจจำแนก
1	ฉันรู้สึกสนใจกิจกรรมการฝึกสมาธิมาก (+)	.67
2	ฉันพยายามที่จะศึกษาวิธีการนั่งสมาธิที่ถูกต้องจากแหล่งข้อมูลต่างๆ (+)	.67
3	ฉันรู้สึกอึดอัดเมื่อต้องเข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธ (-)	.74
4	ฉันรู้สึกสนใจในกิจกรรมที่มีแต่ความสนุกสนาน รื่นเริง เท่านั้น (-)	.66
5	ฉันสามารถนั่งสมาธิได้นานโดยไม่ลุกไปไหน (+)	.70
6	ฉันสามารถเดินจงกรมได้ตามที่วิทยากรสอน (+)	.66
7	ฉันสามารถทำกิจกรรมต่างๆในโครงการโดยไม่ต้องพูดกับคนอื่นได้ (+)	.40
8	ฉันไม่สามารถปฏิบัติตามกฎระเบียบที่เข้มงวดของโครงการได้ (-)	.46
9	ฉันพยายามเข้าร่วมกิจกรรมการปฏิบัติทางพุทธเสมอ (+)	.79
10	ฉันพยายามที่จะไม่คิดวอกแวกเวลานั่งสมาธิ (+)	.50
11	ฉันพยายามเรียนรู้หลักการทางพุทธจากการเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธ (+)	.58
12	ฉันรู้สึกว่า การนั่งสมาธิอย่างสงบเป็นเวลานานๆ เป็นเรื่องยาก (-)	.64
13	ฉันรู้สึกเบื่อเมื่อต้องนั่งสมาธิเป็นเวลานานๆ (-)	.78
14	ฉันรู้สึกอึดอัดเมื่อไม่ได้พูดกับคนอื่นๆ เป็นเวลานานๆ (-)	.64
15	ฉันอึดอัดเมื่อจะต้องทำตามกฎระเบียบของโครงการฝึกอบรมทางพุทธ (-)	.79
16	ฉันรู้สึกสบายใจทุกครั้งที่ได้เข้าโครงการฝึกปฏิบัติตามแนวทางพุทธ (+)	.63
17	ฉันเลือกที่จะเข้ารับการฝึกอบรมทางพุทธทุกครั้งที่มีโอกาส (+)	.75
18	ฉันเลือกที่จะปรึกษาหารือในเรื่องเกี่ยวกับการนั่งสมาธิที่ถูกวิธีกับผู้รู้เสมอ (+)	.64
19	ฉันมักจะไม่คุยเรื่องเกี่ยวกับการฝึกอบรมทางพุทธเพราะเป็นเรื่องจำเจ (-)	.46
20	ถ้าให้เลือกได้ ฉันจะไม่เลือกการเข้าฝึกอบรมทางพุทธเลย (-)	.64

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามแรงจูงใจภายใน ในการปฏิบัติทางพุทธ เท่ากับ .94

ตาราง 14 แสดงค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Item total correlation coefficient) และความเชื่อมั่นของแบบวัดการรับรู้ความสามารถของตนต่อการปฏิบัติในโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา

ข้อ	ข้อคำถาม	ค่าอำนาจจำแนก
1	อ่านหนังสือธรรมะเป็นเวลา 15 นาทีติดต่อกัน (+)	.72
2	ฟังธรรมะบรรยายติดต่อกันเป็นเวลา 1 ชั่วโมง (+)	.85
3	นั่งสมาธิติดต่อกันตลอดโครงการฝึกอบรมทางพุทธ (+)	.63
4	นั่งสมาธิโดยไม่ลุกไปไหนเลย 15 นาที (+)	.68
5	ไม่โทรศัพท์หาใครตลอดโครงการฝึกอบรมทางพุทธ (+)	.58
6	รับประทานอาหารเจติดต่อกันตลอดโครงการฝึกอบรมทางพุทธ (+)	.68
7	ไม่พูดกับผู้อื่นเลยตลอดเวลา 3 วัน (+)	.67
8	นำสวดมนต์ และแผ่เมตตา (+)	.62
9	ไม่คิดวอกแวกในขณะที่นั่งสมาธิ (+)	.52
10	ถือศีล 5 อย่างเคร่งครัดเป็นเวลา 7 วัน (+)	.71
11	ถือศีล 8 อย่างเคร่งครัดเป็นเวลา 3 วัน (+)	.81
12	ปฏิบัติตามระเบียบทุกอย่างของโครงการฝึกอบรมทางพุทธติดต่อกันตลอดโครงการ (+)	.87

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามการรับรู้ความสามารถของตนต่อการปฏิบัติในโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา เท่ากับ .93

ตาราง 15 แสดงค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Item total correlation coefficient) และความเชื่อมั่นของแบบวัดความเชื่อทางพุทธ

ข้อ	ข้อคำถาม	ค่าอำนาจจำแนก
1	ฉันเชื่อว่าการปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าจะทำให้ฉันมีความสุขอย่างแท้จริง (+)	.77
2	พระสงฆ์บางรูปได้ช่วยให้ฉันใกล้ชิดและศรัทธาในศาสนามากยิ่งขึ้น (+)	.52
3	ฉันเชื่อว่ามนุษย์เราเมื่อตายแล้วก็จบสิ้นเพียงแค่นั้น (-)	.80
4	ความเชื่อว่า "ชีวิตเป็นทุกข์" เป็นการมองโลกในแง่ร้ายและเป็นเรื่องเหลวไหล (-)	.45
5	ฉันเชื่อว่าบุญกุศลเป็นสิ่งเดียวที่ฉันสามารถนำติดตัวไปได้ทุกภพทุกชาติ (+)	.62
6	ฉันเชื่อว่านรกสวรรค์ภพภูมิต่างๆเป็นเรื่องมมาย (-)	.56
7	พระพุทธเจ้ามีความสำคัญต่อชีวิตของฉัน (+)	.73
8	ฉันเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องสนใจคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า (-)	.39
9	การพัฒนาตนเองเพื่อเข้าสู่นิพพานเป็นสิ่งที่ไม่เกินความพยายามของมนุษย์ (+)	.42
10	ฉันซาบซึ้งในความเมตตาของพระพุทธเจ้าต่อมวลมนุษย์ (+)	.68

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความเชื่อทางพุทธ เท่ากับ .82

ตาราง 16 แสดงค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Item total correlation coefficient) และความเชื่อมั่นของแบบวัดการปฏิบัติทางพุทธ

ข้อ	ข้อความ	ค่าอำนาจจำแนก
1	ฉันพร้อมที่จะพูดปด ถ้าคำพูดนั้นจะช่วยให้ฉันได้รับประโยชน์ (-)	.38
2	ฉันเห็นว่าการสวดมนต์ไว้พระก่อนเข้านอน เป็นการกระทำที่ไร้สาระ (-)	.51
3	คงต้องรอให้ร่ำรวยกว่านี้ก่อน ฉันจึงจะทำบุญให้ทานแก่ผู้อื่น (-)	.53
4	ฉันดื่มสุรา และ/ หรือ เบียร์ โดยไม่สนใจว่าจะผิดศีลหรือไม่ (-)	.48
5	ฉันไม่คิดว่าการทำสมาธิจะให้ประโยชน์แก่ฉันได้ (-)	.49
6	การแอบหยิบของราคาเพียงเล็กน้อยจากร้านค้า ไม่น่าจะเป็นความผิดเพราะเจ้าของร้านได้กำไรจากสินค้าอื่น ๆ มากอยู่แล้ว (-)	.49
7	ฉันชอบแนะนำให้คนอื่นอ่านหนังสือเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา (+)	.34
8	ฉันจะอาฆาตเคียดแค้นคนที่จ้องใจทำให้ฉันเจ็บช้ำน้ำใจ (-)	.58
9	การตกปลาเป็นเกมกีฬาที่น่าตื่นเต้น (-)	.58
10	ฉันจะคำนึงถึงเรื่องบาปบุญก่อนตัดสินใจกระทำการใดสิ่งหนึ่งเสมอ (+)	.54

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามการปฏิบัติทางพุทธ เท่ากับ .80

ตาราง 17 แสดงค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Item total correlation coefficient) และความเชื่อมั่นของแบบวัดการสนับสนุนทางสังคม

ข้อ	ข้อคำถาม	ค่าอำนาจจำแนก
1	ถ้าฉันขาดพ่อแม่ ฉันก็มีคนอื่นที่อาจจะทำหน้าที่แทนได้ (+)	.43
2	แม้ว่าคนในครอบครัวจะไม่เข้าใจฉัน ฉันก็มีคนอื่นที่เข้าใจฉันดี (+)	.34
3	เมื่อฉันต้องการความช่วยเหลือ ก็มีคนภายนอกครอบครัวที่อาจช่วยฉันได้ (+)	.43
4	ญาติบางคนช่วยฉันให้หายกลุ้มใจ คลายวิตกได้ (+)	.67
5	ญาติผู้ใหญ่บางคนสามารถช่วยฉันในเรื่องเงินทองได้ (+)	.80
6	ญาติบางคนสามารถช่วยฉันทางการเรียนได้ (+)	.81
7	ญาติบางคน ช่วยให้กำลังใจฉันได้เมื่อฉันเกิดข้อแก้ (+)	.62
8	เมื่อฉันมีทุกข์ร้อนญาติบางคนสามารถช่วยฉันได้ (+)	.83
9	เมื่อฉันมีทุกข์ร้อนคนรู้จักบางคนสามารถช่วยฉันได้ (+)	.44
10	ครูบางท่าน สามารถช่วยฉันได้ในเรื่องเงินทองได้ (+)	.65
11	ครูบางท่าน สามารถช่วยฉันทางการเรียนได้ (+)	.45
12	คนรู้จักบางคน สามารถช่วยฉันทางการเรียนได้ (+)	.37
13	เพื่อนบางคน ช่วยให้กำลังใจฉันได้เมื่อฉันเกิดข้อแก้ (+)	.20
14	ครูบางท่าน ช่วยให้กำลังใจฉันได้เมื่อฉันเกิดข้อแก้ (+)	.45
15	คนรู้จักบางคน ช่วยให้กำลังใจฉันได้เมื่อฉันเกิดข้อแก้ (+)	.31

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม เท่ากับ .87

ตาราง 18 แสดงค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Item total correlation coefficient) และความเชื่อมั่นของแบบวัดการบีบคั้นทางสังคม

ข้อ	ข้อความคำถาม	ค่าอำนาจจำแนก
1	ฉันรู้สึกเบื่อสภาพแวดล้อมทางบ้าน (-)	.37
2	ฉันรู้สึกอึดอัดที่ต้องอยู่กับคนในครอบครัว (-)	.46
3	ฉันรู้สึกไม่พอใจอาจารย์ / หัวหน้า ที่มักจะไม่มีเหตุผล (-)	.54
4	ฉันรู้สึกรำคาญเพื่อนๆที่ชอบชวนกันเที่ยวเตร่ (-)	.45
5	ฉันอยากหลีกเลี่ยงหนีจากเพื่อนๆที่เห็นแก่ตัว (-)	.51
6	ฉันรู้สึกเบื่อหน่ายผู้คนในสังคมที่เอาวัดเอาเปรียบกัน (-)	.50
7	ฉันอยากจะทำชีวิตที่ต้องต่อสู้ดิ้นรนอย่างมาก (-)	.60
8	ฉันรู้สึกผิดหวังที่คนรักทอดทิ้งฉันไป (-)	.48
9	ฉันรู้สึกบาปที่กระทำเรื่องผิดศีลธรรม (-)	.44
10	ฉันรู้สึกว่าตัวเองด้อยโอกาส (-)	.73
11	ฉันรู้สึกว่าสังคมไม่เคยให้โอกาสแก่ฉัน (-)	.71
12	ฉันรู้สึกเบื่อในภาระหน้าที่ของตัวเอง (-)	.75
13	ฉันรู้สึกไม่สบายใจกับคำขู่ "เลิกคบ" ของเพื่อน (-)	.62
14	ฉันรู้สึกไม่พอใจอาจารย์ / หัวหน้า ที่ให้งานมากแต่ให้เวลาทำที่จำกัด (-)	.30
15	ฉันรู้สึกอยากไปให้พ้นจากสภาพแวดล้อมที่ฉันอยู่ในขณะนี้ (-)	.67

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามการบีบคั้นทางสังคม เท่ากับ .85

ตาราง 19 แสดงค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Item total correlation coefficient) และความเชื่อมั่นของแบบวัดการถ่ายทอดทางศาสนาจากครอบครัว

ข้อ	ข้อคำถาม	ค่าอำนาจจำแนก
1	พ่อและแม่เปิดเทปธรรมะให้ฉันฟังบ่อยครั้ง (+)	.44
2	พ่อแม่ใช้ฉันไปซื้อเบียร์หรือเหล้าให้ท่านบ่อยครั้ง (-)	.45
3	พ่อแม่ฉันบอกว่า การหัดทำสมาธิจะทำให้ฉันเรียนหนังสือเก่ง (+)	.32
4	พ่อแม่ฉันแสดงความพอใจทุกครั้งที่ฉันฝึกนั่งสมาธิ (+)	.65
5	พ่อแม่ฉันไม่ทราบเรื่องการรักษาศีลดีพอที่จะอธิบายให้ฉันเข้าใจได้ (-)	.41
6	พ่อแม่ของฉันบอกฉันว่า ท่านไม่ชอบคนที่พูดโกหกหลอกลวง (+)	.42
7	พ่อแม่สอนฉันไม่ให้อารมณ์เสีย แม่แต่เมตตาหรือแมลงเล็กๆ (+)	.45
8	พ่อแม่ฉันมักนำฉันสวดมนต์ไหว้พระก่อนเข้านอนทุกคืน (+)	.62
9	พ่อแม่ของฉันไม่ทำผิดศีลเพราะกลัวฉันเลียนแบบ (+)	.51
10	พ่อแม่เรียกฉันให้มาร่วมใส่บาตรพระสงฆ์ด้วยทุกครั้งที่มีโอกาส (+)	.43
11	พ่อแม่ของฉันไม่มีเวลาพาฉันไปทำบุญที่วัด (-)	.31
12	พ่อแม่ฉันคิดว่าฉันยังเด็กเกินกว่าจะเข้าใจเรื่องสมาธิภาวนา (-)	.37
13	พ่อแม่ของฉันไม่เคยพูดคุยกันเรื่องการทำสมาธิ (-)	.66
14	พ่อแม่เคยชมเชยฉันที่สามารถพูดบิตเบือนจนพ้นจากการถูกครุลงโทษได้ (-)	.44
15	พ่อแม่ของฉันพูดให้ฉันเข้าใจว่าคนที่รักษาศีลเป็นผู้ที่มักจะประสบความสำเร็จในชีวิต (+)	.43

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบการถ่ายทอดทางศาสนาจากครอบครัว เท่ากับ .79

ตาราง 20 แสดงค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Item total correlation coefficient) และความเชื่อมั่นของแบบวัดความรู้เกี่ยวกับโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา

ข้อ	ข้อความคำถาม	ค่าอำนาจจำแนก
1	ท่านทราบหรือไม่ว่าในการฝึกอบรมทางพุทธ จะต้องไม่พูดคุยกับผู้ใดเลย ยกเว้นวิทยากร (+)	.62
2	ท่านทราบหรือไม่ว่าในการฝึกอบรมทางพุทธ จะต้องนั่งสมาธิเป็นเวลานานๆ ทุกวัน (+)	.48
3	ท่านทราบหรือไม่ว่าในการฝึกอบรมทางพุทธ จะต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด (+)	.48
4	ท่านทราบหรือไม่ว่าในการฝึกอบรมทางพุทธ จะต้องทานอาหารเจตลอดทุกวันที่ฝึกอบรม (+)	.44
5	ท่านทราบหรือไม่ว่าในการฝึกอบรมทางพุทธ จะต้องไม่ออกนอกอาคาร และห้ามกลับบ้านก่อน (+)	.41
6	ท่านทราบหรือไม่ว่าในการฝึกอบรมทางพุทธ จะต้องไม่ทำงานไปทำ หรือทำอย่างอื่นนอกจากทำสมาธิ (+)	.30
7	ท่านทราบหรือไม่ว่าในการฝึกอบรมทางพุทธ จะต้องงดใช้เครื่องสื่อสาร และเครื่องไฟฟ้าทุกชนิด (+)	.42
8	ท่านทราบหรือไม่ว่าในการฝึกอบรมทางพุทธ จะต้องงดสูบบุหรี่ สิ่งเสพติดทุกชนิด (+)	.33
9	ท่านทราบหรือไม่ว่าในการฝึกอบรมทางพุทธ เป็นการฝึกให้ส้ารวมกาย วาจา และใจ (+)	.40
10	ท่านทราบหรือไม่ว่าในการฝึกอบรมทางพุทธ เป็นการฝึกอบรมตามแนวทางสติปัฏฐาน ๔ (+)	.47
11	ท่านทราบหรือไม่ว่าในการฝึกอบรมทางพุทธ มีวิทยากรเป็นผู้ใดบ้าง (+)	.46
12	ท่านทราบหรือไม่ว่าในการฝึกอบรมทางพุทธ เป็นหลักสูตรอะไร (+)	.62
13	ท่านทราบหรือไม่ว่าในการฝึกอบรมทางพุทธ มีวัตถุประสงค์อย่างไรบ้าง (+)	.36
14	ท่านทราบหรือไม่ว่าในการฝึกอบรมทางพุทธ ไม่เรียกเก็บค่าใช้จ่าย แต่อย่างใด (+)	.39

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา เท่ากับ .78

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อสกุล	นายนพรัตน์ ศรีแปดริ้ว
วันเดือนปีเกิด	4 พฤศจิกายน 2517
สถานที่เกิด	จังหวัดกรุงเทพฯ
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	26 / 19 ถนนมหาไชย แขวงสำราญราษฎร์ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร
ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน	พนักงานรัฐวิสาหกิจ
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน)
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2535	มัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดราชบพิธ
พ.ศ. 2540	วิทยาศาสตร์บัณฑิต (สัตวบาล) คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
พ.ศ. 2546	วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ